

Creative Commons Sertifika Eğitim Kaynakları

Creative Commons Sertifika Eğitim Kaynakları

Bu içerik 2021 tarihli [Creative Commons Certificates](#) program içeriğinin Türkçe uyarlamasıdır. Metnin orijinali [Creative Commons](#) (CC) tarafından hazırlanmış ve [Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası Lisanslı](#) ile lisanslanmıştır.

Bu uyarlama [Creative Commons Türkiye](#) tarafından yapılmıştır ve eser [Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası Lisanslı](#) ile lisanslıdır. Orijinal eser aşağıdaki şekilde adapte edilmiştir:

Creative Commons Certificates eğitim kaynakları İngilizce'den Türkçe'ye çevrilmiş, kullanılan terminoloji yerelleştirilmiş, bazı kısımlarda örnekler yerleştirilmiş, önerilen kaynaklara Türkçe kaynaklar eklenmiştir. Orijinal eser veya adapte edilen bu eseri kullanmak, şahıslara CC Sertifikası kazandırmaz, ayrıca şahıslar veya organizasyonlar CC Sertifikası sunamazlar. Creative Commons ve Creative Commons Türkiye ticari markası kendilerinin mülkiyetindedir ve yeniden kullanımı izin gerektirir. CC Sertifikası almak isteyenler <https://certificates.creativecommons.org> adresinden bilgi alabilir.

[Creative Commons Sertifika Eğitim Kaynakları](#). CC Türkiye. CC BY 4.0.

Eğitim kaynakları hakkında

[Creative Commons Sertifika](#) eğitim kaynakları, [Goethe-Institut İstanbul](#)'un değerli desteği ile Türkçe'ye kazandırıldı. CC Türkiye, 2021 yılı başında güncellenen bu eğitim içeriğini topluluk üyesi gönüllüler ile birlikte Türkçe'ye uyarladı.

İlk olarak 2018 yılında gerçekleştirilen [Creative Commons Certificate](#), tüm detayları ile CC lisanslarını ele alan, açık hareketin pratiklerini ve Commons konseptini içeren geniş kapsamlı bir sertifika programıdır. Creative Commons merkezince ücretli olarak sunulan sertifika programında kullanılan materyaller [Atıf 4.0 Uluslararası](#) lisansı ile herkesin kullanımına açıktır.

Çevirilerin redaksiyonu ve Türkçe'ye uyarlanması konusunda çalışan CC Türkiye gönüllüleri Akın Ömeroğlu, Ali Seyhun Aral, Ayşen Binen, Burcu Bulut, Deniz Baltacı, Gülşah Deniz Atalar ve Nilay Yalkan'a değerli katkıları için teşekkür ederiz.

Çeviri editörleri İlkay Holt ve Orçun Madran'dır. İçerik ile ilgili öneri ve sorularınızı info@creativecommons.org.tr adresine yazabilirsiniz.

 Bu eğitim kaynaklarının İngilizce orjinalini okumak için [buraya](#), tüm bölümlerin Türkçe çevirisinin PDF kopyasını indirmek için [buraya](#) tıklayınız.

İçindekiler

- [Bölüm 1: Creative Commons Nedir?](#)
  - Creative Commons'ın öyküsü
  - Günümüzde Creative Commons
  - Creative Commons ve açık GKAM
  - Ek kaynaklar
- [Bölüm 2: Telif hakkı yasası](#)
  - Telif hakkına giriş
  - Telif hakkının küresel yönleri

- Kamu malı
- Telif hakkı istisnaları ve sınırlamaları
- Ek kaynaklar
- **Bölüm 3: CC lisansının yapısı**
  - Lisansın tasarımı ve terminolojisi
  - Lisansın kapsamı
  - Lisansın türleri
  - Lisansın uygulanabilirliği
  - Ek kaynaklar
- **Bölüm 4: CC lisanslarının ve CC lisanslı eserin kullanılması**
  - CC lisansı seçmek ve uygulamak
  - CC lisansı uygulandıktan sonra dikkate alınacak konular
  - CC lisanslı eserleri bulmak ve yeniden kullanmak
  - CC lisanslı eserleri remikslemek
  - Ek kaynaklar
- **Bölüm 5: Eğitimciler için Creative Commons**
  - AEK, açık ders kitapları ve açık dersler
  - Kaynakları bulmak, değerlendirmek ve uyarlamak
  - AEK oluşturma ve paylaşmak
  - Açık pedagoji/ uygulamalar
  - Kurumunuzu açık hale getirmek
  - Ek kaynaklar
- **Bölüm 6: Kütüphaneciler için Creative Commons**
  - Araştırmalara açık erişim
  - AEK, açık ders kitapları ve açık dersler
  - Kaynakları bulmak, değerlendirmek ve uyarlamak
  - AEK oluşturma ve paylaşmak
  - Kurumunuzu açık hale getirmek
  - Ek kaynaklar

Kullanım lisansı

Bu adaptasyon [Creative Commons Türkiye](#) tarafından yapılmıştır ve eser [Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası](#) Lisanslı ile lisanslıdır. İlgili bölümde aksi belirtilmedikçe; eser sahibine atıf yapılması koşulu ile, ticari amaç dahil, her ortam veya formatta kopyalanabilir

ve yeniden dağıtılabılır, uyarlanabilir, yeniden düzenlenebilir ve mevcut eserin üzerine yenisi inşa edilebilir.

Önerilen atıf biçimi

[Creative Commons Sertifika Eğitim Kaynakları. CC Türkiye. CC BY 4.0.](#)

Önerilen kaynak gösterme biçimi

Creative Commons (2021). Sertifika Eğitim Kaynakları (Creative Commons Türkiye, Çev.).
<https://doi.org/10.5281/zenodo.5526269>.

Bölüm 1: Creative Commons nedir?

Creative Commons bir dizi yasal araç, kâr amacı gütmeyen bir organizasyon, ayrıca küresel bir ağ ve bir harekettir. Bunların tümü insanların yaratıcılıklarını ve bilgilerini paylaşma isteğinden yola çıkmaktadır ve bir dizi ücretsiz telif hakkı lisansına dayanarak işlemektedir.

Creative Commons artık modası geçmiş küresel telif hakkı yasal sistemine tepki olarak başladı. CC lisansları telif hakları üzerine kuruludur ve eserlerini paylaşmak isteyen yaratıcılara daha çok seçenek sunacak şekilde tasarlanmıştır. Zamanla Creative Commons'ın rolü ve değeri arttı. Bu bölümde CC'nin nereden geldiğini ve nereye gitmekte olduğu anlatılıyor.

Bu bölüm üç başlıktan oluşmaktadır:

1. Creative Commons'ın öyküsü
2. Günümüzde Creative Commons
3. Creative Commons and Açık GKAM

Bu bölümde anlatılan konulardan herhangi biri hakkında ek bilgi isterseniz ayrıca [ek kaynaklar](#) bölümüne bakabilirsiniz.

Bölüm 1'in İngilizce orijinalini okumak için [buraya](#), Türkçe çevirisinin PDF kopyasını indirmek için [buraya](#) tıklayınız.

Creative Commons Sertifika Eğitim Kaynakları. CC Türkiye. CC BY 4.0.

1.1 Creative Commons'ın öyküsü

Öğrenim çıktıları

Bu bölümü tamamladığınızda;

- Creative Commons'ın neden kurulduğunu başkalarına anlatabilir,
- Creative Commons'ın kuruluşunda telif hakkı yasasının oynadığı rolü tanımlayabilirsiniz.

Neden önemli?

Creative Commons'ı kurmanın hukuki ve kültürel nedenleri nelerdi? CC neden küresel bir harekete dönüştü?

CC'nin kurucuları, teknolojinin sunduğu olanaklarla telif hakkının getirdiği kısıtlamalar arasındaki uyumsuzluğu saptadı ve eserlerini paylaşmak isteyen yaratıcılara alternatif bir yaklaşım sundu. Günümüzde bu yaklaşım dünya genelinde milyonlarca kişi tarafından kullanılmaktadır.

Sizin için neden önemli?

Creative Commons'u ilk defa ne zaman fark ettiniz? CC'yi hayatında duymamış birine nasıl açıklayacağınızı düşünün. Bu kuruluşu tam olarak anlamak için tarihçesini biraz bilmek faydalı olacaktır.

Temel bilgiler

Creative Commons'ın öyküsü telif hakkıyla başlıyor. Bu kursta telif hakkına ilişkin pek çok bilgi edineceksiniz. Şimdilik telif hakkının insanların yaratıcı ürünlerinin, örneğin kitapların,

akademik araştırmaların, müziğin ve sanatın kullanılış şekillerini düzenleyen bir yasa alanı olduğunu bilmeniz yeterlidir. Telif hakkı, bir eserin yaratıcısına bir dizi münhasır hak vermektedir, böylece yaratıcı eserini başkalarının kopya etmesini ve uyarlamasını belirli bir süre önleyebilmektedir. Başka bir deyişle, telif hakkı yasaları, eseri kimin kopya edebileceğini ve kiminle paylaşabileceğini sıkı şekilde düzenlemektedir.

İnternet tümü telif haklı eserlere daha önce görülmemiş bir ölçekte erişme, paylaşma ve işbirliği fırsatı sunmaktadır. Dijital teknolojinin sunduğu paylaşım olanakları, dünya genelinde geçerli telif haklarının paylaşmaya getirdiği kısıtlamalarla çatışmaktadır.

Creative Commons, yaratıcının dijital eserleri dünya genelinde paylaşma olanağı ile telif hakkı yasaları arasındaki gerginliği çözmek için kuruldu. Öyküsü Amerika Birleşik Devletleri'nde çıkarılan bir yasayla başladı. Sonny Bono Telif Hakkı Süre Uzatma Yasası (CTEA) adı verilen bu yasa 1998'de çıkarıldı. Bu yasa, Amerika Birleşik Devletleri'nde tüm eserlerin, hatta önceden yayınlanmış eserlerin bile telif hakkı süresini 20 yıl uzattı, sonuçta toplam süre yaratıcının ömrü artı 70 yıl oldu. (Bu uzatım, ABD'de telif hakkı süresini diğer bazı ülkelerde geçerli süreyle eşitledi, fakat pek çok başka ülkenin yasalarına göre bu süre yaratıcının ölümünden sonra 50 yıldır).

! İlginç gerçek: CTEA'ya halk arasında Mickey Mouse Koruma Yasası adı verildi, çünkü ilk Mickey Mouse çizgi filmi olan Steamboat Willie'nin kamu malı olmasından hemen önce çıkarıldı.

"Larry Lessig #ccsummit2011'de konuşma yaparken" Fotoğraf: DTKindler CC 2.0

Yerelleştirilmemiş lisans

Stanford Üniversitesi'nden Hukuk Profesörü [Lawrence Lessig](#), söz konusu yeni yasanın Anayasaya aykırı olduğu görüşündeydi. "Telif hakkı" süresi yıllar boyunca pek çok kere uzatılmıştı. Telif hakkı süresi önemlidir, çünkü bir eserin ne zaman kamu malı olacağını, yani ne zaman herkesin bir eseri izin alması gerekmeksizin her türlü amaçla kullanabileceğini belirler. Telif hakkı sistemindeki denklemin en önemli unsurlarından biridir. Tüm yaratıcılıklar ve bilgiler, daha önce birikenlere dayalıdır, bu nedenle telif hakkı süresinin sonu, telif haklı eserlerin nihayetinde kamu olmasını, böylece bilgi ve yaratıcılık havuzuna katılmasını ve herkesin o havuzdan yararlanarak yeni eserler yaratabilmesini sağlar.

Bu yeni yasa, telif hakkının ABD Anayasasında tanımlanan amacına, yani yazarlara eserleri üzerinde sınırlı tekel hakkı vererek onları eserlerini paylaşmaya teşvik etme amacına da ters düşüyordu. Bu yasa nasıl olur da zaten mevcut bir eserin yaratılmasını daha fazla teşvik edebilirdi?

Prof. Lessig, kamu malına dönüşen eserleri halka sunma faaliyeti gösteren bir web sitesinin sahibi olan Eric Eldred'i temsil ediyordu. İkisi dava açarak bu yeni yasanın Anayasaya aykırı olduğunu ileri sürdüler. Eldred–Ashcroft Davası adı verilen bu dava, sonuçta ABD Yüksek Mahkemesine kadar gitti. [Eldred davayı kaybetti](#).

Karşınızda Creative Commons

Lessig ve arkadaşları, Eldred'in daha çok sayıda yaratıcı eserin İnternet'te paylaşılması amacından esinlenerek ve içerik yaratan, karıştıran ve paylaşan blogger sayısının artmasını dikkate alarak bir fikir geliştirdi. Creative Commons adını verdikleri bir kâr amacı gütmeyen örgüt kurdular ve 2002'de Creative Commons lisanslarını; yani yaratıcılara bir yanda telif haklarını elinde tutarken, öte yanda eserlerini varsayılan "tüm hakları saklıdır" kuralına kıyasla daha esnek koşullarda paylaşma olanağı veren bir dizi özgür lisans yayınladılar. Telif hakkı otomatiktir, eser sahibi istese de istemese de doğar. Bazı kişiler tüm haklarını saklı tutmak ister, bazı kişiler ise eserlerini kamu ile daha özgürce paylaşmak ister. CC lisanslarının amacı, eserlerin telif hakkı yasasıyla uyumlu şekilde paylaşmak isteyen yaratıcılar için kolay bir yol oluşturmaktır.

Creative Commons lisansları, başlangıçtan itibaren dünya genelinde eser yaratıcılarının kullanımı için tasarlandı. CC'nin kurucuları, başlangıçta ABD'de yürürlükte olan telif hakkı yasasının bir bölümüne itiraz etmek için yola çıktı, fakat dünya genelinde yürürlükte olan aynı düzeyde kısıtlayıcı telif hakkı yasaları, paylaştığımız kültür ve kolektif bilginin kullanımını sınırlandırıyordu. Öte yandan dijital teknolojiler ve İnternet insanların kültür ve bilgi üretimine katkıda bulunması için yeni yollar açıyordu.

Creative Commons'ın dayalı olduğu vizyonu öğrenmek için bu kısa videoyu seyredebilirsiniz: A Shared Culture.

CC A Shared Culture

<https://vimeo.com/74801074>

Creative Commons'ın kurulmasından bu yana insanların paylaşım yöntemleri ve İnternet'in işleyişinde çok şey değişti. Dünya genelinde pek çok ülkede yaratıcı eserler üzerindeki kısıtlamalar arttı. Ancak paylaşma ve karıştırma (remix), İnternet'te standarttır. Çok beğendiğiniz video derlemenizi ya da bir arkadaşınızın sosyal medyaya koyduğu fotoğrafları düşünün. Bazı durumlarda bu tür paylaşma ve karıştırma, telif hakkı yasasını ihlal etmektedir ve bazı durumlarda sosyal medya ağları bu tür eserlerin web üzerinde başka bir yerde paylaşılmasına izin vermemektedir.

Ders kitabı yayıncılığı, akademik araştırmalar ve belgesel filmler alanlarında ve pek çok diğer alanda kısıtlayıcı telif hakkı kuralları, yaratıcılığı, erişimi ve karıştırmayı kısıtlamaya devam etmektedir. Günümüzde 9 milyon web sitesinde, 1.6 milyar eser Creative Commons lisansları ile lisanslanmıştır. 15 yıl önce başlayan bu büyük deney, başarılı oldu, üstelik CC'nin kurucularının aklına bile gelmeyen bazı alanlarda da başarı kazandı.

Geçmişte başka açık telif hakkı lisansları da geliştirilmiştir, fakat Creative Commons lisanslarını güncel ve kullanması ücretsiz oldukları, devletler, kurumlar ve bireyler tarafından açık telif hakkı lisansları için küresel standart kabul edildikleri için tavsiye ediyoruz.

Bir sonraki bölümde günümüzdeki Creative Commons hakkında bilgiler edineceksiniz: lisanslar, organizasyon ve hareket.

Son notlar

Teknoloji, elektronik ortamda içeriklerin aynı anda milyonlarca kişi tarafından tüketilmesini, hızlı ve kolay şekilde kopyalanmasını, paylaşılmasını ve karıştırılmasını mümkün kılıyor. Fakat telif hakkı yasaları bu olanaklardan yararlanma yetimizi sınırılıyor. Creative Commons, İnternet'in tüm potansiyelinin farkına varmamıza yardım etmek için kuruldu.

1.2 Günümüzde Creative Commons

Öğrenim çıktıları

Bu bölümü tamamladığınızda;

- Creative Commons'ın bir lisanslar seti, bir hareket ve kâr amacı gütmeyen bir organizasyon oluşu arasındaki ayrımı açıklayabilir,
- CC Küresel Ağı'nın rolünü tanımlayabilir,
- CC'nin kâr amacı gütmeyen bir organizasyon olarak ana faaliyet alanlarını açıklayabilirsiniz.

Neden önemli?

Creative Commons'ın neden kurulduğunu artık biliyoruz. Peki günümüzde Creative Commons nedir?

CC lisansları günümüzde web ortamında yaygındır ve dünya genelinde yaratıcılar tarafından aklınıza gelebilecek her tür içerik için kullanılmaktadır. CC lisanslarının ötesine uzanan açık hareketi, paylaştığımız ve birlikte çalıştığımız zaman dünyanın daha iyi bir yer olduğu fikrini benimsemiş insanların küresel gücüdür. Creative Commons, CC lisanslarını organize eden, açık hareketin desteklenmesine yardımcı olan ve kâr amacı gütmeyen bir organizasyondur.

Sizin için neden önemli?

Creative Commons'ı düşündüğünüz zaman aklınıza lisanslar mı geliyor? Yoksa telif hakkı reformu isteyen aktivistler mi? Paylaşmak için faydalı bir araç mı? Daireler içinde semboller mi? Başka bir şey mi?

Creative Commons ile yaratıcı, kullanıcı ve/veya savunucusu olarak bir ilişkiniz oldu mu? Olmasını ister misiniz?

Temel bilgiler

Günümüzde CC lisansları ve kamu malı araçları, şarkılardan Youtube videolarına ve bilimsel araştırmalara kadar yaklaşık 1.6 milyar eserde kullanılıyor. Bu lisanslar küresel bir hareketin açıklık, işbirliği ve paylaşılan insan yaratıcılığı etrafında toplanmasını sağladı. ir zamanlar Stanford Üniversitesi Hukuk Fakültesi bünyesinde yer alan kâr amacı gütmeyen kuruluş, CC'nin,, günümüzde dünya genelinde farklı alanlarda çeşitli projeler üzerinde çalışan kadroya sahip.

Şimdi Creative Commons'ın tüm bu yönlerini - lisanslar, hareket ve organizasyon - tek tek ele alacağız.

Creative Commons: Lisanslar

CC yasal araçları, eserlerini telif haklarının “tüm hakları saklıdır” yaklaşımına kıyasla daha esnek koşullarda herkesle paylaşmak isteyen yaratıcılar için alternatiftir. Bu yasal araçlar YouTube, Flickr ve Jamendo gibi içeriği kullanıcıların ürettiği platformlarına entegre edilmiştir ve Wikipedia ve OpenStax gibi kâr amacı gütmeyen açık projeler tarafından kullanılmaktadır. Metropolitan Sanat Müzesi ve Europeana gibi resmi kurumlar ve bireysel yaratıcılar tarafından da kullanılmaktadır. Creative Commons ve telif hakkı konulu bir eser olarak Jonathan “Song-A-Day” Mann'ın müzik eserlerinde neden CC lisansları kullandığını anlattığı “Won't Lock It Down” adlı şarkısını dinleyebilirsiniz.

Won't Lock It Down

https://www.youtube.com/watch?v=NUGP-oW4_ZE&t=1s

Won't Lock it Down. Jonathan “Song-A-Day” Mann. CC BY.

CC yasal araçları, yaratıcılara eserlerini paylaşmaları için daha çok seçenek sunmanın yanı sıra bilimsel yayıncılık ve eğitim gibi alanlarda amaçlanan önemli politika hedeflerine de hizmet etmektedir. Creative Commons lisanslarının eğitim alanında sunduğu fırsatlar hakkında fikir edinmek için Why Open Education Matters (Açık Eğitim Neden Gerekli) adlı kısa videoyu seyredebilirsiniz.

Why Open Education Matters

<https://www.youtube.com/watch?v=gJWbVt2Nc-I>

Why Open Education Matters. David Blake. CC BY.

Bu yasal araçlar, bir bütün olarak öykü kitaplarından çizgi romanlara kadar çeşitli türlerde içerikleri kapsayan ve herkesin ücretsiz kullanabileceği küresel bir dijital ortak varlığın oluşturulmasına yardım etmektedir.

CC lisansları ayrıca telif hakkını ortadan kaldırma işlevi de görebilir. Bu lisanslar, ir değerler topluluğunui ve farklı bir işleyiş tarzını işaret eder.

Bunun bazı kullanıcılar açısından anlamı, ortaklık (commons) ekonomik modeline işaret eder. İktisatçı David Bollier'n tanımıyla "bir ortaklık, bir toplum bir kaynağı kolektif şekilde yönetmeye karar verdiğinde, özellikle de bir kaynağa adil erişim, kullanım ve sürdürülebilirlik amaçladığında ortaya çıkmaktadır." Wikipedia, CC lisanslı içerik etrafında ortaklık temelli topluluğa iyi bir örnektir.

CC yasal araçları ve simgeleri, bir dizi temel değere bağlılığı da ifade etmektedir. CC lisans butonları paylaşmanın, açıklığın ve insanlar arasında işbirliğinin sembolleri olarak her yerde karşımıza çıkmaktadır. CC logosu ve ikonları halen New York'ta Modern Sanat Müzesinde (The Museum of Modern Art - MoMA) daimi bir koleksiyonun parçasıdır

CC lisansları kullanmak için tek bir motivasyon bulunmamaktadır. CC lisanslamasının temelinde bilginin ve yaratıcılığın pazar değeri yaratacak basit mallar değil, kültürümüzün yapı taşları olduğuna ilişkin düşünce yatmaktadır. Bu lisanslar herkesin bir katkıda bulunabileceği ve paylaşılan kültürün hiç kimseye ait olmadığı inancını yansıtmaktadır. Özünde, paylaşma vaadine inancı ifade etmektedirler.

Creative Commons: Hareket

Creative Commons ve açık lisans çevresinde 2001'den bu yana küresel ölçekte bir grup insan toplandı [1]. Bu grup içinde dünya genelinde telif hakkı reformu konusunda çalışan aktivistler, kamu kaynakları ile finanse edilen eğitim kaynaklarına, araştırma ve verilere açık erişimi zorunlu hale getiren politika yapıcılar ve bir temel değerler topluluğunu paylaşan

yaratıcılar bulunmaktadır. CC hareketinin parçası olan kişilerin ve kurumların çoğu, Creative Commons ile resmen bağlantılı değildir.

[Creative Commons Küresel Ağı](#) (CCKA= CC Global Network [CCGN]), açık hareketine ilgisi olan ve birlikte çalışmak isteyen herkes içindir. CCKA üyeleri farklı geçmişlerden gelmektedir, aralarında hukukçular, aktivistler, akademisyenler, sanatçılar ve başka mesleklerden kişiler bulunmaktadır. Bunların tümü paylaşım ve işbirliği ile bağlantılı çeşitli projeler ve konular üzerinde çalışmaktadır. CC Küresel Ağının dünya genelinde yaklaşık 600 üyesi ve 40 şubesi bulunmaktadır. Ülkenizdeki Şube hakkında bilgi almak için [network-support@creativecommons.org](mailto:support@creativecommons.org) adresine yazabilirsiniz. Ağ Platformları, gönüllülerin çeşitli aktivite ve projeler konusunda işbirliği yaptıkları Küresel Ağ'ın tematik alanlarını ifade eder. CC'nin mevcut ağ platformları, Açık Eğitim Platformu, Telif Hakları Platformu ve Açık GKAM Platformu'dur ve herkesin katılımına açıktır.

CC Küresel Ağı, açık hareketin katılımcılarından sadece biridir, diğer katılımcılar arasında Wikipedistleri, Mozillia üyeleri, açık erişim savunucuları ve daha pek çok topluluk bulunmaktadır.

Ücretsiz paylaşım ağı kurarak teknolojinin ötesinde somut bir fayda elde eden ilk alan, açık kaynak yazılım alanıdır. The Conversation bülteninin "Explainer" sütununda yayınlanan bir yazıya göre diğer hareketler arasında Açık İnovasyon, Açık Veri (bakınız Open Data Commons) ve Crowdsourcing bulunmaktadır. Ayrıca araştırmaları yaygın biçimde erişilebilir kılmayı amaçlayan Açık Erişim, Açık Bilim ve giderek büyüyen Açık Eğitim Kaynakları (AEK) hareketleri bulunmaktadır. Ve daha fazla kültürel miras kurumu (kısaltması GKAM ile anılır, [Galeriler, Kütüphaneler, Arşivler ve Müzeler]) kamu malı çalışmalarını yayınlıyor ve çevrimiçi koleksiyonlarını açık lisanslayarak "Açık GKAM" hareketinin bir parçası haline geliyor.

Creative Commons: Organizasyon

Kâr amacı gütmeyen, küçük bir organizasyon olan Creative Commons yasal araçlarını hazırlamakta ve açık hareketin güçlenmesine yardımcı olmaktadır. CC organizasyonu dağınık bir yapıdadır, dünya genelinde personeli ve kontratlı çalışanları bulunmaktadır.

CC Personeli, Austin TX toplantısı 2020, CC BY 4.0

2020'de Creative Commons, kamu yararına bilgi ve kültür paylaşımını mümkün kılmak için, dünyanın dört bir yanındaki hükümetleri, kurumları, bireyleri ve toplulukları teknik, yasal ve politika çözümleriyle destekleyerek güçlendirmeye odaklanan yeni bir strateji [geliştirdi](#).

Bu CC'den daha iyi paylaşımın temini için daha fazla paylaşımı [2] teşvik eden bir dönemi işaret ediyor. Kapsayıcı, adil ve birlikteliğe ilham veren, kamu yararına hizmet eden ortak bir bilgi ve kültür oluşturmaya devam edeceğiz. Bu stratejinin rehberliğinde, organizasyonel çalışmamız üç stratejik hedefe odaklanacaktır:

Savunuculuk: Kamu yararına adil ve toplum yanlısı paylaşımı desteklemek için açık ekosistemi yeniden şekillendirmek.

İnovasyon: Kamu yararına sürdürülebilir ve etik paylaşımı teşvik etmek için açık alt yapıyı iyileştirmek

Kapasite Geliştirme: Bilgiyi ve kültürel miras varlıklarını mümkün olduğunca açık şekilde erişilebilir hale getirmek

---

Son notlar

Creative Commons bir hukuk fakültesinin bodrum katında başlayıp, geniş bir erişime ve temel bir ortak değerler kümesi ile özdeşleştirilen güçlü bir isme sahip, küresel ölçekte bir organizasyona dönüştü, Aynı zamanda bir lisanslar ailesi, bir hareket ve kâr amacı gütmeyen bir organizasyon. Bu bölümün size organizasyonun yaptıkları hakkında, daha da önemlisi çalışmalarımıza nasıl katılacağınız hakkında fikir verdiğini umuyoruz.

Dipnotlar

[1] GemiŖte baŖka açık telif hakkı lisansları da geliŖtirilmiŖtir, fakat Creative Commons lisanslarını güncel ve kullanması ücretsiz oldukları, hükümetler, kurumlar ve bireyler tarafından açık telif hakkı lisansları için küresel standart kabul edildikleri için tavsiye ediyoruz.

[2] Daha nceki stratejimizi özetleyen bu kısa videoyu izleyebilirsiniz: [Creative Commons: Remix](#), video by Creative Commons. CC BY SA 3.0.

1.3 Creative Commons ve açık GKAM

Öğrenim çıktıları

Bu bölümü tamamladığınızda;

- Bir içeriği İnternet üzerinden kullanılabilir hale getirmenin önemini kavrayacak,
- Açık GKAM hareketinin büyümesine yardımcı olan bazı önemli gelişmeleri keşfedeceksiniz.

Neden önemli?

Artık Creative Commons hakkında bilgi sahibi olduğunuza göre, şimdi Creative Commons ile galeriler, kütüphaneler, arşivler ve müzeler (GKAM'lar) arasındaki bağlantıyı keşfedelim. Creative Commons ve GKAM'lar birlikte nasıl çalışır?

Daha fazla GKAM, giderek artan çevrimiçi kullanıcılara uyum sağladıkça, Creative Commons yasal araçları, uzmanlığı ve topluluk desteği arıyorlar. Kültürel miras kurumları Creative Commons ile ortak bir hedefi paylaşıyor: bilgi ve kültürü küresel olarak erişilebilir kılmak. Son yıllarda, Smithsonian gibi öncü gelen kurumlar, CC yasal araçlarının kullanımına liderlik ederek Açık GLAM hareketi için iyi uygulama pratiklerinin geliştirilmesine yardımcı oldular.

Sizin için neden önemli?

“Açık GKAM” hakkında akla gelen ilk şey nedir? Creative Commons, GKAM'ların koleksiyonlarını yayınlamalarına yardımcı olmak için nasıl bir rol oynamalı?

Açık GKAM topluluğuna katılmak ile ilgileniyor musunuz? Siz veya kurumunuz nasıl dahil olabilirsiniz?

Temel bilgiler

GKAM'lar dünyadaki bilgi ve kültüre katkı veren temel kurumlardır. GKAM içerikleri bugün CC lisanslı veya kamu malı olan yaklaşık 2 milyar eserin önemli bir kısmını oluşturmaktadır.

Bu bölümde, 1) GKAM'ların kaynaklara erişimi açmayı düşünürken karşılaştığı bazı zorlukları ve faydalarını ve 2) bazı kurumların Açık GKAM çalışmalarına nasıl öncülük ettiğinin kısa bir tarihçesini inceleyeceğiz.

Kültür kurumları, online miras ve İnternet

İlk olarak şu soruyla başlayalım: Neden "GKAM" hakkında bir bütün olarak konuşuyoruz? Bu farklı kurumlar arasında var olan ilişki nedir? Genel olarak, "GKAM" hakkında konuştuğumuzda, kültürel veya dokümanter mirasla ilgilenen kurumlar veya topluluklardan söz ediyoruz. Bu kurumların her biri, çalışmalarının bir noktasında telif hakkıyla ilgili sorularla karşı karşıya kalıyor. Ve bu kurumların koleksiyonları sanatsal değerden ziyade belgesel değere (örneğin arşivler) sahip olsa bile, bu kayıtlar birisi tarafından yaratıldı. İçerik yaratıcı, bu kayıtların (veya "eserlerin") telif hakkına sahip olabilir. Eserler sayısallaştırıldığında, kurumlar telif hakkı statülerini netleştirir.

Önce açık hareket misyonunun bu kurumların misyonlarıyla nasıl örtüştüğünü inceleyelim. Arşiv işlevleri nedeni ile insanlık hafızasının önemli bölümü kültürel miras kurumlarına emanet edilmiştir. Bu mirası taşımak zorlu bir görev. GKAM'lar aynı zamanda güncel içerik yaratıcıları ile ve geçmiş içerik yaratıcıları arasında önemli bir köprü görevi görür: Yeni sanatçılara, yazarlara ve araştırmacılara yeni eserler yaratmaları için ilham veren bilgi ve çalışmaları korurlar.

Bununla birlikte, GLAM'larda bulunan eserlerin büyük çoğunluğu hala analog formattadır ve kurumlar kaynak-yoğun sayısallaştırma çalışmaları yapmadıkça ve bu sayısallaştırılmış çalışmalara halkın erişimini sağlamadıkça çoğu kullanıcı tarafından erişilemez. Bu büyük miktardaki içeriği dünya çapında halkın erişimine sunmak, GKAM'ların misyonu ve sorumlulukları ile örtüşmektedir. Çoğu kültürel miras kurumunun misyonunun odak noktası, sahip oldukları eserlere araştırmacıların, eğitimcilerin ve halkın erişimini sağlamak, bunları korumak ve bu kurumlar tarafından kültürel miras niteliğinde yaratılan bilgiye erişim sağlamaktır. Ancak sayısallaştırılmış çalışmalar erişime açmak, kurumlar için önemli

zorluklar da yaratır: açık erişim programları nasıl sürdürülecek? Kurumlar telif hakkı konusunda nelere dikkat etmelidir? Bu önemli haklar nasıl işlenecek ve yönetilecek? Dijital objeleri satış haklarından elde edilen lisans gelirleri nasıl yönetilir? Ve birisi bir eseri kurumun uygunsuz bulacağı şekilde kullanırsa ne olur? Telif hakları veya diğer yeniden kullanım koşulları halka nasıl iletilir?

Bunlar önemli olsa da, büyük resme bakmak önemlidir. Çoğu kültürel miras kurumu bilgiyi erişilebilir kılmak ister; hikayeleri paylaşmak; başkalarına ilham vermek; kitlelerle iletişimde olmak; bilgiyi gelecek nesiller için korumak; bilgi ve kültürü yaymak ister. Bu vizyonu gerçekleştirmek için internetten daha iyi başka hangi ortam olabilir?

GKAM'lar dünyada her yerde ve koleksiyonları yönetmek konusunda erdemli bir kamusal misyona sahiptirler. GKAM'lar çevrimiçi ortamda kâr etmektense, koleksiyonlarını daha geniş kitlelerle paylaşmak için daha motive olabilirler. Böyle durumlarda GKAM'lar, kamu malı içeriği erişilebilir hale getirerek ve dijital ortamda aynı hedef için çalışan diğer aktörlerle ortaklık ederek kültürel temsiliyetin çeşitliliğini artırmak için daha büyük bir fırsata erişmiş olur. Tabii bu da başka bir soruyu akla getiriyor: GKAM'lar bu işi nasıl sürdürecektir? Diğer güçlü ticari oyuncularla rekabet etmek zorunda kalırlarsa, savunuculuğunu yaptıkları bu işlere nasıl daha fazla görünürlük kazandırabilirler? Açık pratikler bu soruların bazılarını yanıtlamaya yardımcı olabilir.

Açık pratikleri benimsemek ve çalışmalarını yayınlamak, GKAM'ların misyonları doğrultusunda etkin şekilde çalışmalarına ve 21. yüzyıl kullanıcılarının ilgisini artırmasına yardımcı olur. Bu da GKAM'ların çalışmalarının daha fazla tanınmasını, yeni kitlelere ulaşmasını, diğer yararların yanı sıra koleksiyonlarının yenilikçi yöntemlerle kullanılmasını sağlar. Yönettikleri kültürel varlıkları sorumlu bir şekilde paylaşmayı amaçlayan birçok GKAM, Creative Commons ve onun yasal araçlarının, özellikle RightsStatements gibi diğer araçlarla birlikte kullanıldığında bu hedefe ulaşmak için iyi bir çözüm sağladığını görmektedir. Bu araçlar, GKAM'ların kullanıcılara bir çalışmanın telif hakkı statüsünü, onu kullanıp kullanamayacaklarını ve nasıl kullanacaklarını bildirmelerini kolaylaştırmaktadır.

GKAM'ların kendi kültürlerinde sahip oldukları güvenilir pozisyonlar, daha adil, çeşitli ve gerçek anlamda çevrimiçi küresel müşterekler (commons) oluşturmak için eşsiz bir fırsat sunar. Buna karşılık, özgür ve açık dijital miras ve açık araçların kullanılması eğlence, eğitim ve bilimsel içeriğin önemli ölçüde iyileştirilmesine yardımcı olabilir.

Bölüm 1.1'de, mevcut telif hakkı yasaları ile İnternetin sağladığı paylaşım olanakları arasındaki bağlantıyı açıkladık. Bu bağlantı, GKAM'ların içeriklerini çevrimiçi kullanıcılara açması için var. Çoğu zaman dijitalleştirme projeleri telif hakkı kısıtlamalarıyla sınırlıdır. Dolayısıyla telif hakkı ve kamusal alan, lisanslar ve kamu malı araçları, herhangi bir kültürel miras dijital projesinin ayrılmaz bir parçasıdır. Telif hakkı sorularını ve ilgili konuları günlük dijital iş akışlarına entegre etmek önemlidir.

Creative Commons, lisanslar ve kamu malı araçlarının yanı sıra telif hakkı uzmanlığı da sağlayarak bu hedeflere ulaşılmasına yardımcı olabilir ve bilgi ve kültürü ortaklığını güçlendirebilir.

Açık GKAM'ın zorlukları ve fırsatlarını Bölüm 7'te ayrıntıları ile işleyeceğiz.

Açık GKAM: Nedir?

Açık GKAM, kamu malı eserleri artırmak, kültürel ortaklıkları büyütmek, kültürel mirası telif hakkı kısıtlamaları olmaksızın çevrimiçi olarak erişilebilir kılmak ve başkalarının kültürel mirasa açık erişim politikaları uygulamasına yardımcı olmak için birlikte çalışan, kültürel mirasla uğraşan serbest bir kurumlar ve kişiler ağıdır.

Açık GKAM, "açık" hareketlerin bazı kavram ve değerlerini "GKAM" sektörüne taşır. .

"AçıkGKAM", daha geniş Açık GKAM hareketi içindeki işbirliğine dayalı bir girişimi ifade eder. AçıkGKAM, Açık Bilgi Vakfı'nın (Open Knowledge Foundation) DM2E'nin ("Europeana'ya Sayısallaştırılmış El Yazmaları") bir parçası olarak Avrupa Komisyonu'ndan aldığı bir hibe ile 2010 yılı civarında başladı. Başlangıcından bu yana, Creative Commons ve Wikimedia Foundation gibi çeşitli kuruluşlar ve ağlar ve bunların bağlı kuruluşları çalışmanın parçası oldu.

2018'de Creative Commons, Wikimedia Foundation ve Open Knowledge üyeleri girişimi yeniden canlandırdı. Ancak bir iletişim ve ağ olarak, "Açık GKAM" tek bir kuruluşa ait değildir; bireyler, profesyoneller ve savunucular farklı yollar ve topluluklar aracılığı ile bu girişime katılabilirler.

Bölüm 7'te detaylandırıldığı gibi, GKAM'da "açık" ın tek bir tanımı bulunmamakla birlikte, "açık", kamu malı eserlerin kamusal alanda tutulması gibi önemli değerlere atıfta bulunur.

Açık GKAM: Tarihçe

2004'te Brooklyn Müzesi, bu Creative Commons röportajında açıkladıkları gibi, dijital kültürel mirası eserlerine bir Creative Commons lisansı ekleyerek öncülük eden ABD'deki (ve muhtemelen dünyadaki) ilk müzeydi. Açık GKAM hareketi o zamandan beri yavaş yavaş büyüdü. 2009'da Avustralya'daki ilk GKAM-Wiki etkinliği, kültürel miras kurumlarını, Wikipedia editörlerini, gönüllüleri ve Creative Commons üyelerini aynı misyonu yerine getirmek için nasıl birlikte çalışılacağı konusunda konuşmak için bir araya getirdi.

GKAM-Wiki etkinliği, "Açık GKAM" hareketinin itici gücünü kısmen açıklayan bir dizi öneri üretti. Kurumlar bazı koleksiyonlarını internete yüklüyordu, ancak dijitalleştirme uygulamaları konusunda anlaşmaya varamamışlardı. Bazı kurumlar, kamu malı eserlerin dijitalleştirilmiş kopyaları üzerinde telif hakkı talep etti veya dijitalleştirilmiş eserlere çok kısıtlayıcı lisanslar uyguladı (ve bazıları hala uyguluyor!). Kurumlar ayrıca veri setleri ve üst verileri çok farklı koşullarla yayınladı. Pek çok kurum, çalışmalarını etkin bir şekilde dijital ortama aktaracak kaynaklardan, zamandan veya bilgiden yoksundu. Yoksun olanlar hala var. "Açık GKAM" tartışmaları için önemli olan, içeriğe erişimi açmak için önerilen pratikler üzerinde anlaşmaktır.

2009'daki GKAM-Wiki etkinliğinden çıkan [önerileri](#) okuyun. Ne düşünüyorsunuz? Sizin için anlamlı mı? Öneriler sizin iş ortamınızda takip etmek için uygun mu? Nasıl güncellenebilirler?

Bu etkinlikten kısa bir süre sonra, kültürel miras kuruluşlarının farklı dijital derleyicileri faaliyete geçti. İlki, Avrupa'daki kültürel miras kuruluşlarının dijital derleyicisi olan Europeana idi. Diğer dijital derleyiciler arasında Yeni Zelanda'da Digital NZ, Avustralya'da Trove ve Amerika Birleşik Devletleri'nde Digital Public Library of America'yı sayabiliriz.

Bu derleyici projeler, açık hareketin kilit savunucuları olarak hizmet ediyorlar. Örneğin Europeana, Public Domain charter sözleşmesi gibi belgeler hazırladı. Tüm Avrupa kültür kurumlarına içerik paylaşmak için altyapı sağladılar. Europeana'da içerik yayınlamak için

kalite değerlendirmelerinin bir parçası olarak, derleme veritabanına eklenecek koleksiyonlar için açıklık koşulunu uyguladılar.

Kuruluşundan bu yana, Creative Commons, ülke toplulukları ve Global Ağı, CC'nin araçlarını kullanarak dijital koleksiyonlarını çevrimiçi paylaşmak için açık politikalar geliştiren GKAM'larla işbirliği yaptı. Bu işbirliklerinin bazıları, Wikimedia toplulukları ve bağlı kuruluşları, Europeana ve diğerleri ile ortaklık içinde çalıştı. Bu işbirlikleri "Açık GKAM" a hayat veriyor. Bu kısa tarihte, Açık GKAM etrafındaki bazı önemli gelişmeleri özetledik. Bunlardan bazılarını diğer bölümlerde daha derinlemesine yer verilmektedir.

Açık GKAM'a neden katılmalı?

Kültür mirası kurumlarının on yıldan fazla zamandır koleksiyonlarını herkesin erişime açmaları, bize faydaları hakkında önemli kanıtlar sağlamaktadır. Aşağıda Bölüm 7'de detaylı inceleyeceğimiz faydaların bir özeti bulunmaktadır.

- İyi niyet ve tanınırlık.
- 21. yüzyıl kullanıcılarına uygun misyon ve ilişkilendirme.
- Personel verimliliğini artırma ve daha iyi görev uyumu.
- Wikimedia Commons gibi ortamlarla entegrasyon.
- Koleksiyonların araştırma potansiyelini yükseltmek ve yeni bilgi yaratmak.
- Açık Eğitim Kaynaklarına (OER) dahil edilme.
- Kültürü yeniden kullanmak ve remiks.

Açık GKAM'a nasıl katılırım?

GKAM'ların Açık GKAM hareketine katılabilesinin birkaç yolu var:

- Kamu malı olarak küçük bir eser koleksiyonu yayınlayarak başlayın!
- Kurumunuzda açık GKAM savunucusu olun; açık erişimi keşfetmenize yardımcı olabileceğini düşündüğünüz diğer meslektaşlarınızla sohbet edin.
- Bu topluluklardan bazılarında size yardım edebilecek meslektaşları arayın, onlardan ipuçları ve fikirler isteyerek başlayın. Akranlar, hiç "Açık Erişim" den az "Açık Erişime"

geçmenize yardımcı olabilir.

- Bazı örnek olayları okuyun ve ilham alın!

Ve bireyler, profesyoneller ve savunucular aşağıdaki iletişim kanallarından bazılarında dahil olmak isteyebilirler;

- @Openglam Twitter hesabını takip edebilir (hatta küratörlük yapabilir!) veya #OpenGLAM etiketi ile sohbet edebilirsiniz.
- Kurumlar içinde açık erişim politikalarını harekete geçirebilir veya kültürel miras ücretsiz lisanslar altında belgeleyebilir ve bu deneyimi paylaŐabilirsiniz.
- Güncel bilgi almak için posta listesine  ye olabilirsiniz.
- Slack kullanıyorsanız, birkaç topluluŐa katılabilirsiniz CC'nin Slack'indeki # open-glam kanalına katılarak #openglam topluluŐuna veya "GLAM labs" gibi diŐer daha teknik topluluklara da katılabilirsiniz.

Ayrıca, telif hakkı + GKAM tartıŐmalarının gerçekleŐtiĐi bazı önemli email listeleri de var:

- MusIP mail listesi,
- Museum Computer Network'de Fikri Mülkiyet İlgi Grubu,
- ve Europeana Telif Hakkı Topluluğu

Aynı zamanda Wikimedia alandaki önemli bir aktördür. Wikipedia + Kütüphaneler ve Wikidata + GLAM gibi grupları Facebook sayfalarından da takip edebilirsiniz.

Ek kaynaklar

CC'nin tarihçesi hakkında ek bilgi

- Lawrence Lessig, How I Lost the Big One Lawrence Lessig, Eldred davasını ayrıntılı anlatıyor http://www.legalaffairs.org/issues/March-April-2004/story_lessig_marapr04.msp
- Lawrence Lessig, Free Culture CC BY-NC 1.0 Eldred davası hakkında ek bilgi veren alıntı <http://www.authorama.com/free-culture-18.html>

CC ve ücretsiz lisans hakkında ek bilgi

- David Blake, Why Open Education Matters, @ Degreed. CC BY 3.0. İnternet'in açık eğitime nasıl olanak sağladığını, küresel toplum için neden önemli olduğunu ve Creative Commons lisanslarının açık eğitime nasıl katkı sağladığını açıklayan bir video. <https://www.youtube.com/watch?v=gJWbVt2Nc-I>
- Cory Doctorow, We Copy Like We Breathe. Kopyalamayı ve İnternet'in kopya etme kapsamını nasıl değiştirdiğini anlatan bir konuşma. Elektronik ortamda kopyalayan ve paylaşa kişilerin yeterli lisans alması gerektiğini vurguluyor. <https://www.youtube.com/watch?v=hfU6e6-izo>
- Ryan Merkley, We Need to Talk About Sharing, @ Creative Commons. CC BY-SA 3.0. Paylaşmanın önemi, paylaşmanın toplumlari nasıl geliştirdiği ve Creative Commons'ın paylaşmayı nasıl mümkün kıldığı hakkında kısa bir inceleme. <https://vimeo.com/151666798>

Commons hakkında ek bilgiler

- The Next System Project, How Does the Commons Work, uyarlandığı eser: Commoning as a Transformative Social Paradigm. CC BY 3.0. İktisatçı David Bollier'in ortak varlık tanımından uyarlanan bu video, ortak varlıkların nasıl işlediğini ve karşılaştıkları tehlikeleri anlatıyor. <https://www.youtube.com/watch?v=7bQiBcd7mBc>
- David Bollier, The Commons Short and Sweet. CC BY 3.0. Ortak varlıkları, karşılaştıkları problemlerin bazılarını ve nasıl ortaya çıktıklarını anlatan bir blog yazısı. <http://bollier.org/commons-short-and-sweet>
- David Bollier & Silke Helfrich, The Wealth of the Commons: A World Beyond Market and State. CC BY-SA 3.0. Ortak varlıklarda ne tür kaynaklar bulunduğu, ortak varlıklara

ilişkin coğrafi koşullar ve ortak varlıkların siyasi açıdan önemi hakkında pek çok kişinin görüşlerine yer veren bir kitap. <http://wealthofthecommons.org/>

- Enclosure Wikipedia Article. CC BY-SA 3.0. Ortak varlıklarda sorun olan koruma işlemini anlatan bir makale <https://en.wikipedia.org/wiki/Enclosure>
- Yochai Benkler, The Political Economy of the Commons. CC BY 3.0. Ortak bir alt yapının ortak varlıkları nasıl sürdüreceğini anlatan bir makale. https://web.archive.org/web/20130617041302/http://www.boell.org/downloads/Benkler_The_Political_Economy_of_the_commons.pdf
- Boundless & Lumen Learning, The Tragedy of the Commons Ortak varlıkların karşılaşılabilecekleri olası tehlikelere yol açan iktisat ilkelerini açıklayan bir iktisat ders kitabı bölümü. <https://www.boundless.com/economics/textbooks/boundless-economics-textbook/market-failure-public-goods-and-common-resources-8/common-resources-62/the-tragedy-of-the-commons-235-12326/>
- On the Commons, Debunking the Tragedy of the Commons. CC BY-SA 3.0 Ortak varlıkların yaşadıkları trajedilerin nasıl çözümleneceğini anlatan kısa bir makale. <http://www.onthecommons.org/debunking-tragedy-commons>
- On the Commons, Elinor Ostrom's 8 Principles for Managing a Commons. CC BY-SA 3.0 İktisatçı Elinor Ostrom'un kısa tarihçesi ve kurduğu ortak varlığı yönetmek için 8 ilkesi. <http://www.onthecommons.org/magazine/elinor-ostroms-8-principles-managing-commons>

Commons hakkında ek bilgiler

- The Next System Project, How Does the Commons Work, uyarlandığı eser: Commoning as a Transformative Social Paradigm. CC BY 3.0. İktisatçı David Bollier'in ortak varlık tanımından uyarlanan bu video, ortak varlıkların nasıl işlediğini ve karşılaştıkları tehlikeleri anlatıyor. <https://www.youtube.com/watch?v=7bQiBcd7mBc>
- David Bollier, The Commons Short and Sweet. CC BY 3.0. Ortak varlıkları, karşılaştıkları problemlerin bazılarını ve nasıl ortaya çıktıklarını anlatan bir blog yazısı. <http://bollier.org/commons-short-and-sweet>
- David Bollier & Silke Helfrich, The Wealth of the Commons: A World Beyond Market and State. CC BY-SA 3.0. Ortak varlıklarda ne tür kaynaklar bulunduğu, ortak varlıklara ilişkin coğrafi koşullar ve ortak varlıkların siyasi açıdan önemi hakkında pek çok kişinin görüşlerine yer veren bir kitap. <http://wealthofthecommons.org/>
- Enclosure Wikipedia Article. CC BY-SA 3.0. Ortak varlıklarda sorun olan koruma işlemini anlatan bir makale <https://en.wikipedia.org/wiki/Enclosure>

- Yochai Benkler, The Political Economy of the Commons. CC BY 3.0. Ortak bir alt yapının ortak varlıkları nasıl sürdüreceğini anlatan bir makale.
https://web.archive.org/web/20130617041302/http://www.boell.org/downloads/Benkler_The_Political_Economy_of_the_commons.pdf
- Boundless & Lumen Learning, The Tragedy of the Commons Ortak varlıkların karşılaşılabilecekleri olası tehlikelere yol açan iktisat ilkelerini açıklayan bir iktisat ders kitabı bölümü. <https://www.boundless.com/economics/textbooks/boundless-economics-textbook/market-failure-public-goods-and-common-resources-8/common-resources-62/the-tragedy-of-the-commons-235-12326/>
- On the Commons, Debunking the Tragedy of the Commons. CC BY-SA 3.0 Ortak varlıkların yaşadıkları trajedilerin nasıl çözümleneceğini anlatan kısa bir makale.
<http://www.onthecommons.org/debunking-tragedy-commons>
- On the Commons, Elinor Ostrom's 8 Principles for Managing a Commons. CC BY-SA 3.0 İktisatçı Elinor Ostrom'un kısa tarihçesi ve kurduğu ortak varlığı yönetmek için 8 ilkesi.
<http://www.onthecommons.org/magazine/elinor-ostroms-8-principles-managing-commons>

Diğer açık hareketler hakkında ek bilgi

- Molle Industria, Free Culture Game. CC BY-NC-SA 3.0. Özgür kültür kavramını anlamaya yardımcı olan bir oyun <http://www.molleindustria.org/en/freeculturegame/>
- The case for Open Access by Andrea Wallace and Douglas McCarthy. CC BY 4.0.
<https://medium.com/open-glam/the-case-for-open-access-7f8686c642f>

Bölüm 2: Telif hakkı yasası

Telif hakkının “tüm hakları saklıdır” kuralı, bir eseri kopya etme ve uyarlama haklarının tümünün yazara veya yaratıcıya ait olduğu anlamına gelmektedir (bu bölümde öğreneceğiniz bazı önemli istisnalar hariç). Creative Commons lisansları “bazı hakları saklıdır” yaklaşımını benimsemektedir, yazarın ya da eser sahibinin bazı koşullara tabi olarak eserini kamunun yeniden kullanmasına izin vermesini sağlamaktadır. Creative Commons lisanslarının nasıl işlediğini anlamak için telif hakkı hakkında temel bilginiz olması gerekir.

Bu bölüm dört başlıktan oluşmaktadır

- 2.1 Telif Hakkına Giriş
- 2.2 Küresel Yönleriyle Telif Hakları
- 2.3 Kamu Malı
- 2.4 Telif Hakkı İstisnaları ve Sınırlamaları

Bu bölüm önemli çünkü, Creative Commons lisanslarının ve kamu malı araçlarının işlemesi için telif hakkı gerekir. Telif hakkı yasalarının bazı kuralları dünya genelinde geçerlidir, fakat bazı kurallar ülkeden ülkeye değişmektedir ve yasalar ülkeden ülkeye değişmektedir. Bu bölümde verilen bilgiler telif hakları ile ilgili tüm ayrıntıları kapsamaz ya da dünya genelindeki karmaşık telif hakkı yasalarının tüm kurallarını ve lisansların belirli durumlarda işleyişinin söz konusu kurallardan nasıl etkilendiği konusunu tam olarak açıklamaz. Burada verilen bilgiler, Creative Commons lisanslarının nasıl işlediğini anlamak için mutlaka gereken temel kavramları özetle açıklamaktadır. Bu bölüm kapsamında bulunan veya bu bölümde yer almayan telif hakkı konuları hakkında daha fazla bilgi edinmek istiyorsanız ünitenin sonundaki “[Ek kaynaklar](#)” bölümünden faydalanabilirsiniz. Ek olarak, kamu yararı için telif hakkı sistemlerini uyumlu hale getirmek amaçlı yapılan ortak çalışmalar ve güncellemeler için [CC Telif Hakkı Platformu](#)'na katılmak ilginizi çekebilir. Üyelik ücretsizdir.

Not: Bu içerikte, bir orijinal çalışmadan söz ederken yazar ve yaratıcı kelimeleri, telif hakkını açıklama amacıyla birbiri yerine kullanılabilir.

 Bölüm 2'nin İngilizce orijinalini okumak için [buraya](#), Türkçe çevirisinin PDF kopyasını indirmek için [buraya](#) tıklayınız.

Creative Commons Sertifika Eğitim Kaynakları. CC Türkiye. CC BY 4.0.

2.1 Telif hakkına giriş

Neden önemli?

Yaratıcı çalışmaların kopyalanmasını ve paylaşılmasını kısıtlayan yasalarımız neden var? Bu yasalar, yaptığımız hemen hemen her şeyin bir kopyasını oluşturmamız gereken İnternet ortamında nasıl işliyor? Telif hakkı, bilsek de bilmesek de hayatımızın neredeyse her yönünü etkileyen önemli bir hukuk alanıdır. Telif hakkı tarafından düzenlenmeyen - bir arkadaşına fiziksel bir kitap ödünç vermek gibi - eylemler çevrimiçi bir ortamda yer aldığına (aynı kitabı internette paylaşıırken) telif hakkı ile düzenlenir. Çevrimiçi yaptığımız hemen hemen her şey bir kopya oluşturmayı içerdiğinden, telif hakkı hayatımızın olağan bir süreci haline gelmiştir.

Öğrenim çıktıları

Bu bölümü tamamladığınızda:

- Telif hakkının temel ilkelerini açıklayabilecek,
- Telif hakkının tarihsel gelişimini izleyebilecek,
- Telif hakkının amacını açıklayabilecek,
- Genel telif hakkı şartlarını açıklayabileceksiniz.

Sizin için neden önemli?

[Antartik Krill](#)'in [gözü](#) benzeri şeyleri gösteren yüksek kaliteli medyayı Wikipedia'ya kimin yüklediğini hiç merak ettiniz mi? İnsanları bu katkıları yapmaya ne motive edebilir? Yaratıcı bir projeye önemli ölçüde çaba harcadığınız bir zamanı düşünün. Bunu yapmak için motivasyonunuz neydi? Büyük olasılıkla telif hakkıyla korunan ve izniniz olmadan başkaları tarafından çoğu yeniden kullanımı kısıtlayan bir çalışma oluşturduğunuzu biliyor muydunuz? Bunu bilmek sizin için bir fark yarattı mı ya da yaratacak mı? Öyleyse neden?

Temel bilgiler - özet

Farkında olmasanız bile telif hakkı yasası, trafik yasası gibi günlük yaşamınızın ayrılmaz parçasıdır. Telif hakkı yasası, yazarların (genelde verdiğimiz isimle eser sahiplerinin (yaratıcıların)) özgün yapıtlarını başkalarının kullanmasını kısıtlayan yasadır, söz konusu yapıtlar arasında romanlar, operalar, kedi videoları ve kağıt peçete üzerine yazılan notlar da bulunmaktadır.

Telif hakkı yasaları ülkeden ülkeye değişse de, dünya çapında telif hakkı yasaları arasında birçok ortak nokta vardır. Bu büyük ölçüde uluslararası anlaşmalardan kaynaklanmaktadır.

Nelerin telif hakkıyla korunabileceği, bu hakları kimin kontrol ettiği ve telif hakkıyla korunan bir çalışmayı yeniden kullanmak için nasıl izin verebileceği konusunda bilmeniz gereken bazı önemli temel bilgiler vardır.

1. **Telif hakkı, telif hakkı sahiplerine bir dizi özel haklar verir**, bu, başka hiç kimsenin telif hakkı sahibinin izni olmadan çalışmayı kopyalayamayacağı, dağıtamayacağı, kamuya açık olarak icra edemeyeceği, uyarlayamayacağı veya başka bir şekilde kullanamayacağı anlamına gelir.
2. **Telif hakkı, özgün olan edebi ve sanatsal eserlere haklar verir**. Telif hakkı, resimlerden blog yazılarına kadar her şey için geçerlidir, ancak tüm çalışmaların belirli bir özgünlük standardını karşılaması gerekir ki telif hakkı garanti altında olsun. Farklı ülkeler bu garantiyi test edecek çerçeveyi farklı şekillerde belirlerler, ancak bu test genellikle bir özgünlük testi veya yazar varlığı testi olarak kabul edilir. Daha genel olarak ifade edildiğinde bu, eserin başka bir eserden kopyalanmamış olması ve eserin yaratıcısına ait olması gerektiği anlamına gelir.
3. **Telif hakkı olgusal gerçekleri veya fikirleri korumaz**, yalnızca bu gerçeklerin veya fikirlerin ifadesini korur. Bir fikir ile bu fikrin ifadesi arasındaki fark zor olabilir, ancak anlaşılması da oldukça önemlidir. Telif hakkı yasası, yaratıcılara bir fikri ifade etmeleri üzerinde kontrol sağlarken, telif hakkı sahibine fikre sahip olma ya da özel olarak kontrol etme izin vermez.
4. Genel bir kural olarak, bir eser oluşturulduğu anda telif hakkı **otomatik** olarak oluşur, ancak bazı ülkeler telif hakkı vermeden önce eserin somut bir ortamda oluşturulmasını şart koşar. Amerika Birleşik Devletleri gibi somut ortamda oluşturma gerektiren ülkelerde, siz şiirinizi yazana, bir şarkı kaydedene veya başka bir şekilde çalışmanızı sabit bir biçimde kaydedene kadar bir telif hakkınız yoktur. Yerel telif hakkı ofisine kaydolmak genellikle telif hakkı sahibine belirli avantajlar sağlar ve yazarlığınızı resmi

olarak kaydetmenize izin verir, ancak telif hakkı koruması elde etmek için kayıt gerekli değildir.

5. Telif hakkı koruması **uzun süreli bir korumadır**. Bu konu ile ilgili daha ayrıntılı bilgiler sonraki bölümlerde yer almaktadır, ancak şimdilik telif hakkının uzun bir süre, genellikle yaratıcının ölümünden sonra onlarca yıl sürdüğünü bilmek yeterli olacaktır.
6. **Telif hakkı koruması ile kamu yararı arasında bir denge vardır**. Telif hakkı sahiplerine tanınan haklar kimi zaman ifade özgürlüğü hakları, bilgiye erişim hakkı ve engellilerin ihtiyaçları gibi diğer kamu menfaatlerine aykırı olarak değerlendirilebilir. Telif hakkı korumalarının kamu yararına hizmet etmek için sınırlandırılabilmesi durumları vardır.

Not: Çok uzun süre koruma ve telif hakkının otomatik olarak oluşması, çok sayıda "öksüz eser" in, yani telif hakkı sahibi bilinmeyen veya sahibini bulması olanaksız telif haklı eserin ortaya çıkmasına yol açmaktadır.

Telif hakkının kısa tarihçesi

Dünyanın belki de en önemli ilk telif hakkı yasası 1710'da İngiltere'de Anne Yasası adıyla çıkarıldı: "Basılı kitapları kopyalama hakkını burada belirtilen süreler boyunca yazarlara veya o kopyaları satın alanlara vererek öğrenmeyi teşvik etme yasası." Bu yasa, kitap yayıncılarının kitaplarını başkalarının kopyalamasına karşı 14 yıl süreyle koruma sağladı.

O zamandan beri, telif hakkı kapsamında verilen özel hakların kapsamı sürekli genişlemiştir. Bugün, telif hakkı yasası kitapların çok ötesine uzanıyor, bir parça özgünlüğü olan neredeyse her yaratıcı ifadeyi bile kapsıyor.

Ayrıca, özel (münhasır) hakların süresi de uzamıştır. Bugün dünyanın birçok yerinde, bir esere tanınan minimum telif hakkı koruması süresi, yaratıcının ömrü artı ölüm sonrası 50 yıl veya kurumsal veya anonim bir çalışma ise yayımlandıktan 50 yıl sonradır (Türkiye'de koruma süresi +70 yıldır). Telif hakkı süresi ve dünya çapındaki farklılıkları hakkında daha fazla ayrıntı için Bölüm 2.2'de verilen "Dünya çapında telif hakkı süresi uzunluğu haritasına" bakabilirsiniz.

Ve son olarak, Anne Yasası ile belirlenen statüden bu yana telif hakkı uluslararası hukukun bir meselesi haline geldi. Uluslararası toplum, neredeyse tüm ülkelerin katıldığı uluslararası anlaşmalar oluşturdu. Sonuç, telif hakkı yasalarının dünya çapında bir dereceye kadar

uyumlu hale getirilmiş olmasıdır. Bölüm 2.2'de en önemli anlaşmalar ve telif hakkının dünya çapında nasıl çalıştığı hakkında daha fazla bilgi edineceksiniz.

Telif hakkının kısa bir geçmişi, yaratıcılık ve paylaşım ile ilişkisi için #FixCopyright'tan "[Copy \(aka copyright\) Tells the Story of His Life](#)" adlı videoyu izleyebilirsiniz (CC BY 3.0).

#FixCopyright: Copy (aka copyright) Tells the Story of His Life

<https://www.youtube.com/watch?v=0fdUDecJ6jc>

Telif hakkının amacı

Telif hakkı için iki temel gerekçe vardır, ancak bu gerekçeler yerel yasalara göre farklılık gösterir.

Faydacı: Bu gerekçeye göre telif hakkı, eser sahiplerini (içerik geliştiricileri) teşvik etmek için tasarlanmıştır. Amacı yeni eserlerin oluşturulmasını ve yayınlanmasını teşvik etmektir.

Yazarın hakları: Bu gerekçeye göre telif hakkı koruması, yazarların yaratıcı çalışmalarlarıyla olan derin bağlarını tanımaya ve korumaya hizmet eder. Bu gerekçe, yazarlara atıfta bulunmayı sağlayan ve yaratıcı eserlerin bütünlüğünü koruyan manevi haklara dayanmaktadır.

Faydacı yaklaşım daha çok teamül hukuku geleneği ile ilişkilendirilirken, yazarların hakları ise tarihsel olarak medeni hukuk geleneği ile özdeşleştirilir. Bu gerekçelerden biri veya her ikisi de size hitap ediyor mu? Özgün eserlerin yaratıcılarına özel (münhasır) hakların verilmesini desteklediğine veya desteklemediğine inandığınız başka sebepler nelerdir?

Pek çok ülkede yazarların hakları geleneğine dayalı manevi haklar bulunmaktadır, bunla yazarla eseri arasındaki bağı korur, bazı ülkelerde bu koruma sınırsız sürelidir. Manevi haklar, telif hakkı sahiplerinin eserlerden başkalarının para kazanmasını yasaklama hakkından farklı olmakla birlikte yakından bağlantılıdır.

Farklı yasal gelenekler, bu gerekçelerden biri veya diğeriyle daha güçlü bir şekilde özdeşleşirken veya başka gerekçelere sahip olabilirken, birçok telif hakkı sistemi, büyük

ölçüde dış kaynaklı tarihsel nedenlere bağılı olarak hem faydacı hem de yazar hakları gerekçelerinden etkilenir ve bunlardan yararlanır (genel olarak bakıldığında tarihi nedenler bu eğitim materyalinin kapsamı dışındadır).

Telif hakkının işleyişı

Telif hakkı yasası, özgün esere otomatik olarak uygulanan temel kullanım şartlarını belirler. Bu şartlar, telif hakkı sahibine belirli (münhasır) haklar verirken, kullanıcıların bu çalışmalarını izin gerekmeden kullanmak için belirli haklara sahip olduğunu da kabul eder.

Kim bir telif hakkına sahip olabilir?

Tipik olarak, bir telif hakkının ilk sahibi, bir eseri oluşturan kişi olacaktır. Bununla birlikte, telif hakkı tarafından verilen özel (münhasır) haklar, şirketler, yayıncılar veya üniversiteler gibi tüzel kişiler de dahil olmak üzere başkalarına devredilebilir. Telif hakkı tarafından verilen münhasır hakları kimin kontrol ettiğini anlamak, çalışmayı yeniden kullanmaları için başkalarına izin verme yetkisine kimin sahip olduğunu anlamak için gereklidir (örneğin, çalışmaya bir CC lisansı eklemek). Bir eserin yazarının mutlaka telif hakkı sahibi olmayabileceğini belirtmek önemlidir. Örneğin:

- Mülkiyet kuralları yetkili yargı merciine göre değışse de, çalıştığınız süre boyunca yarattığınız eserler muhtemelen işvereninize aittir. Avustralya ve Amerika Birleşik Devletleri gibi teamül (müşterek) hukuku ülkeleri, genellikle "ücret karşılığı çalışma (work-for-hire)" olarak bilinen bir doktrine bağılı kalırlar. Bu doktrin genel olarak, istihdamınız kapsamında telif hakkıyla korunan bir eser yarattıysanız, işverenin telif hakkı alınmış eserdeki ekonomik hakların sahibi olduğunu ve kontrol ettiğini belirtir. Fransa ve Almanya gibi birçok kıta avrupası hukukunu (civil law) benimseyen ülkede, yasa, bir iş sözleşmesi aksini belirtmedikçe veya aksini ima etmedikçe, telif hakkının çalışan-yazarda olduğunu varsayar.
- Bağımsız yükleniciler, bu sıfatla yarattıkları eserlerde telif hakkına sahip olabilirler veya olmayabilirler. Bu durum sizinle sizi görevlendiren kuruluş arasındaki sözleşmenin şartlarına bağılıdır.
- Bu eğitimi alan eğitimciler ve akademide çalışan kütüphaneciler için şunu da belirtmekte fayda var: Öğretmenler, üniversite öğretim üyeleri ve öğrenciler, yarattıkları

eserlerde telif hakkına sahip olabilir veya olmayabilir. Bu durum belirli yasalara, işe alım sözleşmesine, üniversite veya okul politikalarına göre değişebilir.

- Telif hakkına tabi tek bir özgün çalışmayı birlikte oluşturduysanız, telif hakkı yasası tarafından verilen hakların münhasır sahibi değil, ortak sahibi olabilirsiniz. Birleşik Devletler bu kuralın dikkate değer bir istisnası olsa da, ortak mülkiyet genellikle bir yazarın bir eseri diğerlerinin rızası olmadan kullanmasını yasaklar. Öte yandan, bir ansiklopedi veya antoloji gibi daha büyük bir toplu çalışmaya katkıda bulduysanız, muhtemelen bireysel katkınız üzerinde bir telif hakkına sahipsiniz.

Telif hakkı yasalarının sağladığı hakların mülkiyeti ve kontrolü karmaşıktır ve yargı yetkisine yerel otoriteye farklılık gösterebilir. Daha fazla bilgi için lütfen ek kaynaklara bakın.

Neler teliflenebilir?

Bölüm 2.2'de daha ayrıntılı olarak açıklanan başlıca telif hakkı antlaşmalarını imzalamış ülkelerde, kurallar ülkeden ülkeye göre değişse de telif hakkı, geniş bir şekilde tanımlanmış "edebi ve sanatsal eserler" kategorilerinde yer alır. Bu liste detaylı olmasa da her kategoride bir tür çalışma düşünebilir misiniz?

- Edebi eserler
- Müzik eserleri
- Sanatsal eserler veya görsel sanat eserleri
- Dramatik eserler
- Sinematografik eserler (görsel-işitsel eserler dahil)
- Edebi ve sanatsal eserlerin çevirileri, uyarlamaları, aranjmanları
- Edebi ve sanatsal eser koleksiyonları
- Veritabanları
- Bilgisayar yazılımı

Hangi münhasır haklar verilir?

Telif hakkı sahibi yaratıcılar, eserlerini başkalarının kullanmalarını kontrol eden özel (münhasır) haklara sahiptir. Çoğu ülke, münhasır haklar olan ekonomik haklar ile manevi haklar arasında bir ayırım yapar. Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü bunları şu şekilde [tanımlar](#):

Ekonomik haklar. Hak sahiplerinin eserlerinin başkaları tarafından kullanılmasından maddi kazanç elde etmelerini sağlayan haklar.

Manevi haklar. Eser sahiplerinin çalışmalarıyla olan bağlarını sürdürmek ve korumak için belirli eylemlerde bulunmalarına izin veren haklar.

Ekonomik haklar

Telif hakkına sahip içerik oluşturucular, çalışmalarının kullanım Şekillerini kontrol etmek için özel haklara sahiptir. Ulusal yasalar bu hakları farklı Şekillerde tanımlar, ancak çoğu ülkede özel (münhasır) haklar temel olarak aşağıdaki düzenlemeleri içerir:

- eserlerinin kopyalarını çıkarma hakkı (oğaltma hakkı)
- yayın yoluyla da dahil olmak üzere çalışmalarını kamuya açık olarak sunma ve kamuya iletme hakkı
- eserlerinin çevirileri ve eserlerinin düzenlemelerinde değişiklikler gibi uyarlamalar yapma hakkı

Buna göre eğer bir kitabın telif hakkına sahipseniz başka hiç kimse sizden izin almadan o kitabı kopya edemez veya uyarlayamaz (Madde 2.3'te anlatılan önemli koşullara tabi olarak).

Unutmayın ki bir romanın telif hakkı sahibi olmak ile o romanın yetkili kopyalarının kullanılmasını kontrol etme arasında önemli bir fark vardır. Telif hakkı sahibi, o romanın kopyalarını çıkarma münhasır hakkına sahiptir, fakat o romanın kopyasını satın alan bir kişi genelde istediğini yapabilir, örnek olarak bir arkadaşına ödünç verebilir, kütüphaneye bağışlayabilir veya bir sahafa satabilir. Bu nedenle bir kütüphane, izin istemeden veya eserler için tekrar ödeme yapmadan fiziki eserleri gerektiği kadar ödünç verebilir. Bunu, kullanıcıların aynı materyallere erişim için satın aldığı bir veri tabanı aboneliği veya e-kitap ödünç verme sistemi ile karşılaştırın.

Birinin fiziksel bir çalışmaya sahip olması, nesnenin sahibine eser üzerinde herhangi bir telif hakkı vermez. Örneğin, bir müzenin 1000 yıllık bir heykeli varsa, bu, heykel üzerinde herhangi bir telif hakkına sahip oldukları anlamına gelmez. Onu satmalarına, bağışlamalarına izin verilir, ancak fotoğraf çekmek, çizim yapmak veya heykelin kopyalarını yapmak da dahil olmak üzere başkalarının eseri nasıl kopyalayacağını kontrol edemezler.

Telif hakkının münhasır haklarından biri, bir eseri uyarlama hakkıdır. Bir uyarlama (ya da bazen adlandırıldığı gibi bir türev çalışma), önceden var olan bir çalışmaya dayanan yeni bir çalışmadır. Bazı ülkelerde, "türev eser" terimi, bu terimlerin her ikisini de farklı maddelerde

kullanan Bern Edebiyat ve Sanat Eserlerinin Korunması Sözleşmesi'nde tanımlanan "uyarlamaları" içeren ancak bunlarla sınırlı olmayan değişiklikleri tanımlamak için kullanılır.

Bu eğitim kapsamında "türev çalışma" ve "uyarlama" terimleri birbirinin yerine kullanılabilir ve şu anlama gelir: önceden var olan bir eserden, yalnızca telif hakkı sahibinin izniyle yapılabilecek değişikliklerle oluşturulmuş bir eser. Mevcut bir eserde yapılan her değişikliğin bir uyarlama olarak kabul edilemeyeceğine dikkat etmek önemlidir. Genel olarak, mevcut bir eserde yapılan değişiklik sonucunda ortaya telif hakkı alınabilir yeni bir yaratı çıkarsa, örneğin bir roman bir dilden başka bir dile tercüme edilirse veya bir romana dayalı bir film senaryosu yazılırsa, o tercüme veya senaryo, uyarlama veya türev eser sayılmaktadır.

Telif hakkı sahipleri genellikle başkalarına çalışmalarını uyarlamaları için izin verir. Uyarlamaların kendi telif hakları vardır, ancak bu koruma yalnızca uyarlamaya özgü yeni unsurlar için geçerlidir. Örneğin, bir şiirin yazarı birine uyarlama yapması için izin verirse, kişi kıtaları yeniden düzenleyebilir, yeni kıtalar ekleyebilir ve bazı ifadeleri değiştirebilir. Genel olarak, eserin ilk/ orijinal yazarı, uyarlama dışında kalan şiir öğelerinin tüm telif hakkını elinde tutar ve şiiri uyarlayan kişi, şiire yaptığı yeni katkıların telif hakkına sahiptir. Bir türev çalışma oluşturmak, önceden var olan çalışmanın yaratıcısının sahip olduğu telif hakkını ortadan kaldırmaz.

Manevi Haklar

Çoğu ülkede manevi haklar vardır. Manevi haklar, yazar hakları geleneğine dayanır ve yazar ile eser arasındaki bağı bazen süresiz olarak koruyan haklardır. Manevi haklar, başkalarının eserlerini ekonomik olarak kullanmasını kısıtlamak için telif hakkı sahiplerine verilen haklardan farklıdır, ancak bunlar yakından bağlantılıdır.

Manevi haklar tipik olarak eserin yazarı olarak tanınma hakkını (geleneksel olarak "babalık hakkı" olarak bilinir) ve eserin bütünlüğünü koruma hakkını (genellikle eserin veya girişin tahrif edilmesine itiraz etme hakkını) içerir.

Manevi hakları tanıyan ülkeler, bunları o kadar bütünüleyici olarak kabul eder ki, çoğu durumda yaratıcılar tarafından lisanslanamaz veya feragat edilemez ve eser üzerindeki ekonomik hakların süresi dolmuş olsa bile süresiz olarak devam eder. Creative Commons lisansları ve yasal araçlar bu hakları göz önünde bulundurur. Bu önemli haklar hakkında daha fazla bilgi için lütfen [ek kaynaklara](#) bakın.

Not: ABD'deki (ve diğer teamül hukuku (common law) ülkelerindeki) bazı yasal gelenekler, "manevi hakları" telif hakkı kapsamının dışında, ayrı bir hak kategorisi olarak koyma eğilimindedir ve telif hakkını yalnızca ekonomik haklar olarak kabul eder. Dünyadaki çoğu ülke için ekonomik ve manevi haklar birbirine bağlıdır. ABD'deki manevi haklar hakkında daha fazla bilgi için [ek kaynaklara](#) bakın.

Benzer ve İlgili Haklar

Benzer ve ilgili haklar (birçok ülkede "komşu haklar" olarak bilinen haklar dahil) telif hakkı alınmış eserlerle ilgilidir ve yukarıda açıklanan temel hakların ötesinde ek münhasır haklar verir. Bu hakların bazıları uluslararası anlaşmalar tarafından yönetilir, ancak ülkeden ülkeye de değişiklik gösterir. Genel olarak bu haklar, yazarı kendisi olmayan ancak eserin kamuya iletilmesiyle ilgilenen yayıncılar ve sanatçılar gibi kişilere "telif hakkı benzeri" bazı haklar vermek üzere tasarlanmıştır. Japonya gibi bazı ülkeler bu hakları telif hakkının bir parçası olarak belirlemiştir; diğer ülkeler bu hakları telif hakkıyla yakından ilgili olsa da ayrıca ele alırlar.

"Benzer Haklar" terimi, CC lisanslarının kapsadığı bu hakları ve "İlgili Haklar" terimini tanımlamak için kullanılır. Bu terim biraz farklı bir kapsamda CC0'da da kullanılır, bölüm 3.2'de öğrenileceği üzere.

Bu hakların derinlemesine tartışılması bu bölümün kapsamı dışındadır. Önemli olan, bunların var olduğunu ve Creative Commons lisanslarının ve kamu malı araçlarının bu hakları kapsadığını, aksi halde hakların ihlaline yol açacak kullanımların CC araçlarını kullanarak önlenebileceğini bilmektir. Benzer ve ilgili haklar hakkında daha fazla bilgi için lütfen [ek kaynaklara](#) bakın.

Kamunun telifli eserleri yaratıcıların münhasır haklarını ihlal etmeksizin kullanması mümkün mü?

Başlıca uluslararası antlaşmaları imzalamış tüm ülkeler, kamunun telifli eserleri izin almaksızın ve yaratıcılara verilmiş münhasır hakları ihlal etmeksizin kullanması için bazı haklar vermektedir. Bunlara genelde telif hakkının "istisnaları ve sınırlamaları" adı verilmektedir.

Sınırlamaları belirlemek ve istisnalar vermek için iki yaklaşım vardır. Bazı sınırlamalar ve istisnalar, istisnanın belirli sektörlerde kullanılabileceğini belirtir. Eğitime yönelik ve özel

istisnalar veya engelli kişiler için istisnalar buna örnektir.

Diğer istisnalar ve sınırlamalar esnektir ve belirli koşullar karşılandığı sürece bir eserin geniş kullanımlarına izin verebilir.

Bazı ülkelerde, Amerika Birleşik Devletleri'nde "adil kullanım" kavramı veya bazı İngiliz Milletler Topluluğu ülkelerinde "adil işlem" gibi esnek istisnalar ve sınırlamalar vardır. Küresel Güney'de medeni hukuk geleneğini takip eden ülkeler de dahil olmak üzere dünyanın birçok yerinde eğitime özgü istisnalar ve sınırlamalar da vardır. Bu kavramları Bölüm 2.4'te ayrıntılı olarak inceleyeceğiz.

Ülkeler, hem ayrıntılı hem de esnek sınırlamalar ve istisnaların bir kombinasyonuna sahip olabilir. Örneğin, ABD'de sektöre özel bir sınırlama ve istisna olan [TEACH Act](#) yasasında çok geniş kapsamda olan bir adil kullanım vardır.

Bilmemiz gereken en önemli şey telif hakkı yasası, telifli çalışmanın her kullanımı için telif sahibinden izin almayı gerektirmiyor. Telif sahibi ve kamu yararı ihtiyacını dengeleyen telif hakkı politikası kapsamında bazı kullanımlara izin verilir.

Telif hakkı konusunda başka neler bilmeliyim?

Bu ünitenin başında açıkladığımız gibi, telif hakkı karmaşıktır ve ülkeden ülkeye değişmektedir. Bu ünite, telif hakkının ana kavramlarına giriş niteliğindedir. Bir noktada karşılaşmanız mümkün olduğu için bilmeniz gereken 1) Yükümlülükler ve çözüm yolları, 2) Lisans verme ve devir, 3) Telif hakkı devirlerinin ve lisanslarının iptal edilmesi kavramları bulunmaktadır. Bu kavramların ve bu üniteye ele alınan diğer konuların ayrıntılı açıklaması için [ek kaynaklara](#) bakın.

Telif hakkını diğer fikri mülkiyet türlerinden ayırmak

Fikri mülkiyet, yaratıcılara başkalarının yaratıcı çalışmalarını kullanmalarını kısıtlama yetkisi veren - yasalarla belirlenmiş - haklar için kullanılan terimdir. Telif hakkı bir tür fikri mülkiyettir, ancak başkaları da vardır. Telif hakkının anlaşılmasına yardımcı olmak için, diğer iki fikri mülkiyet hakkı ve bu hakları koruyan yasalar hakkında temel bilgilere sahip olmak önemlidir.

Ticari marka yasası genel olarak bir ürünün, hizmetin veya kuruluşun üreticisinin başkasıyla karıştırılmamasını sağlar. Bir ticari markanın sahibi genelde halkın kafasının karışmaması için ticari markasını başkalarının kullanmasını önleyebilir. Ticari markalara örnek olarak McDonalds'ın altın kemerini ya da marka adı olarak Coca-Cola verilebilir. Ticari marka yasası, ürün ve hizmet üreticilerinin ünlerini korumasını sağlar ve halkın benzer ürünleri ve hizmetleri birbirinden ayırması için basit bir yöntem sunarak toplumu korur.

Patent yasası, fare kapanı ve yeni cep telefonu teknolojisi gibi icatlar üzerinde mucitlere sınırlı süreli tekel hakkı vermektedir. Patentler genelde mucitlere patentli icatlarını üretme, ürettirme, kullanma, kullandırma, satışa sunma, satma, sattırma veya ithal etmeleri için münhasır hak vermektedir.

Diğer fikir mülkiyet hakları türleri arasında ticari sırlar, reklam hakları ve manevi haklar bulunmaktadır.

Fikir eseri haklarının çeşitli tipleri hakkında bilgi için şu 3 dakikalık videoyu seyredebilirsiniz: [How to register a Trademark \(Canada\): Trademarks, Patents and Copyrights - What's the Difference?](https://www.youtube.com/watch?v=IVYAOy466vs)

**How to Register a Trademark (Canada):
Trademarks, Patents and Copyrights -
What's the Difference?**

[https://www.youtube.com/watch?
v=IVYAOy466vs](https://www.youtube.com/watch?v=IVYAOy466vs)

Son notlar

Telif hakkı yasası, birden fazla kıtada 300 yılı aşkın bir sürede evrimleşmiştir. Farklı hukuk sistemleri, eserlerin ve yaratıcılarının korunmasına ilişkin farklı yaklaşımlar ve düşünceler içermektedir. Kültürel ve ekonomik dönüşümler, zaman içinde telif hakkı yasasını da etkilemiştir.

Telif hakkı yasası, günlük hayatımızda yaratıcı çalışmalarla etkileşime girdiğimizde önemli bir rol oynar. Artık dijital teknolojiler, eserleri yaratmayı, kopyalamayı, paylaşmayı ve yeniden kullanmayı her zamankinden daha kolay hale getirmiştir. Bir çalışmanın çevrimiçi olarak

neredeyse her kullanımı bir kopya oluşturmayı içerdiğinden, telif hakkı yasası evrimii olarak yaptığımız neredeyse her şeyde rol oynar.

2.2 Telif hakkının küresel yönleri

Telif hakkı yasaları ülkeden ülkeye değişir, ancak telif hakkı yasalarını standartlaştırma çabası kapsamında, telif hakkıyla ilgili uluslararası anlaşmalar, dünya çapında telif hakkı için minimum standartları belirler.

"Globe, World. Open view (AM 1934.433-3) ", artefact photo CC BY 4.0 by Auckland Museum

Öğrenme çıktıları

Bu üniteyi tamamladığınızda:

- Ülkenizin telif hakkı yasalarının diğer ülkelerinkinden nasıl farklı olabileceğini öğrenecek,
- Dünya çapında yasaları uyumlu hale getirmek için büyük uluslararası anlaşmaları ve çabaları tanımlayabileceksiniz.

Neden önemli?

Telif hakkı yasaları ülkeden ülkeye farklılık gösterse de İnternet, telif hakkıyla korunan eserlerin küresel dağıtımını ve paylaşımını tek bir düğmeyle mümkün kılmıştır.

Çalışmalarınızı internette paylaşmak ve ülkeniz dışında başkaları tarafından yayınlanan çalışmalarını kullanmak sizin için ne anlama geliyor? Hindistan'dan birinin Kenya'ya yaptığı seyahatler sırasında çektiği ve ardından YouTube'a yüklediği bir video için hangi yasa geçerlidir? Bu video Kanada'daki biri tarafından izlendiğinde veya indirildiğinde ne olur?

Telif hakkı yasası, dünyadaki her ülke tarafından yerel ölçekte uygulanmaktadır. Karmaşıklığı en aza indirmek amacıyla hükümetler, telif hakkı ile ilgili temel öğelerin dünya genelinde uyum içinde çalışabilmesi için uluslararası anlaşmalar imzaladılar. Bu anlaşmalar, yerel telif hakkı yasalarının uyması gereken temel uluslararası ilkeleri de beraberinde getirdi.

Sizin için neden önemli?

Herhangi bir şeyi çevrimiçi olarak yayınladığınızda veya yeniden kullandığınızda, sizin için hangi yasanın geçerli olduğunu hiç düşündünüz mü? Farklı kişilerin size ait olan bir eser ile yapabileceği çalışmaların buldukları ülkeye göre farklı olması size mantıklı geliyor mu? Neden mantıklı geliyor ya da mantıksız geliyor?

Temel bilgiler - Küresel telif hakkı sistemine giriş bilgisi

Uluslararası yasalar

Her ülkenin kendi telif hakkı yasası vardır, ancak yıllar içinde çok taraflı ve ikili ticaret anlaşmaları yoluyla telif hakkı yasalarında küresel bir uyum oluşmuştur. Bu anlaşmalar, tüm taraf ülkeler için minimum standartları belirler. Birçok ülke gerekli olanın üzerinde

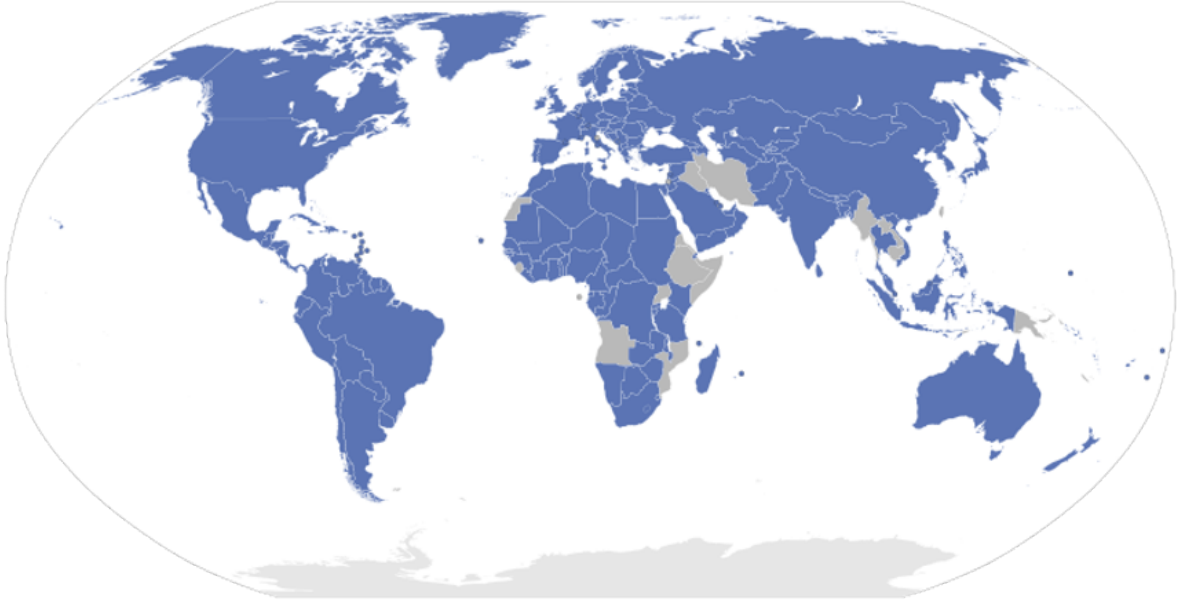
koruma sağlayan yasalar çıkardığından yerel farklılıkların meydana gelmesi de kaçınılmaz olur.

Bu anlaşmalar Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (World Intellectual Property Organization - "WIPO" olarak bilinir) ve Dünya Ticaret Örgütü (World Trade Organization - WTO olarak bilinir) gibi kurumların forumlarında ve belirli ülkeler arasındaki serbest ticaret ile ilgili platformlarda müzakere edilir. Uluslararası yasa ve anlaşmaların altında iki temel ilke yatar:

Ülkesellik, bir hükümetin sınırlarının dışında yer alan faaliyetleri yönetme yetkisinin olmadığı ilkesidir. Telif hakkı doğası gereği ülkeseldir; bu, telif hakkı yasasının ulusal yasalar aracılığıyla yürürlüğe girdiği ve uygulandığı anlamına gelir. Bu yasalar, telif hakkı sahiplerini destekleyen, kayda izin veren ve yorumlayıcı rehberlik sağlayan ulusal telif hakkı ofisleri tarafından desteklenmektedir.

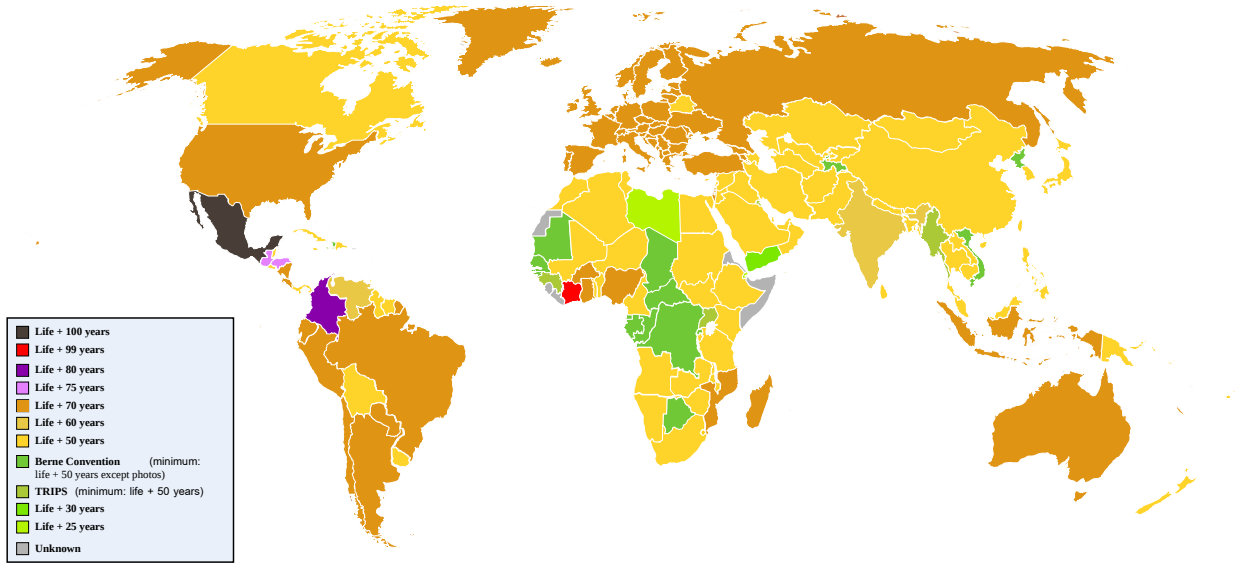
Ulusal yaklaşım, ayrımcılık yapmama kuralıdır. Bu kurala göre, bir ülke yabancı yazarlara kendi vatandaşlarına sağladığı hakları sağlamalıdır.

Kayda değer en önemli uluslararası anlaşmalardan biri 1886'da imzalanan [Bern Sözleşmesi](#): Edebiyat ve Sanat Eserlerinin Korunması'dır. Bern Sözleşmesi o zamandan beri çeşitli vesilelerle gözden geçirilmiş ve değiştirilmiştir. WIPO anlaşmanın, revizyonlarının ve değişikliklerinin yöneticisidir, giriş ve onay belgelerinin arşivi görevi de görmektedir. Günümüz (2 Haziran 2020 itibariyle) [179 ülke](#) Bern Sözleşmesi'ne üyedir. Bu sözleşme değiştirildiği ve revize edildiği haliyle tüm üye ülkelerin kabul ettiği çeşitli temel ilkeler içermektedir. Bu ilkelerden biri, yukarıda açıklandığı gibi ulusal muameledir. Yani tüm ülkeler, diğer ülkenin imza sahibi olduğunu varsayarak, kendi sınırları içinde oluşturulan eserlere sağladıkları korumanın aynısını yabancı eserlere de vermelidir. Aşağıda 2019 itibariyle Bern Sözleşmesi'ni imzalayanları (mavi renkte) gösteren bir harita bulunmaktadır.

Bern Sözleşmesi: Edebiyat ve Sanat Eserlerinin Korunması'nı imzalayan ülkeler, Ekim 2009. Haritayı oluşturan Goszei, Wikimedia Commons. CC BY-SA 3.0

Buna ek olarak, Bern Sözleşmesi, konuya bağlı olarak bazı istisnalar olsa da, yaratıcı eserler için telif hakkı koruması süresi için minimum standartlar – varsayılan kurallar – belirler. Bern Sözleşmesi'nin telif hakkı koruması standartları, yazarın minimum yaşam süresini artı 50 yıl olarak belirler. Bern Sözleşmesi yalnızca minimum değerler belirlediğinden, bazı ülkeler bireysel içerik oluşturucular için "yazarın ömrü artı 70 yıl" ve "yazarın ömrü artı 100 yıl" gibi daha uzun telif hakkı süreleri belirlemiştir. [Telif hakkı](#) terimiyle ilgili Wikipedia makalesini inceleyin ve ülkeye göre telif hakkı süresinin listelendiği [sayfayı](#) görüntüleyin. Aşağıdaki harita, 2020 itibariyle dünya çapında telif hakkı süresinin durumunu göstermektedir.

Balfour Smith, Canuckguy, Badseed, Martsniez, CC BY 3.0, via Wikimedia Commons

Bern Sözleşmesi, yasal formalitelerin yabancı eserler için telif hakkı koruması konusunda bir koşul olarak kullanılmasına izin vermez. Örneğin bir ülke, telif hakkını elde etmeniz için kayıt olup, ödeme yapmanızı talep edemez. Çoğu ülke bu tür formalitelerin, telif hakkı korumasının bir koşulu olarak kullanımını ortadan kaldırmış olsa da, Bern Sözleşmesi'nin eserin yaratıldığı ülkeyi bu tür bir uygulamayı yapmaktan alıkoyamayacağını göz önünde bulundurmak gerekir.

Bern Sözleşmesine ek olarak dünya genelinde telif haklarını uyumlu hale getiren başka uluslararası antlaşmalar da bulunmaktadır.[1]

Telifli bir eseri kullanırsam hangi yasaya tabi olurum?

Genel olarak, ülkesellik kuralı geçerlidir: ulusal yasaların etkisi, ülke içinde gerçekleşen aktiviteler ile sınırlıdır. Bu aynı zamanda, bir eserin kullanımının, kullanıldığı ülkenin kanunu çerçevesinde olacağı anlamına gelir. Belirli bir ülkede kitap dağıtıyorsanız, genellikle kitabı dağıttığınız ülkenin yasaları geçerlidir.

Ek bir örnek olarak: Almanya'ya seyahat eden ve PowerPoint sunumunuzda telif hakkıyla korunan bir çalışma kullanan bir Sri Lanka vatandaşıysanız, kullanımınız için normal olarak Alman telif hakkı yasası geçerlidir.

Ülkesellik kuralı, kamu malı kuralları için de geçerlidir. Bir eser bir ülkede kamu malı olabilirken başka bir ülkede olmayabilir. Örneğin, 1925 ile 1977 arasında telif hakkı bildirimini olmadan ABD'de yayınlanan tüm eserler ABD'de kamu malıdır, yani yazarın ne zaman

öldüğüne bağlı olarak dünyanın başka herhangi bir yerinde telif hakkına sahip olmaları muhtemeldir.

Yukarıdaki haritada gösterildiği gibi, farklı ülkeler farklı koruma koşulları uygulamaktadır. Ülkenizde yabancı eser kullanımı için hangi şartların geçerli olduğunu öğrenmenin en kolay yolu, çalışmayı kullanmak istediğiniz ülkenin “kısa dönem kuralı ([rule of shorter term](#))”nı uygulayıp uygulamadığını kontrol etmektir. Bu kural, ulusal muamelenin bir istisnasıdır. Kural uyarınca, koruma talep edilen ülke daha uzun bir telif hakkı süresine izin verse bile, belirli bir eser için geçerli olan süre, eserin özgün ülkesinde aldığı süreyi geçmemelidir.[2]

İnternette paylaşım yapıldığında hangi yasa geçerlidir?

Peki eser internette paylaşılırken ne oluyor? “Ülkesellik” nasıl uygulanır? Ülkemde kamu malı olan ancak başka bir yerde kamu malı olmayabilecek bir çalışmayı güvenle paylaşabilir miyim?

Telif hakkı ve kamu malı tespiti ilgili kanunlar kapsamında yapılır. Tek bir yargı alanında (ör: tek bir ülkede) çalışıyorsanız, bu nispeten kolaydır. Genel ifade ile, telifli veya kamu malı eserlerin kullanıcıları, telif hakkı tespitini yaptıkları ülkenin yasalarına uymalıdır. Bu nedenle, Meksika'daki bir kurumda çalışıyorsanız, telif hakkı tespitlerinizi yapmak için Meksika yasalarına uymalısınız. Peki, uluslararası bir proje üzerinde çalışırken ne olur?

Uluslararası işbirliklerinde hangi yasanın geçerli olduğunu belirlemek karmaşık olabilir. Creative Commons lisanslarının faydalarından biri, eserlerin her yerde nasıl kullanılabileceğine dair basit talimatlar vermeleridir. Ve CC lisansları ve araçları birçok dile tercüme edildiğinden, eserin kullanıcısının bu koşulları kendi dilinde kolayca anlayabileceği anlamına gelir. CC lisanslarının koşulları da her yerde uygulanabilir.

Son notlar

Küresel telif hakkı anlaşmaları olmasına rağmen, tek bir “uluslararası telif hakkı yasası” yoktur. Farklı ülkelerde, telif hakkıyla nelerin korunduğu, telif hakkının ne kadar sürdüğü ve neleri kısıtladığı ve ihlal edildiğinde hangi cezaların uygulanacağı konusunda farklı standartlar vardır.

Dipnotlar

[1] Uluslararası anlaşmalar arasında Dünya Ticaret Örgütü (World Trade Organization) üyelerinin 1994'te imzaladığı Fikri Mülkiyet Haklarının Ticaretle İlgili Yönleri Hakkında Anlaşma (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights – TRIPS) ve Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (World Intellectual Property Organization - WIPO) üyelerinin 1996'da imzaladığı WIPO Telif Hakkı Antlaşması (WIPO Copyright Treaty - WCT) bulunmaktadır. Bu anlaşmalar benzer konuları ve Bern Antlaşmasının kapsamadığı yeni fikri mülkiyet konularını kapsamaktadır.

[2] Ancak, tescil edilmemesi nedeniyle ABD'de kamu malı olan eserler için daha kısa süre kuralı diğer ülkelerde geçerli olmayabilir. Eserler, ABD'den farklı diğer yargı alanlarında telif hakkı kapsamında değerlendirilme eğilimindedir.

2.3 Kamu malı

Öğrenim çıktıları

Bu bölümü tamamladığınızda:

- Kamu malının ne olduğunu açıklayabilecek,
- Kamu malının önemini başkalarına anlatabileceksiniz.

Melies color Voyage dans la lune, Georges Méliès, Kamu Malı.

Neden önemli?

Eserlerin telif hakkının zamanla sona ermesi neden önemlidir? Telif hakkıyla korunmayan ve serbestçe kullanılabilen eserler var mı?

Telif hakkı yasasının önemli bir özelliği, sağladığı korumanın sonsuza dek sürmemesidir. Telif hakkı belirlenen sürenin sonunda biter, eser kamu malı olur ve herkes tarafından

kopyalanabilir, uyarlanabilir ve paylaşılabılır. Aynı şekilde, telif hakkı kapsamı dışında kalan belirli çalışma türleri de vardır.

Not: Kamu malına dönüşen eserlerin manevi hakları devam edebilir. Bakınız Bölüm 2.1.

Sizin için neden önemli?

Eski Mısır sanatını gerçek hayatta hiç gördünüz mü? Beethoven senfonisi dinlediniz mi? Bu eserler kamu malıdır. Hayatınız boyunca başka hangi kamu malı çalışmalarından keyif aldınız? Kamusal alanda bir çalışma kullanarak hiç yeni bir şey yarattınız mı?

Temel bilgiler

Telif hakkının kapsamının büyüklüğüne rağmen telif hakkı ile korunmayan çok sayıda kamu malı eser bulunmaktadır ve bunların sayısı giderek artmaktadır. Bir eserin kamu malına dönüşmesi için dört yol bulunmaktadır:

(1) Telif hakkının sona ermesi. Telif hakkı koşulları her zamankinden daha uzun olmakla birlikte, sonsuz değildir. Çoğu ülkede, bir bireyin telif hakkı süresi, ölümünden 50 yıl sonra sona erer. Bazı ülkelerde bu süre daha uzundur ve yazarın ölümünden sonra 100 yıla kadar çıkabilmektedir. Dünya çapındaki telif hakkı şartlarına genel bir bakış için bölüm 2.2'deki haritayı inceleyin.

(2) Eserin telif hakkı kapsamına girmemesi. Telif hakkı, içerik oluşturucular tarafından oluşturulan çok miktarda içeriği kapsar, ancak belirli kategorilerdeki eserler telif hakkı kapsamı dışındadır. Örneğin, fikirler ve olgusal gerçekler telif hakkına tabi değildir. Bern Sözleşmesi, yasal, idari ve yasal nitelikteki resmi metinler gibi ek kategoriler tanımlayarak, üye ülkeleri bu metinleri telif hakkı korumasından muaf tutup tutmama konusunda karar vermeye bırakıyor. Çoğu ülke, örnek olarak, tüzükler için telif hakkını reddeder. Bazı ülkelerde, devlet çalışanları tarafından oluşturulan eserler telif hakkı korumasının dışında tutulur ve telif hakkı için uygun değildir.[1]

(3) Yazarın eserini telif hakkı süresi sona ermeden önce kamuya devretmesi. Pek çok ülkede yaratıcılar telif hakkı korumasından vazgeçebilir ve eserlerini kamuya devredebilir. Creative Commons'un CC0 ("CC Sıfır") Kamu Malı Tahsisi, yazarların eserlerini mümkün olan en geniş kapsamda ve dünya genelinde kamu malına dönüştürmesi içindir. Bu form ve Creative Commons'ın diğer hukuki araçları hakkında ek bilgi, bu eğitimin izleyen bölümünde verilmektedir.

Creative Commons CC0 butonu. İndirmek için:

<https://creativecommons.org/about/download>

(4) Telif hakkı sahibinin telif hakkı alma veya sürdürme formalitelerini yerine getirmemesi. Bugün çoğu ülkede, bir eser üzerinde telif hakkı koruması elde etmek veya yenilemek için resmi bir gereklilik yoktur. Ancak bu her zaman böyle değildi ve birçok eser yıllar içinde eser sahiplerinin formaliteleri yerine getirmemesinden dolayı kamu malı haline geldi.

Kamu malı olan bir eserle ne yapabilirsiniz?

Hemen hemen her şeyi yapabilirsiniz, ancak bu, çalışmanın kullanıldığı ülkedeki telif hakkı korumasının kapsamına ve süresine bağlıdır. Ülkeye bağlı olarak, örneğin, kamu malı olan bir eser, telif hakkı süresinin ötesinde devam eden manevi haklar kapsamında olabilir. Bir eserin bir ülkede kamu malı olmasına rağmen başka bir ülkede telif hakkı kapsamında olması da mümkündür. Bu, telif hakkının hala geçerli olduğu durumlarda eseri özgürce kullanamayacağınız anlamına gelir.

Kamu malı olan bir çalışma, (telif hakkı yasasından dolayı) diğer fikri mülkiyet kısıtlamalarına tabi olabilir. Örneğin, kamuya açık bir öykünün kapağında kitabın yayıncısıyla ilişkili ticari markaya sahip bir görsel yer alabilir. Ticari marka koruması, telif hakkı korumasından bağımsızdır ve eser, telif hakkıyla ilgili olarak kamu malı olsa bile var

olmaya devam edebilir. Ayrıca, bir yaratıcı, bir kamu malı eseri yeni bir esere dönüştürmek için kullandığında, yaratıcı, yeni eserinin kendilerine özgün olan kısımlarının telif hakkına sahip olacaktır. Örnek olarak, bir kamu malı romana dayalı bir film uyarlamasının yaratıcısı, film üzerinde telif hakkı korumasına sahip olacaktır. Ancak filme temel olan romanın telifine sahip olmaz.

Kamu malı olan eserlerin bulunması ve kullanılması

Telif hakkı sona ermiş milyonlarca eser bulunduğu için ve CC0 Kamu Malı Tahsisi ile düzenli olarak başka eserler eklendiği için kamu malı büyük bir içerik hazinesidir.

Kamu Malı çalışmaları barındıran bazı siteler: [Project Gutenberg](#), [Public Domain Review](#), [Digital Public Library of America](#), [Wikimedia Commons](#), [Internet Archive](#), [Library of Congress](#), [Flickr](#), [Europeana](#), [Smithsonian](#), [Auckland Museum](#) ve [Rijksmuseum](#).^[2]

Bir çalışmanın kamuya açık olup olmadığını belirlemek her zaman kolay değildir (yardım edilebilecek birçok kaynak olmasına rağmen). Öğrendiğimiz gibi, telif hakkı koruması otomatiktir, bu nedenle “©” telif hakkı simgesinin olmaması, bir eserin kamu malı olduğu anlamına gelmez. Creative Commons, CC0 Kamu Malı Tahsisi’ne ek olarak, telif hakkı süresi dolan çalışmaları dünyanın her yerinde etiketleyebilen Public Domain Mark (Kamu Malı İşareti) adlı bir araca da sahiptir. Bu işaretin yasal bir etkisi olmasa da, ideal olarak yeniden kullanıcıların dünya çapında kamu malı olan eserleri tanıyabilmelerine yardımcı olur. 2016 itibarıyla, CC'nin kamu malı araçları 90 milyondan fazla eserde kullanılmıştır.

Bir eserin kamu malı olduğu ile ilgili daha fazla kanıt ihtiyacınız olduğunda, kamu malı eserlerin yeniden kullanımı için Kamu Malı İşaretini veya CC0 sembolünü arayın.

Yazara atıfta bulunulması ve kamu malı

Manevi hakların süresiz (daimi) ülkelerde, eser kamu malı olsa bile eserin yazarına atıfta bulunmak zorundasınızdır. Ve her ülkede yasal olarak gerekli olmasa da, eseri kamu malı olduktan sonra bile özgün eserin yaratıcısını tespit etmenin ve ona atıf vermenin birçok faydası vardır. Çalışmaları kamu malı olan bir yazara atıf verilmesi sizce neden faydalı

olacaktır? Kamu malı çalışmalar yeniden kullanıldığında atıf verilmesi neden teşvik edilmeli?

Pek çok topluluk, yazarlara itibar kazandırmak ve kamu malı eserler ile ilgili işlemler için iyi uygulamalar olarak kabul edilen bazı kurallar benimsemiştir. Creative Commons, topluluklar tarafından kendi kurallarını oluşturmak için kullanılabilecek kamu malı yönergeleri oluşturmuştur. [CC Kamu Malı Ynergelerini](#) buradan inceleyebilirsiniz.

Çalışma bir KAM (Kütüphane, Arşiv, Müze) kurumu tarafından dijitalleştirildiyse, KAM kurumuna atıfta bulunarak ve mümkün olduğunda KAM kurumuna giden bir bağlantı sağlayarak sanat eserinin menşeini belirlemek de iyi bir uygulamadır. Bölüm 4'te TASL yaklaşımı hakkında konuştuğumuzda bunun daha fazlasını keşfededeceğiz. Bir GLAM kurumuysanız, çalışmanın nasıl atıf verilmesini istediğinizi kullanıcılarınıza açıklamak için Kamu Malı Kılavuzlarını kullanabilirsiniz. Kullanıcılarınız için örnekler oluşturmak ve rehberlik sağlamak da iyi bir fikirdir.

Bir çalışmayı sosyal medya üzerinden nasıl atıf verilebileceğini merak ediyor musunuz? Europeana, The Getty ve Indianapolis Sanat Müzesi alışanları arasında sosyal medya hesaplarında sanat eserleriyle ilgili yaptıkları çalışmalara dair bir konuşmanın bu özetini [buradan](#) okuyabilirsiniz.

Yerli kültürel miras / geleneksel kültürel öğeler

Bazı durumlarda, telif hakkı yasası kapsamında kamu malı olarak kabul edilen kültürel miras unsurları, dikkate alınması gereken diğer hususlara veya kısıtlamalara tabi olabilir. Bu, özellikle kültürel eserler, kutsal nesnelere, ritüeller veya yerli halklar ya da yerel topluluklar tarafından ve onların gözetimi altında yaratılan diğer geleneksel kültürel ifadeler ve bilgiler için geçerlidir.

Açık olmak gerekirse, bu geleneksel kültürel öğeler telif hakkıyla korunmayabilir. Ancak bu, yeniden kullanım veya İnternet'te yayınlanmak için mutlaka ücretsiz oldukları anlamına gelmez. Kültürel haklar veya çıkarlar ve bunların erişimlerini ve kullanımlarını düzenleyebilecek geleneksel yasalar veya protokoller göz önüne alındığında, bu kültürel öğeler saygılı davranılması gerekir. Onları evrimii olarak yayınlamamanız veya onların

koruyucusu olan topluluk(lar)a önceden danışmadan yeniden kullanılmasına izin vermemeniz önerilir.

Koleksiyonlarda yer alan geleneksel kültürel öğeler, sahiplerinin istekleri doğrultusunda ve saygıyla kullanılmasını sağlamak konusunda kültür kurumlarının önemli bir rolü vardır. [Mukurtu](#) gibi belirli platformlar, Geleneksel Bilgi Etiketleri ([Traditional Knowledge Labels](#)) gibi etiketler yardımcı olabilir. Bu konuyu daha ayrıntılı incelemek istiyorsanız, Creative Commons'ın Geleneksel Kültürel Öğeler için KAM politikaları üzerine yürüttüğü araştırmanın sonuçlarını şu blog yazısında okuyabilirsiniz: "[Yerli Kültürel Mirası Çevrimiçi Paylaşmak: KAM Politikalarına Genel Bir Bakış](#)".

Etik hususlar

Bir eserin telif hakkıyla korunmadığı başka durumlar olabilir, ancak yine de onu kullanma veya kullanıma sunma şeklinizde dikkatli olmak isteyebilirsiniz. Örneğin, mahremiyet sorunları, ceset veya insan kalıntıları tasvirleri, şiddet sahneleri veya diğer kültürel ya da ahlaki açıdan hassas konular, kamu malı eserler yeniden kullanılırken dikkate alınmalıdır. Bir eserin kullanımının başkaları için zararlı, yetersiz veya bağlama saygısız olup olmayacağı konusunda kendi politikanızı oluşturabilir ya da yerleşik normlara başvurabilirsiniz.

CC lisansları, telif hakkının olmadığı durumlarda geçerli değildir ve yeniden kullanımı tartışmalı hale getirir. Alternatif olarak telif hakkı kısıtlarının dışında, etik kullanımı konu alan ifadeler eklenebilir.

Son notlar

Sağlıklı bir kamusal alan, kültürel mirasımızı korumak, yeni nesil yaratıcılara ilham vermek ve bilgimizi artırmak için çok önemlidir. Telif hakkının kapsamı ve süresi yıllar içinde çok fazla arttığı için, kamu malı her zaman var olduğunu unutmak kolay olabiliyor. Kamu malı olan eserler, hepimize ait olan inanılmaz kaynaklardır.

Dipnotlar

[1] Başka bir örnek olarak, ABD Telif Hakkı Yasası'nın 105. Bölümüne göre ABD hükümetinin çalışmaları telif hakkı yasasıyla korunmaz. Belirli istisnalar kapsamına girmediğçe, ABD hükümet çalışmaları, kamu kaynakları olarak kabul edildiğinden kamu malıdır.

[2] Kamuya açık koleksiyonlar yayınlayan tüm kültürel miras kurumlarının (galeriler, kütüphaneler, arşivler ve müzeler veya GLAM'ler) listesini merak ediyorsanız, Douglas McCarthy ve Andrea Wallace tarafından düzenli olarak güncellenen [bu çalışmaya bakın](#).

2.4 Telif hakkı istisnaları ve sınırlamaları

Önemli soru

Telifli bir eseri kullanmanızı engelleyen sınırlamalar olmasaydı dünya nasıl bir yer olurdu?

Bir arkadaşınızla bazı önemsiz şeyler hakkında bir anlaşmazlığı çözmek için dizüstü bilgisayarınızda veya akıllı telefonunuzda Google'ın arama motorunu kullandığınızı hayal edin. Arama sorgunuzu yazıyorsunuz ve Google arama motoru hiçbir sonuç döndürmüyor. Daha sonra, bir mahkemenin Google'ın web'deki her bir sayfanın her bir yazarıyla ayrı ayrı telif hakkı sözleşmeleri imzalamadığı için tüm web dizinini silmesini gerektirdiğini öğrendiniz. Mahkeme, bir web sayfasını indeksleyerek ve arama sonuçlarında içeriğin bir parçasını göstererek, Google'ın yüz milyonlarca kişinin telif haklarını ihlal ettiğini ve artık bu arama sonuçlarını gösteremeyeceğini açıkladı.

Neyse ki, ABD telif hakkı yasası kapsamındaki adil kullanım doktrini de dahil olmak üzere, dünyanın birçok yerinde telif hakkı yasalarında yerleşik olan istisnalar ve sınırlamalar, bu varsayımsal durumun birçok ülkede gerçeğe dönüşmesini pek olası kılmaz. Bu, telif hakkının yerleşik sınırlamalara ve istisnalara sahip olmasının neden bu kadar önemli olduğunun birçok örneğinden biridir.

Öğrenim çıktıları

Bu bölümü tamamladığınızda:

- Telif hakkının hangi sınırlamalara ve istisnalara tabi olduğunu ve bunların amacını açıklayabilecek,
- Telif hakkının tabi olduğu birkaç ortak sınırlamayı ve istisnayı adlandırabileceksiniz.

Sizin için neden önemli?

Hiç yaratıcı bir çalışmanın bir kopyasını oluşturduunuz mu? Çalıştığınız ve yazdığınız bir araştırma makalesine atıfları uygun şekilde eklediniz mi? Telif hakkını ihlal etmeden

kullanmadığınız bir çalışma düşünebiliyor musunuz... veya belki de bir istisna veya telif hakkı sınırlamasının size fayda sağladığı bir yöntem var mı?

Temel bilgiler

Telif hakkı mutlak değildir. Telifli eserleri bazı şekillerde kullanmak için izin alınmasına gerek yoktur. Bu tür kullanımlar, telif hakkı sahiplerine normalde verilen münhasır hakların tabi olduğu sınırlamalardır ve telif hakkı "istisnaları ve sınırlamaları" adı verilmektedir.

Telif hakkıyla ilgili istisnalar ve sınırlamalar, telif hakkı tasarımının son derece önemli bir parçasıdır. Başkasının telif hakkıyla korunan çalışmasını kullanımınız telif hakkı istisnası veya sınırlaması kapsamına giriyorsa, telif hakkını ihlal etmiyorsunuz demektir.

Yasa koyucular telif hakkı korumaları oluşturduğunda, telif hakkının yaratıcı çalışmaların tüm kullarımlarını kısıtlamasına izin vermenin oldukça sorunlu olabileceğini fark ettiler. Örneğin, bilim adamları veya eleştirmenler, onlardan alıntı yapmadan nasıl oyunlar, kitaplar, filmler veya diğer sanat eserleri hakkında yazabilir? (Son derece zor olurdu.) Ve telif hakkı sahipleri, incelemeleri olumsuz olabilecek kişilere lisans veya başka izinler vermeye meyilli olur mu? (Muhtemelen değil.)

Bu ve bir dizi başka nedenden dolayı, dünyanın birçok yerinde eleştiri, taklit (parodi), görme engelliler için erişim ve daha fazlası dahil olmak üzere belirli kullanımlar açıkça telif haklarından çıkarılmıştır.

Bern Sözleşmesi, telif hakkı muafiyetlerini uygulayan ulusal mevzuata ilişkin parametreleri belirledi. Bu, "üç adımlı" test olarak bilinir ve başka birçok anlaşmada bir şekilde benimsenmiştir.

Bazı özel durumlarda bu tür eserlerin çoğaltılmasına izin verilmesi, bu tür bir çoğaltmanın eserin normal kullanımıyla çelişmemesi ve eser sahibinin meşru menfaatlerine makul olmayan bir şekilde zarar vermemesi koşuluyla, Birlik ülkelerindeki mevzuata tabi olacaktır... Madde 9(2)

Üç adımlı testin kapsamı ve uygulanması hakkında ek bilgi için bakınız: [Electronic Frontier Foundation'ın yayınladığı kısa açıklama](#).

Her ülkenin kendi telif hakkı sistemi içinde istisnaları ve sınırlamaları vardır, ancak yaklaşımlar ülkeler arasında büyük farklılıklar gösterir.[1] İstisnaların ve sınırlamaların nasıl uyumlu hale getirileceği konusunda [küresel tartışmalar vardır](#). Kenneth Crews, Ph.D. tarafından yapılan [bu WIPO çalışması](#), dünyanın birçok ülkesindeki kütüphaneler için telif hakkı istisnalarını ve sınırlamalarını karşılaştırır ve sadece 32 ülkenin kütüphaneler için herhangi bir istisna veya sınırlama sağlamadığını ve çoğu ülkenin birden fazla istisna sağladığını tespit eder.

Genel olarak ifade etmek gerekirse, istisnaların ve sınırlamaların telif hakkı yasasında yer almasının iki yolu vardır. Birincisi, telif hakkından hariç tutulan belirli faaliyetleri listelemek. Örneğin, Japon telif hakkı yasası, telif hakkıyla korunan materyallerin sınıflarda yayınlanmasına izin veren belirli bir muafiyete sahiptir. Medeni hukuk ülkelerinde daha yaygın olarak bulunan bu yaklaşım, kamu tarafından hangi kullanımlara izin verildiği ve ihlal olarak kabul edilmediği konusunda netlik sağlama avantajına sahiptir. Bununla birlikte, özel olarak istisnalar listesinde yer almayan herhangi bir şeyin telif hakkıyla kısıtlanmış sayılabileceği için sınırlayıcı da olabilir.

Diğer yol, yukarıda açıklanan üç adımlı test kapsamında izin verilen kullanımları açıklayan esnek kurallar eklemektir. Bu durumda mahkemeler, telif hakkı sahiplerinden izin alınması gerekmeksizin yapılabilecek işleri belirleyebilir. Bu yöntemin dezavantajı, belirsizliğe yol açabilmesidir. Amerika Birleşik Devletleri'nde bu yöntem uygulanmaktadır, ek olarak ABD Telif Hakları Yasası bazı istisnaları belirtmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde [dört adımlı test](#) uygulanmaktadır, buna göre federal mahkemeler: (1) kullanımın amacını ve özelliğini, (2) telif haklı eserin türünü, (3) telif haklı eserden alınan bölümün büyüklüğünü, (4) kullanımın potansiyel pazar üzerindeki etkisini dikkate alarak karar vermektedir. ABD'de adil kullanım konusunda açılan davalar hakkında bilgi için [buraya](#) tıklayın. Adil kullanım, istisnalar ve sınırlamalar hakkında ek bilgi içeren yayınlar için bakınız ek kaynaklar.

Çoğu ülkede, telif hakkı sahiplerinin münhasır haklarına ilişkin başka bir sınırlama biçimi olan zorunlu lisans şemaları (compulsory licensing schemes) da vardır. Bu yasal sistemler, telif hakkıyla korunan içeriği (örneğin müzik) belirli yeniden kullanım türleri için izin almadan kullanıma sunar, ancak telif hakkı sahiplerine belirli (ve pazarlık konusu olmayan) ücretlerin ödenmesini gerektirir. Zorunlu lisans şemaları, eseri kullanılacak olan hak sahibine bir ücret ödediği sürece, herkesin telif hakkıyla korunan eserlerden belirli kullanımlar yapmasına izin verir.

Creative Commons bir organizasyon ve hareket olarak telif hakkına istisnaları ve sınırlamaları desteklemektedir. Creative Commons'ın vizyonu olan araştırmaya ve eğitime genel erişim ve kültüre tam katılım, sadece lisans yoluyla elde edilemez. CC, yaratıcıların haklarını ve kullanıcıların-kamunun haklarını uygun şekilde dengeleyen bir telif hakkı sistemini desteklemektedir.

Son notlar

Kamu malında olduğu gibi, telif hakkıyla ilgili istisnalar ve sınırlamalar da telif hakkı verilen münhasır haklar kadar önemlidir. Telif hakkıyla korunan çalışmaları kamu yararına belirli şekillerde kullanabilmek kamu için bir emniyet sbabıdır. Yaşadığınız yerde geçerli olan istisnalar ve sınırlamalar hakkında kendinizi eğitin, böylece bu önem taşıyan kullanıcı haklarından faydalanabilir ve savunabilirsiniz.

Dipnotlar

[1] Sınırlamalar ve istisnalar hakkında daha fazla bilgi için:

<http://www.wipo.int/copyright/en/limitations/>

https://en.wikipedia.org/wiki/Limitations_and_exceptions_to_copyright.

Ek kaynaklar

Telif hakkı kavramları hakkında ek bilgiler

- Sorumluluk ve çözüm yolları
  - Genel olarak, bir yaratıcının veya telif hakkı sahibinin telif hakkının ihlal edildiğini öne sürmesi için eserinin geçerli telif hakkına sahip olduğunu ve eserinin korumalı bir bölümünü davalının kopya ettiğini kanıtlaması yeterlidir. Fakat bazı durumlarda davalının niyeti de önemlidir, örnek olarak davalı o eseri bir istisna veya sınırlama kapsamında kullandığını veya eserini bağımsız yarattığını öne sürebilir.
  - Bazı ülkelerin telif hakkı yasaları, telif hakkı sahiplerine hak ihlali halinde çözüm yolları sunmaktadır. Bu yasalar, zarar tazmini dahil çözüm yollarının türlerini ve tutarlarını da belirlemektedir. İlgili yasaların izin verdiği zarar tazminlerini ve diğer çözümleri öğrenin, bazı ülkelerde bu kapsama avukat ücretleri de dahildir.
- Lisans ve devir
  - Pek çok yaratıcı ve telif hakkı sahibi, telif hakkı yasaları uyarınca sahip oldukları münhasır hakları tam olarak kullanmak için yardım almaktadır veya kendi namına kullanmaları için başkalarına izin vermektedir. Bunun için çeşitli seçenekler bulunmaktadır. Bazı yaratıcılar, bu hakların bazılarının veya tümünün münhasır veya başka türlü lisansını vermektedir. Bazı yaratıcılar ise haklarını satmaktadır, bunları kullanmaları için başkalarına izin vermektedir ve bazı durumlarda karşılığında royalti ücreti almaktadır. Telif hakkını satmak veya lisans vermek için bazı formaliteleri yerine getirmek gerekir, örneğin bazı telif hakkı yasalarına göre bu lisans yazılı tanzim etmek gerekmektedir.
- Telif hakkı devirlerinin ve lisanslarının iptal edilmesi
  - Bazı ülkelerin yasalarına göre telif hakkı sahipleri, devir anlaşmasında veya lisansla iptal hakkı bulunmasa bile devir anlaşmasını veya lisansı iptal edebilir. Örnek olarak Amerika Birleşik Devletleri Telif Hakkı Yasası, devir anlaşmasının veya lisansın geçerlilik başlangıç tarihine göre iki ayrı iptal mekanizması içermektedir. Bu haklara ilişkin ek bilgi ve yaratıcıların ve telif hakkı sahiplerinin bu haklara sahip olup olmadığı hakkında bilgi için bakınız <https://rightsback.org>
- Harvard Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nin CopyrightX kursu.
  - Harvard Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nin HarvardX adlı uzaktan eğitim programı kapsamındaki ders: <http://copyx.org/>
  - <http://online-learning.harvard.edu/course/copyrightx>.

- Amerika Birleşik Devletleri Telif Hakları Dairesinin (United States Copyright Office) "Copyright Basics" başlıklı 1 no.lu Tebliği: <http://www.copyright.gov/circs/circ01.pdf>
- Coursera'nın yayınladığı Copyright for Educators & Librarians başlıklı ders kitabı. Tüm hakları saklıdır. <https://www.coursera.org/learn/copyright-for-education>

Telif hakkı felsefesi hakkında ek bilgi

- William Fisher, "Theories of Intellectual Property," in Stephen Munzer, ed., New Essays in the Legal and Political Theory of Property (Cambridge University Press, 2001).
- Craig, Carys J., "Feminist Aesthetics and Copyright Law: Genius, Value, and Gendered Visions of the Creative Self" (2014). Osgoode Legal Studies Research Paper Series. 31.
- Greene, K.J. "Intellectual Property at the Intersection of Race and Gender: Lady Sings the Blues." American University Journal of Gender, Social Policy & the Law. 16, no. 3 (2008): 365-385.

Kamu malı hakkında ek bilgiler

- Cornell Üniversitesi Kütüphanesi Telif Hakları Bilgi Merkezi, [Copyright Term and the Public Domain in the United States](#). CC BY. 3.0. Bu kitapta eserlerin hangi koşullar altında yaratıldığına bağlı olarak ne zaman kamu malına dönüştükleri anlatılmaktadır.
- [Out of Copyright: Determining the Copyright Status of Works](#). Bu site bir eserin telif hakkı durumunu belirlemek ve kamu malına dönüşüp dönüşmediğini saptamak için yol göstermektedir.
- [Communia, The Public Domain Manifesto](#). Bu site kamu malı eserler, kamu malı eserleri destekleyen bazı kuruluşların ilkeleri ve kamu malı eserlerin kullanımı hakkında bazı tavsiyeler içermektedir.
- [Duke Hukuk Fakültesi Kamu Malı Eserler Araştırma Merkezi](#). Bu site kamu malı eserler hakkında bilgi ve etkinlikler içermektedir.
- Keith Aoki, James Boyle ve Jennifer Jenkins, Bound by Law. CC BY-NC-SA 2.5. Bu çizgi romanda fikir eserleri yasası ve kamu malı eserler konu edilmektedir: <https://law.duke.edu/cspd/comics/digital>
- [Public Domain Review](#). Elektronik ortamda yayınlanan ve kâr amacı gütmeyen bu dergide kamu malına dönüşen eserler belirtilmektedir. Bu dergi ilginç sanat eserleri, edebiyat eserleri ve fikirleri incelemeye yöneliktir.
- Wikimedia Foundation, [It's Time to Protect the Public Domain](#). CC BY 3.0. Bu blogda kamu malı eserlerin bazı önemli ayrıntıları, hukuki dayanakları ve kamu menfaati

hakkında bilgi verilmektedir:

Katılımcıların tavsiye ettiği kaynaklar

CC sertifikası katılımcıları, sertifika sitesindeki Hypothes.is sayfasına not yazarak pek çok ek kaynak tavsiye etmektedir. Creative Commons olarak bu ek kaynakları henüz incelemedik, fakat dikkatinize sunuyoruz:

<https://certificates.creativecommons.org/cccertedu/chapter/additional-resources-2/>

Bölüm 3: CC lisansının yapısı

Creative Commons lisansları, bireysel kullanıcılardan büyük şirketlere ve kurumlara kadar tüm içerik geliştiricilerin eserlerini kullanma iznini başkalarına vermesi için net ve standart bir yol sunmaktadır. Creative Commons lisansı, kullanıcı açısından bakıldığında “bununla ne yapabilirim?” sorusunu yanıtlamaktadır ve açıkça tanımlanmış koşullara göre kullanma özgürlüğü vermektedir.

Tüm Creative Commons lisansları, eser sahibinin telif hakkını elinde tutmasını ve oluşturdukları eserlerden dolayı atıf almalarını sağlamakta, ek olarak başkalarına o eserleri kopyalama ve dağıtma izni vermektedir. Lisanslar ile ilgili araçlar olabildiğince kolay kullanıma göre tasarlanmış olmasına karşın, lisansların işleyiş şeklini anlayabilmek için halen öğrenilecek şeyler bulunmaktadır.

Bu bölüm dört başlıktan oluşmaktadır:

- 3.1 Lisansın tasarımı ve terminolojisi
- 3.2 Lisansın kapsamı
- 3.3 Lisans türleri
- 3.4 Lisansın uygulanabilirliği

Bu bölümde anlatılan konular hakkında daha detaylı bilgi isterseniz son kısımdaki ek kaynaklar başlığına bakabilirsiniz.

Bölüm 3'ün İngilizce orijinalini okumak için [buraya](#), Türkçe çevirisinin PDF kopyasını indirmek için [buraya](#) tıklayınız.

3.1 Lisansın tasarımı ve terminolojisi

Bu bölümde Creative Commons'ın araçlarıyla bağlantılı kullanılan kısaltmaları, terimleri ve sembolleri açıklıyoruz, buna ek olarak lisansların nasıl tasarladığı hakkında bazı önemli noktaları anlatıyoruz.

Öğrenim çıktıları

Bu bölümü tamamladığınızda:

- CC ikonları arasındaki anlam farklılıklarını ayırt edebilir,
  - CC lisanslarında yer alan üç katmanı tanımlayabilirsiniz.
-

Neden önemli?

Çoğumuzun hukukçu olmadığını dikkate alarak CC lisanslarını kullanmak için yasal yönler hakkında neleri bilmemiz gerekiyor?

Creative Commons'ın yasal araçları, hukuki olarak doğruluktan ödün vermeden herkes için olabildiğince erişilebilir olacak şekilde tasarlandı. CC'nin kurucuları, bu yasal araçların kullanımını ve anlaşılmasını nispeten kolaylaştıran çeşitli tasarım kararları aldılar.

Sizin için neden önemli?

Flickr'da CC lisanslı bir fotoğraf görmüş, çok beğenmiş, fakat yasal koşulları bilmediğiniz için kullanmaya korkmuş olabilirsiniz. Kendi eseriniz için CC yasal araçlarından hangisini seçmeniz gerektiğini bilmediğiniz için hayal kırıklığına uğramış olabilirsiniz.

Temel bilgiler

Telif hakkı varsayılan olarak “tüm hakları saklıdır” yaklaşımı altında çalışır. Creative Commons lisansları, telif hakkı yasası ile uyumlu olarak çalışmaktadır, fakat “bazı hakları saklıdır” yaklaşımını kullanırlar. Birkaç CC lisans seçeneği olmasına rağmen lisansların tümü bazı standart koşullar altında eserlerin kamu tarafından kullanılmasına izin vermektedir. Bu lisanslar söz konusu izni ilgili telif hakkı devam ettiği sürece ve kullanıcı ilgili lisans koşullarını ihlal etmediği sürece vermektedir. “CC lisansları, telif hakkının yerine geçmez, telif hakları ile uyumlu çalışır” derken kastettiğimiz budur.

Lisanslar, eserlerini kullanmaları için kamuya izin vermek isteyen yaratıcılar için ücretsiz ve isteğe bağlı çözümlerdir. Lisanslar yasal olarak uygulanabilir araçlar olmalarına rağmen hukukçu olmayan kişilerin kolayca kullanabileceği şekilde tasarlanmıştır.

Lisanslar üç katmanlı bir tasarım kullanılarak oluşturulmuştur.

1. Yasal kod temel katmandır.. Hukuk diliyle yazılmıştır ve mahkemelerde geçerli koşulları içermektedir. Zaman ayırarak [CC BY yasal kuralları](#)'nı okuyun ve nasıl yapılandırıldığını inceleyin. Atıf ile ilgili gerekliliklerin nerede listelendiğini bulabilir misiniz?
2. Lisans özeti, lisansların en iyi bilinen katmanıdır. Bunlar lisansın başlıca koşullarını herkesin anlayabileceği dilde açıklayan web sayfalarıdır. Bu özet bilgiler yasal açıdan

geçerli değildir, sadece yasal kodları özetlemektedir. Zaman ayırarak [CC BY](#) ve [CC BY-NC-ND](#) koşullarını okuyun ve aralarındaki farkı saptayın. Her bir lisans özetinden yasal kodlara giden bağlantıları bulabilir misiniz?

3. Lisansın son katmanı, eserleri yaratmakta, kopyalamakta, keşfetmekte ve dağıtmakta yazılımların oynadığı rolü dikkate almaktadır. Bu katman, bir eserin bir Creative Commons lisansı uyarınca kullanılabilir olup olmadığını web sitelerinin ve web hizmetlerinin saptamasını kolaylaştırmak için lisansın “makinece okunabilir” bölümüdür. Verilen başlıca hakları ve yerine getirilmesi gereken yükümlülükleri, uygulamaların, arama motorlarının ve diğer teknolojilerin anlayabileceği biçimde yazılmıştır. Bunu başarmak için yazılımların lisansları anlamasını sağlayacak CC Rights Expression Language (CC REL) adı verilen bir standart geliştirdik. Bu üst veriler CC ile lisanslanmış eserlere eklendiğinde, bir arama motoru (örneğin Google detaylı arama) kullanarak CC ile lisanslanmış eserler arayan kişiler, bu eserleri daha kolay keşfedebilmektedirler.

Have a web page?

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 International License](#).

Copy this code to let your visitors know!

```
1.png" /></a><br />This work is licensed under a  
<a rel="license"  
href="http://creativecommons.org/licenses/by/4.0  
/">Creative Commons Attribution 4.0  
International License</a>.
```

Normal
Icon

Compact
Icon

Creative Commons Licence Chooser uygulamasının “makinece okunabilir” bölümü, CC BY 4.0

CC lisanslarının temelleri

Tüm Creative Commons lisansları bazı önemli ortak özelliklere sahiptir. Her CC lisansı, lisans sahibine eserden dolayı atıf verilmesini sağlar. CC lisansları dünya genelinde ve ilgili telif hakkı devam ettiği sürece (çünkü dayanağı telif hakkıdır) ve kullanıcılar lisans kurallarını yerine getirdiği sürece geçerlidir. En azından her lisans, eser sahiplerinin (CC araçlarını kullandıklarında onlara "lisans verenler" diyoruz) telif haklarını korumalarına yardımcı olurken, eserlerini ticari olmayan amaçlar için değiştirmeksizin ve uyarlamaksızın kopya etme ve dağıtma iznini başkalarına vermelerine imkan sağlamaktadır. Bu ortak özellikler bir temel oluşturmaktadır, böylece lisans verenler eserlerinin nasıl kullanılmasını istediklerine bağlı olarak bu temel yapıya başka izinler ekleyebilir.

 Okuyucular için not: Bu yazıda CC sertifikalarına verilen tüm referanslar, aksi belirtilmediği takdirde CC lisanslarının en son sürümü olan 4.0'a verilen referanslardır. Sürümler arasındaki farklar için bakınız Madde 3.4 Lisansın uygulanabilirliği başlığına bakınız

Lisansı uygulayanlar için seçenekler

Tüm Creative Commons lisansları, kullanıcıların lisans koşullarını yerine getirmeleri şartıyla geniş bir kullanım alanı verecek şekilde yapılandırılmıştır. Tüm lisanslardaki temel koşul, kullanıcıların lisans sahibine atıf vermesi ve özgün eserin nerede bulunduğu gibi bazı diğer bilgileri sağlamasıdır.

CC lisansını uygulayacak kişi (eser sahibi), lisans seçerken bazı basit kararlar vermelidir; birincisi, eserin ticari amaçla kullanılmasına izin verip vermeme kararıdır, ikincisi eserden türev eserler (öteki adıyla 'uyarlamalar') yapılmasına izin verip vermeme kararıdır. Bu kararların nasıl verileceğini sonraki bir bölümde ele alacağız.

Eğer lisans sahibi uyarlama yapılmasına izin verirse, eseri kullanan kişilerin ("lisans alanlar" olarak anılmaktadır) uyarlama yoluyla yarattıkları yeni eserleri aynı lisans koşullarına tabi olarak kullanıma sunması koşulunu getirebilir. "ShareAlike" (AynıLisanslaPaylaş) ilkesi bu anlama gelmektedir ve CC lisanslı içeriklerin giderek artmasına yol açan mekanizmalardan biridir. "ShareAlike" (AynıLisanslaPaylaş) ilkesi (bu ilke CC Türkçe lisanslarda AynıLisanslaPaylaş olarak kullanılmaktadır), pek çok ücretsiz ve açık kaynaklı yazılım

projesi için kullanılan GNU General Public License (GNU Genel Kamu Lisansı)'ndan esinlenerek geliştirildi.

Yukarıda konu edilen farklı lisans koşulları, görsel ikonlar ile sembolize edilmektedir.

Bu sembol Atıf (Attribution) anlamına gelmektedir ve İngilizce "BY" kısaltması ile de ifade edilebilmektedir. Tüm lisanslar bu koşula sahiptir.

Bu sembol GayriTicari (NonCommercial) anlamına gelmektedir ve İngilizce "NC" kısaltması ile de ifade edilebilmektedir. Eserin sadece ticari olmayan amaçlar için kullanılmasına izin vermektedir. Üç CC lisansında bu sınırlandırma bulunmaktadır.

Bu sembol AynıLisanslaPaylaş (ShareAlike) anlamına gelmektedir ve İngilizce "SA" kısaltması ile de ifade edilebilmektedir. Eserden uyarlamaların aynı lisans koşullarına tabi olarak kullanılmasına izin verir. CC lisanslarının ikisinde bu koşul bulunmaktadır.

Bu sembol Türetilemez (NoDerivatives) anlamına gelmektedir ve İngilizce “ND” kısaltması ile de ifade edilebilmektedir. Bunun anlamı eser üzerinde değişiklik (uyarlama) yapıldıktan sonra paylaşılamayacak olmasıdır. CC lisanslarının ikisinde bu koşul bulunmaktadır.

Bu ikonların birlikte kullanımı ile altı farklı CC lisans seçeneği oluşmaktadır. Bu ikonlar, her biri ayrı bir CC lisansını gösteren lisans ikonları içerisinde de bulunmaktadır. İkonların kullanım kombinasyonları hakkında detaylı bilgi Madde 3.3 Lisans türleri başlığı altında yer almaktadır.

Kamu malı araçları

CC lisans ailesine ek olarak CC aşağıdaki semboller ile temsil edilen iki kamu malı aracını da sunuyor. Kamu malı araçları lisans değildir.

CC0, yaratıcıların eserlerini dünya çapında ve mümkün olan en geniş kapsamda kamu malı haline gelmesine olanak tanır. Fakat bazı ülkelerde yasalar, yaratıcıların eserlerini kamu malı haline getirmesine izin vermemektedir. Bu gibi durumlar için CC0 söz konusu ülkeler için ek yasal mekanizmalara sahiptir. (Bu konuyla ilgili daha fazla bilgi için bakınız Madde 3.3 Lisans türleri)

Kamu Malı sembolü hiçbir telif hakkı kısıtlamasına tabi olmayan eserleri göstermek için kullanılır. Yasal araç olan CC0'ın tersine Kamu Malı sembolü yasal araç değildir ve hukuki bir etkisi yoktur. Sadece bir eserin kamu malı olduğunu bildirir ve genelde müzeler ve arşivler tarafından çok eski, telifsiz eserler için kullanılır.

Son notlar

CC yasal araçlarının işleyişine ilişkin terminolojiyi ve başlıca özellikleri öğrenmek bir süreçtir. Fakat artık fark ettiğiniz gibi bu süreç görüldüğü kadar korkutucu değildir! Artık "CC terminolojisini" anlıyorsunuz ve CC lisans tasarımı ile ilgili bazı temel bilgileri öğrendiğinize göre CC lisansları konusunda uzman olma yolunda ilerliyorsunuz.

3.2 Lisansın kapsamı

Bu basit gerçek, lisansların ne zaman geçerli olduğu, ne zaman geçerli olmadığı ve ne kadar süre geçerli olduğu konusunda bilmeniz gereken en önemli noktadır.

Öğrenim ıktıları

Bu bölümü tamamladığınızda:

- CC'nin telif hakkı ile birlikte çalışmasını ve bunun neden önemli olduğunu tanımlayabileceksiniz,
  - Lisans süresinin uzunluğunun ne olduğunu açıklayabileceksiniz.
-

Neden önemli?

Creative Commons lisansları hangi yasal dayanak üzerinde alışıyor? Bu konu neden çok önemli?

Creative Commons lisansları, telif hakkı lisanslarıdır. Lisanslar ancak telif hakkının uygulandığı durumlarda ve zamanlarda uygulanabilir. Bu durum Creative Commons kurucularının temel tasarım kararını da yansıtmaktadır. Hedefin daha yaratıcı ve eğitici çalışmalar sunmak olduğu göz önüne alındığında CC, lisanslarının eserlerin kullanımlarını kısıtlamak için kullanılmamasını ister. Bu, temel bir CC değeridir. Lisanslarda kullanılan dilin telif hakları yasasını temel alması bu hedefe ulaşmak içindir.

Sizin için neden önemli?

Telif haklı bir eserle yapabileceğiniz bir şey, örneğin bir arkadaşınıza göndereceğiniz bir doğum günü tebrik kartına telifli bir şiiri eklemek, CC lisansı uyarınca yasak olsaydı ne

olurdu? Bu örnek, CC'nin kurucularının neden CC lisanslarında telif hakkı yasasının dilini kullandığını anlamana yardımcı olmaktadır.

Temel bilgiler

“Creative Commons lisansları telif hakkı lisanslarıdır” ifadesi, size aşağıdakileri söylemektedir:

- Lisanslar sadece eser telif hakkı yasası (veya benzer başka bir yasa) kapsamında ise “işlemektedir” yani geçerlidir ve telif hakkı yasasının getirdiği yasaklar, eserin lisans uyarınca kullanımını için de geçerlidir (bu konuda ayrıntılı bilgi aşağıda verilmiştir),
- Patentler, ticari markalar, mahremiyet ve reklam hakları gibi bazı haklar, lisansların kapsamına girmemektedir ve ayrı yönetilmesi gerekmektedir.

Yukarıda açıklanan birinci kural, kamunun eseri nasıl kullanacağına ilişkin temel sınırlamadır, ikinci kural eserin kullanılmasını kısıtlayan başka haklar da bulunabileceğini bildirmektedir.

Haydi şimdi lisansın telif hakkı ile birlikte kullanılması ile ilgili bölüme başlayalım.

Creative Commons lisansları bir resim, makale veya kitap gibi telif hakkı kapsamında korunabilir bir eser oluşturan ve telif hakkı yasasının izin verdiği kullanımların birini veya birkaçını yapma iznini kamuya vermek isteyen kişiler için uygundur. Örnek olarak eserinizi ücretsiz kopyalama ve dağıtma iznini başkalarına vermek istiyorsanız CC lisansı kullanabilirsiniz Aynı şekilde eserinizi ücretsiz dönüştürme, değiştirme veya uyarlama iznini başkalarına vermek istiyorsanız CC lisansı kullanabilirsiniz.

Fakat eserinizi okuma iznini veya videonuzu seyretme iznini başkalarına vermek istiyorsanız CC lisansı kullanmanıza gerek yoktur, çünkü okuma ve seyretme, telif hakkı kapsamına giren etkinlikler arasında yer almaz.

Kullanıcıların bir telif hakkı lisansına sahip olmalarını gerektirmeyecek iki önemli senaryo aşağıda yer almaktadır:

- Adil kullanım, diğer telif hakkı sınırlamaları ve istisnalar geçerli olduğunda; bu konular ile ilgili sık sorulan sorular için [buraya](#) tıklayın.
- Eser kamu malı olduğunda; bu konular ile ilgili sık sorulan sorular için [buraya](#) tıklayın.

[1]

i Kullanıcıların yukarıdaki senaryolar için telif hakkı lisanslarına ihtiyaçları yoktur. CC lisansı gerekmez.

Birinin kendi ülkesinde telif hakkı kapsamında olmayan bir çalışmayı CC ile lisanslanmaya çalışmasının nedeni sizce ne olabilir? Veya bir eserlerini CC ile lisanslayan bir kişi, telif hakkı yasası tarafından yasaklanmayan bir kullanım için bile neden çalışmalarını her kullanıldığında atıf bekler?

Aslında bu kişiler kanunen sahip olmadıkları haklara sahip olmak istiyor olabilirler. Ama büyük olasılıkla telif hakkının geçerli olmadığını ya da bu çalışmanın kamu malı olduğunu bilmiyorlardır. Bir başka seçenek, kıvrak bir zekaya sahip olan lisans veren, eserlerin bazı ülkelerde kamu malı, bazı ülkelerde ise kamu malı olmadığını fark edebilir ve her yerde, herkesin eseri yeniden kullanabileceğinden emin olmak ister.

Gerçek yaşamdan bir örnek verelim ve bir CC lisansını eseri 3 boyutlu (3B) baskı yapmak için kullanmak istediğinizi varsayalım. CC lisanslarının 3B baskıya nasıl uygulandığı hakkında detaylar için bu Genel Bilgi (Public Knowledge) [kaynağını](#) okuyun. Bu durum, 3B baskı gibi yeni gelişen alanlarda yasal konuların nasıl karmaşık olabileceğine iyi bir örnektir.

CC lisanslarının kapsamına ilişkin bir başka ince fakat önemli ayrıntı, telif hakkıyla yakından bağlantılı diğer hakları da kapsamıdır. CC lisansının yasal kodunda “Benzer Haklar” olarak tanımlanan bu haklar arasında bağlantılı haklar, komşu haklar ve nevi şahsına münhasır veri tabanı hakları bulunmaktadır ve bunlar bazı ülkelerde veri tabanlarının içeriklerinden bilgi alınmasını ve kullanılmasını yasaklamaktadır. Benzer Haklar hakkında bilgi için ikinci bölüme bakınız. Telif hakkında olduğu gibi, CC lisansı koşulları da Benzer Haklar hem eser için hem de eserin CC lisansı uyarınca kullanım şekli için geçerli ise uygulanabilirler.

□ Creative Commons lisansları telif hakkı lisanslarıdır” ifadesinin bir başka önemli unsuru, eser için lisansın kapsamadığı bazı hakların, örneğin mahremiyet hakkının bulunabilmesidir. Tekrarlıyoruz, CC lisansları, telif hakkının ve Benzer Hakların kapsamına

girmeyen hakları içermemektedir, bu nedenle bu tür diğer hakların ayrı yönetilmesi gerekmektedir. Bu konu hakkında sık sorulan sorular için [buraya](#) tıklayın.

Creative Commons, gerekli olmamakla birlikte, yaratıcıları çalışmanın amaçlandığı gibi yeniden kullanılmasını engelleyebilecek başka hiçbir hak olmadığından emin olmaya teşvik eder. CC lisansı verenler, eserlerinin yeniden kullanımı konusunda herhangi bir garanti vermez. Bunun anlamı, lisans veren ayrı bir garanti vermediği takdirde eserin kullanılmasını etkileyen başka haklar bulunup bulunmadığını belirleme sorumluluğunun kullanıcıya ait olmasıdır. Bunu öğrenmek bazen kolaydır, lisans verenle görüşülebilir ve bu tür başka haklar bulunup bulunmadığı sorulabilir. CC lisanslı eserlerde kullanıcıların dikkate alması gereken konuların listesi için [buraya](#) tıklayın.

CC lisansı ne tür içerikler için uygulanabilir?

Sahip olduğunuz telif hakkıyla korunan her türlü eserde CC lisansı kullanabilirsiniz, bir önemli istisna haricinde.

CC lisanslarını bilgisayar yazılımları için kullanmamalarını geliştiricilerden önemle istiyoruz. Bunun nedeni, bu işi daha iyi yapan ve sadece yazılım lisansları olarak geliştirilen pek çok özgür ve açık kaynak yazılım lisansı bulunmasıdır. Örnek olarak çoğu açık kaynak yazılım lisansında yazılımın kaynak kodunun dağıtılmasına ilişkin koşullar bulunmaktadır; CC lisansları ise yazılım paylaşmanın bu önemli unsurunu içermemektedir. Yazılım paylaşma ekosistemi köklü bir sistemdir ve bu sistemden çok sayıda iyi açık kaynak yazılım lisansı seçilebilir. CC'nin web sitesindeki bu [sıkça sorulan sorular](#), neden yazılım lisansı olarak CC kullanımından vazgeçmeniz gerektiği hakkında daha fazla bilgi içerir.

CC lisansları kimin haklarını kapsıyor?

Belirli bir eser için verilen bir CC lisansı, sadece o lisansı veren kişinin sahip olduğu telif hakkını kapsar. Bu durum doğal görünebilir, fakat bilinmesi gereken önemli bir noktadır. Örneğin birçok işveren, çalışanlarının oluşturduğu eserlerin telif hakkı sahibidir, bu nedenle bir çalışan işverenine ait bir eser için CC lisansı almak için başvurursa o eserin kullanılması

için izin veremez. Lisansı verecek kişinin eseri oluşturan ya da eserin haklarını almış biri olması gerekir.

Ek olarak, bir eserin içinde telif hakkı başka bir kişiye ait bir çalışma bulunabilir, örneğin bilimsel bir makalede yazar haricinde bir kişiye ait telifli bir fotoğraf bulunabilir ve o fotoğrafın sahibinden izin alınarak o makaleye konulmuş olabilir. Bu durumda makalenin yazarının verdiği CC lisansı o fotoğrafı kapsamaz, eserin geri kalan bölümlerini kapsar. O fotoğrafı (makalenin geri kalan kısmını değil) yeniden kullanmak için ayrı izin almak gerekebilir. Bu tür durumlar hakkında ek bilgi için bakınız Madde 4.1.

Ayrıca bir eserde birden fazla telif hakkı bulunabilir. Örnek olarak bir film yapımcısı bir kitabı filme çekebilir ve o filmin telif hakkına sahip olabilir, fakat o kitabın telif hakkı, kitabın yazarına ait kalır. Bu örnekte filmin yapımcısı film için CC lisansı verirse o lisans sadece filmi kapsar, kitabı kapsamaz. Kullanıcının, (filmin bir parçası olsa da) kitap içinde telif hakkına tabi bir bölümü kullanmak için ayrıca izin alması gerekebilir.

Son notlar

Creative Commons'ın nasıl işlediğini anlamak için lisansların telif hakkına dayanarak işlediğini anlamak gerekir. Bu görünüşte basit kavram, yasal araçların ne zaman uygulandığını ve bir eserin ne kadarını kapsadığını açıklamaktadır.

Dipnotlar

[1] Eserlerin telif hakkı süresinin ülkeden ülkeye değiştiğini unutmayın. Örneğin bir eser Uganda yasalarına göre kamu malı olabilir, fakat Endonezya yasalarına göre kamu malı olmayabilir. Bu durumda CC lisansı o eseri hangi ülkede kullanacağınıza bağlı olarak geçerli olabilir veya olmayabilir.

3.3 Lisans türleri

Öğrenim çıktıları

Bu bölümü tamamladığınızda:

- CC lisans ailesini açıklayabilecek,
- Farklı CC lisans öğelerini tanımlayabileceksiniz.

Neden önemli?

Neden birçok farklı Creative Commons lisansı var?

Tek bir Creative Commons lisansı yok. CC lisans ailesi (altı farklı CC lisansını içerir) ve CC0 kamu malı atfı, yaratıcılara bir dizi seçenek sunmaktadır. Bu seçenekler ilk bakışta karmaşık görünebilir fakat bu seçenekler yakından incelendiğinde aslında basit oldukları anlaşılır.

Sizin için neden önemli?

Yazdığınız ve özellikle gururlandığınız bir eseri veya bilimsel makaleyi düşünün. Onu başkalarıyla paylaşırsanız üzerinde değişiklik yapılmasına veya ticari amaçla kullanmalarına izin verir misiniz? Neden izin verirsiniz veya vermezsiniz?

Temel bilgiler

Creative Commons lisansları standartlaşmış araçlardır, fakat amaçlarından biri eserlerinin tüm haklarını telif hakkı uyarınca saklı tutmak yerine toplumla paylaşmak isteyen yaratıcılara çeşitli seçenekler sunmaktadır.

Dört ana lisans (BY, SA, NC, ND) koşulu, altı farklı lisans kombinasyonunu oluşturmaktadır.

Bu lisans tiplerinin tümü Atıf (BY) koşulunu içermektedir. Başka bir deyişle, tüm lisans türleri eser sahibinin adının eserde belirtilmesini gerektirmektedir. Bu ortak koşulun dışında lisanslar (1) eserin ticari amaçla kullanılmasına izin verenler ve vermeyenler, (2) eserin uyarlanmasına izin verenler ve vermeyenler olarak ayrılmaktadır.

Bu altı tür lisans, en az kısıtlama içerenden en çok kısıtlama içerene doğru aşağıda sıralanmıştır:

CC BY

Atıf (Attribution) lisansı ya da “CC BY” kullanıcıların eser sahibine atıf vermek koşuluyla eseri istedikleri amaçla (ticari amaç dahil, eseri uyarlamak dahil) kullanmalarına izin verir.

BY SA

Atıf-AynıLisanslaPaylaş (Attribution-ShareAlike) lisansı ya da “BY-SA” kullanıcıların eser sahibine atıf vermek koşuluyla eseri istedikleri amaçla (ticari amaç dahil, eseri uyarlamak dahil) kullanmalarına izin verir, fakat kullanıcıların eseri uyarlamaları halinde uyarlamayı aynı veya uyumlu bir lisans kapsamında başkalarıyla paylaşmaları koşulunu getirir. Bu lisans, [copyleft](#) lisansının CC versiyonudur ve örneğin Wikipedia'ya içerik yüklemek için kullanılması gereken lisanstır.

BY NC

Atıf-GayriTicari (Attribution-NonCommercial) lisansı ya da “BY-NC” kullanıcıların eser sahibine atıf vermek koşuluyla eseri sadece ticari olmayan amaçlar için kullanmalarına izin verir.

BY NC SA

Atıf-GayriTicari-AynıLisanslaPaylaş (Attribution-NonCommercial-ShareAlike) lisansı ya da “BY-NC-SA” kullanıcıların eser sahibine atıf vermek koşuluyla eseri sadece ticari olmayan amaçlar için kullanmalarına ve uyarlamalarına izin verir. Buna ek olarak kullanıcıların eseri uyarlamaları halinde uyarlamayı aynı veya uyumlu bir lisans kapsamında başkalarıyla paylaşmaları koşulunu getirir.

BY ND

Atıf-Türetilemez (Attribution-NoDerivatives) lisansı ya da “BY-ND” kullanıcıların eser sahibine atıf vermek koşuluyla eseri istedikleri amaçla (ticari amaç dahil) kullanmalarına izin verir, fakat eser üzerinde uyarlama yapıldıktan sonra paylaşımına izin vermez.

BY NC ND

Atıf-GayriTicari-Türetilemez (Attribution-NonCommercial-NoDerivatives) lisansı ya da “BY-NC-ND” CC'nin sunduğu en kısıtlayıcı lisans tipidir. Kullanıcıların eser sahibine atıf vermek koşuluyla eseri sadece ticari olmayan amaçlar için kullanmalarına izin verir, fakat eser üzerinde uyarlama yapıldıktan sonra paylaşımına izin vermez.

Farklı lisans seçeneklerinin nasıl çalıştığını gerçekten anlamak için farklı lisans öğelerini inceleyelim. Atıf tüm CC lisanslarının bir parçasıdır, hangi tip atıf gerektiğini sonraki bir bölümde inceleyeceğiz. Şimdilik lisansları farklı kılan şeylere odaklanalım.

Ticari ve gayri ticari kullanım farkı

GayriTicari

GayriTicari (NonCommercial) “NC” Bilindiği gibi üç tip lisans (BY-NC, BY-NC-SA, BY-NC-ND) bir eserin sadece ticari olmayan amaçla kullanılmasına izin vermektedir. Gayri Ticari terimi, yasal kodda şöyle tanımlanmaktadır: “temel amacı ticarî avantaj veya parasal karşılığı olmayan veya bu amaca yönelik olmayan (kullanım)”.

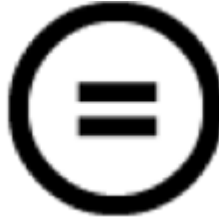
CC'nin GayriTicari (NC) tanımı, kullanıcıya değil kullanım şekline bağlıdır. Kâr amacı gütmeyen bir kurum veya hayır kurumu olsanız bile NC lisanslı bir eseri kullanmanız NC yasağını ihlal edebilir, kâr amaçlı bir firma olsanız bile NC lisanslı bir eseri kullanmanız NC yasağını ihlal etmeyebilir. Örnek olarak kâr amacı gütmeyen bir kurum, başkasına ait bir NC lisanslı eseri kâr amacıyla satamaz, fakat kâr amaçlı bir firma, başkasına ait bir NC lisanslı eseri ticari olmayan amaçla kullanabilir. Bir kullanımın ticari olup olmadığı, kullanımın özelliğine göre değişmektedir. Ek bilgi ve örnekler için CC GayriTicari yorumlama [sayfasına](#) bakabilirsiniz.

Uyarlamalar

Lisanslar arasındaki diğer farklar, kapsadıkları eserlerin uyarlanmasına izin verip vermedikleri ve veriyorlarsa uyarlamaların paylaşılmasına ilişkin koşullarıdır. Lisanslı bir eserde uyarlamanın nasıl olduğu sorusu, geçerli telif hakkı yasasına bağlıdır (bakınız Bölüm 2). Telif hakkının eser sahibine verdiği münhasır haklardan biri, eserin uyarlamalarını (başka bir terimle türevlerini) yaratma hakkıdır. (Örnek olarak bir kitabı filme çekmek, bir kitabı başka bir dile tercüme etmek).

Yasal açıdan neyin uyarlama olup olmadığını tam olarak saptamak bazen zordur. Lisanslarla ilgili akılda tutulmasında fayda olan bazı faydalı kurallar şunlardır:

- Teknik **formatı değiştirmek** (örnek olarak dijital ortamda bulunan lisanslı bir eserin fiziksel kopyasını oluşturmak), uyarlama sayılmaz, fakat ilgili telif hakkı yasaının başka kurallarına tabi olabilir.
- Basit gramer ve imla hatalarını düzeltmek uyarlama sayılmaz.
- Bir müzik eserini hareketli bir görüntü ile senkronize etmek (bir videoya bir müzik eseri eklemek), geçerli telif hakkı yasaının sunduğu haklara bakılmaksızın bir uyarlamadır.
- Bir koleksiyon içinde eserleri yeniden üretmek ve bir araya getirmek, bireysel çalışmaların bir uyarlaması değildir. Örnek olarak farklı akademisyenlerin ders notlarını bir araya getirerek açık ders kitabı oluşturulması uyarlama değil koleksiyondur. Açık ders kitaplarının çoğu, farklı yazarların açık eğitim kaynaklarını (open educational resources-OER) içeren koleksiyonlardır.
- Bir blog sayfasına, bir powerpointe ya da bir makaleye metinle bağlantılı bir görsel eklemek bir uyarlama oluşturmak anlamına gelmez (eğer kullanılan görsel bir adaptasyon değilse).

Türetilemez

Türetilemez (NoDerivatives) lisans tiplerinden ikisi (BY-ND ve BY-NC-ND) kullanıcıların lisanslı eserin uyarlamalarını paylaşmalarını (dağıtmak veya erişilebilir hale getirmek) sınırlamaktadır. Bu lisans, isteyen herkesin bu lisans kapsamındaki eserleri uyarlayabileceği, fakat uyarlamaları başkalarıyla paylaşamayacağı anlamına gelmektedir. Bu, diğer şeylerin yanı sıra, kuruluşların Türetilemez (ND) koşulunu ihlal etmeden metin ve veri madenciliği yapmalarına izin verir.

Aynı Lisansla Paylaş

Aynı Lisansla Paylaş (ShareAlike) Lisanslardan ikisi (BY-SA ve BY-NC-SA), lisanslı çalışmanın uyarlamaları paylaşılıyorsa, bunların aynı veya uyumlu bir lisans altında sunulmasını gerektirir. Aynı Lisansla Paylaş amaçları kapsamında uyumlu lisansların kısa bir listesi bulunmaktadır. Bu kısa liste, aynı lisansın sonraki sürümlerini (örneğin, BY-SA 4.0, BY-SA 3.0 ile uyumludur) ve Creative Commons tarafından uyumlu olarak belirlenmiş birkaç CC olmayan lisansı (örneğin, Free Art License) içerir. Bununla ilgili daha fazla bilgiyi buradan okuyabilirsiniz, ancak unutulmaması gereken en önemli şey, Aynı Lisansla Paylaş ile uyarlamanızı paylaşıyorsanız, bunu aynı veya uyumlu bir lisansı kullanarak yapmanız gerektiğidir.

Kamu malı

CC lisans ailesine ek olarak Creative Commons, "hakları saklı değildir" yaklaşımını benimsemek ve telif hakkından tamamen feragat etmek isteyen içerik oluşturucular için bir seçeneğe de sahiptir. Bu, [CC0](#), kamu malı tahsis aracıdır.

Kamu malı

CC lisansları gibi CC0 (okunuşu "CC sıfır") da üç katmanlı tasarıma sahiptir: [yasal kod](#), [özet lisans](#), üst veri.

CC0 yasal kodu ayrıca üç yönlü bir yasal yaklaşım kullanır. Bazı ülkeler yaratıcıların feragatname veya terk belgesi tanzim ederek eserlerini kamu malına dönüştürmesine izin vermemektedir, bu nedenle CC0'da dünyadaki herkese eseri kayıtsız şartsız kullanma hakkı veren bir "geri çekilme" lisansı bulunmaktadır. Geri çekilme lisansı, feragat herhangi bir nedenle başarısız olduğunda devreye girer. Ve son olarak, hem feragat hem de "geri çekilme" lisansının uygulanabilir olmadığı nadir durumlarda, CC, CC0 uygulayan kişinin beyanlarına müdahale edecek şekilde yeniden kullanıcılara karşı telif hakkı talebinde bulunmayacağına dair bir söz (eserdeki tüm hakları teslim etme niyeti) içerir.

Lisanslar gibi, CC0 da bir telif hakkı aracıdır, ancak aynı zamanda CC lisanslarının kapsamına girenler haricinde rekabet etmeme yasaları (non competition laws) gibi birkaç ek hakkı da kapsar. Yeniden kullanım açısından bakıldığında, ticari marka ve patent hakları

gibi ayrı ayrı izne tabi tutulması gereken başka haklar ve tanıtım veya gizlilik hakları gibi eserdeki üçüncü şahıs hakları olabilir.

Son notlar

Creative Commons yasal araçları, karmaşık yasalara standart bir çözüm sunmak için ve hukukçu olmayan kişilerin kullanmasını ve uygulamasını olabildiğince kolaylaştırmak için tasarlanmıştır. Bu bölümdeki temel yasal ilkeleri anlamak, CC lisanslarını ve kamu malı araçlarını daha etkili bir şekilde kullanmanıza yardımcı olacaktır.

3.4 Lisansın uygulanabilirliği

Öğrenim ıktıları

Bu bölümü tamamladığınızda:

- Creative Commons ile ilgili içtihat (uzman görüşü) kararlarını tanımlayabilecek,
- Anlaşmazlıklara hukuki olmayan (sulh yoluyla) çözümler aramanın potansiyel faydasını açıklayabileceksiniz.

Hukuk Kitapları Kütüphanesi. Malte Baumann, Unsplash, CC0 (orijinalinden kırpılmıştır)

Neden önemli?

Creative Commons lisansları, telif hakkı yasasını temel alan (üzerine inşa edilen) yasal araçlardır. Yasal araçlar olarak, CC lisanslarının mahkemede geçerli olması gerekir. Creative Commons lisanslarını içeren bir dava açılırsa ne olur? Bir eser için belirlediğiniz CC lisansını birisi ihlal ederse ve o kişi hakkında dava açmak istemiyorsanız ne olur? Eser sahibi CC lisanslı eserini kullandığınızı, fakat düzgün şekilde atıf vermediğinizi öne sürerse ne olur?

Bildiğimiz kadarıyla bugüne kadar dünya çapında hiçbir mahkeme, CC lisansları ile ilgili bir davada (ki sayıları çok azdır), CC lisanslarının geçerliliğini ya da uygulanabilirliğini sorgulamamıştır. CC topluluğu sayesinde, CC lisanslarıyla ilgili çoğu anlaşmazlık mahkeme dışında ve genellikle avukatlar dahil olmadan çözülür.

Sizin için neden önemli?

Siz veya kuruluşunuz CC lisansları kullanıyor veya CC lisanslarının kullanımı konusunda başkalarına tavsiyede bulunuyor olsanız da, CC lisanslarının şartlarının uygulanabilir olduğundan emin olmak istersiniz. Birisi belirlediğiniz eser kullanım haklarını suistimal ederse hangi çözüm yollarına başvurabilirsiniz? Örnek olarak CC lisansı verdiğiniz bir fotoğraf, isminiz belirtilmeden bir dergide yayınlanırsa ne yapabilirsiniz?

Temel bilgiler

CC lisanslı çalışmaları yeniden kullanan çoğu kişi, lisans koşullarına uymaya çalışır. Ama iyi niyetli olsun ya da olmasın, bazen insanlar kullanım koşullarını yanlış anlar.

Bir kişi CC lisanslı bir eseri atıfta bulunmaksızın veya lisansın gerektirdiği diğer koşulların dışında kullanıyorsa, eseri kullanma hakkı, lisans koşullarını ihlal eder etmez otomatik olarak sona erer. Eseri kullanan kişi ayrı bir izin almamışsa ya da adil kullanıma veya diğer türlü telif hakkı istisnasına dayanarak hareket etmiyorsa, telif hakkı ihlalden sorumludur. CC lisansına uyulmadığı takdirde ne olacağı hakkında [bu sıkça sorulan sorular](#)ı okuyun. Kullanıcı açısından sık sorulan sorular için ise [buraya](#) tıklayın.

i Not: CC lisanslarının en son sürümü (4.0) ile önceki sürümler arasında aşağıda açıklanan önemli bir fark bulunmaktadır:

Lisans ihlallerini düzeltmek için 30 gün süre

Tüm CC lisansları kullanıcının lisans koşullarını ihlal etmesiyle sona erer, fakat 4.0 sürümü kapsamında kişi ihlali saptamasından itibaren 30 gün içinde ihlali düzeltirse lisans hakları otomatik olarak devam eder. 4.0 sürümünde yer alan bu düzeltme süresi, diğer bazı kamu lisanslarında yer alan benzer koşulları yansıtmaktadır ve lisans veren ile lisans alan arasındaki sorunları çözmeleri için bir yol sunmaktadır. Ayrıca kullanıcılara acele ederlerse haklarını daimi kaybetmeksizin CC lisanslı eseri kullanmaya devam etme olanağı sunmaktadır. (CC sitesindeki [What's New in 4.0 sayfası](#). [CC BY 4.0](#))

Sürüm 4 uyarınca, CC lisanslı eserlerin şartlarını ihlal ettiklerini keşfettikten sonraki 30 gün içinde lisans koşullarına uyan kullanıcılar, lisans kapsamındaki haklarına otomatik olarak yeniden sahip olurlar.

Bazen bu tür anlaşmazlıklar mahkemede sonuçlanabilir. CC'nin tarihi boyunca, bildiğimiz kadarıyla, CC'nin yasal araçlarını içeren çok az sayıda yasal ihtilaf ve karar olmuştur. Karar veren her mahkeme, söz konusu CC lisansının uygulanabilirliğini sorgulamadan kararını vermiştir.

Bu adli kararlar, İspanya, Belçika, Hollanda, Almanya, İsveç, İsrail ve Amerika Birleşik Devletleri dahil dünyanın çeşitli yerlerinde alınmıştır. Creative Commons dünya genelinde bu tür davalarda alınan mahkeme kararlarının ve içtihat kararlarının listesini bu wiki sitesinde [listelemektedir](#).

Tüm bu kararlarda, hiçbir mahkeme davadaki CC lisansının geçerliliğini sorgulamamıştır. Bazı davalarda CC lisansı küçük bir rol oynarken, diğerlerinde mahkeme davalıyı CC lisans şartlarına uymadığı için telif hakkı ihlalden sorumlu tutmuştur. Söz konusu kararlardan birinin özeti için buraya [tıklayın](#).

Yasal olarak uygulanabilirlik, CC lisanslarının başlıca özelliklerinden biridir. Lisanslar genelde özgür ve açık paylaşımın simgesi olarak görülürken, yasal açıdan bir ağırlıkları da

vardır. Yasal kod, uluslararası telif hakkı uzmanlarından oluşan küresel bir açın yardımıyla hukukçular tarafından yazılmıştır. Sonuç, dünyanın her yerinde işlemleri ve uygulanabilir olması amaçlanan bir dizi hüküm ve koşuldur.

Lisans sürümleri

Yukarıda belirtildiği gibi CC lisanslarının farklı sürümleri vardır. Lisans sürümleri, Madde 3.3'te açıklanan lisans tipleriyle karıştırılmamalıdır, sürüm numarası sadece yasal kod versiyonlarının ne zaman yazıldığını göstermektedir. CC, telif hakkı yasası ve teknolojisindeki değişiklikleri yansıtmak ve kullanıcıların yeni ihtiyaçlarına cevap verebilmek için sürüm oluşturma süreci (yasal kodu güncellediği süreç) aracılığıyla CC lisanslarını iyileştirir. Lisans sürümleri arasında bazı farklar olsa da bunların pratikteki etkisi genelde aynıdır. CC lisanslarının en son sürümü 2013'te yayınlanan [Sürüm 4.0](#)'dır. 4.0 sürümünde yapılan güncellemeler [CC Wiki](#)'de bulunabilir. Nitelik ve işaretleme gereksinimlerindeki tüm değişiklikler de dahil olmak üzere, lisansların Sürüm 1.0'dan günümüze nasıl değiştiğinin en kesin ve kapsamlı gösterimi için [web sitemizi](#) ziyaret edin.

Her durumda, eser sahiplerinin lisansların en son sürümünü kullanmalarını öneriyoruz. Bunun nedeni Creative Commons'ın ve onun küresel hukuk uzmanlarından oluşan ekibinin en son düşüncesini yansıttığı olması.

CC yasal araçlarının resmi tercümleri

Tüm CC yasal araçlarının en son sürümleri, diğer dillerdeki resmi sürümlere çevrilebilir. Creative Commons, çevirilerin aslına mümkün olduğunca yakın olmasını sağlamak için bunun yapıldığı [resmi bir sürece sahiptir](#). Amacımız, yasal araçları olabildiğince çok dile çevirmektir, böylece herkes terimleri kendi ana dillerinde okuyabilir ve anlayabilir. Resmi tercümler, tüm lisansların yasal kodunun altında belirtilmiştir ve birbirlerinin muadilidirler.

Çoğu kişi, resmi tercümlerle İngilizce asılları arasındaki ilişkiyi sorar. Tüm resmi tercümler sadece başka bir dile çeviridir, uyarılama (aşağıda tanımlanmıştır) değildir. Tüm resmi tercümler yasal açıdan birbiriyle eşdeğerdendir, yani lisans veren bir kişi eserine CC BY lisansı vermek için o lisansın İngilizce metnini okuyabilir, anadili Arapça olan bir kullanıcı ise o

lisansın Arapçasını okuyabilir. Bu işlem, World Wide Web Konsorsiyumu'un standartları çeşitli dillere çevirmesine ve Birleşmiş Milletlerin antlaşmaları çeşitli dillerde yayınlamasına benzer.

CC lisanslarının 4.0 öncesi sürümlerinin uyarlanmış metinleri arasındaki farklar

Creative Commons, lisanslarının 4.0 sürümünü Kasım 2013'te yayınlamadan önce CC Küresel Ağı'na Creative Commons lisanslarını "uyarlama" izni verdi. Uyarlama terimi, tercüme ettikten sonra ayarlamalar yaparak yerel terminolojiyi ve protokolleri yansıtmasını ve manevi haklar ve meslek birlikleri gibi diğer yerel farkları kapsamalarını sağlamak anlamına gelmektedir.

3.0 sürümü yerine 4.0 sürümünün hazırlanmasının başlıca nedenlerinden biri, CC'nin yeni lisansları uluslararası hale getirmesi ve böylece gereksiz yere karmaşık bir süreç olan uyarlamaya duyulan gereksinimi ortadan kaldırmasıydı. CC lisanslarının en son sürümü olan 4.0'dan itibaren CC artık lisanslarını uyarlamamaktadır. Önceki sürümlerin uyarlanmış metinleri kullanılabilir ve yasal açıdan geçerlidir, fakat Creative Commons bunların kullanılmamasını, CC'nin ve küresel ağının en son ve en güncel felsefesini yansıtan 4.0 sürümünün kullanılmasını tavsiye etmektedir.

İhtilafların çözümlenmesi

2002'de lisansların 1.0 sürümünün yayınlanmasından bu yana (Creative Commons'ın bildiği kadarıyla) lisans verenlerle (eser sahipleri) lisans alanlar (kullanıcılar) arasında GayriTicari koşulu ve atıf konuları dahil lisanslar nedeniyle sayıca fazla ihtilaf meydana gelmedi.

Bunun birkaç açıklaması olabilir. Creative Commons'ın [GayriTicari'nin Tanımlanması Çalışması](#) başlıklı araştırmasında açıkladığı gibi, CC lisanslı içeriklerin lisans verenlerinin ve kullanıcılarının beklentileri etken olabilir. Örnek olarak GayriTicari (NC) lisans verenler genelde NC lisanslı içeriklerinin ticari amaç haricinde pek çok amaç için kullanılmasına izin vermektedir. Fakat NC lisanslı içeriklerinin kullanıcıları genelde eserleri sınırlı amaçlarla kullanmaktadır. Bunun sonucunda NC lisanslı içerikler, genelde lisansın verdiği veya lisans verenin amaçladığı izinlerin tümü değil sadece bazıları kapsamında kullanılmaktadır. CC lisanslı içerikler hakkında ihtilaflar çıktığında genelde sulh yoluyla, dava açmaksızın ve

avukat tutmaksızın çözümlenmektedir. Bunun yerine ihtilaflar lisans verenin kullanıcıyla görüşmesi ve sorunu çözmek için mutabakata varması ile çözümlenmektedir.

Not: Bu uygulama 4.0 sürümünün kapsamında bulunmaktadır. 4.0'dan önceki sürümlerde lisans ihlal edilirse otomatik olarak sona ermektedir ve ihlal eden kişinin eseri tekrar kullanmak için izin alması gerekir. 4.0 sürümünde lisansı ihlal eden kişi problemi saptanmasından itibaren 30 gün içinde ihtilafı çözerse lisans otomatik olarak devam etmektedir. Bu koşul, lisans veren talepte bulunsun veya bulunmasın kullanıcıları ihlalleri olabildiğince kısa süre içinde çözmeye teşvik etmektedir. Böylece ihtilaftan kaçınılmaktadır.

Bu çözüm yolları, daha cömert ve saygılı olmanın ve saptanan ihlalleri düzeltmenin yanı sıra, eser sahibinden ve kullanıcılardan oluşan CC topluluğunun benimsediği ve uyguladığı değerleri göstermektedir. Creative Commons, eser sahipleriyle kullanıcılar arasında sağlıklı ve açık etkileşimleri teşvik etmektedir.

Son notlar

CC lisanslarının yasal açıdan kuvvetli olması çok önemlidir. CC'nin hukuk ve politika geliştirme uzmanlarından oluşan uluslararası ağının yardımıyla, CC lisansları dünya genelinde kabul edilir ve uygulanabilir. Bugüne kadar hiçbir mahkeme, lisanslarımızın uygulanamaz olduğuna karar vermemiştir ve çok az dava açılmıştır. İhtilafların çoğu dava açmaksızın sulh yoluyla çözümlenmektedir.

Ek kaynaklar

- David Wiley, About the Open Publication License. CC BY 4.0 Açık içerik lisanslarının ve neden yerlerine daha güvenilir Creative Commons lisanslarının geçtiğinin kısa tarihçesi. <http://opencontent.org/blog/archives/329>
- Creative Commons Licenses. CC BY-SA 3.0 Lisansları açıklayan ve bazı kullanma talimatları veren Wikipedia makalesi https://en.wikipedia.org/wiki/Creative_Commons_license
- Creative Commons, About the Licenses. CC BY 4.0 Lisanslarda yer alan genel kurallar ve yasal kurallar, farklı lisans tipleri hakkında bilgiler <https://creativecommons.org/licenses/>
- Creative Commons, Selected Frequently Asked Questions. CC BY 4.0
- Creative Commons lisansları telif hakkının adil muamele ve adil kullanım gibi istisnalarını ve sınırlamalarını etkiliyor mu? <https://creativecommons.org/faq/#do-creative-commons-licenses-affect-exceptions-and-limitations-to-copyright-such-as-fair-dealing-and-fair-use>
- Kamu malı bir eser için Creative Commons lisansı alabilir miyim? <https://creativecommons.org/faq/#may-i-apply-a-creative-commons-license-to-a-work-in-the-public-domain>
- Bir eserim için Creative Commons lisansı verirsem ve birisi eserimi istismar ederse ne yapabilirim? <https://creativecommons.org/faq/#what-happens-if-i-offer-my-material-under-a-creative-commons-license-and-someone-misuses-them>
- Creative Commons lisansı uyarınca sahip olduğum hakları kaybetmem olası mı? Haklarımı kaybedersen nasıl geri alabilirim? <https://creativecommons.org/faq/#how-can-i-lose-my-rights-under-a-creative-commons-license-if-that-happens-how-do-i-get-them-back>

Katılımcıların tavsiye ettikleri kaynaklar

CC Sertifikası katılımcıları, Sertifika sitesindeki Hypothes.is sayfasına yazdıkları notlarda pek çok ek kaynak tavsiye etti. Creative Commons bu kaynakları henüz incelememi, yine de bilginize sunmak istiyoruz:

<https://certificates.creativecommons.org/cccertedu/chapter/additional-resources-3/>

Bölüm 4: CC lisanslarının ve CC lisanslı eserlerin kullanılması

Artık lisansların nasıl işlediğini ve nasıl tasarlandıklarını bildiğiniz için, CC lisanslarını ve CC0 formunu kendi eserlerinizde kullanmaya ve başkalarının yarattığı CC lisanslı eserleri kullanmaya hazırsınız.

Bu ünite, eserini CC lisansı ile lisanslayan ve CC lisanslı bir eseri kullanan kişi olarak bilmeniz gereken konuları kapsamaktadır. CC ile lisansladığınız bir eser, başkalarının yarattığı CC lisanslı bir eseri içeriyorsa bu durumda hem lisanslayan, hem de kullanıcı olursunuz!

Bu bölüm dört başlıktan oluşmaktadır

- 4.1 CC lisansı seçme ve uygulama
- 4.2 CC lisansını uyguladıktan sonra yapılacak işler
- 4.3 CC lisanslı eserler bulma ve yeniden kullanma
- 4.4 CC lisanslı bir eseri karıştırma (remix)

Bu bölümün kapsadığı konulardan biri hakkında ek bilgi isterseniz [ek kaynaklara](#) bakabilirsiniz.

 Bölüm 4'ün İngilizce orijinalini okumak için [buraya](#), Türkçe çevirisinin PDF kopyasını indirmek için [buraya](#) tıklayınız.

Creative Commons Sertifika Eğitim Kaynakları. CC Türkiye. CC BY 4.0.

4.1 CC lisansı seçmek ve uygulamak

Öğrenim çıktıları

Bu bölümü tamamladığınızda;

- CC lisansı veya CC0 uygulamadan önce dikkate alınması gereken en önemli noktaları bilecek,
- CC'nin Lisans Seçme aracını kullanarak lisans seçebilecek ve CC'nin Kamu Malı Tahsis aracını kullanarak CC0 uygulayabilecek,
- İlgili faktörleri dikkate alarak hangi lisansı kullanmanız gerektiğini bileceksiniz.

CC BY Lisans butonu. Ticari marka: Creative Commons.

Neden önemli?

Yaratıcılar eserleri için CC lisansı veya CC0 uygulamadan önce neleri dikkate almalıdır? Eserlerini CC lisanslarını kullanarak paylaşmayı karar veren yaratıcılar için çeşitli seçenekler bulunmaktadır. CC lisansı veya CC0 uygulamadan önce dikkate alınması gereken pek çok nokta da bulunmaktadır. Örnek olarak gereken tüm haklara sahip olup olmadığınız ve değilseniz bunu halka nasıl göstermeniz gerektiği gibi.

Sizin için neden önemli?

Eseriniz için belirli bir CC lisansını nasıl seçebilirsiniz? Belirli bir lisansı seçtikten sonra onu eserinizle nasıl uygulayacağınızı biliyor musunuz? Sonradan lisans hakkında fikrinizi değiştirirseniz ne olur?

Temel bilgiler

Yaratıcı eseriniz için Creative Commons lisansı veya CC0 seçimi yapmadan önce dikkate almanız gereken bazı önemli unsurlar bulunmaktadır:

Lisanslar ve CC0 geri alınamaz. "Geri alınamaz", terimi iptal edilemez bir yasal anlaşma anlamına gelmektedir. Başka bir deyişle, bir esere uygulanan CC lisansı, eserin telif hakkı sona erinceye kadar geçerli kalır. CC lisanslarının bu özellikleri, kullanıcılar açısından çok faydalıdır, çünkü eserin yaratıcısının CC lisansı ile verdiği hakları keyfi olarak istediği zaman geri alamayacağını bilirler.

Lisanslar geri alınamaz olduğu için bir esere CC lisansı uygulamadan önce seçenekleri mutlaka dikkatle incelemeniz gerekmektedir.

Lisansı uyguladığınız eserin telif hakkına sahip olmanız veya kontrolünün elinizde olması gerekir. Örnek olarak kamu malı bir eserin ya da Enrique Iglesias'ın bir şarkısının telif hakkına sahip değilsiniz veya bunun kontrolü sizde değil. Ek olarak, çalıştığınız iş kapsamında bir materyal yaratırsanız, o materyalin hak sahibi siz olmayabilirsiniz ve CC lisansı uygulamadan önce işvereninizden izin almanız gerekebilir. CC lisansı uygulamadan önce o lisansı vermek istediğiniz eserin telif hakkının size ait olup olmadığına dikkat edin.

Hangi Creative Commons lisansını kullanmam gerekir?

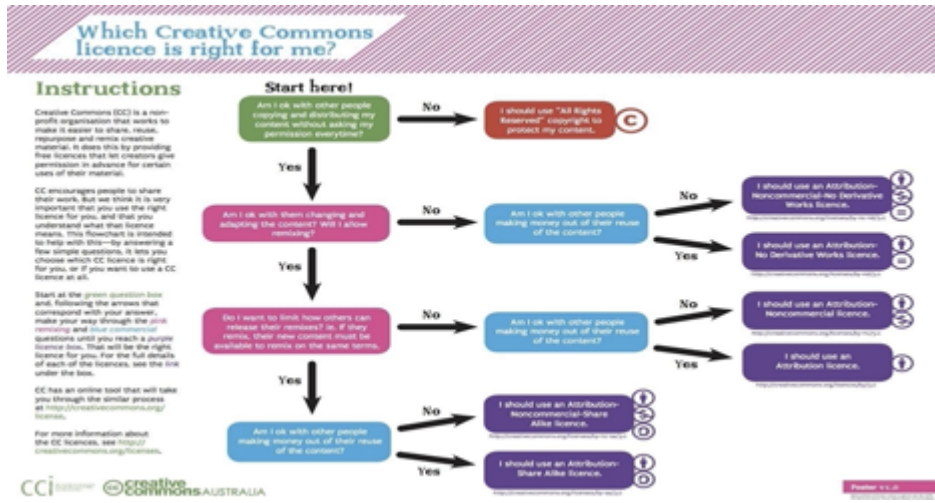
Altı ayrı Creative Commons lisansı, telif hakkını elinde tutarken eserlerini herkesle paylaşmak isteyen yaratıcı içerik sahiplerine bir dizi seçenek sunmaktadır. Sizin için uygun lisansın hangisi olduğunu saptamanın en iyi yolu, neden paylaşmak istediğinizi ve başkalarının bu eseri nasıl kullanmalarını istediğinizi düşünmektir.

Örnek olarak aşağıdaki soruları dikkate alın:

- Sizce başkaları eserinizden ilginç yeni eserler yaratabilirler mi? Başkalarına yazılarınızı farklı dillere tercüme etme izni vermek istiyor musunuz ya da bunun dışında kendi gereksinimlerine göre özelleştirsinler istiyor musunuz? Bu durumda eserinizin uyarlanmasına izin veren lisansı seçmeniz gerekir.
- Resimlerinizin Wikipedia'ya konulabilir olması sizin için önemli mi? Bu durumda CC BY, BY-SA veya CC0 lisansını seçmeniz gerekir: Çünkü Wikipedia "gayri ticari" veya "türetilemez" koşulu lisanslanmış resimleri bazı harici durumlar dışında kabul etmektedir.
- Eserdeki tüm haklarınızdan vazgeçmek, böylece dünyanın her yerinde herkesin istediği gibi kullanmasına izin vermek istiyor musunuz? Bu durumda kamu malına tahsis aracı olan CC0'ı kullanmayı düşünebilirsiniz.

Sizin için en uygun lisansın hangisi olduğunu saptamak için yardıma gereksinim duyarsanız CC Avustralya'nın akış grafiği işinize yarayabilir (not: bu grafikte verilen bilgi, hukuki tavsiye niteliğinde değildir ve 4.0 lisanslarından önce hazırlanmıştır):

<http://creativecommons.org.au/learn/fact-sheets/licensing-flowchart/>

Which Creative Commons license is right for me , CC Avustralya. CC BY

Bir CC lisansını eserime nasıl uygulayabilirim?

CC lisansı kullanmaya karar verdikten ve hangi lisansı kullanacağınızı belirledikten sonra o lisansı uygulamak basit bir işlemdir. Tek yapmanız gereken şey, eseriniz için seçtiğiniz CC lisansı tipini görsel olarak belirtmektir. Bununla beraber, "deed" olarak adlandırılan, ilgili CC lisans özetinin linkini (örneğin <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>) eklemenizi

(veya çevrimdışı çalışıyorsanız CC lisansının URL adresini), yazmanızı önemle tavsiye ediyoruz. Bunu eserinizle ilgili telif hakkı bildirimine, sitenizin alt satırına veya eserinizin formatına ve ortamına uygun başka bir yere yazabilirsiniz. Önemli olan CC lisansının neyi kapsadığını netleştirmektir ve bildirim göze çarpar bir yere yerleştirmektir. Ek bilgi için bakınız [Marking your work with a CC license](#) (Eserlerinizi CC lisansı ile işaretlemek).

Seçtiğiniz CC lisansını belirtmek BC Açık Ders Kitaplarının dipnotunda yer alan aşağıdaki bildirim kadar kolay:

Aksi belirtilmediği sürece, bu sitenin içeriği Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

YouTube, Medium ve Flickr gibi popüler platformlar, çalışmanızı seçtiğiniz CC lisanslarıyla işaretlemenize olanak tanıyan, kendi altyapılarına gömülü CC lisans araçlarına sahiptirler. Aşağıdaki kılavuzları yararlı bulabilirsiniz:

- [YouTube'da CC lisansı uygulama](#)
- [Medium'da CC lisansı uygulama](#)
- [Flickr'da CC lisansı uygulama](#)

iNaturalist gibi, vatandaş bilimi için oluşturulmuş başka önemli ve popüler platformlar vardır. Burada hangi lisansı kullanacağınızı seçebilir ve CC lisansı altında lisanslanan görselleri arayabilirsiniz. [Zenodo](#) gibi ön baskı arşivleri de lisansınızı seçmek için teknik özelliklere sahiptir. [Wikimedia Commons](#) da kendi teknik altyapısı aracılığıyla lisansınızı seçmenize izin verir, ancak bu yalnızca Wikimedia projelerinin kabul ettiği lisanslarla sınırlıdır.

Genel bir ilke olarak, CC lisansını nasıl uygulayacağınıza karar verirken, CC lisanslarının kullanıcı düşünülerek tasarlandığını unutmamak önemlidir. Kullanıcının eseri kullanması için hangi koşulların geçerli olduğunu anlamasını kolaylaştırmak istiyorsunuz. Dolayısıyla, bir CC lisansı uyguladığınızda, onu görünür hale getirin, bulmayı kolaylaştırın, çelişkili durumlardan kaçınmaya çalışın ve her zaman kullanıcıyı düşünün.

Eğer kişisel blog veya siteniz varsa, seçtiğiniz lisansı belirten kodu üretmek için CC lisans seçme uygulamasını kullanmanızı tavsiye ediyoruz. Bu şekilde oluşturduğunuz kodu

alanları doldurun, koşulları kabul edin ve eserinize eklemek için oluşan metadatayı alarak eserinizi CC0 ile işaretleyin.

Eğer eserinizi başka turlu işaretlemek ya da bir video klipteki kapaniş yazıları gibi farklı bir formatta kullanmak istiyorsanız, <https://creativecommons.org/about/downloads/> sayfasından tüm CC ikonlarının indirilebilir versiyonlarına erişebilirsiniz.

Atıf

Çalışmanız için size atıfta bulunulması

CC lisanslarının önemli bir yönü atıftır. CC, ilişkilendirme uygulamaları için (hem çalışmanızı işaretlemek hem de başkalarına atıfta bulunmak için) "TASL yaklaşımını" izlemenizi önerir:

- 1 T (title) = Başlık
- 2 A (author) = Yazar (kime atıf verileceğini belirtin)
- 3 S (source) = Kaynak (kullanıcılar için kaynağa link)
- 4 L (license) = Lisans (CC lisans özetine link)

Çalışmanızı paylaşırken bu bilgileri verirseniz, diğerleri kolayca keşfedebilir, yeniden kullanabilir ve çalışmanız için size atıf verebilir. :alışmanızı farklı durumlarda nasıl işaretleyeceğinize dair daha fazla örnek için, [CC'nin ayrıntılı işaretleme sayfasına](#) bakabilirsiniz.

Başkalarının çalışmalarına atıfta bulunmak

Başkalarının eserlerini kendi çalışmanızda kullanıyorsanız, bu çalışmalara atıf vermelisiniz.

Bir resmi TASL bilgileriyle işaretleme örneği aşağıda verilmiştir. Aşağıda verilen resim, CC işaretlemesinin iyi bir örneğidir, çünkü atıf beyanında tüm ilgili linkleri içeren TASL bilgisi verilmiştir.

Creative Commons 10. Doğum Günü Kutlaması, San Francisco, hazırlayan tvol. CC BY 2.0

Eserinizin başka bir kişinin eserine dayalı olduğunu belirtmek

Eğer eseriniz başka bir eserin değiştirilmiş hali veya uyarlaması ise bunu belirtin, özgün eserin yaratıcısının adını da belirtin. Değişiklik yaptığınız eserin linkini ekleyin ve o eserin hangi lisansa tabi olduğunu belirtin.

Örnek: Bu eser "90fied", tvol'a ait CC BY lisanslı "Creative Commons 10th Birthday Celebration San Francisco" adlı eserden türetilmiştir. [isminiz], "90fied", CC BY lisanslı.

This work, "90fied", is a derivative of "Creative Commons 10th Birthday Celebration San Francisco" by tvol, used under CC BY. "90fied" is licensed under CC BY by [Your name here].

Kendi eserinize dahil ettiğiniz başkaları eserlerini belirtmek

Saylor Akademisinin bir dersinden örnek:

Course Terms of Use

All Saylor Academy courses are licensed under a [Creative Commons Attribution 3.0 Unported License](#). For licensing purposes, a "course" is defined as the structure, syllabus, learning outcomes, unit descriptions, and the framing text that accompanies resources curated from third parties. That excludes the third party resources themselves, including the following resources used in this course, which contain the individual licenses listed below:

Introductory Statistics:

- Provided without attribution as requested by the work's original creator or licensor.
- Licensed under [CC BY-NC-SA 3.0](#)

Khan Academy Resources:

- Attributed to Khan Academy
- Licensed under [CC BY-NC-SA 3.0](#)
- Original versions can be found here: <https://www.khanacademy.org/>

Al Greene/SOPHIA Resources:

- Attributed to Al Greene and SOPHIA
- Licensed under [CC BY-NC-SA 3.0](#)
- Original versions can be found here: <https://www.sophia.org/users/al-greene>

Boundless Resources:

- Attributed to Boundless
- Licensed under [CC BY-SA 4.0](#)
- Original versions can be found here: <https://www.boundless.com/>

Susan Dean and Barbara Illowsky's *Collaborative Statistics*:

- Attributed to Susan Dean, and Barbara Illowsky, and OpenStax College
- Licensed under [CC BY 3.0](#)
- Original versions can be found here: <http://cnx.org/contents/XgdE-Z55@40.9:LnCgyaMt@17/Preface>

End of Unit Assessments

- Attributed to OpenStax College
- Licensed [CC BY 4.0](#)
- Original versions can be found here: https://cnx.org/contents/MBiUQmmY@18.54:YhmJ_b@13/Review-Exercises-Ch-3-13

All other resources are copyrighted, and may not be reproduced without the explicit permission from the copyright holder.

Last modified: Wednesday, April 19, 2017, 3:26 PM

Her örnekte amaç aynıdır: Eserin hangi bölümünü kimin yarattığını başkalarına bildirmek. (1) Bir eserin tamamının veya bir bölümünün kullanım koşullarını belirlemek. (2) Yeni eserlerinizi yaratmak için kullandığınız veya kendi eserinize dahil ettiğiniz eserler hakkında bilgi vermek.

Son notlar

Bir esere CC lisansı uygularken: 1) Gereksinimlerinize en uygun CC lisansını belirlemek için CC lisans seçim uygulamasını kullanın. Mümkünse lisans kodunu uygulayın veya verilen metni ve linkleri kopyalayın ve ekleyin. 2) Çevrimiçi bir platform (ör. Flickr) kullanıyorsanız, sistemde gömülü CC lisans araçlarını kullanarak eserınızı CC lisansı ile işaretleyin. 3) TASL yöntemini kullanarak eserınızı işaretleyin ve başkalarının eserlerine atıfta bulunun.

Hangi CC lisansının en uygun olduğu sorusunun tek bir yanıtı yok. CC lisansı seçerken neden paylaşmak istediğinizi ve başkalarının eserınızı nasıl kullanmalarını istediğinizi dikkate almanız gerekir.

4.2 CC lisansı uygulandıktan sonra dikkate alınacak konular

Öğrenim çıktıları

Bu bölümü tamamladığınızda;

- CC'nin lisans koşullarında değişikliği neden tavsiye etmediğini,
- Ücretli erişimin CC lisanslı içerikleri nasıl etkilediğini,
- İçeriğin teknik formatının neden önemli olduğunu ve
- CC lisansı kullanan kişinin, o lisansın koşullarında değişiklik yapmak isterse ne olacağını tanımlayabileceksiniz.

Sansür kısıtlamaları, stevenpb. CC0.

Neden önemli?

Creative Commons lisanslarının en önemli özelliklerinden biri standartlaşmış olmalarıdır. Bu sayede herkesin lisansların nasıl işlediğini ve kullanıcıların lisansların gereklerini yerine getirmek için ne yapmaları gerektiğini anlamaları kolaylaşmaktadır.

Ancak CC lisansları, uygulandıkları eserlerin tabi olduğu yegane koşullar olmayabilir. CC lisanslı eserler genelde kendi hizmet koşullarını uygulayan web sitelerinin içindedir. Bazen, eserler kullanması veya uyarlaması zor formatlarda olabilir. Basılı eserler genelde ücret karşılığı satılmaktadır.

Sizin için neden önemli?

Hiç CC lisanslı olan fakat kopyalaması ve paylaşması zor bir çalışma ile karşılaştınız mı? Yeniden kullanmanı zorlaştıran koşul neydi? Söz konusu koşul teknik formatla mı ilgiliydi, esere erişim kısıtlaması mı vardı, yoksa başka bir koşul muydu?

Temel bilgiler

Creative Commons lisansları standartlaşmış lisanslardır, yani aynı tür CC lisansına tabi olan tüm eserler için aynı koşullar geçerlidir. Bu durum lisans tasarımının başlıca özelliklerinden biridir ve herkesin CC lisanslı eserleri birleştirip, yeniden düzenlemesine yani karıştırmasına (remix) sağlamaktadır. Lisansların kolay anlaşılır olmasını da sağlamaktadır.

Ancak lisansları kullanan kişilerin ve kuruluşların gereksinimleri ve istekleri çeşitlenmektedir. Bazen yaratıcılar, CC lisanslarının içerdіđi standart koşullardan biraz farklı koşullar isteyebilir.

Yaratıcılara açık telif hakkı lisanslarına özel koşullar eklemelerini kesinlikle tavsiye etmiyoruz. Çünkü bu tür özel koşullar karmaşaya yol açmaktadır, kullanıcıların lisansın özelleştirilmiş koşullarını öğrenmek için zaman ayırması gerekmektedir ve bu standartlaştırmanın faydalarını ortadan kaldırmaktadır. Eğer bir CC lisansının koşullarından birini değiştirerseniz, onu Creative Commons lisansı ile adlandırmazsınız ya da CC ticari markalarını kullanamazsınız. Bu kural, CC lisanslı eserinizin başkaları tarafından kullanılmasına İnternet sitesi hizmet koşuları gibi ayrı anlaşmalar uyarınca kısıtlar getirmez halinde de geçerlidir. Örnek olarak İnternet sitenizin hizmet koşulları, CC lisanslı eserinizi -eğer lisansın koşulları buna izin veriyorsa- kullanıcıların kopyalamasını yasaklayamaz. Fakat CC lisanslı eserinizin kullanılmasına ilişkin daha özgür koşullar

ekleyebilir ve hala CC lisansı olarak adlandırabilirsiniz. Örneğin, size atıf verilmesi koşulundan i feragat edebilirsiniz.

Creative Commons bu kuralları belirten [ayrıntılı bir yasal politika](#) yayınlamıştır. Fakat bu kuralları uygulamanın en iyi yolu kendinize şu soruyu sormaktır: Başkalarının CC lisanslı eserini kullanmasını kolaylaştırmak mı yoksa zorlaştırmak mı istiyorsunuz? Eğer zorlaştırmak istiyorsanız, bu genelde yasaklar anlamına gelir ve bu durumda eserinizden Creative Commons ibaresini silmeniz gerekir.

Yukarıda belirtilenlerin tümü, CC lisanslı eserlerin yaratıcıları yani hak sahipleri için geçerlidir. ***Hak sahibinin CC lisanslı eseri için belirlediği yasal koşullar, kullanıcılar tarafından değiştirilemez.***

CC lisanslı eserler için ücretlendirme

Bu bölümün birinci başlığı, CC lisanslı eserlerin yasal koşullarının değiştirilmesine bu amaçla lisans koşullarında değişiklik yapılmasına veya ayrı bir anlaşma tanzim edilmesine ilişkin kuralları içermektedir.

Peki CC lisanslı bir eseri satmak isterseniz ne yapmanız gerekir?

Eserin yaratıcısı iseniz satabilirsiniz. CC lisanslı bir eserden para kazanmanın en yaygın yolu, o eserin (örneğin bir ders kitabının) kâğıda basılı kopyalarını satmak ve dijital kopyalarının ücretsiz indirilmesine izin vermektir. Örnek olarak Cards Against Humanity adlı kart oyunu Creative Commons BY-NC-SA 2.0 lisanslıdır. Bu oyunun kartları ücretsiz olarak indirilebilir, fakat basılı kartları satılmaktadır.

Cards Against Humanity kart oyunu paketleri, fotoğraf: jared. CC BY 2.0.

CC lisanslı bir eserin dijital kopyalarına erişim için ücret almak zor bir işlemdir. Yasal açıdan serbesttir, fakat bir müşteri ücret ödeyip eseri indirdikten sonra ilgili CC lisansının koşullarına uygun olarak eseri başkalarına ücretsiz dağıtabilir.

Başka bir kişiye ait bir CC lisanslı eserin basılı veya dijital kopyasına erişmek isteyenlerden ücret almak için o eseri kapsayan CC lisansını dikkatle okumak gerekir. Eğer CC lisansında gayri ticari (NonCommercial-NC) koşulu varsa o esere erişmek isteyenlerden ücret alamazsınız.

Eserinizi erişilebilir hale getirmek

Formatlar: Eserinize için CC lisansı uygulamak başkalarının onu yeniden kullanmasını ve düzenlemesini (remix) kolaylaştırmayabilir. İçeriğinin teknik formatı (PDF, mp3) nedir? Eserinizi indirmek mümkün mü? Lisans izin verse bile eserinizde değişiklik yapmak veya karıştırmak (remix) mümkün mü? Pek çok yaratıcı, eserlerinin son haline ek olarak değişiklik yapılabilir kaynak dosyasını da sunmaktadır, böylece eseri kendi amaçları için kullanmak isteyenlerin işini kolaylaştırmaktadır. Örnek olarak basılı kitaba veya dijital ortamda kitaba ek olarak eserin "kes-yapıştır" işlemine izin veren dosyasını da sunabilirsiniz, böylece başkaları eserinizin bazı bölümlerini kendi eserlerine ekleyebilirler.

DRM: Dijital Haklar Yönetimi (Digital Rights Management-DRM), örneğin kopyalamaya karşı koruma teknolojisi uygulayan bir dağıtım platformu kullanırsanız, kullanıcıların eserinizin CC lisansında verilen izinleri kullanmasını istemeden de olsa çok zorlaştırırsınız. CC lisanslı eserlerinizi DRM kullanan bir platforma yüklemek zorunda iseniz, aynı içeriği DRM kullanmayan sitelere de yüklemeyi göz önünde bulundurun.

Not: CC lisansları, başka bir kişiye ait CC lisanslı esere, o kişiden izin almadan DRM uygulamalarını yasaklar.

CC lisansını sonradan değiştirmek isterseniz ne olur?

Bazı yaratıcılar bir eser için CC lisansı verdikten bir süre sonra lisansın koşullarında değişiklik yapmak istemektedir. Orijinal lisans iptal edilemez, fakat eser sahibi çalışması için başka bir lisans kullanmakta özgürdür. Benzer şekilde, eser sahibi çalışmasının çevrimiçi kopyasını koyduğu siteden kaldırabilir.

Bu durumda esere orijinal lisansına uygun şekilde erişen kullanıcılar, telif hakkı sona erinceye kadar eseri orijinal lisansın koşullarına uygun şekilde kullanabilir. Buna karşılık, kullanıcılar eser sahibinin yaptığı değişikliğe isteğine saygı çerçevesinde yeni koşulları yerine getirmeyi de kabul edebilir.

CC lisanslı çalışmanız istemediğiniz bir şekilde kullanılırsa ne olur?

Kullanıcılar lisans koşullarını yerine getirdiği sürece yazarlar/lisansı uygulayanlar kullanıcıların eserlerini nasıl kullandıklarına karışamazlar. Öte yandan tüm CC lisansları, lisans sahibinin eserleri ile ilişkilendirilmek istemediği veya eserlerinin kullanılış şeklini onaylamadığı zamanlarda kullanılacak [çeşitli mekanizmalar](#) sağlamaktadır.

- Birincisi, tüm CC lisansları [kapsamındaki eser sahibine atıf yapma koşulu, bu eserin belirli bir kullanımını onayladığı veya desteklediği](#) şeklinde algılanamaz.
- İkincisi, lisansı uygulayan eser sahipleri, isterlerse isimlerinin eser sahibi olarak belirtilmesi yani atıf koşulundan feragat edebilir.

- Üçüncüsü, eser sahibi, çalışmasının değiştirilme veya kullanılma şekli rahatsız olursa CC lisansı uyarınca kullanıcıdan [atıf bilgisini eserden kaldırmasını](#) talep edebilir (3.0 ve önceki lisans sürümlerinde bu hak sadece uyarlamalar ve koleksiyonlar için kullanılabilirdi; 4.0 sürümünde ise eserin değiştirilmemiş hali için de kullanılabilir).
- Son olarak, lisanslı bir eserde değişiklik yapan kişiler, [eserin orijinalinde değişiklik yaptığını belirtmek](#) zorundadır. Böylece eserin orijinalinde yapılan değişiklikler -lisans sahibi onaylasın veya onaylamasın- orijinal eserin sahibine atfedilemez.
- Ayrıca unutmayın ki:
  - Commons' paylaşım dünyası doğru şeyi yapmaya çalışan iyi niyetli kişilerle doludur, bu nedenle açık lisanslı eserlerin kötüye kullanıldığına ender olarak rastlanmaktadır. CC lisansı kullanmak, iyi niyetli ve sorumluluk sahibi kişilere eserlerinizi kullanma ve üzerine başka eser inşa etme özgürlüğü vermektedir.
  - Telif hakkı ve/veya açık telif hakkı lisansları telif hakkını umursamayan 'kötü' niyetli kişilerin, eserlerinizi 'kötü' amaçlı kullanmasını engelleyemez.

Adli davalar: Açık eğitim

Lisanslarımızın ilk defa yayınlanmasından bu yana geçen yaklaşık 20 yıl içinde CC lisanslarının yorumlanması konulu çok az dava açıldı, özellikle de İnternette yaklaşık 1,6 milyar CC lisanslı eser bulunduğu dikkate alınırsa dava sayısı çok düşüktür. CC lisansları davalarda inanılmaz iyi sonuçlar elde etti ve özel görüşmeler yoluyla hazırlanan özel lisanslara taraf olan kişiler arasında açılan davalara kıyasla ihtilaf sayısı çok azdır.[1]

2017-2018 döneminde CC lisansları konulu üç önemli dava açıldı. Great Minds ile FedEx arasındaki dava, Great Minds ile Office Depot arasındaki dava ve Philpot ile Media Research Center arasındaki dava. Bu üç davada da mahkemeler CC lisanslarının geçerli ve uygulanabilir olduğuna karar verdi ve içeriklerin halkla paylaşılmasında oynadıkları rolü onayladı.

Great Minds ile FedEx Office arasındaki dava ve Great Minds ile Office Depot arasındaki dava . Bu iki dava, ders müfredatı hazırlayan Great Minds şirketi tarafından açıldı. Great Minds, New York eyaleti hükümetinden aldığı fonla okullar için Açık Eğitim Kaynakları (AEK) hazırlıyordu ve bunları [CC BY-NC-SA 4.0](#) lisansı ile lisanslıyordu. Çok sayıda okul yönetimi, FedEx ve/veya Office Depot firmalarından söz konusu AEK kaynaklarını kendi sınıflarında kullanmak üzere basmalarını istedi.

Great Minds, okul yönetimlerinin iş verdiği bu ticari kopyalama firmalarına karşı, gayri ticari (NC) lisanslanmış açık eğitim kaynaklarını (AEK) çoğalttıkları için dava açtı.

Great Minds şirketi her iki davada da, okulların [CC BY-NC-SA 4.0](#) lisansı ile dağıtılan ders kaynaklarını yüklenicilere (yani FedEx ve Office Depot zincirine bağlı baskı merkezlerine) bastırmaya izinleri olmadığını, çünkü baskı merkezlerinin bu işten para kazandıklarını öne sürdü. Great Minds firmasının teorisine; yükleniciler CC lisanslı eserleri çoğaltırken CC lisansını yerine getirmeliydi.

Great Minds şirketi, içerik gayri ticari lisansla lisanslandığı için, FedEx'in ve Office Depot'un içeriği çoğaltarak para kazanmasının lisansı ihlal ettiğini iddia etti. Buradaki önemli nokta; Great Minds, okul yönetimlerinin çoğaltılmış kaynakları kullanmasının lisanstaki gayri ticari koşulunu ihlal ettiğini ileri sürmedi.

Her iki davada da asıl soru, lisanslı eseri kullananın (eseri ticari amaçla kullanmayan okul yönetimleri) eserleri çoğaltma işini bir yükleniciye vermesinin ve yüklenicinin bu işten kâr elde etmesinin yasal açıdan mümkün olup olmadığıdır.

Her iki davada da bölge mahkemeleri, baskı merkezlerinin telif hakkını ya da CC lisansını ihlal etmediğine karar verdi. New York 2. Bölge Mahkemesinin verdiği karar temyiz edildi, sonuçta ABD Yüksek Mahkemesi baskı merkezlerinin (FedEx) ders kitaplarını CC BY-NC-SA lisansı uyarınca kullanan okul yönetimlerinin isteği üzerine çoğaltabileceğine karar verdi. Diğer davada California Merkez Mahkemesi de Office Depot'un ders kitaplarını çoğaltabileceğine karar verdi. Great Minds'ın bu kararı da temyize götürmesi sonucunda California 9. Yüksek Mahkemesi, 2019 Kasım ayında tarafların sözlü beyanlarını dinledi. CC bu davaya iştirak etti (davanın özeti için [buraya tıklayın](#)). Creative Commons'un avukatının sözlü beyanını da içeren beyanlar için [buraya tıklayın](#).

Philpot ile Media Research Center Inc arasındaki dava Üçüncü davada profesyonel fotoğrafçı Larry Philpot, bir Creative Commons lisansı kapsamında Wikimedia Commons sitesinde paylaştığı iki fotoğrafın Media Research Center (MRC) şirketi tarafından yayınlandığını fakat isminin belirtilmediğini yani atıf yapılmadığını öne sürdü.

Keşif yapıldıktan (yani ilgili kanıtlar resmen toplandıktan) sonra MRC mahkemeye [ifade vererek](#), fotoğrafları haber ve yorum amacıyla kullandığını, bu tür kullanımların ABD telif hakkı yasasına göre adil kullanım sayıldığını ve bu nedenle Philpot'a ait telif hakkını ihlal etmediğini öne sürdü.

Doğu Virginia Bölge Mahkemesi dava sonucunda verdiği [kararda](#) MRC'nin söz konusu iki fotoğrafı kullanmasının ABD telif hakkı yasasına göre adil kullanım sayıldığına karar verdi. Mahkeme kararında adil kullanım olduğu için CC lisansı uyarınca fotoğrafların sahibine atıl yapılmasının gerekmediği sonucuna vardı.

Adil kullanım halinde CC lisansında yer alan koşulların yerine getirilmesi gerekmez. Bu tüm CC lisanslarının başlıca koşullarından biridir. CC lisansları sadece telif hakkı yasası uyarınca gereken izinleri vermektedir.

Bu davalar hakkında ek bilgi için lütfen [CC yasal veri tabanına](#) ve ek kaynaklar bölümüne bakın.

Son notlar

Creative Commons lisansı ile eserinizi paylaşmanız cömertçe bir harekettir, fakat başkalarının eserinizi kullanmasını ve yeniden düzenleme (remix) yapmasını kolaylaştırmaya yetmez. Paylaştığınız esere erişen kişilerin açısından düşünün. Eserinizi kolayca indirmeleri, kullanmaları ve/veya değişiklik yapmaları mümkün mü? CC lisansının izin verdiği kullanımları zorlaştıran yasal veya teknik engeller var mı?

Dipnotlar

[1] Creative Commons'ın sorumlu bir lisans yöneticisi olarak görevlerinden biri, lisansları hakkında rehberlik etmek ve eğitim vermektir. Creative Commons ihtilaflarda veya davalarda daima lisanslar ve onların yorumlanması hakkında görüş bildirmektedir ancak asla davacı ya da davalı lehine veya aleyhine görüş bildirmemektedir. Creative Commons'ın görüş bildirdiği davalar hakkında ayrıntılı bir analiz, Bölüm 3.4'te verilmiştir. Creative Commons dünya genelinde mahkeme kararlarını ve içtihat kararlarını içeren veri tabanını wiki sayfasında tutmaktadır.

4.3 CC lisanslı eserleri bulmak ve yeniden kullanmak

CC lisanslı eserler ve kamu malı eserler, herkesin kullanabileceği kaynaklardır. Bu eserlerden alıntı yaptığınızda yaratıcısına atıf yapmanız ve diğer ilgili lisans koşullarını yerine getirmeyi unutmayın.

Öğrenim çıktıları

Bu bölümü tamamladığınızda;

- CC lisanslı eserleri tarayıp ve bulabilecek,
  - CC lisanslı eserleri yeniden kullanırken doğru biçimde atıf verebileceksiniz.
-

Neden önemli?

İnternette bir milyardan fazla CC lisanslı eser bulunuyor. Sizin için faydalı olabilecek eserleri nasıl bulabilirsiniz? Bulduktan sonra yeniden kullanmak için ne yapmanız gerekir?

CC lisanslı eserleri keşfetmek için çeşitli yöntemler var. Arama motorlarını kullanabilirsiniz veya belirli platformları veya siteleri inceleyebilirsiniz. Kullanacağınız çalışmayı bulduğunuzda yapmanız gereken en önemli şey, esere doğru atıf vermenizdir.

Sizin için neden önemli?

Yıllar boyunca gördüğünüz veya incelediğiniz CC lisanslı eserleri düşünün? Onları bulmak için ne yaptınız? Bu eserleri paylaştıysanız yazara nasıl atıf yapılacağını biliyor muydunuz?

Temel bilgiler

CC lisansı eserleri ararken uygulayabileceğiniz çeşitli stratejiler bulunmaktadır. Pek çok arama motoru lisanslı eserlerin çok küçük bir bölümünü bulmaktadır. Sitelerinde paylaşılan eserleri CC lisanslamaya olanak sağlayan pek çok platform, CC içeriği bulmak için kendi arama filtrelerini sunmaktadır. [OER Commons](#) bu platformlardan biridir.

Belirli bir türde içerik arıyorsanız, arama yapacağınız platformları buna göre daraltabilirsiniz. Wikipedia çeşitli alanlardaki [başlıca CC lisanslı kaynakların ayrıntılı bir listesini](#) sağlamaktadır.

Belirli bir CC lisansına sahip eserleri de arayabilirsiniz. Creative Commons'ın her bir lisansı açıklayan, o lisansı kullanan projelerin ve kişilerin örneklerini içeren sayfalarına bakabilirsiniz:

- [CC lisansı ile düzenlenen kullanım örnekleri](#)
- [CC0 lisansı ile kamu malı haline gelen eserlerin örnekleri](#)

CC lisanslı içeriğin yeniden kullanılması

Bulduğunuz CC lisanslı bir eseri kullanmak isterseniz bilmeniz gereken en önemli şey, nasıl atıf yapılacağını bilmenizdir. Tüm CC lisansları eserin yaratıcısına atıf yapılması koşulunu içerir. Unutmayın; CC lisanslarının aksine CC0 lisans değildir. Kamu malı tahsis aracıdır ve bu nedenle atıf yapılması gerekmez. Buna rağmen kaynağı belirtmek yasal açıdan gerekmeseyse bile iyi uygulama sayılmaktadır.

Atıf elementleri basittir, yine de ne kadar çok bilgi vererseniz o kadar iyidir. Kullanıcılar CC lisanslı eserlerin nereden geldiğini bilmek isterler, yaratıcılar da isimlerinin eserleriyle birlikte anılmasını isterler. Eser sahibi atıf detayında ayrıntılı bilgi vermişse, o bilgi mümkünse aynen korunmalıdır.

Madde 4.1'de anlatıldığı gibi atıf vermenin en iyi yolu "TASL" yöntemini uygulamaktır.

- 2 A = Yazar
- 3 S = Kaynak
- 4 L = Lisans

CC lisanslarında yer alan atıf koşulları, kasıtlı olarak, içeriğin farklı kullanım Şekillerini kapsayacak esneklikte tasarlanmıştır. Bir film yönetmeni atıf yaparken, akademik bir makale yayınlayan bir bilim insanına kıyasla farklı seĀeneklere sahiptir. CC wiki sitesindeki [Best Practices for Attribution](#) (Atıf için İyi Uygulamalar) sayfasını inceleyin. Bu sayfada listelenen seĀenekler arasında eseriniz için hangi atıf Őeklinin en uygun bulunduğunuzu düşünün.

Eserleri kopyalarken (bir sonraki ünite de anlatılan remix yani birleştirip yeniden düzenlemenin aksine) dikkate alınması gereken bir diğer ana koşul Gayri Ticari (NonCommercial-NC) kısıtlamasıdır. Eğer kullandığınız eser NC koşulunu içeren üç tür CC lisansından biri kapsamında yayınlanmışsa, o eseri ticari amaĀla kullanmamanız gerekir.

Unutmayın; eğer lisans kapsamında olmayan ekstra bir izin almak isterseniz, her zaman eserin yaratıcısına ulaşabilirsiniz.

Son notlar

Atıf muhtemelen Creative Commons lisanslarının en önemli özelliğidir. Yasal açıdan gerekmesi bile eserinize atıf yapılmasını neden istediğinizi düşünün. Atıf vermek, yazarlar için ve onların eserlerini online ortamda keşfeden kullanıcılar için nasıl bir değer sağlıyor?

4.4 CC lisanslı eserleri remikslemek

Öğrenim çıktıları

Bu bölümü tamamladığınızda;

- Uyarlama yapmanın ne anlama geldiğini tanımlayabilecek,
- Aynı Lisansla Paylaş (ShareAlike) maddesinin kapsamını açıklayabilecek,
- Türetilemez (NoDerivatives) maddesinin kapsamını açıklayabilecek,
- Lisans uyumluluğunun anlamını bilecek ve lisansların uyumlu olup olmadığını belirleyebileceksiniz.

“Soslarn kombinasyonu”, Fotoğraf: City Foodsters. CC BY 2.0

Neden önemli?

Creative Commons lisanslarının en büyük özelliği, yeni eserler yaratmak için kullanabileceğiniz içerik havuzunu büyütmesidir. Bu potansiyelden faydalanmak için, CC lisanslı eserleri ne zaman ve nasıl kullanabileceğinizi ve uyarlayabileceğinizi bilmeniz gerekir. Bunun için ilgili CC lisanslarının koşullarına dikkat etmeniz ve uyarlama kavramının telif hakkı açısından anlamını bilmeniz gerekir.

Sizin için neden önemli?

Başkasının yarattığı CC lisanslı bir çalışmayı, kendi yarattığınız bir eserde nasıl kullanabileceğinizi hiç merak ettiniz mi? Kullanmak istediğiniz bir eser bulduğunuz fakat bunu kendi eserinizde kullanmak için AynıLisanslaPaylaş (ShareAlike) lisansını uygulamanız gerekip gerekmediğini bilemediğiniz oldu mu?

Temel bilgiler

CC lisanslı bir eseri kopyalamak ve paylaşmak basit bir iştir. Yaratıcıya atıf vermeniz ve eserin CC lisansında Gayri Ticari (NonCommercial-NC) varsa ticari amaçla kullanmamanız yeterlidir.

Peki CC lisanslı bir eserde değişiklik yaparsanız veya yarattığınız yeni bir esere eklerseniz ne olur? Birincisi, başka bir kişiye ait CC lisanslı eser, telif hakkı istisnası veya sınırlaması (örneğin adil kullanım veya adil muamele) kapsamına giriyorsa, CC lisansı uyarınca yükümlülüğünüz yok demektir. Eser bu kapsamda değilse, CC lisansının verdiği eseri uyarlama iznine uymanız gerekir. ***Bu durumda yanıtlanması gereken soru, yaptığınız işin uyarlama olup olmadığıdır.***

Uyarlama (veya dünyanın bazı bölgelerindeki adı ile, türetilmiş eser), telif hakkı yasasında tanımlanan bir kavramdır.[1] Telif haklı bir eserden yola çıkarak yaratılan ve telif hakkı ile korunacak kadar özgün olan yeni bir eser anlamına gelmektedir. Bir eserin uyarlama olup olmadığını saptamak bazen zordur, ancak bazı açıkça belirtilmiş sınırlar bulunmaktadır. CC sitesinde yer alan ve uyarlama terimini açıklayan yazıyı okumak için [buraya tıklayın](#). Uyarlama örnekleri arasında bir romana dayalı film çekmek veya bir kitabı başka bir dile çevirmek bulunmaktadır.

Unutmayın ki bir eserde yapılabilecek her değişiklik uyarlama olmaz, örneğin gramer hatalarının düzeltilmesi. Uyarlama sayılması için bir başka önemli nokta, yeni eserin orijinal esere dayalı veya ondan türetilmiş olduğudur. Örnek olarak yazdığınız bir makalede şiir tekniğini anlatırken bir şiirden birkaç satır alıntı yaparsanız makaleniz uyarlama sayılmaz. Çünkü makaleniz o şiirden türetilmiş veya o şiire dayalı bir eser değildir. Öte yandan bir şiirin satırlarının yerlerini değiştirirseniz ve yeni satırlar eklerseniz sonuçta ortaya çıkan çalışma uyarlama sayılır.

Dikkate alınacak bazı kullanım türleri (bunların bazılarını önceki bölümlerde öğrenmişsiniz!):

- Bir eserin bazı bölümlerini alıntı yapmak. Bu konuda sık sorulan sorular için [buraya tıklayın](#).
- Bir eseri farklı bir formatta kullanmak. Bu konuda sık sorulan sorular için [buraya tıklayın](#).
- Bir eserde değişiklik yapmak. Bu konuda sık sorulan sorular için [buraya tıklayın](#).

i Temel ilke: Tüm CC lisanslarının 4.0 sürümleri Gayri Ticari (ND) içeren lisanslar dahil, CC lisanslı eserden uyarlama yapma izni vermektedir. ND lisansları ile diğerleri arasındaki fark; ND lisanslı bir eserden uyarlama yapılırsa o uyarlama başkalarıyla paylaşılamaz. Örnek olarak, bir kişi başkasının ND lisanslı eserinden uyarlamalar yapabilir. Fakat bu durumda ND, o kişiye yaptığı uyarlamaları başkalarıyla paylaşmasına izin vermez.

Eğer CC lisanslı bir eseri kullanırsanız ve bu kullanım bir uyarlama değilse:

- Kullandığınız eser AynıLisanslaPaylaş (ShareAlike) lisanslı olsa bile, kendi eserinize AynıLisanslaPaylaş (ShareAlike) uygulamanız gerekmez;
- ND kısıtlaması, ND lisanslı bir eseri kullanmanız için engel değildir; ve
- CC lisanslı bir eseri atıf yapmak koşuluyla ve varsa gayri ticari kullanım yasağına riayet etmek koşuluyla kendi eserimize ekleyebilirsiniz.

Eğer CC lisanslı bir eserden uyarlama eser yaratırsanız, o uyarlamayı paylaşmanız yasak veya koşullu olabilir. Şimdi bu konu üzerinde duracağız. Fakat önce koleksiyonlar hakkında bilgi paylaşalım.

Uyarlamalar/ remiks ve koleksiyonları ayırt etmek

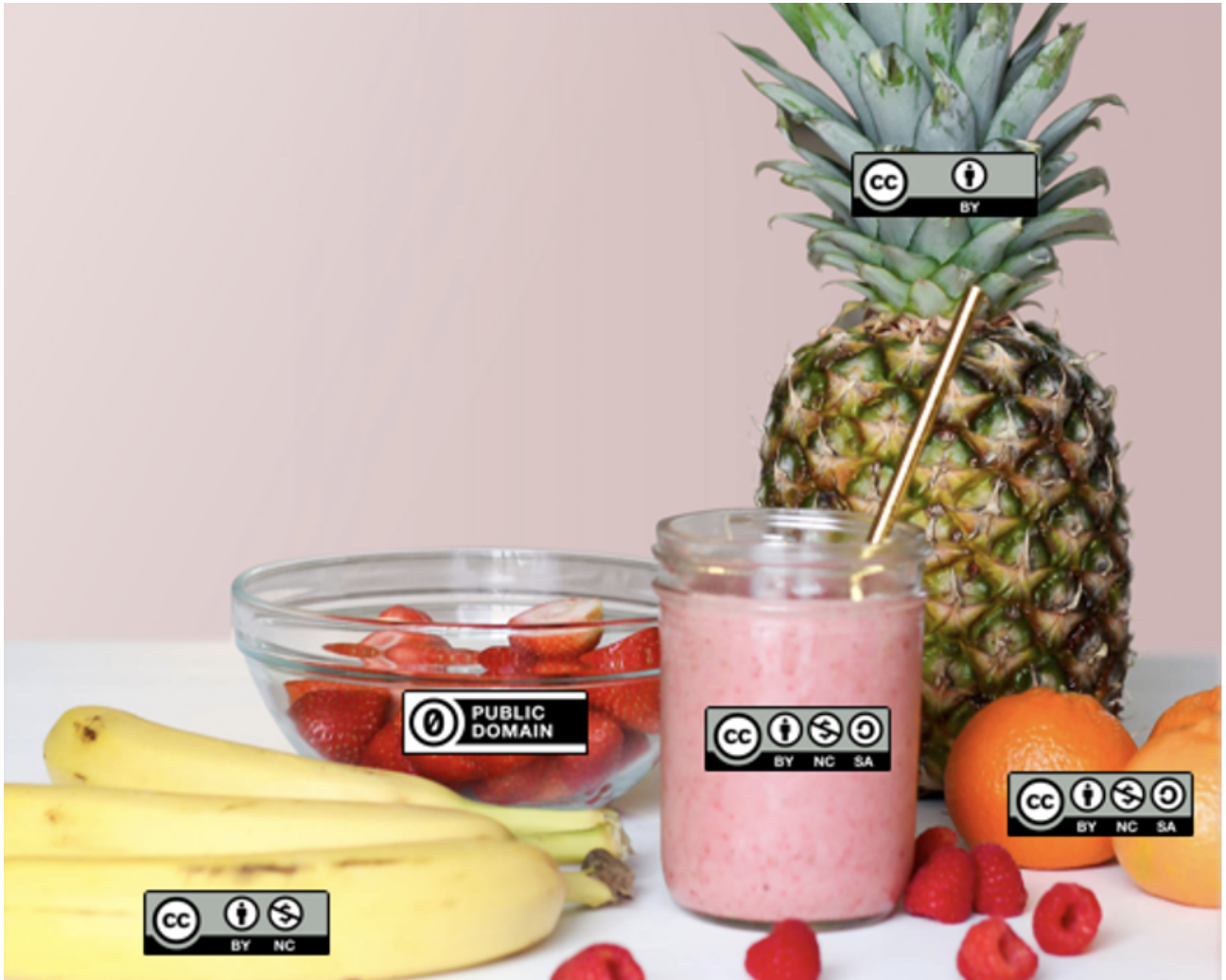
Giriş notu: Bir fotoğrafın slayt sunumunda yeniden kullanılması gibi birçok durumda, herhangi bir uyarlamanın oluşturulmadığı açıktır. Bununla birlikte, birden fazla çalışmayı daha büyük bir çalışmada bir araya getirirken karar vermek daha zor olabilir. Uyarlamalar ve koleksiyonlar arasındaki bu ayırım, telif hakkı yasasındaki en karmaşık kavramlardan biridir.

Ayrıca yeniden düzenlemeler yetki alanına göre değişir ve belirli bir yetki alanı dahilinde bile, bir yargıcın ikisi arasında kararı öznel olabilir, çünkü güvenilmesi gereken az sayıda kesin kural vardır.

Başkalarının çalışmalarının bir uyarlaması veya remiksinin aksine, koleksiyon terimi ayrı ve bağımsız eserleri bir araya getirmek anlamına gelmektedir. Koleksiyon, uyarlama değildir. Üyelerimizden birinin yaptığı benzetmeye göre uyarlama ile koleksiyon arasındaki fark, karışık meyve suyu ile yemek arasındaki farka benzemektedir.

Uyarlama/remiks, karışık meyve suyu gibi farklı kaynaklardan alınan materyalleri birleştirerek ortaya yeni bir sonuç çıkarmak anlamına gelmektedir.

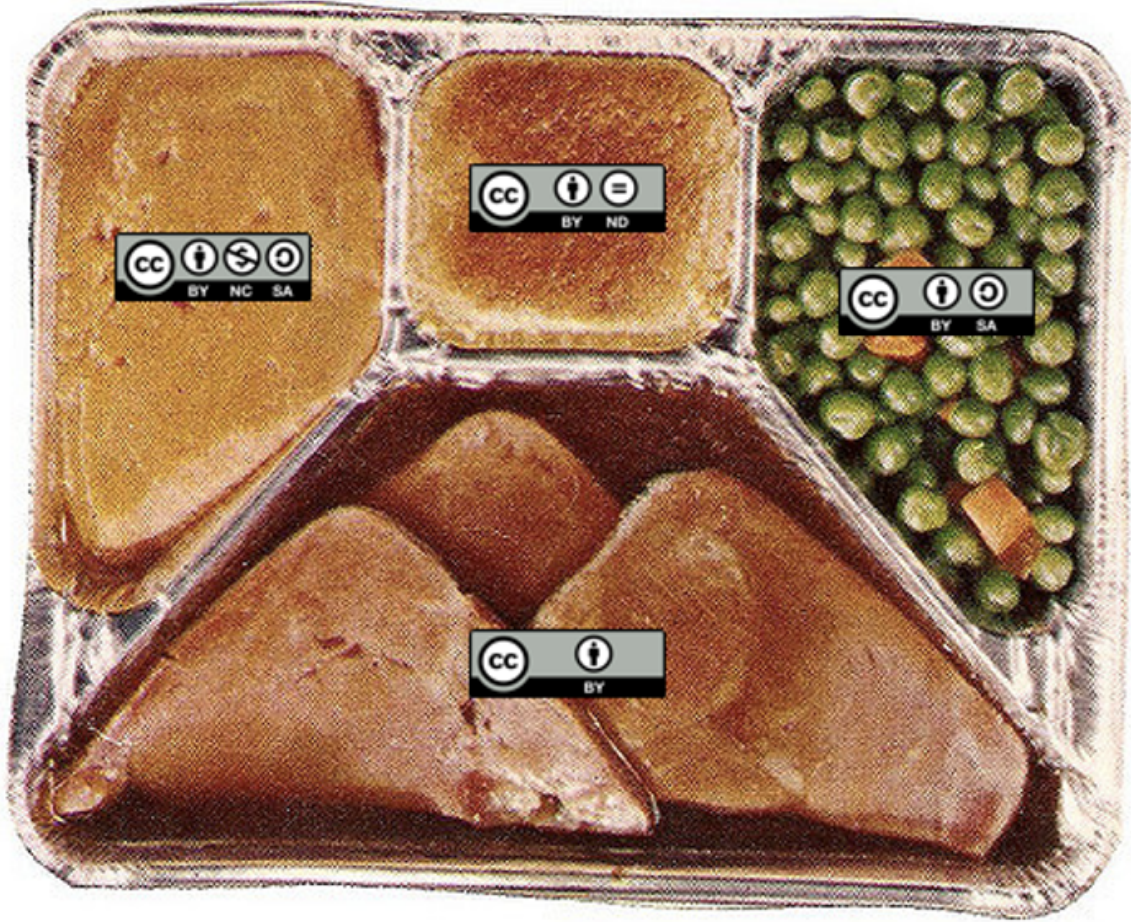

Atıflar: "CC Smoothie" Nate Angell. CC BY., "Strawberry Smoothie On Glass Jar" dan türetilen çalışma. Element5 (<https://www.pexels.com/photo/strawberry-smoothie-on-glass-jar-775032/>) kamu malı; çeşitli Creative Commons lisans butonları. Creative Commons (<https://creativecommons.org/about/downloads>). CC BY.

Uyarlamada/ remikste, aynı karışık meyve suyunda olduğu gibi hangi eserin nerede bittiği ve hangi eserin nerede başladığı genelde anlaşılır. Bu esneklik yeni eserin yaratıcısı için faydalıdır, fakat her durumda uyarlamada kullanılan bölümlerin yaratıcılarına atıf yapılması gerekir.

Bir eğitim uyarlaması örneği olarak, birden çok sayıda açık eğitim materyallerinin bir araya gelerek bir açık ders kitabının bölümünü oluşturması verilebilir. Bu gibi bir durumda okuyucu hangi sayfada hangi materyalin kullanıldığını anlayamaz. Bununla beraber, kitap bölümünün sonundaki dipnotta remiks yapılan kaynakların tümüne atıf verilmelidir.

Koleksiyon, farklı tür yiyecekleri sofrada birlikte sunan yemek gibi farklı eserleri bir araya getirmek anlamına gelmektedir. Örnek olarak farklı yazarlara ait açık lisanslı eserleri bir kitapta toplarsanız koleksiyon olur.

Atıflar: "CC TV Dinner". Nate Angell. CC BY. ; "tv dinner 1" den türetilmiş çalışma. adrigu (<https://flic.kr/p/6AMLDF>). CC BY; çeşitli Creative Commons lisans butonları. Creative

Commons (<https://creativecommons.org/about/downloads>). CC BY.

Bir koleksiyon hazırlarken eklediğiniz her eser için atıf ve lisans bilgilerini belirtmeniz gerekir. Böylece koleksiyona erişen herkes, hangi eserin kime ait olduğunu ve her eser için geçerli lisans koşullarını öğrenir. Üçüncü şahıslara ait olan ve yeni eserinize eklediğiniz eserlerin telif hakkı statüsünü gereken şekilde belirtmek için, lisans seçimi hakkında 4.1’de verilen bilgilere bakınız.

Koleksiyona eser eklerken size ait içerik için ayrı bir telif hakkı alabilirsiniz. Fakat böyle bir telif hakkı sadece esere eklediğiniz yeni katkılar için geçerlidir. Katkı terimi koleksiyonlarda çeşitli eserleri seçmeniz ve düzenlemeniz anlamına gelir, o eserlerin kendisi anlamına gelmez. Örnek olarak çeşitli şairlerin şiirlerini bir araya getirerek bir şiir antolojisi hazırlayabilirsiniz, giriş yazısı yazabilirsiniz ve kapak tasarlayabilirsiniz, fakat o antolojiye ilişkin telif hakkınız ve lisansını verebileceğiniz telif hakkınız sadece şiirlerin düzenlemesini, giriş yazısını ve kapağı kapsar, şiirlerin kendisini kapsamaz. Şiirler size ait olmadığı için lisansını veremezsiniz.

CC lisanslı eser veya eserlerin uyarlamasını yaparsanız ne olur?

Genel kurallar

- Eğer orijinal eser Türetilemez (ND) lisanslı ise, kendi özel kullanımınız için uyarlama ve değişiklik yapabilirsiniz, fakat -yukarıda belirtildiği gibi- başkalarıyla paylaşamazsınız.
- Eğer orijinal eser AynıLisanslaPaylaşım (ShareAlike) lisanslı ise, uyarlama eseriniz için AynıLisanslaPaylaşım koşulu geçerlidir. Uyarlama eseri aynı veya benzer bir lisans ile paylaşmalısınız. Bu konuda daha fazla bilgi aşağıda verilmiştir.
- Lisans uyumluluğunu dikkate almanız gerekir. Lisans uyumluluğu terimi, hangi tür lisanslı eserlerin uyarlama yeni bir eser için kullanılabileceğini belirtmek için kullanılır.
- Her durumda, uyarlama yaparken özgün eserin yaratıcısına atıf yapmanız gerekir.

Senaryolar

CC lisanslı bir eserden uyarlama yaparken en basit senaryo, tek bir CC lisanslı eseri almak ve uyarlamaktır.

İki veya daha fazla CC lisanslı eseri almanız ve yeni bir eser olarak uyarlamanız daha karmaşık bir senaryodur.

Her iki durumda, uyarlamada sahip olduğunuz telif hakkının lisansını vermek için opsiyonlarınızın ne olduğunu dikkate almanız gerekir; bu tür lisansa Uyarlayıcı Lisansı adı verilir. Unutmayın ki uyarlamada sahip olduğunuz haklar sadece sizin yaptığınız katkılar için geçerlidir. Orijinal eser lisansı, orijinal eserin uyarlamaya dahil edilen bölümlerinin yeniden kullanımını yönetmeye devam eder. Bu konuda aşağıdaki [Uyarlayıcı Lisans Grafiği](#) yardımcı olabilir. Bu grafikte sol sütunda tanımlanan lisanslı içeriklerden uyarlama yaparsanız, uyarlamaya eklediğiniz katkılar için üst sırada yeşil renkli kutuda gösterilen lisansı uygulayabilirsiniz. Eğer ilgili kutucuk sarı ise teknik olarak yanlış olmaz ama CC bu lisansı kullanmanızı önermez. Eğer kullanırsanız, uyarlamada farklı koşullara için birden fazla telif hakkı bulunduğunu belirtmeniz gerekir. Böylece sizin uyarlamanızı kullanacak kişiler tüm hak sahiplerinin lisansları uyarınca gereken yükümlülüklerini öğrenebilirler. Koyu gri kutucuklar, Uyarlayıcı Lisansı olarak kullanamayacağınız lisansları göstermektedir.

Adapter's license chart		Adapter's license						
		BY	BY-NC	BY-NC-ND	BY-NC-SA	BY-ND	BY-SA	PD
Status of original work	PD	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green
	BY	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Yellow
	BY-NC	Yellow	Green	Green	Green	Yellow	Yellow	Yellow
	BY-NC-ND	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey
	BY-NC-SA	Grey	Grey	Grey	Green	Grey	Grey	Grey
	BY-ND	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey
	BY-SA	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Green	Grey

CC Uyarlayıcı Lisansı Grafiği / CC BY 4.0

Uyarlayıcı lisansını seçmek

- Eğer özgün eserin lisansında BY veya BY-NC koşulu varsa, uyarlayıcı lisansına en az aynı lisans elementlerini eklemenizi tavsiye ediyoruz. Örnek olarak BY-NC lisanslı bir eserden uyarlama yaparsanız, uyarlayıcı lisansınıza BY-NC koşulunu ekleyin. Eğer BY

koşulunu içeren lisanslı bir eserden uyarlama yaparsanız, uyarlayıcı lisansınıza BY veya BY-NC koşulunu ekleyebilirsiniz.

- Eğer özgün eserin lisansında BY-SA veya BY-NC-SA koşulu varsa, uyarlayıcı lisansınız orijinal eserin lisansı ile aynı olmalıdır ya da özgün eserin lisansı ile uyumlu bir lisans olmalıdır. Lisans uyumluluğu hakkında ek bilgi aşağıda verilmiştir.
- Unutmayın; orijinal eserin lisansı BY-ND veya BY-NC-ND koşulunu içeriyorsa uyarlamanızı başkalarıyla paylaşamazsınız. Bu durumda herhangi bir uyarlayıcı lisansı kullanamazsınız.

Lisans uyumluluğu kavramını anlamak

Lisansların “uyumluluğu”ndan söz edildiğinde, bu pek çok farklı duruma işaret edebilir.

Lisans uyumluluğu türlerinden biri, bir eser için uyarlayıcı lisansı olarak hangi lisansı kullanabileceğiniz sorusunu içerir. Bu konu yukarıda anlatılmıştı. Örnek olarak BY-NC koşulu, BY koşulu ile uyumludur. Yani BY koşulu içeren lisanslı bir eseri uyarlayabilir ve uyarlama eser için BY-NC koşulu içeren lisans verebilirsiniz.

Aynı Lisansla Paylaş (SA) lisansları, tanım gereği çok az tür lisans ile uyumludur. 1.0 sürümünden sonraki tüm SA lisansları, uyarlamanız için aynı lisansın en son sürümünü kullanmanıza izin vermektedir. Örnek olarak BY-SA 2.0 sürümü lisanslı bir eserden uyarlama yaparsanız uyarlamanız için BY-SA 4.0 sürümü lisans verebilirsiniz hatta vermeniz gerekir. Ayrıca SA amaçları için CC uyumlu lisanslar olarak hazırlanmış az sayıda CC harici lisans da bulunmaktadır. Ek bilgi için [buraya tıklayın](#).

Bir başka lisans uyumluluğu türü, birden fazla orijinal eserden yapılan uyarlama (bu bağlamda yaygın olarak “remiks” adı ile anılır) için hangi tür lisansların uyumlu olduğu sorusu ile ilgilidir. Bu durumda aşağıdaki yeniden düzenleme grafiği yardımcı olabilir. Bu grafikte sol sütunda gösterilen eserlerden hangisinden uyarlama yaparsanız üst sağ sırada ona karşılık gelen lisansı uyarlamanız için kullanabilirsiniz. Eğer sıranın sütunla kesiştiği noktada onay işareti varsa bu iki tür lisans kapsamındaki eserlerle remiks yapılabilir. Eğer kesişme noktasında “X” işareti varsa - istisna veya kısıt bulunması dışında- o eserlerle remiks yapılamaz.

								
	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✗
	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✗
	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✗
	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✗	✗
	✓	✓	✓	✗	✓	✗	✓	✗
	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
	✓	✓	✓	✗	✓	✗	✓	✗
	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗

CC Lisans Uyumu Grafiği / CC BY 4.0

Yukarıdaki grafiği kullanarak uyarlamanız için hangi lisansı vereceğinizi belirlerken, birleştirdiğiniz eserlerin iki lisansından hangisi en kısıtlı lisans ise onu seçmenizi tavsiye ederiz. Uyarlayıcı lisansı için bu tek seçeneğiniz olmamakla birlikte, uyarlamanızı başkalarının yeniden kullanımını kolaylaştırmak için en iyi yöntemdir.

Son notlar

Bir eseri telif hakkına uygun şekilde remikslemek zor bir iş olabilir. Bu bölümde söz konusu bir durumda ne yapmanız gerektiği konusunda bilgi edindiğinizi ümit ediyoruz. En önemli soru, telif hakkı alınabilir bir uyarlama yapıp yapmadığınızdır. Bu soruyu yanıtlarsanız eserimize hangi CC lisanslı eserleri ekleyebileceğinizi belirleyebilirsiniz.

Dipnotlar

[1] “Uyarlama” ve “uyarlama eser” terimleri hakkında bilgi ve bu terimlerin CC lisanslarında nasıl kullanıldığı, 2. bölümde açıklanmıştır. Tekrar okumak için [buraya tıklayın](#).

Ek kaynaklar

Madde 4.2'de anlatılan davalar hakkında ek bilgiler

FedEx aleyhine açılan davada verilen karar, Amerikan 2. Yüksek Mahkemesi tarafından onaylandı ve gerekçe şöyle açıklandı: "Sonuç olarak, okulların materyalleri ticari amaçla kullandığının iddia edilmediğini dikkate alarak, lisansın kesin koşulları, lisans uyarınca sahip olduğu hakları kullanan okullar adına FedEx'in materyalleri çoğaltmasına ve karşılığında FedEx'in maliyetinin üstünde bir ücret almasına izin vermektedir. Mahkeme kararının onaylanmasına karar verildi."

Office Depot aleyhine açılan davada, Great Minds davalının baskı merkezlerinin FedEx ile aynı şekilde BY-NC-SA 4.0 lisansını ihlal ettiğini öne sürdü. Great Minds ayrıca Office Depot personelinin okulları dolaşarak baskı siparişleri topladığını ve bu durumun lisansın ihlal edildiğini gösteren başka bir kanıt olduğunu iddia etti. Bu dava ile FedEx davası arasındaki fark, Great Minds ile Office Depot arasında bir sözleşme imzalanmış olması ve söz konusu sözleşmeye göre Office Depot'un ders kitaplarını okullar için basmasının ve karşılığında Great Minds'e royalti ücreti ödemesinin gerekmesiydi.[1]

California Merkez Mahkemesi, Office Depot'un haklı olduğuna karar verdi ve gerekçeyi şöyle açıkladı: "Creative Commons lisansı, lisanslı materyallerin tamamını veya bir kısmını sadece ticari olmayan amaçlar için çoğaltma hakkını okullara açıkça vermektedir ve okulların materyalleri çoğaltma işini Office Depot gibi üçüncü şahıslara vermesini yasaklamamaktadır. Okullar Creative Commons lisansı uyarınca sahip oldukları hakları kullanan kuruluşlar oldukları için Office Depot'un okullara verdiği baskı hizmetlerinden kâr elde edip etmediğinin dava konusuyla ilgisi yoktur."

Mahkeme kararında ayrıca şu sonuca vardı: "Creative Commons lisansı okullara (1) materyalleri gayri ticari amaçlar için çoğaltma ve kullanma hakkı vermektedir; (2) okulların materyalleri herhangi bir yöntemle veya süreçle halka temin etmesine izin vermektedir; (3) okulların üçüncü şahıslardan baskı hizmeti almasını yasaklamamaktadır. Lisansı kullanan, lisans kapsamında sahip olduğu hakları kullanırken üçüncü şahıs yüklenicilerden hizmet alabilir, çünkü lisans böyle bir hizmet almayı yasaklamamaktadır. Great Minds, Office Depot'un verdiği hizmetin lisans kapsamında olmadığını iddia etmemiştir, bu nedenle Office Depot'un telif hakkını ihlal ettiğine ilişkin Great Minds'in iddiası kanıtlanmamıştır".

Mahkeme, Office Depot personelinin okulları dolaşarak baskı siparişleri topladığı iddiasını da değerlendirdi ve bunun sonucu değiştirmeyeceğine karar verdi. Great Minds ile Office Depot arasındaki davada verilen bu karar, California 9. Yüksek Mahkemesinde temyiz edildi.

Lisanslarda değişiklik yapmak hakkında ek bilgi

Creative Commons'ın sık sorulan sorulardan yaptığı seçmeler. [CC BY 4.0](#)

- Kullandığım lisansın koşullarında değişiklik yapabilir miyim?
<https://creativecommons.org/faq/#can-i-change-the-license-terms-or-conditions>
- Eserimi kullanan kişilerle ayrı veya ek bir anlaşma imzalayabilir miyim?
<https://creativecommons.org/faq/#can-i-enter-into-separate-or-supplemental-agreements-with-users-of-my-work>

Creative Commons, CC lisanslarının değiştirilmesi, [CC BY 4.0](#)

- CC lisanslarının değiştirilmesi konusunda Creative Commons'ın uyguladığı kurallar:
https://wiki.creativecommons.org/wiki/Modifying_the_CC_licenses

Lisanslı eserlerin CC simgesi ile işaretlenmesi hakkında ek bilgi

Creative Commons, İşaretleme/Yaratıcılar/Üçüncü Şahıslara Ait İçerikleri İşaretlenmesi. CC BY 4.0

- Üçüncü şahıslara ait içeriklerin işaretlenmesine ilişkin en iyi uygulamalar ve ayrıntılı bilgi:
https://wiki.creativecommons.org/wiki/Marking/Creators/Marking_third_party_content#Additional_explanation_and_tips

Lisans uyumluluğu hakkında ek bilgiler

Creative Commons, Uyumlu Lisanslar. CC BY 4.0

- Hangi lisansların uyumu olduğu, uyumun nasıl işlediği ve lisanslar arasında uyum olmayan durumlar hakkında bilgiler. <https://creativecommons.org/share-your-work/licensing-considerations/compatible-licenses>

Creative Commons, Wiki/CC Lisansı Uyumluluğu. CC BY 4.0

- CC lisans uyum grafiği hakkında ek bilgi
https://wiki.creativecommons.org/wiki/Wiki/cc_license_compatibility

Lisans Uyumluluğu. CC BY-SA 3.0

- CC lisansları olmayan açık lisanslar dahil lisans uyumu hakkında Wikipedia maddesi.
https://en.wikipedia.org/wiki/License_compatibility

CC lisansları hakkında ek bilgiler

Melanie Dulong de Rosnay, Creative Commons Licenses Legal Pitfalls: Incompatibilities and Solutions, Amsterdam Üniversitesi Bilgi Hukuku Enstitüsü ve Creative Commons Hollanda. CC BY 3.0 NL

- Çeşiti uluslararası uygulamalarda karşılaşılan uyumsuzlukların hukuki yönleri hakkında ayrıntılı bir rapor
https://www.creativecommons.nl/downloads/101220cc_incompatibilityfinal.pdf

Till Kreutzer, User Related Drawbacks of Open Content Licensing adlı makale, Open Content Licensing: From Theory to Practice içinde, editör Lucie Guibault ve Christina Angelopoulos. CC BY NC 3.0

- CC lisanslı ve diğer açık lisanslı materyallerin kullanıcılarının karşılaştıkları bazı karmaşık sorunları açıklayan makale. https://books.google.ca/books?id=RW1P5XOp_NoC&lpg=PA127&dq&pg=PP1#v=onepage&q&f=false

Dipnotlar

[1] Dava dilekçesine göre bu sözleşme, FedEx davası devam ederken imzalandı. Fakat bölge mahkemesi FedEx lehine karar verdikten sonra Office Depot, Great Minds ile imzalamış olduğu sözleşmeyi sona erme tarihinden önce feshetti ve mahkemenin FedEx davasında verdiği karara dayanarak Great Minds'a royalti ücreti ödemeksizin Great Minds'in materyallerini okullar için basmaya devam etti.

Bölüm 5: Öğitmenler İçin Creative Commons

Creative Commons, daha iyi, daha esnek ve sürdürülebilir açık eğitim kaynakları (AEK), uygulamaları ve politikaları oluşturmaya yardımcı olan araçlarla açık eğitim hareketini güçlendirmektedir.

Creative Commons lisansları, dünya genelinde eğitim projeleri arasında en popüler açık lisanslardır. Bu bölümde, CC lisanslarının ve CC lisanslı içeriklerin eğitim amaçlı kullanımının özellikleri anlatılacaktır.

Bu bölümde beş başlık yer almaktadır

- 5.1 AEK, Açık Ders Kitapları ve Açık Dersler
- 5.2 Kaynakları Bulma, Değerlendirme ve Uyarlama
- 5.3 AEK Oluşturma ve Paylaşma
- 5.4 Açık Pedagoji / Uygulamalar
- 5.5 Kurumunuzu Açmak

Bu bölümde kapsanan konular hakkında daha fazla şey öğrenmek isterseniz, ayrıca ek kaynaklar da bulunmaktadır. Aynı şekilde, Kütüphaneciler İçin CC Sertifikası kursunun bir alt konusu olan [6.1 Bilimsel Araştırmalara Açık Erişim](#) başlığını da okuyabilirsiniz.

Başlamadan önce, [Creative Commons Açık Eğitim Platformu](#)'na katılmayı düşünün. Vereceğiniz girdiler, dünya genelinde eğitim problemlerini işbirliği içinde çözmek için çok uluslu açık eğitim içerikleri, uygulamaları ve politika projelerini tanımlamamıza, planlamamıza ve koordine etmemize yardımcı olabilir. Bunu yaparken (a) neden katılmak istediğinizi ve (b) kim olduğunuzu kısaca anlatınız – bu bilgi, CC'nin spam maili gönderen kişileri önlemesine yardımcı olacaktır.

Bölüm 5'in İngilizce orijinalini okumak için [buraya](#), Türkçe çevirisinin PDF kopyasını indirmek için [buraya](#) tıklayınız.

5.1 AEK, açık ders kitapları ve açık dersler

Açık eğitim, doğru kullanıldığı takdirde, dünyadaki herkesin ücretsiz, etkin, açık öğrenim materyallerine sıfır marjinal maliyetle ulaşabilmesine yardımcı olan bir fikir ve aynı zamanda bir içerik, uygulama, politika ve topluluktan oluşan bir kümedir. Tarihte ilk defa, dünyanın dört bir yanındaki eğitimler, yüksek kaliteli ve etkin öğrenim malzemeleri oluşturabilmekte ve öğrenmek isteyen herkesle paylaşabilmektedir. Öğrenmedeki dönüşümsel yön değişikliğinin anahtarı Açık Eğitim Kaynaklarıdır (AEK). AEK, toplumun hiçbir maliyet olmaksızın özgürce kullanması, paylaşması ve üstüne ekleyerek yeniden üretmesi için yasal izinlerle paylaşılan eğitim malzemeleridir.

AEK şu sebeplerden ötürü mümkündür:

- Eğitim kaynakları, (çoğunlukla) dijital olarak üretilmekte olup[1] dijital kaynaklar, sıfıra yakın maliyetlerle saklanabilmekte, kopyalanabilmekte ve dağıtılabilmektedir;
- İnternet, toplumun dijital içerik paylaşımını kolaylaştırmıştır; ve
- Creative Commons lisansları, eğitim kaynaklarının telif haklarını muhafaza ederken, bu kaynakları kanuna uygun bir şekilde dünya ile paylaşmayı kolaylaştırmakta ve yasal kılmaktadır.

Dünya ile neredeyse sıfır maliyet [2] ile etkin eğitim malzemeleri paylaşabildiğimizden, çoğu insan, halk eğitimini destekleyen eğitimlerin ve hükümetlerin bu konuda ahlaki ve etik bir yükümlülüğünün bulunduğunu savunmaktadır. Bu argüman, eğitimin temelinde bilgi ve fikir paylaşımı olduğu önermesine dayanmaktadır. Creative Commons, AEK'nın akademik derslerde kullanılan pahalı ve özel içeriğin bir çoğunun yerini alacağına inanmaktadır. Bu modele geçiş, eğitim içeriğinin kalitesinden ödün vermeden daha adil ekonomik fırsatlar ve sosyal faydalar yaratacaktır.

Neden önemli?

İnternet çağında eğitimin önceki kuşaklara göre daha pahalı ve daha az esnek olması mantıklı görünüyor mu? İnsanların ve bilginin, internet üzerinde giderek birbirine bağlı ve mevcut hale gelirken, bunun öğrenme, çalışma hayatı ve toplum açısından ne gibi bir anlamı olacaktır? Ekonomiler giderek küreselleştikçe ve birbirlerine bağlandıkça, iyi işlere

ulaşmak ve bunları korumak için gereken beceri ve bilgi de daha yüksek bir eğitim gerektirmektedir. Tüm ulusal hükümetler toplumsal eğitim sistemlerinin bireyleri, aileleri ve daha geniş ölçekte toplumu nasıl destekleyebileceğine dair stratejik hedeflere sahiptirler ve buna yatırım yapmaktadırlar.

Örgün eğitimin dışında birçok ilgi çekici ve faydalı deneyler gerçekleşmesine rağmen, resmi kurumlar tarafından verilen diplomalar, sertifikalar ve diğer yeterlilikler, dünya genelinde birçok insanın yaşam kalitesi açısından kritik öneme sahip olmaya devam etmektedir.

Open Educational Resources: The Education Ecosystem Comes to Life. opensourceway CC BY-SA 2.0

Daha önce belirtildiği üzere, eğitim, internet çağında bile, her zamankinden daha pahalı ve daha az esnek olabilmektedir. Birçok ülkede, eğitim malzemesi yayıncıları, ders kitapları ve diğer kaynaklar için fazla ücret talep etmektedir. Baskıdan dijitale geçiş kapsamında, aynı şirketler büyük oranda, öğrencilerin kitap satın alıp sahip oldukları bir modelden, sınırlı bir süre erişime sahip oldukları "akış" modeline geçiş yapmışlardır.

Ayrıca, yayıncılar sürekli olarak, yazdırma, kesme ve yapıştırma gibi işlemleri yasaklayan ve materyallerin arkadaşlar arasında paylaşımını kısıtlayan yeni yollar icat etmek de dahil olmak üzere, öğrenci ve öğretmenlerin geçici erişime sahip oldukları kaynaklarla yapacakları şeyleri kısıtlayıcı teknolojileri geliştirmektedirler.

Öğrenim çıktıları

Bu bölümü tamamladığınızda;

- Açık eğitim kaynakları (AEK) bağlamında "açık" ifadesini tanımlayabilir,
- AEK, açık ders kitapları, açık dersler ve kitlesel açık çevrimiçi ders (KAÇD) arasındaki farkları tanımlayabilirsiniz.

Sizin için neden önemli?

Eğitim materyallerinin artan maliyetlerinin ve azalan esnekliğinin siz ve tanıdıklarınız üzerinde ne gibi etkileri oldu? Tüm hakları saklı telifler ve ilgili yasaların, öğrenciler ve öğretmenler açısından maliyetlerin artışında ve esnekliğin azalmasında ne gibi bir rolü olduğunu düşünüyorsunuz?

Temel bilgiler

Başlamak için şu videoyu izleyin [Neden AEK?](https://www.youtube.com/watch?v=qc2ovIU9Ndk) (süre 03:48)

Why OER?

<https://www.youtube.com/watch?v=qc2ovIU9Ndk>

The Council of Chief State School Officers, CC BY 4.0. Müzik: The Zeppelin, yaratıcı Blue Dot Session

[Açık Eğitim Kaynakları](#) (AEK), (a) kamu malı olan veya (b) herkese ücretsiz ve daimi bir şekilde [5R](#) (saklama, tekrar kullanma, revize etme ve yeniden düzenleme ve yeniden dağıtma) faaliyetlerine izin veren bir şekilde [lisanslanmış](#) öğretim, öğrenim ve araştırma malzemeleridir.

AEK'yı herhangi bir kişiye tarif etmek için, teknik açıdan daha basit olan şu tanımı da kullanabilirsiniz: *AEK, tüm öğrencilere daha iyi hizmet verebilmek için ücretsiz indirilebilen, düzenlenebilen ve paylaşılabilen eğitim malzemeleridir.*^[3]

Giderek daha pahalılaşan ve esnekliğini kaybeden geleneksel eğitim malzemelerinin aksine, AEK, herkese her yerde ücretsiz indirme, düzenleme ve başkalarıyla paylaşma izni vermektedir. David Wiley'nin yaptığı başka bir popüler tanıma göre, herkese yalnızca 5R aktiviteleriyle uğraşma izni verecek şekilde lisanslandırılan eğitim malzemeleri AEK olarak kabul edilebilir.

5R izinleri şunları içermektedir:

1. Saklama (Retain) - içeriğin kopyalarını oluşturma, sahip olma ve kopyalarını kontrol etme izni (örn. indirme, çoğaltma, saklama ve yönetme)
2. Tekrar Kullanma (Reuse) - içeriği farklı şekillerde kullanma izni (örn. sınıfta, çalışma grubunda, internet sitesinde veya videoda)
3. Revize Etme (Revise)- içeriği uyarlama, düzeltme veya değiştirme izni (örn. içeriği başka bir dile çevirme)
4. Yeniden Düzenleme (Remix)- yeni bir şey oluşturmak için orijinal veya revize içeriği başka malzemelerle birleştirme izni (örn. içeriği bir 'mashup' (bütünleşik uygulamalar) şeklinde birleştirme)
5. Yeniden Dağıtma (Redistribute)- orijinal içeriğin kopyalarını, kendi revizyonlarınızı veya kendi düzenlemelerinizi başkalarıyla paylaşma izni (örn. bir kopyasını bir arkadaşınıza verme)

Bir eğitim kaynağının size 5R izni veren *açık* eğitim kaynağı olduğunu doğrulamanın en kolay yolu, kaynağın halka açık olduğunu veya türev çalışmaların oluşturulmasına izin veren bir Creative Commons lisansı kapsamında lisanslandırılmış olduğunu belirlemektir - CC BY, CC BY-SA, CC BY-NC veya CC BY-NC-SA. Bu listeye Kamu Malı İşaretini eklemedik çünkü bir ülkede bu şekilde etiketlenen bir kaynak, başka bir ülkede kamu malı olmayabilir. Bölüm 3'te belirtildiği gibi, Kamu Malı İşareti, yasal bir etkiye sahip değildir.

AEK türlü şekillerde ve boyutlarda hazırlanabilir. Örnek bir AEK tek bir video veya [simülasyon](#) gibi küçük olabileceği gibi, bir diploma programı kadar büyük de olabilir. Öğretmenlerin, AEK'nı, tüm hakları saklı telifli bir ders kitabının yerini almaya yetecek kadar kapsamlı bir koleksiyon haline getirmeleri zor veya en azından zaman alıcı olabilir. Bu nedenden ötürü, AEK genellikle, eğitmenlerin daha kolay anlayabilmeleri ve kullanabilmeleri için geleneksel ders kitabını andıran yollarda toplanır ve sunulur.

"Açık ders kitabı" terimi basitçe, kullanım sürecini kolaylaştırmak için geleneksel ders kitabına benzeyecek şekilde düzenlenmiş bir AEK koleksiyonudur. Farklı disiplinlerde açık

ders kitapları örneklerini görmek için, [OpenStax](#), [the Open Textbook Library](#) veya [BCcampus Open Education](#) adreslerini ziyaret ediniz.

Zaman zaman, AEK, dijital eğitim yazılımı (courseware) şeklinde toplanır ve sunulur. Açık eğitim yazılımı örneklerini görmek için, [Open Education Consortium](#) ve [MIT OCW](#) adreslerini ziyaret ediniz.

Araştırmalar, öğretmenler AEK kullandıklarında öğrencilerin [sadece paradan tasarruf etmediklerini](#) aynı zamanda tüm hakları saklı telifli eğitim malzemeleri yerine AEK tercih edildiğinde öğrencilerin [daha iyi sonuçlar](#) elde edebildiklerini göstermektedir.

AEK fikri, [Cape Town Açık Eğitim Bildirgesi](#) (2007) ve [Cape Town +10](#) (2017), UNESCO [Paris AEK Beyannamesi](#) (2012), UNESCO [Ljubljana AEK Eylem Planı](#) (2017) ve UNESCO [AEK Tavsiyesi](#) (2019) gibi çeşitli belgelerle gösterildiği gibi, çeşitli kişiler, kurumlar ve hükümetler tarafından güçlü bir şekilde savunulmaktadır.

AEK ve ücretsiz kütüphane kaynakları

Öğretmenler ve öğretim görevlileri genelde, derslerinde tüm hakları saklı ticari içerik, ücretsiz kütüphane kaynakları ve AEK'nı bir arada kullanırlar. Kütüphane kaynakları, o kurumdaki öğrenciler ve öğretmenler için "ücretsiz" olsa bile, (a) kurumun kütüphanesi satın almak veya abone olmak zorunda olduğundan bunlar "ücretsiz" değildir ve (b) genel olarak halka açık değildir. Bu tablo, bu eğitim kaynaklarının her bir türünün öğrencilere maliyetini, öğretmenler ve öğrencilere verilen yasal izinlerini tanımlamaktadır.

	Öğrencilere Maliyeti	Öğretmen ve Öğrencilerin İzinleri
Ticari Ders Kitapları	Pahalı	Kısıtlayıcı
Kütüphane Kaynakları	Ücretsiz	Kısıtlayıcı
Açık Eğitim Kaynakları	Ücretsiz	5R Aktiviteleri

David Wiley. Slayt. CC BY 4.0

İlköğretim / ortaöğretim (K-12) ve yüksek öğretimde AEK

AEK eğitimin tüm sektörlerinde kullanılır. Bununla birlikte AEK'nın üretim ve kullanım şekli, çalıştığınız eğitim kademesine göre çoğunlukla farklılık gösterir.

Genelde, yüksek öğretimde görev alan öğretmenler daha yüksek ihtimalle,

- zamana, kaynaklara ve eğitim malzemelerini üretmek ve revize etmek için desteğe sahiptir,
- oluşturdukları içeriğin telif hakkına sahip olurlar (yüksek okul / üniversite ile olan sözleşmelerine bağlı olarak), ve
- derslerinde hangi içeriğin kullanılacağına ilişkin tek taraflı karar verebilirler (bkz. [akademik özgürlük](#))

Bu nedenle, yüksek eğitimde çalışan öğretmenler, genellikle AEK üreticileridir ve derslerinde AEK kullanılıp kullanılmayacağına karar verebilirler. Yüksek öğretimde AEK kullanımı, bireysel olarak eğitim görevlisi seviyesinde gerçekleşme eğilimindedir. Bu fırsat verildiğinde, açık eğitim içeriğinin oluşturulması ve kabulü, açık eğitim uygulamalarına / pedagojisine geçiş için öğretim kadrosuna zaman, kaynak ve destek verilmesi kritik öneme sahiptir.

Örnek: [British Columbia Fakültesi bir Açık Ders Kitabı yazdı.](#)

Genelde, ilköğretim / ortaöğretim (K-12) öğretmenleri, daha düşük ihtimalle,

- zamana, kaynaklara ve eğitim malzemelerini üretmek ve revize etmek için desteğe sahiptirler,
- oluşturdukları içeriğin telif hakkına sahip olabilirler (okul / ilçe ile olan sözleşmelerine bağlı olarak), ve
- müfredatlarında hangi içeriğin kullanılacağına ilişkin tek taraflı karar verebilirler.

Bu nedenle, ilköğretim ve ortaöğretim (K-12) okullarında AEK kullanımı, bireysel olarak öğretmen seviyesinden ziyade ilçe veya okul düzeyinde gerçekleşme eğilimindedir. Örnek: [Yeni Zelanda okullarında açık politikalar.](#)

Açık eğitim kaynakları: Çok kısa bir tarihçe

Bu belgede "Açık Eğitim Tarihine" kapsamlı bir genel bakış sunmak için yeterli alan bulunmadığından, açık eğitim hareketinin büyümesine katkıda bulunan önemli olaylardan bazılarını yer verilmiştir. (Listeye dahil edebileceğimiz başka kritik olaylar biliyorsanız, lütfen bize söyleyin ve biz de tarihçeyi güncelleyelim. Teşekkürler!)

- 1969 - [İngiltere Açık Üniversitesi](#) açıldı
- 1983 - [GNU'nun çıkışı ile Özgür yazılım](#) hareketi kuruldu
- 1989 - [World Wide Web](#)
- 1997 - [MERLOT](#)
- 1998 - [U.S. Telif Hakkı Süresi Uzatma Yasası](#)
- 1998 - "Açık içerik" terimi türetildi ve [Açık İçerik Lisansı](#) yayınlandı
- 1999 - [Açık Yayın Lisansı](#) yayınlandı
- 1999 - [Connexions](#) çıkarıldı (2012'de OpenStax olarak yeniden adlandırıldı)
- 2001 - [Vikipedi](#)

- 2001 - [Creative Commons](#) kuruldu
- 2001 - [MIT Courseware](#)
- 2002 - [Budapeşte Açık Eğitim İnisyatifi](#)
- 2002 - Creative Commons [lisansları](#) çıkarıldı
- 2002 - [UNESCO Açık Eğitim Kaynakları](#) ismini türetti
- 2004 - İlk yıllık [Açık Eğitim Konferansı](#)
- 2005 - [OpenCourseWare Konsorsiyumu](#) kuruldu (2014'te Açık Eğitim Konsorsiyumu olarak yeniden adlandırıldı)
- 2006 - [WikiEducator](#)
- 2007 - [Cape Town AEK Bildirgesi](#)
- 2007 - [OER Commons](#)
- 2007 - [Wiley](#) ve Coursera "açık ders" deneyleri yaptı
- 2008 - [Opening Up Education](#) yayınlandı
- 2008 - [Bağlantıcılık ve Bağlantılı Bilgi](#)
  - 2000 öğrencinin katılımı sonucu, "kitlesele açık çevrimiçi ders" veya [KAÇD](#) terimi ortaya çıktı. KAÇD'i tanımlayan bu videoyu izleyin: "[KAÇD nedir?](#)" video (4:26) Dave Cormier, CC BY 3.0
- 2012 - [OpenStax](#) ilk açık ders kitabını yayınladı.
- 2012 - [UNESCO AEK Paris Bildirgesi](#)
- 2013 - [OERu](#) çıkarıldı
- 2017 - [UNESCO 2. Dünya AEK Kongresi](#)
- 2019 - [UNESCO AEK Tavsiyesi](#)
- 2020 - [UNESCO'nun AEK Dinamik Koalisyon'u kurması](#)

Son notlar

İster açık ders kitabı olarak isterse dijital açık eğitim havuzu olarak düzenlenmiş olsun, AEK, öğretmenlere, öğrencilere ve diğer kişilere, eğitimi daha ekonomik ve daha esnek kılan geniş birtakım izinler sunmaktadır. Eğitimciler herkes için etkin eğitim kaynaklarına erişimi en üst düzeye çıkarmak istediklerinden, bu izinler hızlı, düşük maliyetli deneyimleme ve yenilenmeye olanak tanımaktadır.

Dipnotlar

[1] oğu AEK dijital olarak "doğmaktadır", yine de AEK dijital ve basılı formatlarda öğrencilere sunulabilmektedir. Tabi ki, dijital AEK'nın paylaşılması, değiştirilmesi ve yeniden dağıtılması kolaydır, ancak bir şeyin dijital olması AEK olduğu anlamına gelmez.

[2] Birçok ülkede (oğu AB yesi ülke gibi), maliyet bir problem olmakla birlikte, kısıtlayıcı telif hakları ve daraltılmış adil kullanım / adil tasarruf hakları, yeni ğretim yöntemlerini sınırlandırabilmektedir.

[3] AEK iletişimi üzerinde alışan Kuzey Amerikalı açık eğitim savunucuları koalisyonu OER Communications tarafından hazırlanmıştır: oer-comms@googlegroups.com

5.2 Kaynakları bulmak, değerlendirmek ve uyarlamak

Eğitmenlerin sınıfta ilgili öğrenim kaynaklarını sağlamalarını gerektiren görsel ve canlı bir kültürde yaşıyoruz, ancak başkalarının büyük eserlerini bulmak ve tekrar kullanmak her zaman basit değildir. Bu bölümde, başkalarının AEK'nı nasıl bulacağınızı ve kendi sınıflarınızda kullanmak için nasıl uyarlayacağınızı öğreneceksiniz.

Neden önemli?

Siz ve öğrencilerinizin ihtiyacı olan AEK'nı bulmak için hangi bilgi ve becerilere ihtiyaç var? Küresel açık eğitim camiasına katılacak, dersiniz için en iyi açık kaynakları bulacak ve çalışmanızı AEK olarak paylaşacaksanız, açık lisanslı kaynakları nasıl bulacağınızı, değerlendireceğinizi ve uyarlayacağınızı bilmeniz ve başkalarına da nasıl öğreteceğinizi bilmeniz gerekir. Peki ya daha büyük düşünmek istiyorsak, açık eğitimin küresel olarak ne gibi bir etkisi olabilir? İçeriği revize etme, yeniden düzenleme ve paylaşma fırsatının ve açıklığın küresel ölçekte potansiyel etkisi nedir? Eğer toplumun, dünyanın tüm bilgisine erişimi olsaydı ve bunları yaratıcı bir biçimde yeniden düzenlenebilseydi, küresel sorunlarla baş etmek için ne gibi yeni fırsatlar bulabilirdik (örneğin, [Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri](#))?

Öğrenim çıktıları

Bu bölümü tamamladığınızda;

- Açık kaynaklar, Google CC Search ve diğer platformlarda AEK bulabilir,
  - Bulduğunuz AEK'nı nasıl tekrar kullanacağınızı / revize edeceğinizi / yeniden düzenleyeceğinizi değerlendirebilir,
  - Lisans uyumluluğuna dikkat ederek farklı AEK'nın nasıl birlikte kullanılabileceğini gösterebilirsiniz.
-

Sizin için neden önemli?

Öğrenim kaynaklarınızı şu anda nerden buluyorsunuz? Halihazırda kullandığınız malzemeler için açık alternatifler arıyor musunuz? Mevcut öğrenim kaynaklarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz ve bu ölçümleri açık lisanslı içeriğe nasıl uyguluyorsunuz?

Halihazırda kullandığınız öğrenim kaynaklarını tanımladıktan sonra, kendinize şu soruları sorun:

- Bu kaynak tüm öğrencilerime ücretsiz olarak sunuluyor mu?
- Öğrencilerim ve ben, bu kaynakların bir kopyasını sonsuza kadar saklayabilir miyiz?
- Sınıfımın içerikteki hataları düzeltmesi, eski veya yanlış içeriği güncellemesi, eseri geliştirmesi ve dünyadaki diğer öğretmenlerle paylaşması için yasal izinler gerekiyor mu?
- Öğrencilerim, ders çalışmaları kapsamında öğrenim kaynaklarımıza katkıda bulunabilir ve geliştirebilirler mi?

Bu sorulara yanıtınız "Hayır" ise, siz ve öğrencileriniz, büyük ihtimalle, yapmak istediğiniz şeyi yapmak için ihtiyacınız olan yasal izinleri sağlamayan öğrenim kaynakları kullanıyorsunuz. Diğer yandan, tüm sorulara "Evet" yanıtı verdiyseniz, büyük ihtimalle AEK kullanıyorsunuz.

Temel bilgiler

Kaynakları bulmak İnternet üzerindeki her şey AEK değildir ve "açık" olarak etiketlenmiş bazı eserlerin, 5R faaliyetlerinde kullanılması için yasal izinleri olmayabilir. Peki AEK'nızı nasıl tanıyabilir ve sınıfınız için en çok işe yarayacak AEK'nı nasıl seçebilirsiniz? Unutmayın: bir kaynağın AEK olması için (a) herkese ücretsiz sunuluyor olması ve (b) halka açık olması veya kaynağı değiştirmek için herkese 5R izni veren açık bir lisans kapsamında olması gerekmektedir.

Kullanmak istediğiniz kaynakları bulma, sınıfınıza AEK getirmenin ilk adımıdır. Arama, AEK kullanan eğitimcilerin önündeki başlıca engellerden biridir. Neyse ki, AEK aramak için birçok temel yöntem bulunmaktadır.

Öncelikle, AEK'nın nasıl bulunacağına dair kısa bir giriş için, "[Nasıl AEK bulabilirim?](#)" (1:31) videosunu izleyiniz.

How can I find OER?

<https://www.youtube.com/watch?v=NJRlaQkiWKw>

"How can I find OER?" Video: Council of Chief State School Officers, CC BY 4.0. Müzik: Blue Dot Sessions - Lahaina: CC BY NC 4.0

Dünya genelinde AEK faaliyetlerine dair bir fikir edinmek için [OER World Map](#) üzerinde AEK projelerine ve insanlara kısaca bir göz atınız.

Büyük AEK koleksiyonları barındıran birçok internet sitesi bulunmaktadır (örneğin, Wikimedia Commons), fakat bazı üniversiteler, kendi AEK havuzlarına ve servislerine sahiptir. İyi bir ilk adım, [Google Gelişmiş Arama](#) kullanarak genel bir AEK araması yapmak ve sonuçlarınızı "Kullanım Hakları" (ekranın altındaki aşağı açılır menü) kriterine göre filtrelemek olacaktır. Bu aracın nasıl etkin kullanılabileceğine dair, [Google paylaşımına bakın](#).

İnternet sitenizde veya blogunuzda AEK'nızın nasıl paylaşılacağına ek olarak, açık lisanslı içeriği paylaşabileceğiniz yüzlerce çevrimiçi platform bulunmaktadır. Creative Commons [bir dizin tutmakta](#) olup bu dizinde, eğitimcilerin en çok kullandıkları popüler AEK platformları içerik türüne göre düzenlenmiştir (fotoğraflar, video, ses, ders kitapları, dersler, vs).

Açık eğitimler çoğunlukla, AEK ararken open edu e-posta grupları üzerinde birbirlerinden yardım istemektedirler. Katılabileceğiniz bazı platformlar şunlardır:

- [CC Open Education Platform \(davetiye\)](#) - Lütfen kim olduğunuzu ve neden katılmak istediğinizi anlatın.
- [OER Forum](#)
- [International OER Advocacy](#)
- [OER Discuss](#)
- [Open Knowledge Open Edu](#)
- [Open Edu SIG](#)
- [Wikimedia Education](#)
- [US OER Advocacy](#)
- [SPARC: Library OER](#)
- [Educause Openness](#)

AEK arama konusunda daha popüler seçenekler hakkında daha fazla bilgi istiyorsanız, [Açık Washington ders modülünü](#) okuyun.

Kaynakları değerlendirmek

Tüm eğitim kaynaklarında olduğu gibi, AEK'nın kullanımdan önce değerlendirilmesi gerekmektedir. AEK konusunda yeni olan eğitimler, AEK ücretsiz olduğu ve başka eğitimlerce yeniden düzenlenmiş olabileceği için kalite konusunda endişe duyabilirler. AEK kullanma ve değerlendirme süreci, geleneksel tüm hakları saklı telifli kaynakları değerlendirmekten farklı değildir. Eğitim kaynakları ister açık lisanslı isterse kapalı olsun, öğrencilerin neye ihtiyacı olduğunu ve müfredatın ne istediğini bilen siz olduğunuz için, kalitesini en iyi değerlendirecek kişi de siz olacaksınız.

Konu uzmanları (eğitmenler ve kütüphaneciler), eğitim kaynaklarının kalitesini ve uygunluğunu, çoğunlukla aşağıdaki kriterlerle birlikte değerlendirirler:

- Doğruluk
- Yazarın / kurumun saygınlığı
- Teknik üretim standardı
- Erişilebilirlik

- Amaca uygunluk

Kimsenin size, ücretsiz olduğu için AEK'nın "düşük kaliteli" olduğunu söylemesine izin vermemeye dikkat edin. [SPARC AEK Efsane Avcılığı Kılavuzu](#)'nda söylendiği gibi:

- Giderek dijitalleşen ve internete bağlanan dünyada, "ne kadar köfte o kadar ekmeğ" atasözü geçerliliğini yitirmektedir. Toplumun tüm alanlarında, kullanıcıların maliyetini çarpıcı bir biçimde azaltan veya ortadan kaldıran yeni modeller gelişmektedir ve tüm bu yenilikler eğitim kaynaklarına da yayılmıştır.
- AEK yayıncıları, kaynaklarının kaliteli olmasını sağlamaya çalışmışlardır. Sıkı editör ve hakem denetimli kılavuzlar kapsamında birçok açık ders kitabı üretilmektedir ve birçok AEK havuzları, eğitimcilerin materyalleri incelemelerine (ve diğerlerinin incelemelerini görmelerine) olanak tanımaktadır. Ayrıca, AEK'nın aynı anda hem ücretsiz hem de yüksek kaliteli olabileceğini ve daha önemlisi, olumlu öğrenci öğrenme sonuçlarını destekleyebileceğini gösteren kanıtların miktarı giderek artmaktadır.

Yine de "yüksek veya düşük kaliteli eğitim kaynakları" hakkında bir tartışmanın içine çekilmemeye dikkat edin, çünkü eğitimcilerin gerçekten endişelenmeleri gereken şey "etkinliktir". David Wiley'in şu iki paylaşımını okuyun: "[Yüksek Kalite" demeyi bırakın ve Hayır, Gerçekten – "Yüksek Kalite" Demekten Vazgeçin.](#)

Kaynakları yeniden düzenlemek ve uyarlamak

Açık lisanslı öğrenim materyalleri, eğitimcilerin bu materyalleri daha etkin kullanmalarına olanak tanır ve dolayısıyla daha iyi öğrenim ve öğrenci çıktılarına yol açar. AEK yeniden düzenlenebilir ve uyarlanabilir: öğrencilerin ihtiyaçlarına uyacak şekilde güncellenebilir, özel tasarlanabilir ve geliştirilebilir: AEK'nın yerel dile tercüme edilmesi, bir biyoloji açık ders kitabının yerel bilim standartlarına uyacak şekilde uyarlanması ya da AEK simülasyonunun işitme engeli olan bir öğrencinin erişebileceği şekilde değiştirilmesi.

Yeniden düzenleme ve uyarlama fikirleri eğitim açısından önemlidir. Diğer eğitimciler ve yazarların oluşturdukları malzemelerin yaratıcı biçimde yeniden kullanımı, ilham vermenin çok ötesinde bir anlam taşır; öğrencilerimize eğitim kaynakları hazırlamak için farklı malzemeleri kopyalayabilir, uyarlayabilir ve birleştirebiliriz.

Fotoğraf, José Carlos Cortizo Pérez. CC BY 2.0

Başkalarının ürettikleri malzemeleri alıp farklı kaynaklardan malzemelerle bir araya getirmek, sadece pedagoji açısından değil, aynı zamanda telif hakkı açısından da aldatıcı olabilir.

Çevrimiçi dijital eğitim platformları, topluma bu kaynakları kullanma, yeniden düzenleme ve paylaşma yetkisi veren (veya vermeyen) farklı yasal izinlere sahiptir. Bu yasal kategorilerden birkaçı aşağıda belirtilmiştir:

- Halka açık eserler (telif hakkıyla kısıtlanmayan), herhangi bir eser ile yeniden düzenlenebilir.
  - Örnek: Herhangi bir kişi Mark Twain'in [Huckleberry Finn'in Maceraları](#)'nı, Lewis Carroll'ın [Alice Harikalar Diyarında](#)'sı ile birleştirip yeniden düzenleyebilir (remix).
- İnternette ücretsiz sunulan, yalnızca proje hizmet koşullarına uygun olarak kullanabileceğiniz veya dürüst kullanım veya dürüst iş yapma gibi telif hakkı istisnası veya sınırlaması ile kullanabileceğiniz tüm hakları saklı telifli eserler.
  - Örnek: Birçok Kitlese Açık Çevrimiçi Ders (KAÇD), içeriğin ücretsiz tekrar kullanımına izin vermekle birlikte, kopyalama, revize etme, yeniden düzenleme ya da yeniden dağıtımına izin vermemektedir.
- Kapalı formatlardaki tüm hakları saklı telifli eserler, topluma bir eseri yeniden düzenleme veya uyarlama izni vermemektedir.
  - Örnek: kullanma ve bağlantı verme izninizin dahi olmadığı, sadece canlı oynatma hizmeti şeklinde sunulan hasılat rekoru kırmış bir film.

- Çeşitli izin ve kısıtlamaları bulunan Creative Commons lisanslı eserler (ve diğer ücretsiz lisanslar).
  - Örnek: Wikipedia (BY-SA) içeriklerini ticari amaçlarla tekrar kullanmanıza izin verirken, WikiHow (BY-NC-SA) izin vermemektedir. Bir Wikipedia makalesi, bir WikiHow makalesi ile birlikte yeniden düzenlenemez.

Hangi CC lisanslı ürünlerin diğer CC lisanslı ürünler ile yeniden düzenlenebileceğini öğrenmek istiyorsanız, Bölüm 4.4'te işlediğimiz [CC Yeniden Düzenleme Tablosu](#)'na tekrar bakınız. İki CC lisanslı eserin kesişiminde yeşil onay işareti varsa, bu iki eseri birlikte yeniden düzenleyebilirsiniz. Siyah X işareti gördüğünüz yerlerde, bu iki CC lisanslı eserleri birlikte yeniden düzenleyemezsiniz.

								
	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✗
	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✗
	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✗
	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✗	✗
	✓	✓	✓	✗	✓	✗	✓	✗
	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
	✓	✓	✓	✗	✓	✗	✓	✗
	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗

CC Lisans Uyumluluk Tablosu / CC BY 4.0

Son notlar

Bilgi bolluğu olan bir dünyada yaşıyoruz ve açık lisanslı dijital bilgi oranı giderek artıyor. Öğrenim alanlarınızın ve öğrencilerinizin ihtiyaçlarına uygun doğru açık kaynakları bulmak zor olabilir. AEK kullanımına ilişkin en büyük etkenlerden biri de bu eserleri, öğrencilerinizin

ihtiyaçlarına en uygun şekilde revize edebilme, tekrar düzenleyebilme ve paylaşabilme imkanıdır. Creative Commons lisanslarını kullanmak için entegre araçlara sahip arama motorları, AEK havuzları ve platform hizmetleri faydalı olsa da doğru AEK'nı bulmak yine de zaman almaktadır.

5.3 AEK oluşturma ve paylaşma

Bu bölüm, yasal perspektifi ve ihtiyaç duyulan pratik adımları açıklayarak, açık lisanslı materyallerin nasıl oluşturulacağı konusuna odaklanmıştır. Bu bölümde, en büyük etkiyi yaratacak ve herhangi bir yasal veya teknik engel olmadan kullanılabilcek şekilde AEK oluşturma konusunu araştıracak ve uygulayacağız.

Fotoğraf hansol. "Shared" CC BY 2.0 (Not: resim, internetten kaldırılmıştır)

Neden nemli?

Her eğitmenin işinin büyük bir kısmını eğitim malzemelerini hazırlamak, güncellemek ve birleştirmek oluşturur. Bu malzemelerin açık hale getirilmesi, sadece birkaç ek adım gerektirir ve düşündüğünüzden daha kolaydır. Nedir bu adımlar? Kaynaklarınızı oluşturmak ve açık bir şekilde yayınlamak istediğinizde neler düşünmeli ve beklemelisiniz?

Eğitim kaynaklarımızı AEK şeklinde paylaştığımızda, en iyi uygulamaları, uzmanlığımızı, zorluklarımızı ve çözümlerimizi paylaşırız. Eğitim paylaşmaktır. Bilgimizi daha çok insanla paylaştığınızda daha iyi eğitmenler oluruz.

Öğrenim çıktıları

Bu bölümü tamamladığınızda;

- AEK'nın uygulamada nasıl çalışacağını bilebilir,
- Kaynaklarınız için CC lisans(lar)ı seçebilir,
- Açık lisans kararınızı diğer AEK ile uyumluluk açısından (yani, başka kaynaklarla birleştirilip yeniden düzenlenebilir mi?) inceleyebilir,
- Herkes için AEK erişilebilirliğini geliştirme açısından ihtiyaçları ve zorlukları tanımlayabilirsiniz.

Sizin için neden önemli?

Şu anda ne gibi öğrenim kaynakları oluşturuyorsunuz? Bu kaynakları yayınlıyor veya geribildirim için diğer insanlarla paylaşıyor musunuz? Diğer eğitmenlerin, öğrencileri, kütüphaneci veya bilim insanlarının hangi kaynaklarınızdan faydalanabileceklerini düşünüyorsunuz? Eğer paylaşmayı seçerseniz, başkalarına ne kadar özgürlük vermek istiyorsunuz; başkalarının eserinizi tekrar kullanmaları için hangi izinleri vereceksiniz?

Temel bilgiler

Neden paylaşmalı?

Eserinizi AEK olarak paylaşmanın neden önemli olduğuna dair bir bilgi için, şu videoyu izleyin: [Open Education Matters: Why is it important to share content?](https://www.youtube.com/watch?v=dTNnxPcY49Q) (süre 03:51)

Open Education Matters: Why is it important to share content?

<https://www.youtube.com/watch?v=dTNnxPcY49Q>

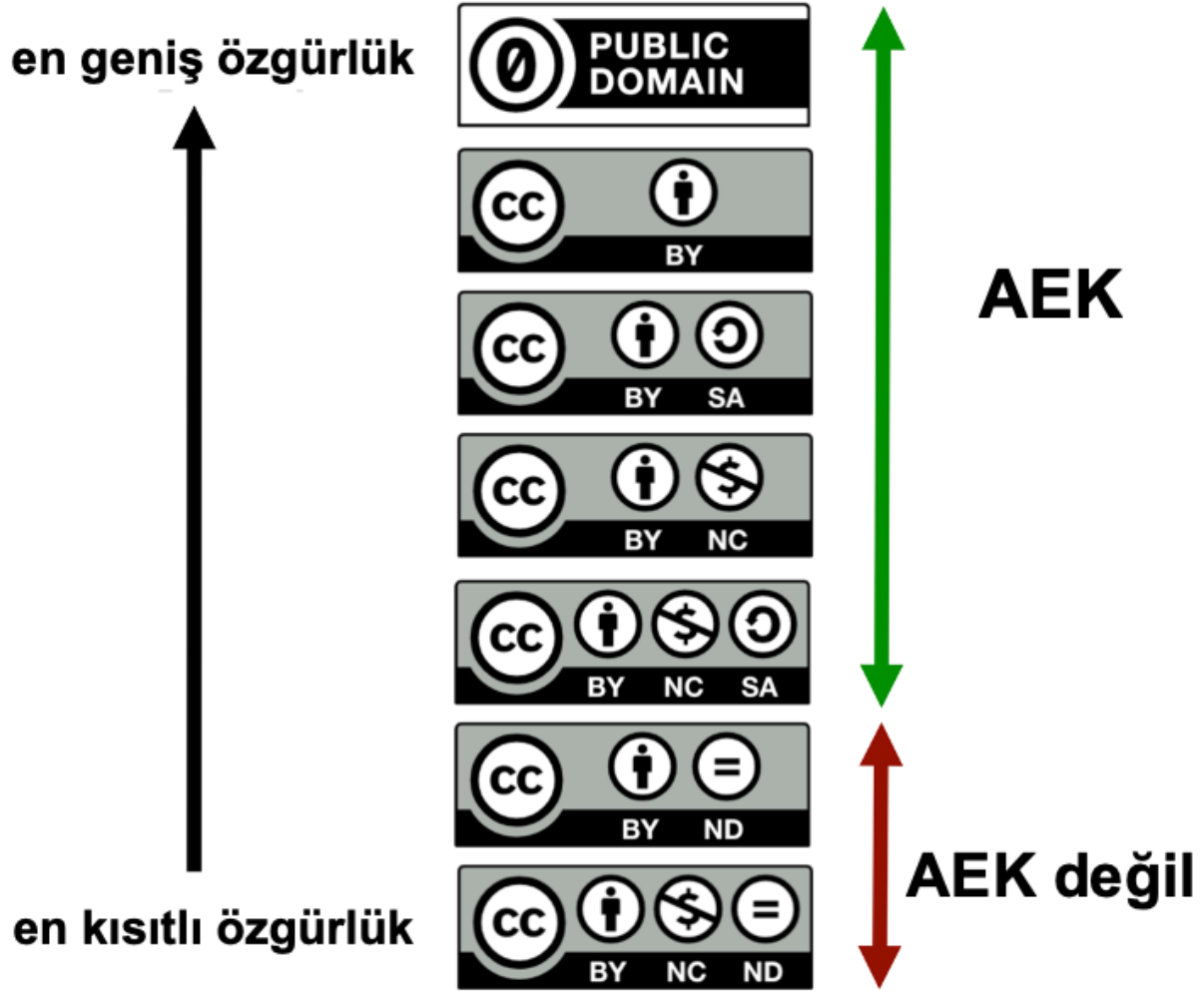
Open Education Matters: Why is it important to share content? Video: Nadia Mireles, CC BY 3.0

Eğitmenler ve kütüphaneciler AEK'nı herkesle paylaşabildikleri [1] için biz de yapmalıyız. Neticede eğitimde temel olarak bilgi ve fikir paylaşımı esastır. Kütüphaneler, arşivlemeye, paylaşmaya ve öğrencilerin aradıkları bilgileri bulmalarına yardımcı olurlar. Biz, eserimize CC lisansı verdiğimiz takdirde, bu eseri basit yasal izinlerle toplum ile paylaşmış oluruz. Eserinizin paylaşımı dünyaya bir hediyedir.

AEK için bir CC lisansı seçmek

Creative Commons, altı açık telifli lisans paketine sahiptir ve yazarların CC lisanslarını veya halka açık araçları seçmelerini ve kullanmalarını tamamen desteklemektedir. Bununla birlikte, CC lisansı kapsamında sunulan tüm eğitim malzemeleri AEK değildir. Hangi CC lisanslarının eğitim kaynaklarıyla iyi çalıştığını ve hangilerinin çalışmadığını detaylı olarak gösteren bu tabloyu inceleyin.

İki CC NoDerivatives (ND), Türetilemez lisansı, AEK uyumlu değildir, çünkü toplumun eğitim kaynağını revize etmesine veya yeniden düzenlemesine izin vermemektedir. ND lisansları, 5R ilkelerini veya diğer önemli AEK tanımlarını karşılamadığından, açık eğitim hareketi, ND lisanslı eğitim kaynaklarını "AEK" olarak kabul etmemektedir. AEK'nız için doğru lisansın seçimi, diğer kullanıcılara hangi izinleri vermek istediğinizi ve hangi izinleri kendinize saklamak istediğinizi düşünmenizi gerektirir. "[Açık Ders Kitabı Topluluğu, Açık Ders Kitapları için CC BY Lisansını Savunuyor](#)" başlıklı makaleyi okuyun, eğitim için neden Creative Commons Attribution License (CC BY) lisansını tavsiye ettiklerini düşünün. Bilimsel araştırmaların yayınlanmasında aynı lisans hakkındaki diğer argümanlara sahip benzer bir metni, Open Access Scholarly Publishers Association'dan "Neden CC BY?" makalesinde bulabilirsiniz.

Lisanslar, lisans seçimi ve eserinize veya diğer kişi ve kaynaklardan derlenmiş eserlere nasıl uygulanacağı konusunda temel bilgiler için, Bölüm 4.1'i tekrar okuyun.

AEK içeren CC lisansı adli davaları

Creative Commons içtihadının detaylı analizi için, Bölüm 3.4 "Lisans Yaptırımları"na bakınız. Creative Commons, dünya genelinde yargı çevrelerinde mahkeme kararları ve içtihadına ilişkin bir listeyi [CC Yasal Veritabanı](#) üzerinde tutmaktadır.

2017–18 döneminde, açık eğitime ilişkin iki yasal dava görülmüştür: nite 4'te atıfta bulunulan Great Minds karşısında FedEx Office ve Great Minds karşısında Office Depot davaları (bkz. Bölüm 4.2 ve Ek Kaynaklar). Bir hatırlatma olarak, her ikisinde de dava konusu ticari amaç dışında okullar tarafından kullanılan AEK'dır. Her iki davada, bölge mahkemeleri, CC BY-NC-SA lisansı kapsamında eğitim malzemeleri kullanan bir okul bölge müdürlüğünün talebi üzerine, ticari fotokopi mağazasının eğitim malzemelerini oğaltabileceğini ve bu nedenle telif ihlali veya CC lisansı ihlali oluşmadığını tespit ettiler.

Diğer hususlar

Doğru CC lisansının seçimini dışında, açıklık ve pedagojinin diğer hangi yönleri düşünmeye değerdir? [Burada yer alan listeden](#) AEK oluştururken çalışmanızda takip edebileceğiniz en iyi uygulamalar bulabilirsiniz.

"AEK Paylaşımı"na ilişkin [Open Washington Modülü 8](#), AEK'nın evrimii olarak nasıl paylaşılabileceğine ve çevrimdışı kullanım için nasıl hazırlanabileceğine dair pratik tavsiyelerde bulunmaktadır.

AEK'nın herkes tarafından ulaşılabilir olmasını sağlamak

Temelinde, AEK herkesin erişime sahip olmasını sağlamakla ilgilidir. Sadece zenginler değil, ya da sadece gören veya duyan insanlar, İngilizce okuyabilen insanlar, yüksek hızlı internete sahip dijital cihazlara sahip olanlar değil – herkes.

Yazarlar ve kurumlar AEK oluşturdukça ve paylaştıkça, erişilebilirliğe ilişkin en iyi uygulamaların, baştan itibaren eğitimsel ve teknik tasarımın bir parçası olması gerekmektedir. Öğitmenlerin eğitim kaynaklarının engelliler dahil tüm öğrenciler tarafından tamamen erişilebilir olmasını sağlama gibi yasal ve etik sorumlulukları bulunmaktadır.

Erişilebilir Eğitim Malzemeleri Ulusal Merkezi tarafından hazırlanan şu videoyu izleyin [“Basitçe Söylemek Gerekirse: Dijital Öğrenim Malzemelerinde Erişilebilirliği Anlamak”](#) (6:42)

Simply Said: Understanding Accessibility in Digital Learning Materials

<https://www.youtube.com/watch?v=HzE5dj1WTS0>

“Simply Said: Understanding Accessibility in Digital Learning Materials” by National Center on Accessible Educational Materials, CC BY 3.0.

AEK'nızın herkesçe erişilebilir olmasını sağlamaya ilişkin en iyi uygulamalar şunları içerir:

- İşinizi kamuya açık bir alana (CC0) koymak veya eserimize ND CC harici bir lisans eklemek,
- Başkalarının da yerel ihtiyaçları karşılamak ve erişilebilir olmasını sağlamak amacıyla eserimizi değiştirebilmelerine ve/veya tercüme edebilmelerine olanak tanımak için, eserimizi düzenlenebilir dosya formatlarında indirilmesini kolaylaştırmak, ve
- En önemlisi - eserimizi baştan itibaren erişilebilir olacak şekilde tasarlamak.

Son notlar

Eğitimde açıklık, kullanabileceğiniz, değiştirebileceğiniz ve öğrencilerinizle paylaşabileceğiniz şeylerin erişilebilirliği veya hukuki niteliğinden daha fazlasını ifade eder. Açık eğitim, herkesin insanlığın tüm bilgisine aktif olarak katılabileceği ve katkıda bulunabileceği içerik ve uygulamaları tasarlamak demektir. Eğitmenler ve öğrenciler, diğerlerinin AEK'nı revize ederek, yeni AEK oluşturup paylaştıkça, erişilebilirlik, tasarım kontrol listenizde her zaman bulunmalıdır.

Dipnotlar

[1] Birçok ülkede (çoğu AB üyesi ülke gibi), maliyet bir problem olmakla birlikte, kısıtlayıcı telif hakları ve daraltılmış adil kullanım / adil tasarruf hakları, yeni öğretim yöntemlerini sınırlandırabilmektedir.

5.4 Açık pedagoji / uygulamalar

Öğretim çıktıları

Bu bölümü tamamladığınızda;

- Telif haklarının pedagojiyi nasıl kısıtladığını açıklayabilir,
- Açık pedagoji, açık uygulamalar ve AEK destekli pedagojinin üç tanımını anlayın ve açık lisanslandırmanın her birini nasıl etkinleştirdiğini tanımlayabilir,
- Uygulamada açık pedagoji örneklerini listeleyebilirsiniz

Neden önemli?

Akıllı telefonların ilk çıktığı zamanları hatırlıyor musunuz? Eski telefonlara göre sınırsız özelliklerle doluydular. Akıllı telefonlardan önce sadece çağrı yapabiliyor ve mesajlaşabiliyorduk. Akıllı telefonlardan sonra, video ve resim çekebiliyoruz, film ve müzik oynatabiliyor, internette dolaşabiliyor, e-posta okuyabiliyor, çağrı ve mesajlaşma yapabiliyoruz. Eski telefonları uzun süreli kullananların, yeni telefonların sunduğu tüm özelliklerden faydalanması güçtü. Eski telefonların sınırlamalarına çok fazla alışmışlardı. Aylarca - bazen yıllarca - akıllı telefonlarını sadece çağrı ve mesajlaşma için kullandılar (belki siz de böyle birini tanıyorsunuz).

Çoğu eğitimci, aynı problemi AEK ile yaşamaktadır. Sınırlayıcı lisanslar altında yayınlanan eğitim malzemelerini çok uzun süre kullandılarından, AEK'nın sunduğu yeni pedagojik kabiliyetlerden faydalanmakta zorluk çekmektedirler. Bu pedagojik kabiliyetlerin tümü, esas olarak eğitimcilerin ve öğretmenlerin, bilgiyi açık şekilde oluşturmaları ve paylaşmalarına, derin bir biçimde öğrenmelerine olanak tanıyan öğretim ve öğrenim uygulama ve araçlarıyla ilgilidir.

Üç tanım

Açık eğitim hareketi, eğitim ve öğretim uygulamalarını daha kapsayıcı, çeşitli ve açık bir biçimde düşünmenin ne anlama geldiğini halen tartışmaktadır. Çeşitli eğitimcilerin bu konuya yaklaşımlarına ilişkin [bu örnekleri](#) okuyun. En azından, bu üç temel tanım, bu tartışmadan doğmuştur.

- Açık Eğitim Uygulamaları (Cronin'in 2018 Open Edu Global [sunumu](#)):
  - AEK'nın kullanımı, yeni amaçlarla tekrar kullanımı ve oluşturulması. Aynı zamanda etkileşim, akran destekli öğrenme, bilgi oluşturma ve paylaşma ve öğrenenlerin güçlendirilmesi için sosyal ve katılımcı teknolojileri kullanan işbirlikçi ve pedagojik uygulamalar. Etkileşim, akran destekli öğrenme, bilgi oluşturma ve paylaşma, öğrencilerin güçlendirilmesine ilişkin sosyal ve katılımcı teknolojiler kullanan, işbirliğine dayalı pedagojik uygulamaların ve AEK'nın kullanılması / yeniden kullanılması / oluşturulması.
- Açık Pedagoji (2017 [Öğrencilerle Açık Ders Kitapları Oluşturma Kılavuzu](#)'nda yer alan DeRosa & Jhangiani'ye ait Bölüm):
  - Öğrenci odaklı eğitime erişim serbestliğine yönelik bir bağlılık ve öğrencilerin parçası oldukları toplumsal bilgi alanını şekillendirmelerine olanak tanıyan mimariler tasarlama ve öğrenme araçlarını kullanma süreci. ◦ Daha fazla bilgi için: <http://openpedagogy.org/open-pedagogy>
- OER Destekli Pedagoji (Wiley & Hilton'ın, [2018 dergi makalesi](#)):
  - Ancak [5R](#) faaliyetlerine katılım iznine sahip olduğunuzda mümkün olan veya uygulanabilen bir takım öğretim ve öğrenim uygulamaları.

Sizin için neden önemli?

Geçmişte AEK kullandığınızda, açık lisansların sağladığı izinlerden faydalandınız mı, yoksa AEK'nı eski, geleneksel telifli malzemeleriniz gibi mi kullandınız? Bir başka deyişle, AEK ile, geleneksel telifli malzemelerle yapılması imkansız olan bir şeyler yaptınız mı? Yapmanızın veya yapamamanızın sebebi neydi?

Temel bilgiler

İnsanların aktiviteler yoluyla öğrendikleri iyi bilinmektedir. Telif haklarının, insanların birtakım faaliyetlerle uğraşmalarını kısıtladığı da aynı şekilde iyi bilinmektedir. Böyle bir karşılaştırmada, telif hakkının, öğrenci ve öğretmenlerin eğitim malzemeleriyle

yapabileceklerini daraltarak, pedagojiyi kısıtladığı açıktır. Öğrencilerin yapmalarına izin olmayan şeyler var olduğunda, onların öğrenmek için kullanmalarına izin verilmeyen yöntemler de söz konusudur. Öğretmenlerin yapmalarına izin olmayan şeyler var olduğunda, onların öğretmek için kullanmalarına izin verilmeyen yöntemler de söz konusudur.

Öğretmen ve öğrencilerin yapabilecekleri şeyler üzerindeki bu kısıtlamanın, öğretim ve öğrenimi nasıl etkilediğini, [karayolunda uçak sürmek](#) hakkındaki metafor / blog yazısını okuyarak öğrenebilirsiniz.

Fotoğraf Archangel12. Bir Robinson r22 betada uçarak uzaklaşmak, / CC BY 2.0

Açık eğitim uygulamaları, açık pedagoji ve AEK destekli pedagoji örnekleri

Açık öğretim ve öğrenim uygulamalarının temel fikirlerinden biri de tek kullanımlık ve yenilenebilir ödevler arasındaki ayrımdır.

Okul için tamamen amaçsız olduğunı hissettiğiniz ev ödevleri yaptığınızı anımsıyor musunuz? "Tek kullanımlık ödev" öğrencinin öğrenimini destekleyen, fakat dünyaya başka hiçbir değer katmayan bir ödevdir - öğrenci üzerinde saatlerce çalışır, öğretmen not vermek için zaman harcar ve öğrenci ödevi geri alır ve çöpe atar. Tek kullanımlık ödevler, öğrencinin bireysel öğrenimini teşvik etmekle beraber, bu ödevler çalışmalarının sadece o an için değil gelecek için de anlamlı olmasını isteyen kişiler için moral bozucu olabilir.

Diğer yandan, “[yenilenebilir ödevler](#)”- öğrencinin bireysel öğrenimini destekleyen ve aynı zamanda dünyaya değer katan ödevlerdir. Yenilenebilir ödevlerde, öğrencilerden kendi öğrenmelerini desteklemenin yanında, sınıf içinden ve dışından diğer öğrenciler için faydalı olacak, açık lisanslı değerli nesnelere üretmeleri istenir. Örneğin, klasik yenilenebilir ödevler, öğrencilerin, ders kitapları için yeni örnek vakalar yazmaları, "açıklayıcı" videolar oluşturmaları ve doğrudan öğrenenlerin yerel kültür ve ihtiyaçlarına hitap edecek şekilde öğrenim malzemelerini değiştirmeleri şeklinde işbirliği içerir.

David [Wiley](#) ve Robin [DeRosa'nın](#) yeni ders kitapları oluşturmada mevcut malzemelerin uyarlanmasına ilişkin örnekleri de dahil olmak üzere, bu üç pedagojik yaklaşımın uygulamadaki diğer örneklerini keşfedin. Her iki durumda, öğretmenler, öğrencilere kendi ders kitaplarını hazırlatırlar ve sonrasında Creative Commons lisanslarını uygulatırlar. Uygulamadaki diğer AEK destekli pedagoji örnekleri, Murray ve Azzam'ın öğrencilerinin Vikipedi'deki makaleleri önemli biçimde geliştirdikleri ödevleridir. Bu ödevleri tamamladıklarında, öğrenciler gerek kendi öğrenmelerini gerekse de diğer öğrenci ve öğretmenlerin öğrenmelerini desteklemede faydalı olan açık nesnelere yarattılar. Bu örneklerde, tek kullanımlık ödevler yerine yenilenebilir ödevler hazırlayan ve daha geniş bir toplulukla etkileşim kuran öğrenciler bulunmaktadır.

Yenilenebilir ödevlere dair diğer birkaç örnek, bir öğrencinin Bloglar ve Vikiler hakkında hazırladığı yeniden düzenlenmiş açıklayıcı video ve öğrencilerce oluşturulmuş CC lisanslı içerik merkezi niteliğindeki [DS106 Ödev Bankası](#)'dır. Diğer örnekler [Open Pedagogy internet sitesinde](#) mevcuttur.

Son notlar

Yeni akıllı telefonunuzu eski kapaklı telefonunuzu kullandığınız gibi kullanacaksanız, yeni bir telefon almanın pek bir anlamı yoktur! Keza, öğrenmeyi desteklemek için AEK'nı, tıpkı, tüm hakları saklı eski malzemeleri kullandığımız gibi kullandığımızda, öğrencilerin paradan tasarruf etmelerini sağlayabiliriz, fakat açık olmanın dönüştürücü gücünden mahrum kalabiliriz. Öğretim faaliyetinizde AEK kullanmaya hazırlanırken, 5R faaliyetleriyle uğraşma izni bağlamında mümkün olan yeni şeyleri düşünün.

5.5 Kurumunuzu açık hale getirmek

Neden önemli?

Dünyanın dört bir köşesindeki eğitim kurumları, eğitimcilerini, personelini ve öğrencilerini AEK kullanma, revize etme ve paylaşma konusunda yeni açık eğitim uygulamalarıyla ve bunları uygulayan topluluklarla nasıl destekleyeceklerini anlamaya çalışıyorlar. Eğitim kurumlarının yöneticileri, açık eğitimi desteklemek ve teşvik etmek için çeşitli politika araçlarını nasıl kullanabilirler?

Öğrenim çıktıları

Bu bölümü tamamladığınızda;

- Açık eğitim hedeflerinize ulaşmanız için politika gerekip gerekmediğini ve gerekiyorsa neden gerektiğini saptayabilir,
- Açık eğitim politikası seçeneklerini anlayabilir,
- Mevcut kurumsal politikalarınızı değerlendirebilir, • Kurumsal, açık bir politikanın nasıl geliştirileceğini bilebilirsiniz.

Sizin için neden önemli?

Açık eğitim çalışmanızı destekleyen kurumsal politikalar olsaydı? Derslerini açık hale getirecek şekilde yeniden tasarlamak isteyen eğitimcilere para ve zaman verilmiş olsaydı? Eğitim kaynaklarını ve / veya araştırmalarını paylaşanları ödüllendiren terfi ve kıdem programları olsaydı? Açık eğitimi destekleyen politikaların siz ve öğrencileriniz üzerinde ne gibi etkileri olabilirdi?

Temel bilgiler

Eğitim kurumları, aralarından seçim yapabilecekleri geniş bir açık eğitim politikaları seçenekleri yelpazesine sahiptir.

- AEK'nın varlığı, ve bunların öğrencileriniz ve öğretim kadronuza faydaları konusunda farkındalık yaratın.
  - Faaliyet: Okulunuzda veya üniversitenizde her sene "açık eğitim" günü düzenleyin.
- Paydaşlarınıza kurumunuzun açık eğitim stratejisini desteklemeleri için yetki verin.
  - Faaliyet: Öğrenciler, öğretmenler, erişilebilirlik uzmanları, dekanlar, kitapçılar, bağışçılar, kütüphaneler, eğitim malzemeleri tasarımcıları, e-öğrenim vb.'den oluşan bir Açık Öğretim Çalışma Grubu oluşturun.
- Finanse ettiğiniz tüm içeriğin AEK olduğundan emin olun.
  - Faaliyet: Üniversite / okul tarafından finanse edilen kaynakların açık lisansa sahip olmalarını gerektiren bir açık lisanslama politikası tasarlayın, kabul edin ve uygulayın. Kurumunuz için açık bir politika oluşturmak üzere [AEK Politika Geliştirme Aracını](#) kullanın. Başkalarının oluşturdukları açık politika örneklerini [AEK Politika Dizini](#) (global) ve [Kuzey Amerika AEK politika ve projeleri](#) 'nde bulabilirsiniz.
- Bir eğitim sorununu çözmek için bir faaliyet çağrısı yayınlayın.
  - Faaliyet: Bir AEK Hibe Programı hazırlayın. En çok kayıt yapılan 50 dersin kapalı içerikten AEK'na dönüşümü için, öğretim kadrosu ve personeli desteklemek için fon ayırın.
  - Örnek: Maricopa County Community College, öğretim malzemelerinin maliyetlerini düşürmek için açık ders kitabı girişimi başlattı. Açık dersler oluşturmak ve öğretim kadrosunu AEK konusunda eğitmek için hibeler sağladılar. Süreçleri hakkında daha fazla bilgiye buradan ulaşabilirsiniz.
- Açık eğitimi desteklemek için mevcut stratejik belgelerden yararlanın.
  - Faaliyet: Kilit kurumsal strateji belgelerine açık eğitim hedefleri ekleyin.
  - Faaliyet: Dersler / programlarda AEK benimsendiğinde gelişim görülen temel performans göstergelerini tanımlayın ve izleyin.
  - Örnek: Öğrenci sonuçlarının geliştirilmesi, 1. günde öğrenim kaynaklarının %100'üne erişebilen öğrencilerin oranının artırılması, dersten geçme / kalma dönemlerinde okul terk oranının azaltılması, dönem başına alınan kredi sayısının artırılması, öğrenci borcunun azaltılması, mezuniyet süresinin kısaltılması.
- AEK paylaşımını kolaylaştırın
  - Faaliyet: Küresel bir AEK havuzuna kaydolun ve öğretmenlerinizin ve öğrencilerinizin başkalarının hazırladıkları AEK'nı bulmalarını ve kendi AEK'nı paylaşmalarını kolaylaştırın. Mesleki gelişim sağlayın.

- Eğitmenlerin yasal paylaşım haklarına sahip olmalarını sağlayın.
  - Faaliyet: Eğitmenin alışmasına CC lisansı alabilmek için gerekli yasal haklara sahip olması için kurum ile ğretim üyeleri / öğretmenler arasındaki sözleşmede değişiklik yapın.
  - rnek: Yeni Zelanda'da uygulanan bir Creative Commons politikası, öğretmenlere kaynaklarının paylaşımı ve yeniden kullanımı konusunda önceden evrimii dağıtım izni vermektedir. Politika aynı zamanda gerek okulun gerekse de öğretmenin - aynı zamanda ülkenin ve dünyanın dört bir yanından ğretmenlerin - Yeni Zelandalı ğretmenlerin ürettikleri kaynakları görev yaptıkları süre boyunca kullanmaya ve uyarlamaya devam etmelerini sağlamaktadır. Creative Commons NZ okulların kabul etmesi için [açıklamalı bir politika şablonu](#) geliştirmiştir.
- Öğrencilere AEK bilgileri sağlayın.
  - Faaliyet: Bir derste AEK veya açık bir ders kitabı kullanıp kullanmadığını öğrencilerin görebilmeleri için ders kataloglarında AEK Dersi tanımlamaları bulunmasını zorunlu tutun. rnek: CUNY katalogunda AEK'nı etiketliyor ([video](#)).
- Paylaşımı dllendirin.
  - Faaliyet: OER hazırlayanları / kabul edenleri / kullananları ve Açık Erişim dergilerinde yayınlayanları ödüllendiren terfi ve kıdem politikaları oluşturun. Terfi ve kıdem incelemesi sırasında, AEK oluşturma ve uyarlama, müfredat yeniliği ve akademik hizmet bağlamında uygun şekilde ödüllendirilmelidir.

Açık eğitim politikalarının uygulanması

Çoğu açık eğitim politikasının amacı, kamu (veya vakıf) tarafından finanse edilen eğitim kaynaklarının 5R izinleriyle kamuya açık olmasını sağlamaktır. Konu açık eğitim politikalarının uygulanması olduğunda, bir çok insan önemli bir role sahiptir.

Finansr ve program görevlilerinin açık politikayı anlamaları, finansmandan faydalananlara bunun önemini sözlü ve yazılı olarak iletmeleri ve politika koşulları kapsamında toplumun açık lisanslı içeriğe tam erişebildiğini kontrol ederek durumun takibini yapmaları gerekmektedir.

Üniversite / yüksek okul yönetimi, açık pedagoji / uygulamalara yönelik olarak AEK hazırlayan, yeniden düzenleyen, paylaşan ve uyarlayan ve/veya derslerini yeniden tasarlayan ğretim kadrosuna tam destek sağlamalıdır (rneğin tam zamanlı AEK / AE

(Açık Erişim) kütüphane görevlisi tutmak gibi). Kurumlar ayrıca, açık eğitim çalışmalarıyla uğraşan öğretim görevlilerinin terfi ve kıdem inceleme dönemlerinde (cezalandırılmak yerine) ödüllendirilmelerini sağlamak için terfi ve kıdem politikalarını gözden geçirebilir ve (ihtiyaç varsa) değiştirebilirler.

Son notlar

Eğitim kurumları eğitmenleri, personeli ve öğrencilerini kapalı içerik ve uygulamalardan açık içerik ve uygulamalara yönlendirdiklerinde, açık eğitim gelişir. Eğitmenler dersleri en iyi şekilde tasarlamak, uygulama ve eğitimlerini, öğrencilerin bilgiyi ortaklaşa yaratmalarını ve fikir ve kaynaklarını küresel bir kitle ile açıkça paylaşarak bilginin sınırlarını zorlamalarını sağlayacak şekilde düzenlemek isterler. Fakat eğitmenler bunu yalnız başlarına yapamazlar. Açık eğitime geçmek ve tüm avantajlarından faydalanabilmek için siyasi ve finansal desteğin yanı sıra zaman, personel ve politika desteğine ihtiyaç duyarlar.

Ek kaynaklar

Kaynakların yeniden düzenlenmesi ve uyarlanması hakkında daha fazla bilgi

- [OER Africa. CC BY 4.0](#)
  - Bu internet sitesi, AEK ve önerilen AEK uygulamalarının anlaşılmasını sağlayacak kaynak ve bilgilere sahiptir.
- [Distinguishing Between OER and All that Other Stuff on the Internet](#) ve [Works Within Works, and Collections by Maricopa Community College Faculty OER course](#). Licensed CC-BY-SA 4.0
  - Yeniden düzenlemek istediğiniz eserin telif durumu hakkında endişe duyduğunuz ders malzemeleri. Maricopa Community College Faculty AEK Kursu kapsamındaki bu iki modül, serbest, açık erişim ve AEK ile atıflar ve koleksiyonlar arasındaki farkları anlamınıza yardımcı olacaktır.
- [BC Open Education Technology Collaborative by BCCampus. Licensed CC-BY 4.0](#)
  - Eğitimci olarak yeniden düzenleme ve uyarlama kaynaklarınızın sınıfınıza nasıl getireceğinize dair bir fikir arıyorsanız, bu grup, siz ve hedefleriniz için bir kaynaktır ve sohbet grubu bilgilendirici olabilir.
- [Tricky Copyright Scenarios: OER Style by Maricopa Community College Faculty OER course](#). Licensed CC-BY-SA 4.0
  - Kendinizi test etmek istiyorsanız, AEK'ya ilişkin çetrefilli telif senaryolarına ilişkin bu test, eğitim malzemelerini güvenli bir şekilde nasıl yeniden düzenleyip uyarlayabileceğini daha iyi anlamınıza yardımcı olacaktır.

AEK oluşturma ve paylaşma hakkında daha fazla bilgi

- [CK12 OER. Licensed CC-BY-NC 3.0](#)
  - K-12 eğitim kademesi için mevcut AEK ile açık bir ders kitabı hazırlamak için, bu siteyi ziyaret edin, öğretmen olarak oturum açın ve yeni oluştur tuşuna basın.
- [OER Faculty Workshop by Maricopa Community College Faculty OER course](#). Licensed CC-BY-SA 4.0
  - 4.0 Eğitimsel kaynaklar için uygun lisansları seçme sürecine derin bir bakış için, AEK kursunun tamamını ziyaret edin
- [Creating Open Educational Resources by the University of British Columbia](#). Licensed CC-BY-SA 4.0

- Yüksek öğretim kurumlarında AEK lisanslaması ve paylaşımı yapılırken dikkate alınacak hususlar hakkında bir video ve çeşitli bilgiler.
- [What Are the Impacts of Adopting OER? by Lumen Learning.](#)

Erişilebilirlik hakkında daha fazla bilgi

- [Module 9: Accessibility by Open Washington: Open Educational Resources Network. Licensed CC-BY 4.0](#)
  - Bu modül, kaynaklarınızı tüm öğrenciler tarafından erişilebilir olacak şekilde tasarlamaya yardımcı olacaktır.
- [Web Content Accessibility Guidelines \(WCAG\) 2.0 by the World Wide Web Consortium](#)
  - WCAG 2.0, her türlü çevrimiçi içeriği geliştiren yazılımcıların (internet sitelerinden, metin ve PDF dosyalarına kadar), malzemelerini oluşturmalarına ve erişilebilirlik açısından test etmelerine yardımcı olan sağlam, başvurulabilir teknik standarttır. Çoğu bağışçı veya hükümet (Avrupa Birliği gibi), kamu sektörü bilgilerini veya eğitim kaynaklarını yayınlarken, kurumların bu talimatları izlemelerini istemektedir.
- [Accessibility and Open Educational Resources by CAST Universal Design for Learning in Higher Education. Licensed CC-BY-SA 4.0](#)
- CAST projesi (öğrenme için evrensel tasarımı destekleyen Uygulamalı Özel Teknoloji Merkezi), özellikle yüksek öğretim için eğitim kaynakları tasarlarken düşünülmesi gereken şeyler için faydalı bir inceleme ve kontrol listesidir.

Açık pedagoji hakkında daha fazla bilgi

- Açık Pedagoji Defteri: <http://openpedagogy.org>
- Açık pedagoji ve açık eğitim uygulamaları hakkında daha fazla bilgi için [Rajiv Jhangiani](#), [Robin DeRosa](#), [Catherine Cronin](#) ve [Maha Bali](#) tarafından hazırlanan çalışmayı inceleyin.
- [Curation of Posts on Open Pedagogy #YearOfOpen by Maha Bali](#)
- [What is Open Pedagogy? #YearOfOpen hangout April 24](#)
- Açık Eğitim Uygulamaları terimini tartışan farklı perspektiflere ilişkin video:

Açık politikalar hakkında daha fazla bilgi

- [BCcampus Open Education Working Group Guide by Lucas Wright and Krista Lambert. Licensed CC-BY 4.0](#)

- Lisansı Kurumlarında açık eğitimi destekleyen ve açık bir çalışma grubu oluşturan veya yürüten kütüphaneciler, personel ve eğitim kadrosu. Bu kaynak, kullanıcıların bir çalışma grubu kurmalarına, yürütmelerine ve devam ettirmelerine yardımcı olacak üç bölüm içermektedir.
- [OER Policy Development Tool by Amanda Coolidge and Daniel DeMarte, Institute for Open Leadership Fellows. Licensed CC-BY 4.0](#)
  - Kurumsal politika geliştirme için interaktif araç.

Katılımcıların tavsiye ettiği kaynaklar

CC sertifikası katılımcıları, sertifika sitesindeki Hypothes.is sayfasına not yazarak pek çok ek kaynak tavsiye etmektedir. Creative Commons olarak bu ek kaynakları henüz incelemedik, fakat katılımcıların katkılarını şurada dikkatinize sunuyoruz:

<https://certificates.creativecommons.org/cccerteducomments/chapter/additional-resources-6/>

Bölüm 6: Kütüphaneciler için Creative Commons

Hızla değişen bilgi ortamında kütüphanecilerin rolü gelişip değiştiğçe ve hizmet alanı genişledikçe ücretsiz lisanslarda uzmanlık, modern kütüphaneciler için önemli bir özellik haline geliyor.

Creative Commons lisansları, dünya genelinde açık eğitim ve açık erişim projeleri için en yaygın kullanılan ücretsiz lisanslardır; AEK ve AE platformlarının “açık” olma özelliğini CC sağlamaktadır. Bu modülde CC lisanslarını ve CC lisanslı içerikleri eğitim ve araştırma amaçlarıyla kullanmanın başlıca yollarını anlatıyoruz.

Bu bölüm beş başlıktan oluşmaktadır:

- 5.1 Bilimsel Araştırmalara Açık Erişim
- 5.2 AEK, Açık Ders Kitapları ve Açık Dersler
- 5.3 Kaynakları Bulmak, İncelemek ve Uyarlamak
- 5.4 AEK Yaratmak ve Paylaşmak
- 5.5 Eğitim Kurumlarının Desteği

Bu bölümün kapsadığı konulardan herhangi biri hakkında daha fazla bilgi isterseniz ek kaynaklara buradan ulaşabilirsiniz.

İsterseniz [Creative Commons Açık Eğitim Platformu](#)'na (Open Education Platform) katılarak dünya genelinde eğitim problemlerini işbirliğiyle çözme, çok uluslu açık eğitim uygulamalarını ve politika projelerini saptama, planlama ve koordine etme konularında da bizlere yardımcı olabilirsiniz.

 Bölüm 6'nın İngilizce orijinalini okumak için [buraya](#), Türkçe çevirisinin PDF kopyasını indirmek için [buraya](#) tıklayınız.

6.1 Araştırmalara açık erişim

Açık erişim literatürü dijitaldir, İnternet ortamındadır, ücretsizdir, telif hakkı ve lisans kısıtlamalarının çoğuna tabi değildir. Açık erişim, bilimsel ve akademik araştırmaların aktarılmasını sınırlayan mevcut "kapalı" sistemin tam tersidir. Bu mevcut sistem yavaş ve pahalıdır, araştırma için işbirliğine ve keşiflere uygun değildir. Bilimsel araştırmaların çoğu kamu kaynaklarıyla fonlanmasına rağmen teknik, hukuki ve mali engeller nedeniyle araştırma çıktılarına erişim zorlaşmaktadır. Açık erişim yayıncılık buna alternatif bir modeldir, dijital teknolojilerin, internet ağının ve açık lisansların tüm avantajlarından yararlanarak bilimsel araştırmalara ücretsiz erişim sağlamaktadır.

Öğrenim çıktıları

Bu üniteyi tamamladığınızda;

- Açık erişimi tanımlayabilir,
- Çalıştığınız kurumda öğrencilerinize ve araştırmacılara açık erişimin faydalarını anlatabilir,
- Yazarların eserlerine nasıl açık erişim sağlayacağını anlatabilirsiniz.

Neden önemli?

Üniversitelerdeki bilimsel sorgulamanın temelinde bilgi arayışı yer almaktadır. Öğretmek, açıkça fikir alışverişinde bulunmak ve özgün araştırmalar yayımlamak, akademisyenlerin, öğrencilerin, çalışanların ve diğerlerinin bilime katkıda bulunmak için uyguladıkları yöntemlerdir.

Üniversitelerdeki mevcut bilgi erişim ve paylaşım uygulamaları, araştırmanın ve bilimin yukarıda belirtilen amaçlarını ne ölçüde yansıtmakta ve desteklemektedir?

Bu ünite, kütüphanecilerin, Açık Erişim yayıncılık sayesinde bilgi erişim sürecinin iyileştirilmesine ve mevcut sistem ile üniversitelerdeki Açık Erişim uygulama ve

politikalarının uyumlu hale getirilmesine nasıl katkı sağlayacakları anlatılmaktadır.

CC'de Açık Erişim, tasarlayan Amy Collier, telif hakkı sahibi Creative Commons, CC BY

Sizin için neden önemli?

Çalıştığınız kurum, araştırmaların açık yayımlanmasını nasıl destekliyor (veya desteklemiyor)? Akademik araştırmaları arayan öğrencilere ve öğretim üyelerine nasıl yardım ediyorsunuz? Araştırma makalelerine erişmek isterken ücret isteğiyle karşılaştınız mı?

Temel bilgiler

Açık erişim

[Budapeşte Açık Erişim İniyatifi](#)'nin yaptığı tanımlamaya göre araştırmalara Açık Erişim (AE), "Bilimsel literatürün İnternet aracılığıyla finansal, yasal ve teknik bariyerler olmaksızın, erişilebilir, okunabilir, kaydedilebilir, kopyalanabilir, yazdırılabilir, taranabilir, dizinlenebilir, tam metne bağlantı verilebilir, yazılıma veri olarak aktarılabilir ve her türlü yasal amaç için kullanılabilir biçimde kamuya ücretsiz açık olması" biçiminde tanımlanmıştır. Araştırmaların

çoğaltılmasına ve dağıtılmasına konulan tek kısıtlama ve telif hakkının tek işlevi, yazarlara eserlerinin bütünlüğünü kontrol etme hakkı ve yazar olarak belirtilme hakkı vermektir.”

AE modelinin önemli unsurları:

1. Telif hakkı yazara ait kalır (yayıncının standart devir anlaşmasında değişiklik önerisi belirtilebilir ve atıf verilebilir).
2. Ambargo süresi yoktur.
3. Makaleyle birlikte araştırma verileri paylaşılır.
4. Araştırma makalesine Creative Commons lisansı eklenir, böylece metin ve veri aramak mümkün olur (bunun için ND dışındaki lisanslar eklenebilir, fakat CC BY lisansı tercih edilir).

AE politikalarını ve süreçlerini oluşturmanın, seçmenin ve uygulamanın en iyi yolları için [Budapeşte +10 tavsiyelerine](#) bakabilirsiniz. Örnek olarak “Mümkün ise fon sağlayıcı politikalarında özgür (libre) AE kuralı bulunmalıdır ve tercihen CC-BY lisansı veya eşdeğer lisans uyarınca bulunmalıdır.”

Günümüzde bilimsel yayınlar

Wikipedia, [bilimsel iletişimi](#) “araştırmaların ve diğer akademik makalelerin yaratıldığı, kalitelerinin belirlendiği, bilim dünyasına dağıtıldığı ve gelecekte kullanmak için saklandığı sistem” olarak tanımlamaktadır. Bu sistem, hem hakemlerin incelemesinden sonra dergilerde yayımlama gibi resmi iletim yollarını, hem de elektronik posta listesi yazışmaları gibi gayri resmi iletim yollarını kapsamaktadır.”

Current Funding Cycle for Research Articles

Limited dissemination, economic efficiency and social impact

"Research Article Cycles," Billymeinke. CC BY 4.0.

Mevcut bilimsel iletişim yaklaşımının yol açtığı zorluklar, yukarıdaki grafikte gösterilmiştir. Bu grafik, bilimsel araştırma sonuçlarını geliştirmek ve iletmek için günümüzde uygulanan süreci genel olarak açıklamaktadır. Sürecin birinci adımında bilim insanları, akademisyenler ve araştırma kurumları, çeşitli araştırmalar yapmak için fon ararlar. Bu fonlar genelde kamu kaynaklarından (örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nde ulusal sağlık kurumları) temin edilir, bunların yanı sıra çeşitli hayır kurumları (örneğin Bill ve Melinda Gates Vakfı) bazı alanlarda araştırmalara büyük fonlar sağlamaktadır.

Araştırmacılar fon bulduktan sonra deneyler yapar ve veri toplar. Araştırmacılar elde ettikleri sonuçları çoğunlukla akademik makale halinde yazar ve yayımlanması için bilimsel bir dergiye gönderir. Dergiler aldıkları makaleleri hakem değerlendirmesine gönderir, yani ilgili alanda uzman başka kişiler, söz konusu makaleleri okur, inceler ve genelde yorum yapar.

Hakem incelemesinden geçen makalelerin bazılarının dergide yayımlanmasına karar verilir. Dergi yönetimi, yazara makalesinin kabul edildiğini bildirir ve yazardan telif hakkını dergiye devretmesini talep eder (veya yazarla münhasır yayın sözleşmesi imzalar). Yazar bu koşulları kabul ederse telif hakkı uyarınca sahip olduğu münhasır hakları dergiye devretmiş olur. Bu durumda telif hakkı sahibi artık yazar değil dergi olur ve bu nedenle dergi, yasanın

tefif hakkı sahibine verdiği çok sayıda hakkı kullanarak makaleye erişimi ve kullanımı kısıtlayabilir.

Bu durumda dergiler bilimsel araştırmaların yasal hak sahipleri oldukları için üniversitelerin kütüphanelerine, araştırma kurumlarına ve kamuya o araştırmalara erişim lisansı verme yetkisine sahiptir ve genelde bunun için yüksek ücret talep ederler. Böylece bir döngüye girilir: akademisyenlerin genelde kamu kaynaklarını kullanarak hazırladıkları bilimsel veya akademik makalelere erişim hakkı, kar amacı güden yayıncılar tarafından satılır.

Yayın ambargo süresi (yayıncının münhasır yayın haklarına sahip olduğu süre, genelde 6 ay veya 1 yıl) sona erdikten sonra, kamu kaynaklarıyla finanse edilen bilimsel araştırma makalelerinin çoğuna erişim kısıtlı kalır, makaleler kurumların arşivlerine uygun şekilde konulmuş ise kullanıcıların bunları sadece okumasına izin verilir. Sonuçta kamu, yine kamu fonlarıyla oluşturulmuş bu bilimsel makalelere sınırlı ölçüde erişebilir ve makaleler akademide de tam potansiyeline ulaşamaz.

Mevcut akademik yayıncılık sistemi pek çok yönüyle eleştirilmektedir. Bu eleştirilerin başlıcaları [SPARC'ın Açık Erişim](#) sayfasında özetlenmiş ve aşağıda alıntılanmıştır:

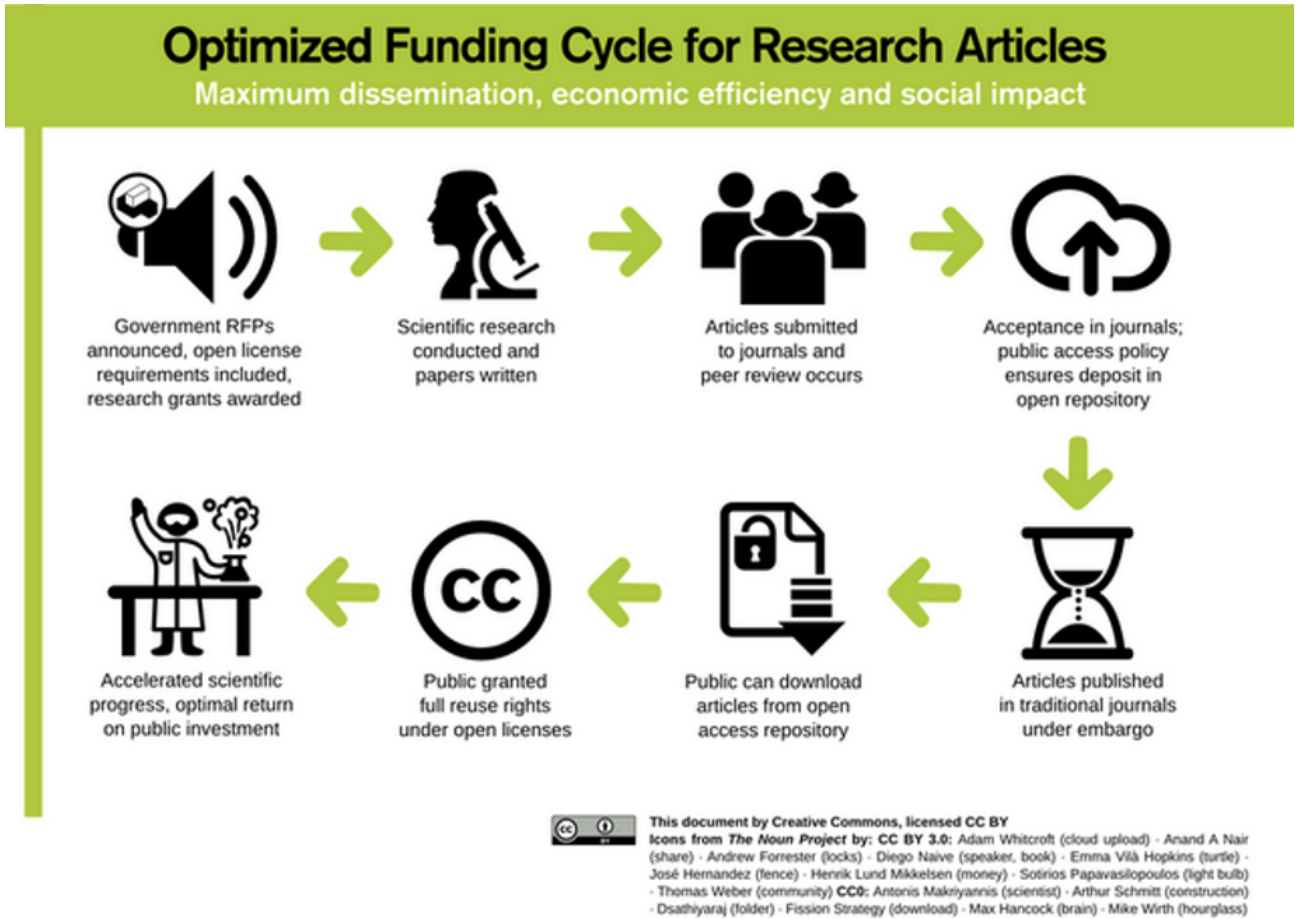
- Araştırmaların çoğu kamu fonlarıyla finanse edilmektedir, her yıl yüz milyarlarca dolar ayrılmaktadır ve tüm araştırmacıların büyük bir bölümü devlet üniversitelerinde çalışmaktadır.
- Araştırmacılar karşılığında gelir beklemeksizin bulgularını yayımlamaktadır. Diğer yazarların tersine araştırmacılar, eserlerini ücretsiz olarak yayıncılara vermektedir, amaçları ürettikleri bilgiyi paylaşmaktır.
- Hakem görevi üstlenen araştırmacılar, birbirlerinin eserlerini ücretsiz incelemektedir.
- Makaleler yayımlandıktan sonra onlara katkıda bulunan kişiler (örneğin araştırmaları destekleyen vergi mükellefleri ve kurumlar), makalelere erişmek için ücret ödemek zorunda kalmaktadır. Araştırma halkın yararına yapılmaktadır, fakat maliyetini ödeyen halka sunulmamaktadır. © 2007-2017 SPARC, lisans CC BY.

Dergilerin fiyatları giderek artmakta ve kütüphanelerin bütçelerini açmaktadır, bu nedenle üniversitelerin kütüphaneleri [zor kararlar vermek](#) durumunda kalmakta, genelde aboneliklerini iptal etmekte veya bütçenin diğer kalemlerini kısmaktadır. Araştırma Kütüphaneleri Derneği'ne (Association of Research Libraries-ARL) göre üye kütüphanelerin ortalama abonelik maliyeti 1989-2003 döneminde %315 artmıştır. Dergi fiyatlarında

ortalama artış 2003'ten bu yana yavaşlamıştır, fakat yılda yaklaşık %9 oranda artmaya devam etmektedir.

Açık erişim yayıncılık

“Kapalı erişim” yayıncılık sistemi, bilim insanlarının ve akademisyenlerin etkisini sınırlamaktadır ve bu nedenle ilerleme önemli ölçüde yavaşlamaktadır. Açık Erişim literatürü, akademisyen Peter Suber tarafından “dijital, İnternet ortamında, ücretsiz, telif hakkı ve lisans yasaklarının çoğuna tabi olmayan” literatür olarak [tanımlanmaktadır](#). Açık erişim yayıncılık sisteminin nasıl işlediği aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

“Research Article Cycles,” by Billymeinke. CC BY 4.0.

Daha önce grafiğini verdiğimiz günümüzdeki pahalı ve verimsiz akademik yayın sürecinin tersine, yukarıdaki grafikte alternatif bir yol olarak açık erişim süreci gösterilmiştir.

Süreç, resmi görev sisteminde açıklanan adımla, yani resmi bir makamın araştırma yaptırmak için duyuru yapmasıyla başlar. Açık erişim sisteminde bu duyuruda araştırmanın açık erişim formatlarında yayımlanacağı belirtilir. Sonraki evrede araştırmacılar bilimsel araştırma yapar ve akademik makaleler yazar. Araştırmacılar söz konusu araştırma makalelerini dergilere gönderdiklerinde devlet fonundan ücret alabilmek için açık erişime izin vermelidir. Bu durumda araştırmacılar telif hakkını kâr elde eden yayıncılara devretmezler, kendi ellerinde tutarlar. Veya araştırmacılar bilimsel makaleleri CC BY gibi açık erişim lisansları kapsamında yayımlayan bir açık erişim dergiye gönderebilirler. Her iki durumda da makalelerin haklarından bazıları (veya tümü) araştırmacılara ait kalır, bu sayede araştırmacılar makalelerini açık lisanslar kapsamında yayımlayabilir ve makalelerinin üniversitelerin veya diğer araştırma kurumlarının arşivlerine konmasına, uzun süre erişimine ve saklanmasına izin verebilirler. Bir makale açık lisans kapsamında yayımlandığında kullanıcılara o araştırmaya erişim ve kullanım izni verilir. Bu tür bir açık erişim sistemi, bilimsel araştırmaların özgün amacına ve sonuçları bilim dünyasıyla paylaşmaya daha uygundur. Sonuç olarak açık erişim sistemi daha etkin, eşitlikçi, ekonomik ve işbirlikçidir.

Açık Erişimi Açıklıyoruz! ([Open Access Explained!](#)) başlıklı videoyu seyredin.

Open Access Explained!

<https://www.youtube.com/watch?v=L5rVH1KGBCY&t=124s>

“Open Access Explained!” atıfları: Animasyon Jorge Cham Narration, Nick Shockey ve Jonathan Eisen. Çeviri yazı Noel Dilworth. the Right to Research Coalition, the Scholarly Publishing and Resources Coalition ve the National Association of Graduate-Professional Students işbirliği ile hazırlanmıştır. CC BY 3.0.

Açık Erişim Seçenekleri

Açık Erişimi tercih eden yazarlar, eserlerini birkaç şekilde yayımlayabilir. En yaygın yayımlama yöntemleri “Green” (Yeşil) veya “Gold” (Altın) açık erişimdir.

Yeşil açık erişim: Makalenin arşivlerde saklanmasına ücretsiz izin verilir. Kişisel arşivleme adı da verilmektedir. Yeşil Açık Erişim örneklerinden biri, [üniversitelerin akademik kurumsal](#)

arşivleridir. Söz konusu arşivler konuya göre organize edilebilir (örneğin fizik konulu makalelerin bulunduğu arXiv arşivi) ya da kurum bazında olabilir (örneğin Chicago Üniversitesi'nin Knowledge@UChicago arşivi).

Altın açık erişim: Makalenin son hali yayınevi tarafından açık erişim bir dergide yayımlanır ve açık lisans uyarınca kullanılmasına izin verilir. Açık erişim dergiler (a) makalelerinin halka ücretsiz sunulmasını isteyen ve (b) makalenin telif hakkını elinde tutmak isteyen yazarlardan genelde Makale İşlem Bedeli (Article Processing Charge-APC) almaktadır. MİB makaleye göre sıfır ile birkaç bin dolar arasında değişmektedir. MİB'ler hakkında ek bilgi için bakınız Wikipedia. Altın Açık Erişim dergilerden biri de PLOS'tur.

Açık Erişim Dergi Dizini (Directory of Open Access Journals-DOAJ) , açık erişim dergilerin listesini içermektedir, aşağıda ayrıntılı açıklanan HowOpenIsIt? ise açık erişimden kapalı erişimine tüm yayıncılık sistemlerinin ne kadar açık olduğunu ölçmek için hazırlanan kullanışlı bir araçtır.

ACCESS	READER RIGHTS	REUSE RIGHTS	COPYRIGHTS	AUTHOR POSTING RIGHTS	AUTOMATIC POSTING	MACHINE READABILITY	ACCESS
OPEN ACCESS	Free readership rights to all articles immediately upon publication	Generous reuse & remixing rights (e.g., CC BY license)	Author holds copyright with no restrictions	Author may post any version to any repository or website with no delay	Journals make copies of all articles automatically available in trusted third-party repositories (e.g., PubMed Central, OpenAire, institutional) immediately upon publication	Article full text, metadata, supporting data (including format and semantic markup) & citations may be accessed via API, with instructions publicly posted	OPEN ACCESS
OPEN ACCESS	Free readership rights to all articles after an embargo of no more than 6 months	Reuse, remixing, & further building upon the work subject to certain restrictions & conditions (e.g., CC BY-NC & CC BY-SA licenses)	Author retains/publisher grants broad rights, including author reuse (e.g., of figures in presentations/teaching, creation of derivatives) and authorization rights (for others to use)	Author may post some version (determined by publisher) to any repository or website with no delay	Journals make copies of all articles automatically available in trusted third-party repositories (e.g., PubMed Central, OpenAire, institutional) within 6 months	Article full text, metadata, & citations may be accessed via API, with instructions publicly posted	OPEN ACCESS
OPEN ACCESS	Free readership rights to all articles after an embargo greater than 6 months	Reuse (no remixing or further building upon the work) subject to certain restrictions and conditions (e.g., CC BY-ND license)	—	Author may post some version (determined by publisher) to any repository or website with some delay (determined by the publisher)	Journals make copies of all articles automatically available in trusted third-party repositories (e.g., PubMed Central, OpenAire, institutional) within 12 months	Article full text, metadata, & citations may be crawled without special permission or registration, with instructions publicly posted	OPEN ACCESS
OPEN ACCESS	Free and immediate readership rights to some, but not all, articles (including "hybrid" models)	Some reuse rights beyond fair use for some, but not all, articles (including "hybrid models")	Author retains/publisher grants limited rights for author reuse (e.g., of figures in presentations/teaching, creation of derivatives)	Author may post some version (determined by publisher) to certain repositories or websites, with or without delays	Journals make copies of some, but not all, articles automatically available in trusted third-party repositories (e.g., PubMed Central, OpenAire, institutional) within 12 months	Article full text, metadata, & citations may be crawled with permission, with instructions publicly posted	OPEN ACCESS
CLOSED ACCESS	Subscription, membership, pay-per-view, or other fees required to read all articles	No reuse rights beyond fair use/dealing or other limitations or exceptions to copyright (All Rights Reserved)	Publisher holds copyright, with no author reuse beyond fair use	Author may not deposit any versions to any repositories or websites at any time	No automatic posting in third-party repositories	No full text articles available for crawling	CLOSED ACCESS

HowOpenIsIt? SPARC AND PLOS tarafından hazırlanan rehber. CC BY.

Ön baskı ve açık erişim portallar gibi bazı modeller halen gelişme aşamasındadır ve yayınevlerinin egemen olduğu modellerin kısıtlamalarına tabi olmayan Açık Erişim yayıncılıkta yeni bir yaklaşım olarak değerlendirilebilirler. Açık Erişim yayıncılıkta yeni geliştirilen bu yaklaşımlar hakkında daha fazla bilgi için ek kaynaklara göz atabilirsiniz.

Yazarların yayın haklarını öğrenmesi

Kütüphaneciler, telif hakkı ve çeşitli akademik yayıncılık seçenekleri hakkında bilgi toplayarak öğretim üyelerinin ve lisansüstü öğrencilerin araştırmalarını yayımlamalarına yardım edebilirler.

Akademik yayıncılar, genelde araştırmaları yayımlamadan önce yazarların haklarını yayınevlerine devretmesini gerekli görürler. Kütüphaneciler, makale yazan öğretim üyelerinin ve öğrencilerin telif haklarını yayınevine devretmeleri halinde hangi haklardan vazgeçeceklerini onlara açıklayarak yardımcı olabilirler. Örneğin telif hakkını devreden akademisyen yazarlar, araştırmalarını kendi sitelerine koyma hakkını kaybedebilir.

Öğretim üyelerinin ve akademisyenlerin haklarını ve yayın seçeneklerini öğrenmesi için ve bu haklarını kullanmalarına yardım etmek için çeşitli araçlar bulunmaktadır. Creative Commons'ın, Authors Alliance ile birlikte geliştirdiği [Termination of Transfer \[1\]](#) bunlardan biridir, daha önce yayın anlaşması imzalamış yazarlara, daha önce devrettikleri yayın haklarını nasıl geri alabilecekleri ve makalelerini yeni koşullara, örneğin CC lisansına uygun olarak nasıl yayımlayabilecekleri hakkında bilgi vermektedir. [Scholars Copyright Addendum Engine \[2\]](#) ise, geleneksel akademik yayıncılara makale gönderen akademisyen yazarların yayın sözleşmelerinde değişiklik yapması içindir. Bu araç, yazarlara haklarını ellerinde tutmak için çeşitli seçenekler sunmaktadır ve geleneksel yayın sözleşmesine eklenecek bir sözleşme üretmektedir. Ayrıca Authors Alliance bu araçlar ve açık erişim hakkında çok sayıda [kaynak](#) yayımlamaktadır; PLOS da açık erişimin faydaları hakkında [kaynaklar](#) ve makaleler içermektedir.

Kütüphaneciler, farklı yayın seçeneklerinin okuyucuları ve yazarların eserlerini nasıl etkilediğini akademisyenlerin anlamasına da yardım edebilirler. Bir derginin veya yayının önemini onun ortalama atıf sayısını ölçerek belirleyen başlıca ölçüte 'etki faktörü' adı verilmektedir. Etki faktörleri bir derginin önemini yüzde yüz doğrulukla ölçmediği için Nature dergisi gibi bazı yayınevleri, [etki faktörlerinin](#) dergiler açısından önemini sorgulamaktadır. Açık Erişim makale yayımlayan akademisyenlerin çoğu, bu tür geleneksel ölçütler yerine etkiyi ölçen farklı sistemleri, örneğin [altmetrik](#) sistemini desteklemektedir. [Science OA-Finder](#) sitesinin yaptığı bir araştırmaya göre, Açık Erişim kapsamındaki makaleler, ücret karşılığında indirilen makalelere kıyasla ortalama %50 daha fazla araştırma etkisinde bulunmaktadır. Bu konuda ek bilgi için Jon Tennant'ın 2016'da yayımladığı ve açık erişimin akademik, sosyal ve ekonomik avantajlarını anlatan [makaleyi](#) okuyabilirsiniz.

Üniversitelerde ve diğer kurumlarda açık erişim uygulamaları ve politikaları

Açık Erişim politikası, bilimsel çalışmalarını kamuya açmak isteyen araştırmacıları desteklemek için kurumların uyguladığı resmi politikadır. Bu politikalar hakemlerin incelediği makaleleri, konferans sunumlarını, hakemlerin incelediği makale taslaklarını ya da kurumsal akademik arşivlerde yer alan ön baskıları kapsayabilir. Açık Erişim politikaları genelde araştırmacıların bilimsel araştırma çıktılarını daha geniş kitlelere ulaştırmalarına ilişkin önerileri içermektedir.

Açık Erişim savunucusu Peter Suber, “zorunluluk” sözcüğünün açık erişim politikalarında kullanmak için iyi bir terim olmadığı, aslında İngilizcedeki hiçbir sözcüğün uygun olmadığı görüşündedir. Zorunluluk olmadan da kurumlar, kütüphaneler veya telif hakkı ofisleri ile birlikte çalışarak mevcut yayıncılık uygulamalarından açık erişim yayıncılığa geçiş imkanı sunan fakülte politikaları oluşturmayı düşünebilirler.

Üniversite politikaları

Çok sayıda üniversite, bünyelerinde çalıştırdıkları araştırmacıların yazdıkları makalelerin yayın haklarını, çalışma ellerinden çıktığı andan itibaren açık erişimli olarak yayımlamaya uygun şekilde, üniversite yönetimlerine devrettikleri Açık Erişim politikalarını uygulamaktadır. Bu süreç, yayınevleriyle problemler yaşanmasına yol açmaktadır, çünkü bir makalenin telif hakkı yayıncıya devredilmeden önce üniversite o makale üzerinde resmi bir hakka sahip olmaktadır. Bu politikalar, üniversitelerin kendi kadroları tarafından yapılan araştırmalara erişmesi ve saklaması gerektiği varsayımı nedeniyle uygulanmaktadır. Örnek olarak [California Üniversitesi Açık Erişim Politikasını](#) okuyabilirsiniz. Üniversitelerin, araştırma kuruluşlarının ve akademik kurumların uyguladığı yüzlerce Yeşil Açık Erişim politikasını içeren Açık Erişim Materyal Arşivleme Politikaları Rehberinde (Registry of Open Access Repository Material Archiving Policies -[ROARMAP](#)) bulunan çok sayıda kurumsal açık erişim politikasını da okuyabilirsiniz.

Çalıştıkları üniversite veya kurum için açık erişim politikası hazırlamak isteyen kütüphaneciler için Harvard Açık Erişim Projesi (Harvard Open Access Project) bir [araç](#) geliştirmiştir. Açık Erişim politikaları genelde Bilimsel İletişim Ofisleri tarafından hazırlanmaktadır, fakat kütüphaneciler bu politikaların hazırlanmasına çeşitli şekillerde yardım edebilirler.

Kamu politikası

Üniversiteler seviyesinde açık erişim politikalarının hazırlanmasını teşvik etmeye ek olarak, kamu kaynakları ile finanse edilen araştırmaların devletin Açık Erişim politikası kapsamında kamuya sunulması da sağlanabilir. Bu uygulama genelde kamu kaynaklarından veya sponsorlardan fon olarak yapılan araştırmaların çıktılarını açık erişim koşulu konularak yapılmaktadır. Bir araştırma ilgili makalenin arşive konulması ve/veya açık lisansla yayımlanması koşuluyla finanse edilirse, o makaleye erişim ve kullanım fırsatları artmaktadır ve sonuçta araştırma fonunun değeri artmaktadır. Örnek olarak, ABD Ulusal Sağlık Kurumları (NIH) [Kamu Erişim Politikası](#) uyarınca, söz konusu kurumlardan fon olarak yapılan araştırmaların taslak makaleleri derhal bir hakem tarafından incelenmeli ve PubMed Central arşivine konulmalıdır, metnin son hali ise bir dergide yayımlanmasından itibaren 12 ay içinde arşive konulmalıdır.

Bilimsel ve Teknolojik Araştırmalara Adil Erişim Yasası ([FASTR](#)) 2012-2017 döneminde ABD Temsilciler Meclisine ve Senatosuna sunuldu. FASTR yasasına göre yıllık araştırma bütçeleri 100 milyon dolardan fazla olan federal resmi kurumlar, finanse ettikleri araştırmaların, makalelerinin hakemler tarafından incelenmesinden ve bir dergide yayımlanmasından itibaren 6-12 ay içinde söz konusu makaleleri kamuya ücretsiz olarak İnternet ortamında sunmalıdır. FASTR yasası çıkarsa, resmi kurumların finanse ettikleri araştırmaların makalelerinin tüm kullanıcılara ücretsiz olarak sunulmasını ve [makalelerin dijital ortamda kullanılmasını](#) sağlayacaktır, böylece araştırma sürecinde devrim yapacağı anlaşılan yeni bilgisayarlı analiz araçları kullanılabilir.

Açık erişim politikalarını uygulamak

Çoğu açık erişim politikasının amacı, kamu (veya vakıf) tarafından finanse edilen araştırmaların herkes tarafından okunabilmesini ve - ideal olarak - sıfır ambargo süresi ile açık lisans ile paylaşılmasını sağlamaktır. Açık erişim politikasının uygulanması söz konusu olduğunda, birden çok kişi önemli rol oynar.

Fon sağlayıcı ve program görevlilerinin açık erişim politikasını anlaması, bunun önemini hibe alanlara sözlü ve yazılı olarak açıklayabilmesi, kamuoyunun araştırmaya ve araştırma verisine AE politikası koşulları doğrultusunda erişime sahip olduğundan emin olmak için süreci takip etmesi gerekir.

Üniversite yönetimleri, açık erişim dergilerinde yayın yapan veya araştırmalarını farklı biçimlerde açık bir şekilde paylaşan öğretim üyelerine destek sağlamalıdır (örneğin, tam zamanlı bir AE / AEK kütüphanecisi isitihdam etmek). Kurumlar ayrıca, AE yayıncılık pratiklerini uygulayan öğretim görevlilerini terfi süreçlerinde ödüllendirmek (cezalandırmamak) için politikalarını (gerektikçe) gözden geçirebilir ve değiştirebilir.

Açık erişim hakkında yanlış söylentiler çürütüldü

Açık Erişim, özellikle de makale yayımlamak için zaman azaldığında öğretim üyelerine ve öğrencilere korkutucu yeni bir dünya gibi görünebilir. Açık Erişim yayıncılık hakkında söylentilerin doğru olmadığını açıklayan pek çok yayın bulunmaktadır, günümüz akademik dünyasında bu korkulardan veya yanlış anlamalardan kurtulmak için bahsedilen rehber niteliğindeki yayınları dikkatle okumak önemlidir.

- Peter Suber, "[Field Guide to misunderstandings about Open Access](#)"
  - Minnesota Üniversitesi, "[Myths about Open Access Publishing.](#)"
  - Mike Taylor, "[Persistent Myths about open access scientific publishing](#)"
-

Son notlar

Üniversiteler, bilimsel araştırmaların ilerlemesinde önemli rol oynamaktadır ve akademik yayınlar, akademisyenlerin bulgularını meslektaşlarıyla ve kamuyla paylaşmaları için başlıca yollardan biridir. Kütüphaneciler, üniversitelerdeki bilgi ve belge yöneticileri olarak araştırmacılarla işbirliği içinde bilgi erişim sürecini iyileştirip güçlendirebilirler.

Kütüphaneciler bu amaçla bazı alanlarda yayımlanan bilimsel makalelere erişimi ve bunların etkisini/görünürlüğünü arttırmak için Açık Erişimin neden ve nasıl kullanılması gerektiği hakkında bilgi verebilir, telif hakkı ile ilgili soruları yanıtlayabilir, yol gösterebilir ve tavsiyelerde bulunabilirler.

Dipnotlar

[1] Termination of Transfer adı araç halen sadece ABD yasalarına tabi telif hakları ve sözleşmeler için geçerlidir. Creative Commons olarak bu aracı genişletme ve dünya genelinde bilgi ve kaynaklar sunmasını sağlama çalışmalarımız devam etmektedir.

[2] SCAE aracı ve ekleri 2019'da Creative Commons tarafından güncellenmektedir.

6.2 AEK, açık ders kitapları ve açık dersler

Açık eğitim bir fikirdir, bir içerik, uygulama, politika ve toplum bileşimidir ve uygun şekilde desteklendiğinde dünyanın her yerinden insanların ücretsiz, yararlı açık öğrenim materyallerine sıfır maliyetle erişmelerine yardım edebilir. İnsanlık tarihinde ilk defa herkesin istediği öğrenimi görme olanağına sahip olduğu bilgi çağında yaşıyoruz. Öğrenimde yapılan bu değişikliğin kilit noktası, Açık Eğitim Kaynaklarıdır (AEK). AEK terimi ücretsiz paylaşılan ve içeriğini özgürce kullanma, paylaşma ve yeniden düzenleme izinlerini kamuya yasal olarak veren eğitim materyalleri anlamına gelmektedir.

AEK aşağıda açıklanan nedenlerle mümkündür:

- Eğitim kaynaklarının çoğu dijital ortamda hazırlanmaktadır [1] ve dijital kaynaklar neredeyse sıfır maliyetle saklanabilir, kopya edilebilir ve dağıtılabılır;
- İnternet sayesinde kamu dijital içerikleri kolayca paylaşabilir; ve
- Creative Commons lisansları herkesin telif hakkını elinde tutmasını ve eğitim kaynaklarını dünya genelinde insanlarla paylaşmasını basit ve yasal bir işlem haline getirmektedir.

Yararlı eğitim materyalleri dünya genelinde insanlarla neredeyse sıfır maliyetle paylaşılabilirdiğinden [2], birçok kişi, eğitimcilerin ve devletlerin bu tür paylaşımlarda bulunmalarının ahlaki ve etik bir yükümlülük olduğunu ileri sürmektedir. Creative Commons olarak AEK'lerin yüksek öğrenimde kullanılan pahalı ve korumalı içeriklerin yerini alacağını ümit etmekteyiz. Bu modele geçilirse dünya genelinde daha adil ekonomik fırsatlar ve sosyal faydalar elde edilecektir ve eğitim içeriğinin kalitesinden ödün verilmeyecektir.

Neden önemli?

İnternet çağında eğitimin önceki kuşaklara kıyasla daha pahalı ve daha katı olması sizce mantıklı mı? Günümüzde eğitim hiç olmadığı kadar önemlidir. Bireylere, ailelere ve toplumlara en çok mutluluk, refah ve güvenlik sunan unsurdur. Resmi eğitim dışında pek çok ilginç ve faydalı deneyler yapılmaktadır, fakat resmi eğitim kurumlarının verdikleri diplomalar, sertifikalar ve diğer belgeler, dünya genelinde pek çok kişinin yaşam kalitesi için hala çok önemlidir.

Open Educational Resources: The Education Ecosystem Comes to Life, hazırlayan
opensourceway CC BY-SA 2.0

Resmi eğitim, İnternet çağında bile daha pahalı ve daha katı olabilmektedir. Pek çok ülkede eğitim materyalleri yayınevleri, ders kitapları ve diğer kaynaklar için büyük ücretler almaktadır. Söz konusu yayınevleri, kâğıda basılı kitaplardan dijital ortama geçiş yaparken eğitim kaynaklarının öğrencilere ait olması modelinden öğrencilerin kaynaklara sadece geçici olarak erişmesini sağlayan “İnternet tabanlı erişim” modeline geçmektedir.

Ek olarak, yayıncılar, sürekli kısıtlayıcı teknolojiler geliştirerek öğrencilerin ve öğretim üyelerinin geçici olarak eriştikleri kaynakları kullanım haklarını sınırlamaktadır; örneğin materyallerin basılmasını, kes-yapıştır yapılmasını ve arkadaşlar arasında paylaşılmasını yasaklamak için yeni önlemler almaktadır.

Öğrenim çıktıları

Bu bölümü tamamladığınızda;

- Açık eğitim materyalleri (AEK) terimindeki “açık” sözcüğünün anlamını açıklayabilir,
- AEK, açık ders kitapları, açık dersler ve KAÇED’ler arasındaki farkı tanımlayabilirsiniz.

Sizin için neden önemli?

Eğitim materyallerinin giderek artan fiyatları ve giderek azalan esnekliği, kullanıcıları nasıl etkiliyor? Tüm hakları koruyan telif hakkı ve ilgili yasalar sizce öğrencilerin ve eğitimcilerin masraflarının artmasında ve esnekliğinin azalmasında ne gibi rol oynuyor?

Temel bilgiler

AEK ve Açık Ders Kitapları Şu videoyu seyredin: Why OER? (süre 03:48)

Why OER?

<https://www.youtube.com/watch?v=qc2ovIU9Ndk>

The Council of Chief State School Officers, CC BY 4.0. Müzik: The Zeppelin, yaratıcı Blue Dot Session

William and Flora Hewlett Vakfı “açık eğitim kaynakları” (AEK) terimini şöyle tanımlamaktadır: *Açık Eğitim Kaynakları, kamu malı olan veya ücretsiz kullanılmasına ve başka kullanım değerlerine dönüştürülmesine izin veren fikir eseri lisansı kapsamında yayımlanan öğretim, öğrenme ve araştırma kaynaklarıdır.*

AEK'ları daha basit bir şekilde tanımlamak isterseniz: *AEK'lar tüm öğrencilerin faydalanması için ücretsiz indirilebilen, değişiklik yapılabilen ve paylaşılabilen eğitim materyalleridir [3].*

Giderek fiyatları artan ve esneklikleri azalan geleneksel eğitim materyallerinin aksine, AEK'lar her yerde herkese ücretsiz indirme, değişiklik yapma ve başkalarıyla paylaşma izni vermektedir. David Wiley bu terimi başka bir şekilde tanımlamaktadır: Sadece kamuya 5R etkinliklerini yapma izni verir şekilde lisanslı eğitim materyalleri AEK'dır.

5R aktiviteleri şunları içermektedir:

- Saklama (Retain) - içeriğin kopyalarını oluşturma, sahip olma ve kopyalarını kontrol etme izni (örn. indirme, çoğaltma, saklama ve yönetme)
- Tekrar Kullanma (Reuse) - içeriği farklı şekillerde kullanma izni (örn. sınıfta, çalışma grubunda, internet sitesinde veya videoda)
- Revize Etme (Revise)- içeriği uyarlama, düzeltme veya değiştirme izni (örn. içeriği başka bir dile çevirme)

- Yeniden Düzenleme (Remix)- yeni bir şey oluşturmak için orijinal veya revize içeriği başka malzemelerle birleştirme izni (örn. içeriği bir 'mashup' (bütünleşik uygulamalar) şeklinde birleştirme)
- Yeniden Dağıtma (Redistribute)- orijinal içeriğin kopyalarını, kendi revizyonlarınızı veya kendi düzenlemelerinizi başkalarıyla paylaşma izni (örn. bir kopyasını bir arkadaşınıza verme)

Bir eğitim kaynağının size 5R izni veren açık eğitim kaynağı olduğunu doğrulamanın en kolay yolu, kaynağın halka açık olduğunu veya türev çalışmaların oluşturulmasına izin veren bir Creative Commons lisansı kapsamında lisanslandırılmış olduğunu belirlemektir - CC BY, CC BY-SA, CC BY-NC veya CC BY-NC-SA. Bu listeye Kamu Malı İşaretini eklemeyin çünkü bir ülkede bu şekilde etiketlenen bir kaynak, başka bir ülkede kamu malı olmayabilir. Bölüm 3'te belirtildiği gibi, Kamu Malı İşareti, yasal bir etkiye sahip değildir.

AEK'lar pek çok farklı biçimde ve türde hazırlanmaktadır. Bir AEK tek bir video veya simülasyon gibi küçük bir nesne olabilir, bir üniversite eğitim programı gibi büyük bir nesne de olabilir. Eğitimcilerin tüm hakları saklı telif hakkıyla korunan ders kitapları yerine kullanacakları yeterli bir AEK koleksiyonu hazırlamaları çok zordur, ya da en azından çok zaman alır. Bu nedenle AEK'lar genelde eğitimcilerin anlamasını ve uyarlamasını kolaylaştırmak için geleneksel ders kitaplarına benzer şekilde bir araya getirilmekte ve sunulmaktadır.

"Açık ders kitabı" terimi basitçe, kullanım sürecini kolaylaştırmak için geleneksel ders kitabına benzeyecek şekilde düzenlenmiş bir AEK koleksiyonudur. Farklı disiplinlerde açık ders kitapları örneklerini görmek için, [OpenStax](#), [the Open Textbook Library](#) veya [BCcampus Open Education](#) adreslerini ziyaret ediniz.

Zaman zaman, AEK, dijital eğitim yazılımı (courseware) şeklinde toplanır ve sunulur. Açık eğitim yazılımı örneklerini görmek için, [Open Education Consortium](#) ve [MIT OCW](#) adreslerini ziyaret ediniz.

Araştırmalar, öğretmenler AEK kullandıklarında öğrencilerin [sadece paradan tasarruf etmediklerini](#) aynı zamanda tüm hakları saklı telifli eğitim malzemeleri yerine AEK tercih edildiğinde öğrencilerin [daha iyi sonuçlar](#) elde edebildiklerini göstermektedir.

AEK fikri, [Cape Town Açık Eğitim Bildirgesi](#) (2007) ve [Cape Town +10](#) (2017), UNESCO Paris [AEK Beyannamesi](#) (2012), UNESCO Ljubljana AEK Eylem Planı (2017) ve UNESCO AEK

[Tavsiyesi](#) (2019) gibi çeşitli belgelerle gösterildiği gibi, çeşitli kişiler, kurumlar ve hükümetler tarafından güçlü bir şekilde savunulmaktadır.

AEK ve ücretsiz kütüphane kaynakları

Öğretmenler ve öğretim görevlileri genelde, derslerinde tüm hakları saklı ticari içerik, ücretsiz kütüphane kaynakları ve AEK'nı bir arada kullanırlar. Kütüphane kaynakları, o kurumdaki öğrenciler ve öğretmenler için "ücretsiz" olsa bile, (a) kurumun kütüphanesi satın almak veya abone olmak zorunda olduğundan bunlar "ücretsiz" değildir ve (b) genel olarak halka açık değildir. Bu tablo, bu eğitim kaynaklarının her bir türünün öğrencilere maliyetini, öğretmenler ve öğrencilere verilen yasal izinlerini tanımlamaktadır.

	Öğrencilere Maliyeti	Öğretmen ve Öğrencilerin İzinleri
Ticari Ders Kitapları	Pahalı	Kısıtlayıcı
Kütüphane Kaynakları	Ücretsiz	Kısıtlayıcı
Açık Eğitim Kaynakları	Ücretsiz	5R Aktiviteleri

İlköğretim / ortaöğretim (K-12) ve yüksek öğretimde AEK

AEK eğitimin tüm sektörlerinde kullanılır. Bununla birlikte AEK'nın üretim ve kullanım şekli, çalıştığınız eğitim kademesine göre çoğunlukla farklılık gösterir.

Genelde, yüksek öğretimde görev alan öğretmenler daha yüksek ihtimalle,

- zamana, kaynaklara ve eğitim malzemelerini üretmek ve revize etmek için desteğe sahiptir,
- oluşturdukları içeriğin telif hakkına sahip olurlar (yüksek okul / üniversite ile olan sözleşmelerine bağlı olarak), ve
- derslerinde hangi içeriğin kullanılacağına ilişkin tek taraflı karar verebilirler (bkz. [akademik özgürlük](#))

Bu nedenle, yüksek eğitimde çalışan öğretmenler, genellikle AEK üreticileridir ve derslerinde AEK kullanılıp kullanılmayacağına karar verebilirler. Yüksek öğretimde AEK kullanımı, bireysel olarak eğitim görevlisi seviyesinde gerçekleşme eğilimindedir. Bu fırsat verildiğinde, açık eğitim içeriğinin oluşturulması ve kabulü, açık eğitim uygulamalarına / pedagojisine geçiş için öğretim kadrosuna zaman, kaynak ve destek verilmesi kritik öneme sahiptir.

Örnek: [British Columbia Fakültesi bir Açık Ders Kitabı yazdı.](#)

Genelde, ilköğretim / ortaöğretim (K-12) öğretmenleri, daha düşük ihtimalle,

- zamana, kaynaklara ve eğitim malzemelerini üretmek ve revize etmek için desteğe sahiptirler,
- oluşturdukları içeriğin telif hakkına sahip olabilirler (okul / ilçe ile olan sözleşmelerine bağlı olarak), ve
- müfredatlarında hangi içeriğin kullanılacağına ilişkin tek taraflı karar verebilirler.

Bu nedenle, ilköğretim ve ortaöğretim (K-12) okullarında AEK kullanımı, bireysel olarak öğretmen seviyesinden ziyade ilçe veya okul düzeyinde gerçekleşme eğilimindedir. Örnek:

[Yeni Zelanda okullarında açık politikalar.](#)

Açık eğitim kaynakları: Çok kısa bir tarihçe

Bu belgede "Açık Eğitim Tarihine" kapsamlı bir genel bakış sunmak için yeterli alan bulunmadığından, açık eğitim hareketinin büyümesine katkıda bulunan önemli olaylardan bazılarına yer verilmiştir. (Listeye dahil edebileceğimiz başka kritik olaylar biliyorsanız, lütfen bize söyleyin ve biz de tarihçeyi güncelleyelim. Teşekkürler!)

- 1969 - [İngiltere Açık Üniversitesi](#) açıldı
- 1983 - [GNU'nun çıkışı ile Özgür yazılım](#) hareketi kuruldu
- 1989 - [World Wide Web](#)
- 1997 - [MERLOT](#)
- 1998 - [U.S. Telif Hakkı Süresi Uzatma Yasası](#)
- 1998 - "Açık içerik" terimi türetildi ve [Açık İçerik Lisansı](#) yayınlandı
- 1999 - [Açık Yayın Lisansı](#) yayınlandı
- 1999 - [Connexions](#) çıkarıldı (2012'de OpenStax olarak yeniden adlandırıldı)
- 2001 - [Vikipedi](#)
- 2001 - [Creative Commons](#) kuruldu
- 2001 - [MIT Courseware](#)
- 2002 - [Budapeşte Açık Eğitim İnisiyatifi](#)
- 2002 - Creative Commons [lisansları](#) çıkarıldı
- 2002 - [UNESCO Açık Eğitim Kaynakları](#) ismini türetti
- 2004 - İlk yıllık [Açık Eğitim Konferansı](#)
- 2005 - [OpenCourseWare Konsorsiyumu](#) kuruldu (2014'te Açık Eğitim Konsorsiyumu olarak yeniden adlandırıldı)
- 2006 - [WikiEducator](#)
- 2007 - [Cape Town AEK Bildirgesi](#)
- 2007 - [OER Commons](#)
- 2007 - [Wiley](#) ve Coursera "açık ders" deneyleri yaptı
- 2008 - [Opening Up Education](#) yayınlandı
- 2008 - [Bağlantıcılık ve Bağlantılı Bilgi](#)
  - 2000 öğrencinin katılımı sonucu, "kitlesele açık çevrimiçi ders" veya [KAÇD](#) terimi ortaya çıktı. KAÇD'i tanımlayan bu videoyu izleyin: "[KAÇD nedir?](#)" video (4:26) Dave Cormier, CC BY 3.0
- 2012 - [OpenStax](#) ilk açık ders kitabını yayınladı.
- 2012 - [UNESCO AEK Paris Bildirgesi](#)
- 2013 - [OERu](#) çıkarıldı
- 2017 - [UNESCO 2. Dünya AEK Kongresi](#)
- 2019 - [UNESCO AEK Tavsiyesi](#)
- 2020 - [UNESCO'nun AEK Dinamik Koalisyon'u kurması](#)

Son notlar

İster açık ders kitabı olarak isterse dijital açık eğitim havuzu olarak düzenlenmiş olsun, AEK, öğretmenlere, öğrencilere ve diğer kişilere, eğitimi daha ekonomik ve daha esnek kılan geniş birtakım izinler sunmaktadır. Eğitimciler herkes için etkin eğitim kaynaklarına erişimi en üst düzeye çıkarmak istediklerinden, bu izinler hızlı, düşük maliyetli deneyimleme ve yenilenmeye olanak tanımaktadır.

Dipnotlar

[1] Çoğu AEK dijital olarak "doğmaktadır", yine de AEK dijital ve basılı formatlarda öğrencilere sunulabilmektedir. Tabii ki, dijital AEK'nın paylaşılması, değiştirilmesi ve yeniden dağıtılması kolaydır, ancak bir şeyin dijital olması AEK olduğu anlamına gelmez.

[2] Birçok ülkede (çoğu AB üyesi ülke gibi), maliyet bir problem olmakla birlikte, kısıtlayıcı telif hakları ve daraltılmış adil kullanım / adil tasarruf hakları, yeni öğretim yöntemlerini sınırlandırabilmektedir.

[3] AEK iletişimi üzerinde çalışan Kuzey Amerikalı açık eğitim savunucuları koalisyonu OER Communications tarafından hazırlanmıştır: oer-comms@googlegroups.com

6.3 Kaynakları bulmak, değerlendirmek ve uyarlamak

Eğitmenlerin sınıfta ilgili öğrenim kaynaklarını sağlamalarını gerektiren görsel ve canlı bir kültürde yaşıyoruz, ancak başkalarının büyük eserlerini bulmak ve tekrar kullanmak her zaman basit değildir. Bu bölümde, başkalarının AEK'nı nasıl bulacağınızı ve kendi sınıflarınızda kullanmak için nasıl uyarlayacağınızı öğreneceksiniz.

Neden önemli?

Siz ve öğrencilerinizin ihtiyacı olan AEK'nı bulmak için hangi bilgi ve becerilere ihtiyaç var? Küresel açık eğitim camiasına katılacak, dersiniz için en iyi açık kaynakları bulacak ve çalışmanızı AEK olarak paylaşacaksanız, açık lisanslı kaynakları nasıl bulacağınızı, değerlendireceğinizi ve uyarlayacağınızı bilmeniz ve başkalarına da nasıl öğreteceğinizi bilmeniz gerekir. Peki ya daha büyük düşünmek istiyorsak, açık eğitimin küresel olarak ne gibi bir etkisi olabilir? İçeriği revize etme, yeniden düzenleme ve paylaşma fırsatının ve açıklığın küresel ölçekte potansiyel etkisi nedir? Eğer toplumun, dünyanın tüm bilgisine erişimi olsaydı ve bunları yaratıcı bir biçimde yeniden düzenlenebilseydi, küresel sorunlarla baş etmek için ne gibi yeni fırsatlar bulabilirdik (örneğin, [Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri](#))?

Öğrenim çıktıları

Bu bölümü tamamladığınızda;

- Açık kaynaklar, Google CC Search ve diğer platformlarda AEK bulabilir,
  - Bulduğunuz AEK'nı nasıl tekrar kullanacağınızı / revize edeceğinizi / yeniden düzenleyeceğinizi değerlendirebilir,
  - Lisans uyumluluğuna dikkat ederek farklı AEK'nın nasıl birlikte kullanılabileceğini gösterebilirsiniz.
-

Sizin için neden önemli?

Öğrenim kaynaklarınızı şu anda nerden buluyorsunuz? Halihazırda kullandığınız malzemeler için açık alternatifler arıyor musunuz? Mevcut öğrenim kaynaklarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz ve bu ölçümleri açık lisanslı içeriğe nasıl uyguluyorsunuz?

Halihazırda kullandığınız öğrenim kaynaklarını tanımladıktan sonra, kendinize şu soruları sorun:

- Bu kaynak tüm öğrencilerime ücretsiz olarak sunuluyor mu?
- Öğrencilerim ve ben, bu kaynakların bir kopyasını sonsuza kadar saklayabilir miyiz?
- Sınıfımın içerikteki hataları düzeltmesi, eski veya yanlış içeriği güncellemesi, eseri geliştirmesi ve dünyadaki diğer eğitimlerle paylaşması için yasal izinler gerekiyor mu?
- Öğrencilerim, ders çalışmaları kapsamında öğrenim kaynaklarımıza katkıda bulunabilir ve geliştirebilirler mi?

Bu sorulara yanıtınız "Hayır" ise, siz ve öğrencileriniz, büyük ihtimalle, yapmak istediğiniz şeyi yapmak için ihtiyacınız olan yasal izinleri sağlamayan öğrenim kaynakları kullanıyorsunuz. Diğer yandan, tüm sorulara "Evet" yanıtı verdiyseniz, büyük ihtimalle AEK kullanıyorsunuz.

Temel bilgiler

Kaynakları bulmak İnternet üzerindeki her şey AEK değildir ve "açık" olarak etiketlenmiş bazı eserlerin, 5R faaliyetlerinde kullanılması için yasal izinleri olmayabilir. Peki AEK'nızı nasıl tanıyabilir ve sınıfınız için en çok işe yarayacak AEK'nı nasıl seçebilirsiniz? Unutmayın: bir kaynağın AEK olması için (a) herkese ücretsiz sunuluyor olması ve (b) halka açık olması veya kaynağı değiştirmek için herkese 5R izni veren açık bir lisans kapsamında olması gerekmektedir.

Kullanmak istediğiniz kaynakları bulma, sınıfınıza AEK getirmenin ilk adımıdır. Arama, AEK kullanan eğitimcilerin önündeki başlıca engellerden biridir. Neyse ki, AEK aramak için birçok temel yöntem bulunmaktadır.

Öncelikle, AEK'nın nasıl bulunacağına dair kısa bir giriş için, "[Nasıl AEK bulabilirim?](#)" (1:31) videosunu izleyiniz.

How can I find OER?

<https://www.youtube.com/watch?v=NJRlaQkiWKw>

"How can I find OER?" Video: Council of Chief State School Officers, CC BY 4.0. Müzik: Blue Dot Sessions - Lahaina: CC BY NC 4.0

Dünya genelinde AEK faaliyetlerine dair bir fikir edinmek için [OER World Map](#) üzerinde AEK projelerine ve insanlara kısaca bir göz atınız.

Büyük AEK koleksiyonları barındıran birçok internet sitesi bulunmaktadır (örneğin, Wikimedia Commons), fakat bazı üniversiteler, kendi AEK havuzlarına ve servislerine sahiptir. İyi bir ilk adım, [Google Gelişmiş Arama](#) kullanarak genel bir AEK araması yapmak ve sonuçlarınızı "Kullanım Hakları" (ekranın altındaki aşağı açılır menü) kriterine göre filtrelemek olacaktır. Bu aracın nasıl etkin kullanılabileceğine dair, [Google paylaşımına bakın](#).

İnternet sitenizde veya blogunuzda AEK'nızın nasıl paylaşılacağına ek olarak, açık lisanslı içeriği paylaşabileceğiniz yüzlerce çevrimiçi platform bulunmaktadır. Creative Commons [bir dizin tutmakta](#) olup bu dizinde, eğitimcilerin en çok kullandıkları popüler AEK platformları içerik türüne göre düzenlenmiştir (fotoğraflar, video, ses, ders kitapları, dersler, vs).

Açık eğitimler çoğunlukla, AEK ararken open edu e-posta grupları üzerinde birbirlerinden yardım istemektedirler. Katılabileceğiniz bazı platformlar şunlardır:

- [CC Open Education Platform \(davetiye\)](#) - Lütfen kim olduğunuzu ve neden katılmak istediğinizi anlatın.
- [OER Forum](#)
- [International OER Advocacy](#)
- [OER Discuss](#)
- [Open Knowledge Open Edu](#)
- [Open Edu SIG](#)
- [Wikimedia Education](#)
- [US OER Advocacy](#)
- [SPARC: Library OER](#)
- [Educause Openness](#)

AEK arama konusunda daha popüler seçenekler hakkında daha fazla bilgi istiyorsanız, [Açık Washington ders modülünü](#) okuyun.

Kaynakları değerlendirmek

Tüm eğitim kaynaklarında olduğu gibi, AEK'nın kullanımdan önce değerlendirilmesi gerekmektedir. AEK konusunda yeni olan eğitimler, AEK ücretsiz olduğu ve başka eğitimlerce yeniden düzenlenmiş olabileceği için kalite konusunda endişe duyabilirler. AEK kullanma ve değerlendirme süreci, geleneksel tüm hakları saklı telifli kaynakları değerlendirmekten farklı değildir. Eğitim kaynakları ister açık lisanslı isterse kapalı olsun, öğrencilerin neye ihtiyacı olduğunu ve müfredatın ne istediğini bilen siz olduğunuz için, kalitesini en iyi değerlendirecek kişi de siz olacaksınız.

Konu uzmanları (eğitmenler ve kütüphaneciler), eğitim kaynaklarının kalitesini ve uygunluğunu, çoğunlukla aşağıdaki kriterlerle birlikte değerlendirirler:

- Doğruluk
- Yazarın / kurumun saygınlığı
- Teknik üretim standardı
- Erişilebilirlik

- Amaca uygunluk

Kimsenin size, ücretsiz olduğu için AEK'nın "düşük kaliteli" olduğunu söylemesine izin vermemeye dikkat edin. [SPARC AEK Efsane Avcılığı Kılavuzu](#)'nda söylendiği gibi:

- Giderek dijitalleşen ve internete bağlanan dünyada, "ne kadar köfte o kadar ekmek" atasözü geçerliliğini yitirmektedir. Toplumun tüm alanlarında, kullanıcıların maliyetini çarpıcı bir biçimde azaltan veya ortadan kaldıran yeni modeller gelişmektedir ve tüm bu yenilikler eğitim kaynaklarına da yayılmıştır.
- AEK yayıncıları, kaynaklarının kaliteli olmasını sağlamaya çalışmışlardır. Sıkı editör ve hakem denetimli kılavuzlar kapsamında birçok açık ders kitabı üretilmektedir ve birçok AEK havuzları, eğitimcilerin materyalleri incelemelerine (ve diğerlerinin incelemelerini görmelerine) olanak tanımaktadır. Ayrıca, AEK'nın aynı anda hem ücretsiz hem de yüksek kaliteli olabileceğini ve daha önemlisi, olumlu öğrenci öğrenme sonuçlarını destekleyebileceğini gösteren kanıtların miktarı giderek artmaktadır.

Yine de "yüksek veya düşük kaliteli eğitim kaynakları" hakkında bir tartışmanın içine çekilmemeye dikkat edin, çünkü eğitimcilerin gerçekten endişelenmeleri gereken şey "etkinliktir". David Wiley'in şu iki paylaşımını okuyun: ["Yüksek Kalite" demeyi bırakın ve Hayır, Gerçekten – "Yüksek Kalite" Demekten Vazgeçin.](#)

Kaynakları yeniden düzenlemek ve uyarlamak

Açık lisanslı öğrenim materyalleri, eğitimcilerin bu materyalleri daha etkin kullanmalarına olanak tanır ve dolayısıyla daha iyi öğrenim ve öğrenci çıktılarına yol açar. AEK yeniden düzenlenebilir ve uyarlanabilir: öğrencilerin ihtiyaçlarına uyacak şekilde güncellenebilir, özel tasarlanabilir ve geliştirilebilir: AEK'nın yerel dile tercüme edilmesi, bir biyoloji açık ders kitabının yerel bilim standartlarına uyacak şekilde uyarlanması ya da AEK simülasyonunun işitme engeli olan bir öğrencinin erişebileceği şekilde değiştirilmesi.

Yeniden düzenleme ve uyarlama fikirleri eğitim açısından önemlidir. Diğer eğitimciler ve yazarların oluşturdukları malzemelerin yaratıcı biçimde yeniden kullanımı, ilham vermenin çok ötesinde bir anlam taşır; öğrencilerimize eğitim kaynakları hazırlamak için farklı malzemeleri kopyalayabilir, uyarlayabilir ve birleştirebiliriz.

Fotoğraf, José Carlos Cortizo Pérez. CC BY 2.0

Başkalarının ürettikleri malzemeleri alıp farklı kaynaklardan malzemelerle bir araya getirmek, sadece pedagoji açısından değil, aynı zamanda telif hakkı açısından da aldatıcı olabilir.

Çevrimiçi dijital eğitim platformları, topluma bu kaynakları kullanma, yeniden düzenleme ve paylaşma yetkisi veren (veya vermeyen) farklı yasal izinlere sahiptir. Bu yasal kategorilerden birkaçı aşağıda belirtilmiştir:

- Halka açık eserler (telif hakkıyla kısıtlanmayan), herhangi bir eser ile yeniden düzenlenebilir.
  - Örnek: Herhangi bir kişi Mark Twain'in [Huckleberry Finn'in Maceraları](#)'nı, Lewis Carroll'ın [Alice Harikalar Diyarında](#)'sı ile birleştirip yeniden düzenleyebilir (remix).
- İnternette ücretsiz sunulan, yalnızca proje hizmet koşullarına uygun olarak kullanabileceğiniz veya dürüst kullanım veya dürüst iş yapma gibi telif hakkı istisnası veya sınırlaması ile kullanabileceğiniz tüm hakları saklı telifli eserler.
  - Örnek: Birçok Kitlese Açık Çevrimiçi Ders (KAÇD), içeriğin ücretsiz tekrar kullanımına izin vermekle birlikte, kopyalama, revize etme, yeniden düzenleme ya da yeniden dağıtımına izin vermemektedir.
- Kapalı formatlardaki tüm hakları saklı telifli eserler, topluma bir eseri yeniden düzenleme veya uyarlama izni vermemektedir.
  - Örnek: kullanma ve bağlantı verme izninizin dahi olmadığı, sadece canlı oynatma hizmeti şeklinde sunulan hasılat rekoru kırmış bir film.

- Çeşitli izin ve kısıtlamaları bulunan Creative Commons lisanslı eserler (ve diğer ücretsiz lisanslar).
  - Örnek: Wikipedia (BY-SA) içeriklerini ticari amaçlarla tekrar kullanmanıza izin verirken, WikiHow (BY-NC-SA) izin vermemektedir. Bir Wikipedia makalesi, bir WikiHow makalesi ile birlikte yeniden düzenlenemez.

Hangi CC lisanslı ürünlerin diğer CC lisanslı ürünler ile yeniden düzenlenebileceğini öğrenmek istiyorsanız, Bölüm 4.4'te işlediğimiz [CC Yeniden Düzenleme Tablosu](#)'na tekrar bakınız. İki CC lisanslı eserin kesişiminde yeşil onay işareti varsa, bu iki eseri birlikte yeniden düzenleyebilirsiniz. Siyah X işareti gördüğünüz yerlerde, bu iki CC lisanslı eserleri birlikte yeniden düzenleyemezsiniz.

	 PUBLIC DOMAIN	 PUBLIC DOMAIN	 BY	 BY SA	 BY NC	 BY ND	 BY NC SA	 BY NC ND
 PUBLIC DOMAIN	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✗
 PUBLIC DOMAIN	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✗
 BY	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✗
 BY SA	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✗	✗
 BY NC	✓	✓	✓	✗	✓	✗	✓	✗
 BY ND	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
 BY NC SA	✓	✓	✓	✗	✓	✗	✓	✗
 BY NC ND	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗

CC Lisans Uyumluluk Tablosu / CC BY 4.0

MARC kayıtları ve üst veriler

AEK ile ilgili, içeriğin kullanılabilmesini sağlayan, arama yapmaya, düzenlemeye ve kurumunuzdaki mevcut içerik sistemlerine uyumuna izin veren [üst veri standartları](#) vardır.

Üst veri; araştırmacı, başlık, konu başlığı, sınıf düzeyi, anahtar sözcükler gibi bilgileri ve diğer kategorik bilgileri içerir.

Açık ders kitaplarını kütüphane koleksiyonunuza kolayca ekleyebileceğiniz pek çok kaynak vardır. UnGlue.it'in Creative Commons e-kitaplarından oluşan kapsamlı bir veritabanı bulunmaktadır. 2014 yılında, 1.897 ücretsiz e-kitap eklenmiştir ve bunların 1.076 tanesinin Creative Commons lisanslı vardır. Ayrıca, unglue.it'e, kullanıcıların özelleştirilebilir MARC (Makine Tarafından Okunabilir Kataloqlama) kayıtlarını indirmelerine ve yüklemelerine olanak sağlayan [kütüphaneci araçları](#) eklenmiştir. Ücretsiz, açık lisanslı kaynaklar olarak, AEK çoğunlukla katalog dışında yaşam sürer ve kataloglama standartları, arşivlerden farklılık gösterebilir. Bir AEK'ın katalogda nasıl görünebileceğini görmek için, OpenStax için [Worldcat](#) katalog kaydına bakabilirsiniz. AEK'ı'yi nasıl katalogluyorsunuz? Tartışmak için sınıf sohbet özelliğini kullanın.

Open Textbook Library (Açık Ders Kitabı Kütüphanesi) ve [BC Campus](#) ayrıca, AEK için [MARC bibliyografik kayıtlarını](#) sunar. Open Textbook Library (Açık Ders Kitabı Kütüphanesi) ayrıca bütün MARC kayıtları için CC0'ı kullanır. CC'nin MARC kayıtları için nasıl kullanılabileceğine dair detaylı bilgi için [okuyun](#).

Son notlar

İnanılmaz bilgi bolluğunun olduğu bir dünyada yaşıyoruz ve giderek daha yüksek oranda dijital bilgi açık olarak lisanslanıyor. Öğrenme ortamınızın ve öğrencilerinizin ihtiyaçlarına uyan, doğru, açık kaynakları bulmak bazen zorlayabilir. AEK'ı kullanmak için başlıca motivasyonlardan biri, bu çalışmalarını, üyelerin ihtiyaçlarına en iyi uyacak biçimde değiştirebilme, yeniden düzenleyebilme ve paylaşabilme olanağıdır. Arama motorları, AEK arşivleri ve platform servisleri gibi yerleşik araçlara sahip uygulamalar Creative Commons lisanslarının kullanılabilmesine yardımcı olmaktadır, ama halen doğru AEK'ı bulmak öğretim üyeleri ve kütüphane kullanıcıları için zaman alıcıdır.

6.4 AEK oluşturma ve paylaşmak

Bu bölümün önemli bir kısmı; yaratımın yasal perspektiften nasıl işlediği, hem de pratik anlamda, bir şeyi yaparak ve yaratarak nasıl ğendiğimiz konularını kapsar. Bu nite de, AEK'nın en büyük etkiyi sağlayacak ve herhangi bir yasal ya da teknik engelle karşılaşılmayacak şekilde nasıl yaratılması gerektiğini keşfedecek ve AEK yaratma alıştırmaları yapacağız.

Fotoğraf hansol. "Shared" CC BY 2.0 (Not: resim, internetten kaldırılmıştır)

Neden nemli?

Herhangi bir eğitmenin işinin büyük bölümü eğitim materyallerini hazırlamak, güncellemek ve birleştirmektir. Bu materyallerin açık erişimli hale getirilmesi yalnızca birkaç ekstra aşama gerektirir ve düşündüğünüzden daha kolaydır. Bu aşamalar nelerdir? Kaynakları açık hale getirerek yaratmak ve yayınlamak istediğinizde ne düşünmeniz ve beklemeniz gerekir?

Eğitim kaynaklarımızı AEK olarak paylaştığımızda, en iyi uygulamalarımızı, uzmanlığımızı, karşılaştığımız zorlukları ve çözüm yollarını da paylaşmış oluruz. Eğitim, paylaşmaktır.

Çalışmalarımızı daha fazla kişiyle paylaştığımızda, daha iyi kütüphaneciler ve eğitimler oluruz.

Öğrenim çıktıları

Bu bölümü tamamladığınızda;

- AEK'nın uygulamada nasıl çalışacağını bilebilir,
  - Kaynaklarınız için CC lisans(lar)ı seçebilir,
  - Açık lisans kararınızı diğer AEK ile uyumluluk açısından (yani, başka kaynaklarla birleştirilip yeniden düzenlenebilir mi?) inceleyebilir,
  - Herkes için AEK erişilebilirliğini geliştirme açısından ihtiyaçları ve zorlukları tanımlayabilirsiniz.
-

Sizin için neden önemli?

Şu anda ne gibi öğrenim kaynakları oluşturuyorsunuz? Bu kaynakları yayınlıyor veya geribildirim için diğer insanlarla paylaşıyor musunuz? Diğer eğitimlerin, öğrencileri, kütüphaneci veya bilim insanlarının hangi kaynaklarınızdan faydalanabileceklerini düşünüyorsunuz? Eğer paylaşmayı seçerseniz, başkalarına ne kadar özgürlük vermek istiyorsunuz; başkalarının eserinizi tekrar kullanmaları için hangi izinleri vereceksiniz?

Temel bilgiler

Neden paylaşmalı?

Eserinizi AEK olarak paylaşmanın neden önemli olduğuna dair bir bilgi için, şu videoyu izleyin: [Open Education Matters: Why is it important to share content?](#) (süre 03:51)

Open Education Matters: Why is it important to share content?

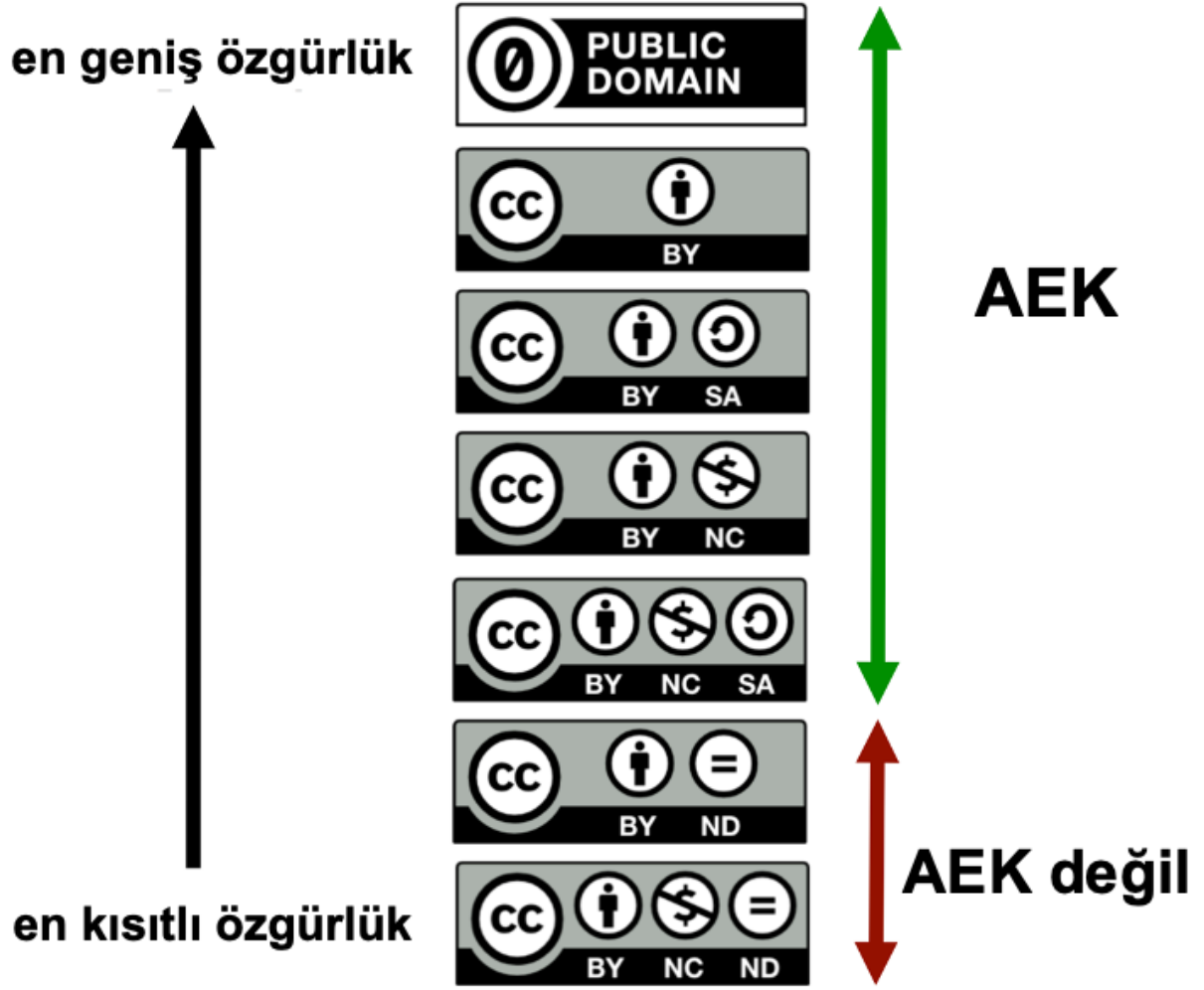
<https://www.youtube.com/watch?v=dTNnxPcY49Q>

Open Education Matters: Why is it important to share content? Video: Nadia Mireles, CC BY 3.0

Eğitmenler ve kütüphaneciler AEK'nı herkesle paylaşabildikleri [1] için biz de yapmalıyız. Neticede eğitimde temel olarak bilgi ve fikir paylaşımı esastır. Kütüphaneler, arşivlemeye, paylaşmaya ve öğrencilerin aradıkları bilgileri bulmalarına yardımcı olurlar. Biz, eserimize CC lisansı verdiğimiz takdirde, bu eseri basit yasal izinlerle toplum ile paylaşmış oluruz. Eserinizin paylaşımı dünyaya bir hediyedir.

AEK için bir CC lisansı seçmek

Creative Commons, altı açık telifli lisans paketine sahiptir ve yazarların CC lisanslarını veya halka açık araçları seçmelerini ve kullanmalarını tamamen desteklemektedir. Bununla birlikte, CC lisansı kapsamında sunulan tüm eğitim malzemeleri AEK değildir. Hangi CC lisanslarının eğitim kaynaklarıyla iyi çalıştığını ve hangilerinin çalışmadığını detaylı olarak gösteren bu tabloyu inceleyin.

İki CC NoDerivatives (ND), Türetilemez lisansı, AEK uyumlu değildir, çünkü toplumun eğitim kaynağını revize etmesine veya yeniden düzenlemesine izin vermemektedir. ND lisansları, 5R ilkelerini veya diğer önemli AEK tanımlarını karşılamadığından, açık eğitim hareketi, ND lisanslı eğitim kaynaklarını "AEK" olarak kabul etmemektedir. AEK'nız için doğru lisansın seçimi, diğer kullanıcılara hangi izinleri vermek istediğinizi ve hangi izinleri kendinize saklamak istediğinizi düşünmenizi gerektirir. "[Açık Ders Kitabı Topluluğu, Açık Ders Kitapları için CC BY Lisansını Savunuyor](#)" başlıklı makaleyi okuyun, eğitim için neden Creative Commons Attribution License (CC BY) lisansını tavsiye ettiklerini düşünün. Bilimsel araştırmaların yayınlanmasında aynı lisans hakkındaki diğer argümanlara sahip benzer bir metni, Open Access Scholarly Publishers Association'dan "Neden CC BY?" makalesinde bulabilirsiniz.

Lisanslar, lisans seçimi ve eserinize veya diğer kişi ve kaynaklardan derlenmiş eserlere nasıl uygulanacağı konusunda temel bilgiler için, Bölüm 4.1'i tekrar okuyun.

AEK içeren CC lisansı adli davaları

Creative Commons içtihadının detaylı analizi için, Bölüm 3.4 "Lisans Yaptırımları"na bakınız. Creative Commons, dünya genelinde yargı çevrelerinde mahkeme kararları ve içtihadına ilişkin bir listeyi [CC Yasal Veritabanı](#) üzerinde tutmaktadır.

2017–18 döneminde, açık eğitime ilişkin iki yasal dava görülmüştür: nite 4'te atıfta bulunulan Great Minds karşısında FedEx Office ve Great Minds karşısında Office Depot davaları (bkz. Bölüm 4.2 ve Ek Kaynaklar). Bir hatırlatma olarak, her ikisinde de dava konusu ticari amaç dışında okullar tarafından kullanılan AEK'dır. Her iki davada, bölge mahkemeleri, CC BY-NC-SA lisansı kapsamında eğitim malzemeleri kullanan bir okul bölge müdürlüğünün talebi üzerine, ticari fotokopi mağazasının eğitim malzemelerini oğaltabileceğini ve bu nedenle telif ihlali veya CC lisansı ihlali oluşmadığını tespit ettiler.

Diğer hususlar

Doğru CC lisansının seçimini dışında, açıklık ve pedagojinin diğer hangi yönleri düşünmeye değerdir? [Burada yer alan listeden](#) AEK oluştururken çalışmanızda takip edebileceğiniz en iyi uygulamalar bulabilirsiniz.

"AEK Paylaşımı"na ilişkin [Open Washington Modülü 8](#), AEK'nın evrimii olarak nasıl paylaşılabileceğine ve çevrimdışı kullanım için nasıl hazırlanabileceğine dair pratik tavsiyelerde bulunmaktadır.

AEK'nın herkes tarafından ulaşılabilir olmasını sağlamak

Temelinde, AEK herkesin erişime sahip olmasını sağlamakla ilgilidir. Sadece zenginler değil, ya da sadece gören veya duyan insanlar, İngilizce okuyabilen insanlar, yüksek hızlı internete sahip dijital cihazlara sahip olanlar değil – herkes.

Yazarlar ve kurumlar AEK oluşturdukça ve paylaştıkça, erişilebilirliğe ilişkin en iyi uygulamaların, baştan itibaren eğitimsel ve teknik tasarımın bir parçası olması gerekmektedir. Öğitmenlerin eğitim kaynaklarının engelliler dahil tüm öğrenciler tarafından tamamen erişilebilir olmasını sağlama gibi yasal ve etik sorumlulukları bulunmaktadır.

Erişilebilir Eğitim Malzemeleri Ulusal Merkezi tarafından hazırlanan şu videoyu izleyin [“Basitçe Söylemek Gerekirse: Dijital Öğrenim Malzemelerinde Erişilebilirliği Anlamak”](#) (6:42)

Simply Said: Understanding Accessibility in Digital Learning Materials

<https://www.youtube.com/watch?v=HzE5dj1WTS0>

“Simply Said: Understanding Accessibility in Digital Learning Materials” by National Center on Accessible Educational Materials, CC BY 3.0.

Kütüphane web siteleri, kütüphane konu rehberleri, kataloglama ve Creative Commons

Kendilerini içerik yaratıcısı rolünde bulan kütüphaneciler, çalışmalarını nasıl lisanslayabileceklerini merak ediyor olabilirler. Amerika Birleşik Devletleri'nde 5.000'den fazla eğitim kurumu, konu kılavuzu içerik yönetim sistemi olarak LibGuides'i tercih ederek kullanıyor ve tüm dünyada 120.000'den fazla lisans sahibi bulunuyor. Kaynaklarınızı Creative Commons ile lisanslamak, [License Chooser](#)'ı kullanarak LibGuide ya da sitenizde bir buton oluşturmak kadar basit olabilir.

Kütüphanelerin web sitelerinde yalnızca Creative Commons ile ilgili yüzlerce Libguides (Kütüphane Rehberleri) vardır. Şu [arama sonuçlarına](#) göz atın ve Creative Commons ve telif hakkı konularında kütüphaneciler tarafından bir araya getirilen kaynakları keşfedin.

Son notlar

Eğitimde açıklık, yalnızca kaynaklara erişmek ya da bu kaynakları kullanabilmeye, değiştirmeye ve öğrencilerinizle paylaşabilmeye yasal hakkınız olması anlamına gelmez. Açık eğitim, insanlığın bilgi birikimine herkesin aktif şekilde katılabilmesini ve katkıda bulunabilmesini sağlayan içerik ve uygulamaları tasarlamak anlamına gelir. Eğitimciler ve öğrenciler, diğerlerinin AEK'ını değiştirirken ve yeni AEK yaratıp paylaşırken, erişilebilirlik özelliği her zaman tasarım kontrol listenizde yer almalıdır.

6.5 Kurumunuzu açık hale getirmek

Neden önemli?

Dünyanın dört bir köşesindeki eğitim kurumları, eğitimcilerini, personelini ve öğrencilerini AEK kullanma, revize etme ve paylaşma konusunda yeni açık eğitim uygulamalarıyla ve bunları uygulayan topluluklarla nasıl destekleyeceklerini anlamaya çalışıyorlar. Eğitim kurumlarının yöneticileri, açık eğitimi desteklemek ve teşvik etmek için çeşitli politika araçlarını nasıl kullanabilirler?

Öğrenim çıktıları

Bu bölümü tamamladığınızda;

- Açık eğitim hedeflerinize ulaşmanız için politika gerekip gerekmediğini ve gerekiyorsa neden gerektiğini saptayabilir,
- Açık eğitim politikası seçeneklerini anlayabilir,
- Mevcut kurumsal politikalarınızı değerlendirebilir, • Kurumsal, açık bir politikanın nasıl geliştirileceğini bilebilirsiniz.

Sizin için neden önemli?

Açık eğitim politikalarınızı destekleyen kurumsal politikalarınız bulunsaydı ne olurdu? Derslerini açık derslere dönüştürmek isteyen öğretim üyelerine para ve zaman verilebilseydi ne olurdu? Terfi ve kadro kuralları, eğitim kaynaklarının ve/veya araştırmaların paylaşılmasını ödüllendirseydi ne olurdu? Açık eğitim yanlısı politikalar sizi ve öğrencilerinizi nasıl etkiliyor?

Temel bilgiler

Eğitim kurumları, aralarından seçim yapabilecekleri geniş bir açık eğitim politikaları seçenekleri yelpazesine sahiptir.

- AEK'nın varlığı, ve bunların öğrencileriniz ve öğretim kadronuza faydaları konusunda farkındalık yaratın.
  - Faaliyet: Okulunuzda veya üniversitenizde her sene "açık eğitim" günü düzenleyin.
- Paydaşlarınıza kurumunuzun açık eğitim stratejisini desteklemeleri için yetki verin.
  - Faaliyet: Öğrenciler, öğretmenler, erişilebilirlik uzmanları, dekanlar, kitapçılar, bağışçılar, kütüphaneler, eğitim malzemeleri tasarımcıları, e-öğrenim vb.'den oluşan bir Açık Öğretim Çalışma Grubu oluşturun.
- Finanse ettiğiniz tüm içeriğin AEK olduğundan emin olun.
  - Faaliyet: Üniversite / okul tarafından finanse edilen kaynakların açık lisansa sahip olmalarını gerektiren bir açık lisanslama politikası tasarlayın, kabul edin ve uygulayın. Kurumunuz için açık bir politika oluşturmak üzere [AEK Politika Geliştirme Aracını](#) kullanın. Başkalarının oluşturdukları açık politika örneklerini [AEK Politika Dizini](#) (global) ve [Kuzey Amerika AEK politika ve projeleri](#) 'nde bulabilirsiniz.
- Bir eğitim sorununu çözmek için bir faaliyet çağırısı yayınlayın.
  - Faaliyet: Bir AEK Hibe Programı hazırlayın. En çok kayıt yapılan 50 dersin kapalı içerikten AEK'na dönüşümü için, öğretim kadrosu ve personeli desteklemek için fon ayırın.
  - Örnek: Maricopa County Community College, öğretim malzemelerinin maliyetlerini düşürmek için açık ders kitabı girişimi başlattı. Açık dersler oluşturmak ve öğretim kadrosunu AEK konusunda eğitmek için hibeler sağladılar. Süreçleri hakkında daha fazla bilgiye buradan ulaşabilirsiniz.
- Açık eğitimi desteklemek için mevcut stratejik belgelerden yararlanın.
  - Faaliyet: Kilit kurumsal strateji belgelerine açık eğitim hedefleri ekleyin.
  - Faaliyet: Dersler / programlarda AEK benimsendiğinde gelişim görülen temel performans göstergelerini tanımlayın ve izleyin.
  - Örnek: Öğrenci sonuçlarının geliştirilmesi, 1. günde öğrenim kaynaklarının %100'üne erişebilen öğrencilerin oranının artırılması, dersten geçme / kalma dönemlerinde okul terk oranının azaltılması, dönem başına alınan kredi sayısının artırılması, öğrenci borcunun azaltılması, mezuniyet süresinin kısaltılması.
- AEK paylaşımını kolaylaştırın
  - Faaliyet: Küresel bir AEK havuzuna kaydolun ve öğretmenlerinizin ve öğrencilerinizin başkalarının hazırladıkları AEK'nı bulmalarını ve kendi AEK'nı paylaşmalarını kolaylaştırın. Mesleki gelişim sağlayın.

- Eğitmenlerin yasal paylaşım haklarına sahip olmalarını sağlayın.
  - Faaliyet: Eğitmenin alışmasına CC lisansı alabilmek için gerekli yasal haklara sahip olması için kurum ile ğretim üyeleri / öğretmenler arasındaki sözleşmede değişiklik yapın.
  - rnek: Yeni Zelanda'da uygulanan bir Creative Commons politikası, öğretmenlere kaynaklarının paylaşımı ve yeniden kullanımı konusunda önceden evrimii dağıtım izni vermektedir. Politika aynı zamanda gerek okulun gerekse de öğretmenin - aynı zamanda ülkenin ve dünyanın dört bir yanından ğretmenlerin - Yeni Zelandalı ğretmenlerin ürettikleri kaynakları görev yaptıkları süre boyunca kullanmaya ve uyarlamaya devam etmelerini sağlamaktadır. Creative Commons NZ okulların kabul etmesi için [açıklamalı bir politika şablonu](#) geliştirmiştir.
- Öğrencilere AEK bilgileri sağlayın.
  - Faaliyet: Bir derste AEK veya açık bir ders kitabı kullanıp kullanmadığını öğrencilerin görebilmeleri için ders kataloglarında AEK Dersi tanımlamaları bulunmasını zorunlu tutun. rnek: CUNY katalogunda AEK'nı etiketliyor ([video](#)).
- Paylaşımı dllendirin.
  - Faaliyet: OER hazırlayanları / kabul edenleri / kullananları ve Açık Erişim dergilerinde yayınlayanları ödüllendiren terfi ve kıdem politikaları oluşturun. Terfi ve kıdem incelemesi sırasında, AEK oluşturma ve uyarlama, müfredat yeniliği ve akademik hizmet bağlamında uygun şekilde ödüllendirilmelidir.

Açık eğitim politikalarının uygulanması

Çoğu açık eğitim politikasının amacı, kamu (veya vakıf) tarafından finanse edilen eğitim kaynaklarının 5R izinleriyle kamuya açık olmasını sağlamaktır. Konu açık eğitim politikalarının uygulanması olduğunda, bir çok insan önemli bir role sahiptir.

Finansr ve program görevlilerinin açık politikayı anlamaları, finansmandan faydalananlara bunun önemini sözlü ve yazılı olarak iletmeleri ve politika koşulları kapsamında toplumun açık lisanslı içeriğe tam erişebildiğini kontrol ederek durumun takibini yapmaları gerekmektedir.

Üniversite / yüksek okul yönetimi, açık pedagoji / uygulamalara yönelik olarak AEK hazırlayan, yeniden düzenleyen, paylaşan ve uyarlayan ve/veya derslerini yeniden tasarlayan ğretim kadrosuna tam destek sağlamalıdır (rneğin tam zamanlı AEK / AE

(Açık Erişim) kütüphane görevlisi tutmak gibi). Kurumlar ayrıca, açık eğitim çalışmalarıyla uğraşan öğretim görevlilerinin terfi ve kıdem inceleme dönemlerinde (cezalandırılmak yerine) ödüllendirilmelerini sağlamak için terfi ve kıdem politikalarını gözden geçirebilir ve (ihtiyaç varsa) değiştirebilirler.

Son notlar

Eğitim kurumları eğitmenleri, personeli ve öğrencilerini kapalı içerik ve uygulamalardan açık içerik ve uygulamalara yönlendirdiklerinde, açık eğitim gelişir. Eğitmenler dersleri en iyi şekilde tasarlamak, uygulama ve eğitimlerini, öğrencilerin bilgiyi ortaklaşa yaratmalarını ve fikir ve kaynaklarını küresel bir kitle ile açıkça paylaşarak bilginin sınırlarını zorlamalarını sağlayacak şekilde düzenlemek isterler. Fakat eğitmenler bunu yalnız başlarına yapamazlar. Açık eğitime geçmek ve tüm avantajlarından faydalanabilmek için siyasi ve finansal desteğin yanı sıra zaman, personel ve politika desteğine ihtiyaç duyarlar.

Ek kaynaklar

Açık Erişim hakkında ek kaynaklar

- Peter Suber, [A Very Brief Introduction to Open Access](#) by Peter Suber: Açık Erişimin kısa tanımı, araştırma makaleleri, Açık Erişim depoları, arşivleri ve dergileri
- Washington Üniversitesi Kütüphanesi, [Open Access Publishing: A New Model Based on Centuries of Tradition](#). Kütüphaneciler için açık erişim yayıncılığın kısa tanımı, açık erişim desteği hakkında kütüphanecilere yol gösteren ek kaynakların linkleri
- Berkeley Üniversitesi Kütüphanesi Akademik İletişim Hizmetleri Bölümü, [Open Access Publishing](#): Açık erişim ve finansmanı hakkında bilgiler, açık erişimin akademik yayınlara ne kadar uygun olduğu açıklaması
- Aaron Tay, [Academic Libraries and Open Access](#). Açık erişim yayınların akademik yayınlara genelde ne kadar uygun olduğuna ve açık erişimi günümüzdeki sorunlarına ilişkin ayrıntılı bir inceleme.
- Richard Van Noorden, Open access: [The true cost of science publishing](#). Yayıncılığın ahlaki kurallarını, özellikle de açık erişimin bazı ahlaki sorunları nasıl ortadan kaldırdığını ve dergilere ücretsiz erişimin faydasını anlatan bir inceleme.
- Toby Green, We've failed: [Pirate black open access is trumping green and gold and we must change our approach](#). Açık erişim yayınlarda karşılaşılan sorunları anlatan ve mevcut modellerde iyileştirmeler öneren bir inceleme.
- Stephen Buranyi, [Is the staggeringly profitable business of scientific publishing bad for science?](#). Geleneksel akademik yayınlar modelinin ahlaki kurallarını ve yeni araştırmaların ve bilimsel buluşların üzerindeki etkisini anlatan bir makale.
- Samuelson Hukuk, Teknoloji ve Kamu Politikaları Kliniği görevlileri Lexi Rubow, Rachael Shen ve Brianna Schofield, [Understanding Open Access: When, Why, & How to Make Your Work Openly Accessible](#), CC-BY 4.0 lisanslı Açık erişimi ve eserlerin nasıl açık erişime sunulacağını ayrıntılı anlatan bir inceleme.

Açık Erişim ve OER savunuculuğu

- Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, [OER and Advocacy: What Can Librarians Do?](#). Kütüphanecilerin OER'e geçişi nasıl destekleyebileceğine ve akademisyenlerin OER hakkında görüşlerine ilişkin kaynaklar bilgileri.
- Southampton Üniversitesi Elektronik ve Bilgisayar Bilimleri Fakültesi, ROAR: [Registry of Open Access Repository Mandates and Policy](#). Mevcut açık erişim politikaları, koşulları

ve ayrıntıları konulu inceleme.

- [Scholarly Communication Toolkit](#): Scholarly Communication Overview by Advancing Learning Transforming Scholarship at the Association of College & Research Libraries. Kütüphanecilerin kütüphane faaliyetlerine ve programlarına akademik iletişim açısından bakmasına ve yöneticiler, öğretim üyeleri, çalışanlar, öğrenciler ve diğer kütüphaneciler için sunumlar hazırlamasına yardım eden bir araç.

Yeni gelişen açık erişim yayıncılık modelleri hakkında

- [Open In Order To...Accelerate Research and Scientific Discoveries](#) by Timothy Vollmer CC BY 4.0. Lisanslı Ön baskıların açık erişim yayıncılık açısından önemine ilişkin Creative Commons Slack sohbet platformunu özetleyen ve açık erişimin faydalarını anlatan bir makale.
- Richard Poynder, [Q&A with PLOS co-founder Michael Eisen](#). Açık erişim yayıncılığın maliyetleri ve geleceği hakkında Michael Eisen ile söyleşi

---

Türkçe kaynaklar

- Açık Erişim: [Budapeşte Açık Erişim Girişimi](#)
- [Açık Erişim Türkiye](#)
- Akademiden Notlar: [Açık Erişim](#)
- Üniversite politikaları
  - [İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Açık Erişim Politikası](#): 08.10.2013 tarihli Senato kararıyla onaylanan Türkiye'deki ilk açık erişim politikası
  - [Araştırma Yapan ve Destekleyen Kurumlar için MedOANet Açık Erişim Politikaları Uygulama İlkeleri](#): TÜBİTAK ve ANKOS AEKA Çalışma Grubu tarafından da desteklenen MedOANet Projesi çerçevesinde, Türkiye'deki açık erişim ile ilgili mevcut politikalar, politika geliştirici ve karar verici kişi ve kurumlar saptanarak diğer katılımcı ülkelerle birlikte izlenecek yöntem üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Proje kapsamında örnek açık erişim politikaları geliştirilmiş ve bu politikalar Türkçeye de çevrilerek YÖK aracılığıyla tüm üniversitelere gönderilmiştir.
  - [İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Açık Bilim Politikası](#)
- Fon sağlayıcı politikaları
  - [TÜBİTAK Açık Bilim Politikası](#)
- [YÖK Açık Erişim-Açık Bilim Çalışmaları](#)

- AEK, Açık Ders Kitapları ve Açık Dersler
  - Akademiden Notlar: [Açık Eğitim](#)
  - TÜBA Açık Ders Malzemeleri Portalı
  - Yükseköğretim Kurumu Dersleri Platformu
  - MIT Açık Ders Malzemeleri - Türkçe